

Year 9 Volume 2 May - August 2026

ISSN 2586-8896

วารสารนวัตกรรมสังคม

Journal of Social Innovation

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

วารสารนวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2569

Journal of Social Innovation College of Leadership
and Social Innovation, Rangsit University
Year 9 Volume 2 May - August 2026

วารสารนวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน พ.ศ. 2569

คณะที่ปรึกษา

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.จิตรวราญช์ อังคสิงห์

กองบรรณาธิการภายในมหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร. จตุพล ดวงจิต

หัวหน้าหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ.ดร.จอมเดช ตรีเมฆ

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณ กังสดารพร

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษิตา สังข์แก้ว

รองคณบดีฝ่ายพัฒนาสังคมฯ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.ธัชกร ธิติลักษณ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง (ระบบทางไกลทาง
อินเทอร์เน็ต) วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คุณชัยมั่ง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา นวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.เสกสรรค์ เครือคำ

อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ดร.ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.สุภัทรา เก้าประติษฐ์ ทรัพย์ชูกุล

อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษิณี เจริญพร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร พลเทศา

นักวิชาการอิสระ ด้านเศรษฐศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุริยะใส กตะศิลา

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และคณบดีวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ธีรยุทธ บุญมี

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สังคิต พิริยะรังสรรค์

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์

อาจารย์ประจำ ด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญส่ง ชเลธร

รองคณบดีฝ่ายบริหาร สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบาย มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรณ์ กังสดารพร

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.สุญต์ สืบพงษ์ศิริ

อาจารย์ประจำ คณะอาชีววิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์

นักวิชาการอิสระ ด้านรัฐศาสตร์

รองศาสตราจารย์ วิทยากร เขียงกุล

นักวิชาการอิสระ ด้านปรัชญาสังคมและการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ลักษณะชนชัย

อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวนัสก์ เจนการ

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกรัตน์ ยศไกร

อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ พิสิษฐเกษม

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิยพร สุนทรธรรม

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

English Editors

ดร.ชวพล ช่างกลาง

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

กองเลขานุการ

นางสาวณัฐพร ไกรยวงศ์

เลขานุการวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Journal of Social Innovation

College of Leadership and Social Innovation

Year 9 Volume 2 May - August 2026

Editorial Advisor

Dr.Arthit Ourairat

President, Rangsit University

Editor in Chief

Asst.Prof.Chatwarun Angasinha, Ed.D.

Editorial Board

Assistant Prof.Lt. Chatuphol Duangchit, Ph.D.

Director of Bachelor of Arts in Leadership in Society, Business and Politics,
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof.Pol.Capt.Jomdet Trimek, Ph.D.

Deputy Dean for Academic Affairs, Faculty of Criminology and Justice Administration Rangsit University

Asst.Prof.Korn Kangsadanporn, Ph.D.

Deputy Dean for Academic Affairs, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Buchita Sungkaew, Ph.D.

Deputy Dean for College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Dhachakorn Thitiluck, Ph.D.

Director of Master of Arts in Leadership in Society, Business and Politics (Internet-Based Distance Education) ,
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof. Soontorn Koonchaimang, Ph.D.

Social Innovation Research and development Institute. (SIRDI)

Editorial Board (Outside)

Assoc.Prof. Pol.Col. Seksan Kruekham, Ph.D.

Lecturer in the Faculty Social Science, Royal Police Cadet Academy

Chairat Wongkitrungruang, Ph.D.

Lecturer in the Social Development Program, Faculty of Social Science, Kasetsart University

Supatta Kaopradith Supchukul, Ph.D.

Lecturer in the Department of Sociology Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University

Asst.Prof. Chuleerat Charoenporn, Ph.D.

Lecturer in the Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University

Asst.Prof. Bangon Poltechar, Ph.D.

Independent Scholar in Economics

สารจากบรรณาธิการ

จิตวรัญช์ อดสงิห

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตวรัญช์ อดสงิห
บรรณาธิการวารสาร

วารสารนวัตกรรมสังคม (Journal of Social Innovation) ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2569) ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 10 บทความ ได้แก่ 1) แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล ศึกษาเฉพาะกรณีชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม 2) นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติบนเส้นทางสายไหม 3) โครงการการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กรณีศึกษา นักศึกษาชาวจีน 5) บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียม: กรณีศึกษาคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี 6) แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี 7) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนครภายใต้บริบทมูลนิธออทิสติกแห่งประเทศไทย 8) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ 9) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาลปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล และ 10) โอกาสและสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความทุกบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาศาสตร์ทางนวัตกรรมสังคม ไม่มากก็น้อย ขอขอบคุณอาจารย์และนักศึกษาทุกท่านที่ร่วมนำเสนอบทความในวารสารฉบับนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการต่อไป

1. แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล ศึกษาเฉพาะกรณีชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม	1 - 24
โดย: นิติวัฒน์ คุณุสมุทร, เสกสัน เครือคำ	
2. นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติบนเส้นทางสายไหม	25 - 47
โดย: กฤตชัย จิตรักษ์, เจริญวิทย์ หาญแก้ว และศุภาเทพ พงษ์ทอง	
3. โครงการการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ	48 - 67
โดย: เจริญศักดิ์ ศิริกุล และพิชญาดา ดำแก้ว	
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กรณีศึกษา นักศึกษาชาวจีน	68 - 83
โดย: YINGLONG, HE และประทุมทอง ไตรรัตน์	
5. บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียม: กรณีศึกษาคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี	84 - 97
โดย: ลักขณารีย์ วงศ์สมศักดิ์ และกรณ กังสดารพร	
6. แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี	98 - 118
โดย: พิมพ์ชนก ตันพานิช และจอมเดช ตรีเมฆ	
7. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนครภายใต้บริบทมูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย	119 - 133
โดย: วรณภัทร สุขประเสริฐ	
8. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ	134 - 145
โดย: กฤต ชัยอมฤต และชาญชัย จิวจินดา	
9. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาลปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล	146 - 165
โดย: ปิยะพงษ์ ชัยวรรณวัฒนา	
10. โอกาสและสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้	166 - 185
โดย: พรปวีณ์ รัตนศักดิ์ปภาศิริ	

แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล
ศึกษาเฉพาะกรณีชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม

Guidelines for Preventing Victimization in Crimes Related to the Rental and Exchange
of Amulets and Sacred Objects: A Study of an Amulet and Sacred Object Club in
Samut Songkhram Province

นิติวัฒน์ คู่สมุทร¹, เสกสัน เครือคำ²

วันรับ: 6 ตุลาคม 2568 วันแก้ไข: 24 ตุลาคม 2568 ยอมรับ: 24 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ

อาชญากรรมการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลทำให้มีผู้เสียหาย เกิดเป็นข่าวมากขึ้นมีสถานการณ์ของผู้ตกเป็นเหยื่อเริ่มมีหลากหลายรูปแบบในปัจจุบัน การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับ 1) ศึกษารูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล 2) เสนอแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้วิจัยทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 15 คน และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล โดยนำเสนอเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ 1) รูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล ปัจจุบันในการกระทำความผิดมีหลากหลายรูปแบบเช่นฉ้อโกง หลอกหลวง ขโมยทรัพย์สินและต้องใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การหลอกหลวงขายสินค้าซึ่งจะพบว่าให้โอนเงินแต่ไม่ส่งสินค้า หรือการส่งสินค้าไม่ตรงกลับภาพที่สวยหรือที่เรียกว่าสินค้าไม่ตรงปก ตลอดจนสินค้าไม่ได้มาตรฐานหรือว่าสินค้าปลอมที่อ้างว่าลดราคาขายถูกกว่าท้องตลาด การหลอกหลวงให้ลงทุน ซึ่งมีฉ้อโกงจะหลอกให้ลงทุนในทรัพย์สินจำนวนมาก และท้ายที่สุดฉ้อโกงก็จะมีเงินหนีไปจากในปัจจุบันถูกหลอกโดยบุคคลที่อ้างว่าเป็นนักสะสมพระเครื่องผ่านทางเว็บไซต์ เป็นต้น 2) การรับมือและความเสียหายแต่ละรูปแบบการเกิดอาชญากรรม ได้แก่ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านจิตวิทยา 3) ด้านการเสียทรัพย์สิน 4) ด้านสังคม เป็นต้น

ส่วนแนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านสังคมและชุมชน ด้านพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานป้องกันอาชญากรรมและด้านการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้การนำแนวทางจากการศึกษาวิจัยไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ควรมีการบูรณาการความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลและหน่วยงานอื่น ๆ เกิดแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล เพื่อพัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยโดยรวมได้อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: อาชญากรรม, การเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล, การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

¹ นักศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาอาชญาวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Abstract

The crimes related to the rental and exchange of sacred objects/amulets are increasingly reported in the news, leading to a growing number of victims. The situations of these victims are becoming diverse in nature. Therefore, this study aims to investigate: 1) the forms of victimization and countermeasures against crime in amulet rental and exchange, and 2) propose prevention guidelines for becoming a victim of crime related to amulet rental and exchange. This study employs a qualitative research methodology, collecting data through in-depth interviews. The researcher specifically selected a total of 15 key informants divided into three groups. The findings of the study reveal the forms of victimization and countermeasures against crime in amulet rental and exchange, presented in the following topics: 1) Forms of Victimization and Countermeasures in Amulet Rental and Exchange Currently, offenses take various forms, such as fraud, deception, property theft, and often involve the internet. Deceptive sales often involve victims being asked to transfer money without receiving the goods, or receiving goods that do not match the advertised images (often called "not matching the cover"), as well as receiving substandard or counterfeit goods falsely claimed to be discounted below market price. Another form is deceptive investment, where criminals trick victims into investing large amounts of assets, ultimately leading to the criminal defrauding the money and fleeing. Victims are currently often deceived by individuals claiming to be amulet collectors via online platforms, among other examples. 2) Countermeasures and Damages for Each Type of Crime The damages incurred are categorized into: 1) Personal (individual), 2) Psychological, 3) Financial Loss, and 4) Social aspects, etc. Prevention Guidelines for victimization include focusing on: Personal aspects, Social and Community aspects, Developing Crime Prevention Operational Models, and Public Relations efforts. To ensure the effective implementation of the guidelines derived from this research, there should be an integrated collaboration among various individuals and agencies. This will foster effective prevention guidelines against victimization from amulet rental and exchange crimes and lead to the development of comprehensive security measures.

Keywords: Crime, Renting and exchanging sacred objects, Crime victimization

1. บทนำ

ในประเทศไทย ความเชื่อและความศรัทธามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในวัฒนธรรมและสังคมเป็นสิ่งที่ผูกพันคนไทยกันมาโดยตลอดช่วงเวลาที่ยาวนาน พระเครื่องเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทย ทั้งในเรื่องของความเชื่อทางศาสนาและการศรัทธา มันเป็นที่ประทับใจและสร้างกำลังใจให้กับผู้ศรัทธาในการเดินทางของชีวิต มีบทบาทในการสร้างความสงบและความเข้มแข็งให้กับจิตใจพระเครื่องเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์มีพุทธคุณศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาผู้บูชาทำให้เกิดแรงศรัทธาขึ้นมากมาย ความเชื่อและความศรัทธานี้ก่อให้เกิดวงการพระเครื่องขึ้นมาโดยมีคนที่มีความเชื่อความศรัทธาในพระเครื่องมาทำการแลกเปลี่ยน จึงเกิดเป็นพุทธพาณิชย์ในเชิงการค้าพระเครื่องเกิดขึ้นและก็มีการสร้างวัตถุมงคลอย่างมากมาย ในปัจจุบันวงการพระเครื่องมีความเป็นธุรกิจเพิ่มมากขึ้นมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้กันอย่างแพร่หลายเช่นมีร้านค้าพระเครื่องออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ทำให้เห็นได้ว่าการเช่าพระในปัจจุบันและรวดเร็วมากขึ้น มีการทำชมรมเว็บไซต์พระเครื่องต่าง ๆ ทำให้คนที่สนใจพระเครื่องสามารถหาข้อมูลความรู้ได้ง่ายขึ้น อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การจำหน่าย วัตถุปลอม (Counterfeit Amulets) ที่ไม่ตรงตามภาพ หรือการ ฉ้อโกง (Fraud) ในการโอนเงินแต่ไม่จัดส่งสินค้าเท่านั้น แต่ยังรวมถึงรูปแบบการหลอกลวงที่ซับซ้อน เช่น การหลอกลวงให้ร่วมลงทุน (Investment Scams) หรือการแอบอ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อยักยอกทรัพย์สินมีค่า ทำให้มี ผู้เสียหาย (Victims) จำนวนมากต้องสูญเสียทั้งทรัพย์สินและได้รับความเสียหายทางด้านจิตใจ ซึ่งปรากฏเป็นข่าวสารและเป็นประเด็นที่น่ากังวลในสังคมอย่างต่อเนื่องในบริบทของ จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์และความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง การรวมตัวกันของ ชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคล จึงเป็นศูนย์กลางสำคัญของการทำธุรกรรม การศึกษาพฤติกรรมและความเสี่ยงของกลุ่มคนในชมรมเฉพาะกิจนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถศึกษา รูปแบบการตกเป็นเหยื่อ (Forms of Victimization) ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงการ รับมือ (Countermeasures) และ แนวทางการป้องกัน (Prevention Guidelines) ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของชุมชนได้อย่างชัดเจน (วรรณทิ อธิรัตนนท์, 2564)

เมื่อเวลา 17.00 น. วันที่ 23 มิถุนายน 2565 นางสาวเล็ก (นามสมมติ) อายุ 32 ปี ตำบลแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พร้อมทีมงานแอดมินเพจวัดจุฬามณี เดินทางเข้าพบ ผบก.ภ.จว.สมุทรสงคราม และ ผกก.สภ.อัมพวา เพื่อติดตามความคืบหน้ากรณีมีฉ้อฉลพวกรอยเป็นเพจวัดจุฬามณีและเพจที่เกี่ยวข้อง แอบอ้างลงขายทำเวสสุวรรณให้กับผู้ที่เลื่อมใสศรัทธา โดยจะลงขายเฉพาะรุ่นที่มีราคาแพง มีผู้หลงเชื่อโอนเงินเข้าบัญชีของมีฉ้อฉลที่จะหมุนเวียนกันไป 10 บัญชี เดือนละกว่า 1 ล้านบาท โดยพฤติกรรมมีฉ้อฉลทำแล้วกว่า 1 ปี นางสาวเล็ก (นามสมมติ) กล่าวว่า ตนและทีมงานดูแลเพจของวัดจุฬามณีโดยตรง แต่มีคนแอบอ้างในลักษณะเป็นเจ้าหน้าที่วัดหรือประชาสัมพันธ์ปลอมเพจวัดจุฬามณีและเพจส่วนตัว โดยจะใช้เพจดังกล่าวแอดเป็นเพื่อนกับเหยื่อ เมื่อเพจจริงของวัดลงเปิดจองวัตถุมงคล มีฉ้อฉลก็จะลงลิงก์จองในคอมเมนต์ หรือทักแชตส่วนตัวไปถามว่าสนใจทำเวสสุวรรณรุ่นที่เพจจริงลงดังกล่าวไหม พร้อมจัดโปรโมชั่นให้น่าสนใจ นางสาวเล็ก (นามสมมติ) กล่าวว่า เช่น ถ้าสั่งจองเหรียญทองจะแถมเหรียญเงินหรือแถมหลวงพ่ोजานให้ เป็นต้น และตกลงราคากันและโอนเงินเข้าบัญชีต่างๆ หมุนเวียนกันไป 10 บัญชี “ความเสียหายของประชาชนทั้งหมดยังไม่ทราบแน่ชัด แต่ที่ทราบเพียงที่มีผู้แจ้งมาทางวัด วันละนับแสนบาท ซึ่งเจ้าอาวาสวัดจุฬามณี สงสารญาติโยมที่โดนหลอกลวงจึงมอบอำนาจให้แอดมินเพจวัดจุฬามณีมาแจ้งความดำเนินคดีให้ถึงที่สุด จะได้ไม่ไปหลอกคนอื่นอีก รวมทั้งจะไม่ใช้ชื่อเป็นเจ้าหน้าที่วัด หรือกรรมการวัดด้วย”ต่อมา

เจ้าหน้าที่ควบคุมตัว นายณัฐ (นามสมมติ) อายุ 23 ปี ผู้ต้องหาตามหมายเรียก ให้ผู้เสียหายชี้ตัว ซึ่งผู้เสียหายยืนยันว่าเป็นผู้ก่อเหตุจริง เบื้องต้นนายณัฐ (นามสมมติ) รับสารภาพว่าเป็นพนักงานขนส่งพัสดุของเอกชนเจ้าหนึ่งร่วมกับพวกเจ้าหน้าที่ จึงแจ้งข้อหา “นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ” นำส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป เจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวว่า กรณีเพจวัดจุฬามณีถูกปลอมได้รับแจ้งเมื่อต้นเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา ตำรวจ สภ.อัมพวาได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเส้นทางทางการเงิน รวมทั้งด้านไอที จนทราบตัวคนร้ายจึงออกหมายเรียกผู้ต้องหา และผู้ต้องหาเดินทางมารับทราบข้อกล่าวหาและรับสารภาพว่าปลอมเพจจริง และนำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จลงคอมพิวเตอร์ เพื่อหลอกลวงเอาเงินจากประชาชนจริง ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะขยายผลทำลายเครือข่ายนี้ต่อไป เนื่องจากข้อมูลการสอบสวนเชิงลึกเชื่อว่ายังมีข้อมูลที่ปิดบังอีกเยอะ “อยากจะฝากถึงผู้ที่มีเพจค้าขายต่าง ๆ ขอให้ประชาสัมพันธ์ว่าเพจ ที่แท้จริงมีกี่เพจและลักษณะเป็นอย่างไร หากผิดไปจากนี้คือเพจปลอม รวมทั้งขอให้ตรวจสอบว่าเป็นเจ้าหน้าที่ทางวัดจริงหรือไม่ ส่วนแนวทางการสืบสวนสอบสวนเป็นไปตามแนวทางของตำรวจที่มีนโยบายปราบปรามความผิดทางเทคโนโลยีและบัญชีม้า จึงขอให้ประชาชนมั่นใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย” ผู้การสมุทรสงครามกล่าว (ข่าวออนไลน์มติชน, 2565)

จากสถานการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลศึกษาและเสนอแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล เพื่อจะได้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การสะสมพระเครื่องและวัตถุมงคลเพื่อทราบแนวทางในการพัฒนา ข้อมูล เนื้อหา และลักษณะการสื่อสาร การสร้างชุมชนออนไลน์ วงการพระเครื่องและวัตถุมงคลให้ขยายกว้างออกไปเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทยและเสริมสร้างความปลอดภัยและลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่อของสมาชิกชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลในพื้นที่ศึกษาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามาตรการป้องกันอาชญากรรมในวงกว้างต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลศึกษาเฉพาะกรณีชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อเสนอแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลศึกษาเฉพาะกรณี ชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านวิธีวิจัย การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา รูปแบบการหลอกลวงที่ซับซ้อน เช่น การหลอกลวงให้ร่วมลงทุน (Investment Scams) หรือการแอบอ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อยักยอกทรัพย์สินมีค่า ทำให้มีผู้เสียหาย (Victims) จำนวนมากต้องสูญเสียทั้งทรัพย์สินและได้รับความเสียหายทางด้านจิตใจ ซึ่งปรากฏเป็นข่าวสารและเป็นประเด็นที่น่ากังวลในสังคมอย่างต่อเนื่องในบริบทของ จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์และความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่าง

ลึกซึ้ง การรวมตัวกันของชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคล จึงเป็นศูนย์กลางสำคัญของการทำธุรกรรม การศึกษา พฤติกรรมและความเสี่ยงของกลุ่มคนในชมรมเฉพาะกิจนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถศึกษา รูปแบบการตกเป็นเหยื่อ (Forms of Victimization) ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงการ รับมือ (Countermeasures) และ แนวทางการป้องกัน (Prevention Guidelines) ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของชุมชนได้อย่าง ชัดเจน การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษา ดังนี้

2.1) รูปแบบการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลศึกษาเฉพาะกรณี ชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม

2.2) แนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลศึกษา เฉพาะกรณี ชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม

3) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 3 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม โดยผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีรายละเอียด ดังนี้กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยน วัตถุมงคลศึกษาเฉพาะกรณี ชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มพ่อค้าหรือเซียนพระที่อยู่ในสนามพระเครื่องในพื้นที่สมุทรสงคราม จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เคย ทำคดีเกี่ยวกับอาชญากรรม จำนวน 3 คน โดยมีรายละเอียดและเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลศึกษาเฉพาะกรณี ชมรม พระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุ 20 - 60 ปี ขึ้นไป และตกเป็นเหยื่อจากการถูกผลกระทบ มากกว่า 2 ครั้ง จำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มพ่อค้าหรือเซียนพระเก่าที่อยู่ในสนามพระเครื่องในพื้นที่สมุทรสงครามมีประสบการณ์ขาย มากกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เคยทำคดีและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ทำคดีมากกว่า 2 คดีขึ้นไป จำนวน 3 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สืบสวนตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสงคราม พนักงานอัยการจังหวัดสมุทรสงคราม

4. ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและ แลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล ศึกษาเฉพาะกรณีชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัด สมุทรสงคราม” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1 ทฤษฎีปกติวิสัย (Routine Activity Theory) (Routine Activity Theory) (Cohen & Felson, 1979) ให้ความหมาย ของคำว่าปกติวิสัยไว้ว่า กิจกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง เช่น การ ออกไปทำงานทุกวัน ปล่อยให้บ้านหรือที่อาศัยไม่มีคนเฝ้า การสวมใส่เครื่องประดับที่มีราคาแพง และรวมถึงบุคคลที่ ตกเป็นเหยื่อได้ง่าย เช่น เพศ หญิง อายุ น้อย หรืออายุมาก เป็นต้น หลักทฤษฎีปกติวิสัยได้รับหลักปรัชญาของทฤษฎี ป้องกันและทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิดซึ่งกล่าวถึงอาชญากรรมว่าอาชญากรรมจะเกิดขึ้นด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ

ดังนี้ 1. เหยื่อหรือเป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Target) 2. ความอ่อนแอของผู้ดูแล (Absence of a Capable Guardian) 3. บุคคลที่มีแนวโน้มหรือจูงใจที่จะกระทำความผิด (Likely and Motivated Offenders)

4.2 ทฤษฎีการตกเป็นเหยื่อ (Hans Von Henting) ได้อธิบายถึงเหยื่ออาชญากรรมเปรียบเทียบกับขึ้นเป็นอาชญากร อาชญากรเป็นเหมือนนกล่าเหยื่อ และเหยื่อเหมือนผู้ถูกล่า นักเหยื่อวิทยาผู้บุกเบิกอีกท่าน คือ Stephen Schafer ได้ศึกษาตัวเหยื่อและได้เสนอแนวคิดที่ว่าเหยื่อได้ยั่วหรือกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้อธิบายทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อไว้ดังนี้ (สุภกิจเจริญเวช, 2553)

4.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม William Erwin (1976) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไว้ว่า หมายถึง เป็นการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม หมายถึง เป็นการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการปฏิบัติการ ร่วมในการรับผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผลการดำเนินการในการป้องกันอาชญากรรมต่อปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยได้แสดงออกในลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานภาครัฐต่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

4.4 ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ได้ทั้งรับการสนับสนุนและการกล่าวโต้แย้งเป็นอย่างมากในงานวิจัยยุคต่อมาทั้งนี้เพราะวิธีที่นักวิจัยและนักปราชญ์พิจารณาทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผลถูกแบ่งออกเป็น 2 แนวคิด กล่าวคือ แนวคิดแรกมองการเลือกอย่างมีเหตุผลเป็นสิ่งที่อธิบายเจตนาของบุคคลในสังคมโดยมองว่าบุคคลทั่วไปย่อมจงใจ หรือเจตนา กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อผลลัพธ์เชิงบวกที่ตนประสงค์ แนวคิดอีกแนวคิดหนึ่งคือการมองการเลือกอย่างมีเหตุผลว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่บุคคลทั่วไปแสดงออกอย่างจงใจหรือไม่ก็ตามเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือเพื่อขจัดความยากลำบาก หรือประสบการณ์เชิงลบที่กำลังเผชิญอยู่ (Lovett, 2006)

4.5 ทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย วิลสัน และแม็คลารี (Wilson & McLaren, 1973 อ้างถึงใน ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531) ศึกษาการป้องกันอาชญากรรมของตำรวจตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย โดยได้กำหนดยุทธวิธีตำรวจขึ้นภายในแนวทฤษฎีนี้เป็นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้ง ผู้มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรมเพราะความเกรงกลัวการจับกุมจึงเป็นหลักการในเรื่องของการตรวจท้องที่ตามชมรมหรือร้านที่เปิดเช่าบูชาพระเครื่องได้รับการอนุญาตให้ตั้งขายหรือไม่ ใบอนุญาตให้ขายของออนไลน์การประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ของสถานีตำรวจในท้องที่ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในโลกออนไลน์

4.6 ทฤษฎีการจูงใจของ فروยด์ (Freud's Theory of Motivation) فروยด์ค้นพบว่าพฤติกรรมของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยความคิดพื้นฐาน 3 ระดับ ที่ เรียกว่า อิด (Id) อีโก้หรืออัตตา (Ego) และซูเปอร์อีโก้หรืออีอัตตา (Superego) แล้วแต่ว่าบุคคลนั้น ๆ จะมีความคิดพื้นฐานในส่วนใดที่มีอิทธิพลมากที่สุด และโดยปกติบุคคลจะไม่ทราบถึงความต้องการที่ แท้จริงของตนเอง การที่นางสาวสุดสวยเปลี่ยนรถยนต์คันใหม่ที่มีรูปทรงปราดเปรียว และราคาแพง โดยให้เหตุผลว่าเพราะต้องการความปลอดภัยในการขับขี่ แต่ลึกๆไปเธออาจต้องการแสดงให้เห็นถึง ฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของเธอด้วย และในส่วนลึกที่สุดนางสาวสุดสวยอาจซื้อรถคันนี้ เพราะให้ ความรู้สึกที่ตัวเองยังเป็นวัยรุ่น (อายุน้อยลง) และสามารถดึงดูดความสนใจของเพศตรงข้ามได้ดี ดังนั้นนักการตลาดจึงอาจจัดทำวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุหรือสิ่งจูงใจที่แท้จริงในการซื้อของ ผู้บริโภค โดยทำการเก็บข้อมูลในส่วนของความรู้สึกนึกคิด ๆ ของผู้บริโภคกลุ่มเล็ก ๆ โดยใช้เทคนิคที่เรียกว่า “Projective Techniques” เพื่อที่จะดึงเอาอีโก้และซูเปอร์อีโก้ออกไป และให้กลุ่มตัวอย่างตอบความ ต้องการที่แท้จริง เพื่อนักการตลาด จะได้เข้าใจถึงพฤติกรรมและสิ่งจูงใจที่แท้จริงของผู้บริโภค

พระเครื่องและวัตถุมงคล หลวงพ่ออิฐวัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม

ประวัติหลวงพ่อยี่สิบสาม วัดจุฬามณีหลวงพ่อยี่สิบสาม ภูทาจโร นาม พระครูโสภิตวิริยาภรณ์ สมโภชน์ ฉายา ภูทาจโร สถานะเดิม ชื่อสมโภชน์ นามสกุล อมรรัตนบดี เกิดวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2499 บิดาชื่อ นายพจน์ น้อยมา มารดาชื่อ นางประนอม สะประสาน เกิดที่บ้านเลขที่ 78 ตำบลอัมพวา อำเภอมะปริง จังหวัดสมุทรสงคราม บรรพชา วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2514 ณ วัดบางกะพ้อม ตำบลอัมพวา อำเภอมะปริง จังหวัดสมุทรสงคราม อุปสมบท เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2520

ณ. วัดจุฬามณี ตำบลบางช้าง อำเภอมะปริง จังหวัดสมุทรสงคราม นามพระอุปัชฌาย์ พระครูโกวิทสมุทรคุณ วัดจุฬามณี นามพระกรรมวาจาจารย์ พระครูสมุทรบรรณวัฒน์ วัดเจริญสุขาราม

พระอนุสาวนาจารย์ พระครูสมุทรสารโสภณ วัดบางกะพ้อม พ.ศ. 2512 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนเทศบาล 1 วัดนางวัง พ.ศ.2521 สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก

สำนักศาสนศึกษา วัดจุฬามณี พ.ศ.2549 ได้รับปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มจร.การศึกษาพิเศษ มีความชำนาญ อ่านเขียน อักษรขอมบาลีและความสามารถทางนวงกรรม

พ.ศ.2532 ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดจุฬามณี พ.ศ.2533 ได้รับแต่งตั้งเป็น พระกรรมวาจาจารย์ พ.ศ. 2537 ได้รับแต่งตั้งเป็น พระอุปัชฌาย์ พ.ศ. 2542 ได้รับแต่งตั้งเป็น รองประธานสภาครูสอนปริยัติธรรมอำเภอมะปริง พ.ศ.2561 ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลอัมพวา เขต 1 พ.ศ. 2535 ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพระครูฐานานุกรมของ พระวิสุทธิธำมณี (ภูทาจโร) วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพมหานครที่ พระครูวินัยธรรมโสภณ ภูทาจโร พ.ศ. 2539 ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพระครูฐานานุกรมของ พระธรรมกิตติวงศ์ (สุรเดช) วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร ที่พระครูปลัดกิตติมงคลวัฒน์ พ.ศ.2540 ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ เป็น พระครูสัญญาบัตร เทียบผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก ในราชทินนามที่ พระครูโสภิตวิริยาภรณ์ พ.ศ.2545ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร เทียบผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นพิเศษ ในราชทินนามเดิม ปัจจุบัน พระครูโสภิตวิริยาภรณ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดจุฬามณี ตำบลบางช้าง อำเภอมะปริง จังหวัดสมุทรสงคราม ในปี พ.ศ.2532 จนถึงปัจจุบัน

“ท้าวเวสสุวรรณ” วัดจุฬามณี เป็นที่แรก ๆ เพราะตำนาน การสร้างท้าวเวสสุวรรณ วัดจุฬามณีนั่นแตกต่างจากที่อื่น เนื่องด้วยพระอาจารย์อิฐ เจ้าอาวาสปัจจุบันของวัดฯ ได้ฝันเห็น “ท้าวเวสสุวรรณ”ในนิมิตนั้นองค์ท่านได้พาพระอาจารย์อิฐไปเที่ยวชมยมโลกจนทั่ว พระอาจารย์อิฐจึงตั้งอธิษฐานเป็นสัจจะวาจาไว้ว่า ถ้ากลับไปในโลกมนุษย์ครั้งนี้จะทำการตั้งรูปปั้น “ท้าวเวสสุวรรณ” ไว้กลางวัดเสมือนเป็นการขอบคุณและการให้ความเคารพแก่ท่าน ในนิมิตพระอาจารย์อิฐก็ได้บอกความประสงค์นี้แก่ท่าน “ท้าวเวสสุวรรณ” ไป ท่านจึงบอกกลับมาว่า หากจะปั้นฉันจะต้องไปตามช่างปั้นท่านหนึ่งที่อยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ต้องให้ช่างผู้นี้เป็นผู้ปั้นเท่านั้น และนั่นจึงกลายเป็นตำนานที่มา

ที่ทำให้ “ท้าวเวสสุวรรณ” แห่ง “วัดจุฬามณี” ได้รับแรงศรัทธาจากผู้คนล้นหลาม จากคนทั่วทุกสารทิศจึงมา
อบอวลอยู่ที่วัดจุฬามณีแห่งนี้ทั้งกลางวันและกลางคืน (ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน), 2565)

จากสถานการณ์การเข้าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลได้มีการแลกเปลี่ยนออนไลน์มากมาย จึงเกิดมีการตั้งกลุ่ม
ออนไลน์ขึ้น ได้แก่

กลุ่มชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคล หลวงพ่ออิฏฐ์ วัดจุฬามณี มีสมาชิกในกลุ่ม 39,738 ราย โดย
วัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และซื้อขายพระเครื่องหรือวัตถุมงคลของหลวงพ่ออิฏฐ์ (ที่สร้างออกจากวัดจุฬามณี
เท่านั้น) ซึ่งมีกฎและกติกา มีดังนี้

- 1) เมื่อทำการจบการซื้อขายทุกครั้ง ผู้ขายต้องแนบไฟล์รูปบัตรประชาชน รูปหน้าเลขบัญชีธนาคารที่
รายชื่อตรงกับบัตรประชาชน
- 2) การซื้อขายพระเครื่องหรือวัตถุมงคลผู้ขายต้องรับประกันแท้ตลอดชีพทุกรายการ
- 3) ในการจบการซื้อขายทุกครั้ง หากไม่ระบุจำนวนวันและเวลาให้ชำระเงินภายใน 2 วัน (หรือตกลง
กันเองหลังจากจบการซื้อขาย)
- 4) หากกระทำความผิดตามข้อ 1, 2 และ 3 จะบล็อกและให้ออกจากกลุ่ม
- 5) แอดมินหรือผู้ตั้งกลุ่มจะไม่ยุ่งเกี่ยวหรือไกล่เกลี่ยทุกกรณี หากจะดำเนินคดีทางกฎหมาย
ให้ดำเนินการด้วยตนเองทุกกรณี

กลุ่มชมรมคนรักหลวงพ่อบึงหลวงพ่ออิฏฐ์ วัดจุฬามณี อัมพวา สมุทรสงคราม
มีสมาชิกในกลุ่ม 62,615 รายการขอรหัสสมาชิก เพื่อทำการลงขายในชมรมคนรักหลวงพ่อบึงหลวง
พ่ออิฏฐ์ วัดจุฬามณี อัมพวา สมุทรสงคราม ดังนี้

- 1) รูปถ่ายหน้าตรงของตัวเอง ชัดเจนห้ามปิดบังใดๆ ห้ามใส่หมวก ห้ามใส่แว่นตา
 - 2) รูปถ่ายบัตรประชาชน รูปถ่ายสำเนาทะเบียนบ้าน
 - 3) รูปถ่ายหน้าสมุดบัญชีธนาคาร ชื่อเดียวกันกับที่สมัคร ชัดๆ ห้ามปิดบังใด ๆ
- เอกสารทั้งหมด ส่งมาที่ กล่องข้อความ แอดมินชมรม ห้ามโพสต์ที่หน้าเพจเด็ดขาด (ข้อมูลของท่าน จะ
เป็นความลับ จะไม่เปิดเผยที่ใดทั้งสิ้น นอกจากเกิดปัญหา การโกงและเป็นคดีความ จะได้มีการตรวจสอบสาวถึงตัวผู้
โกง ได้ทันที)

การขอรหัส ท่านจะได้รับรหัส ภายใน 15 วัน หลังจากส่งเอกสารครบทั้งหมด
รหัส ของกลุ่ม จะออกเป็น JR.xxx และ JR.xxx (Admin)
ผู้ที่ทำการลงขายหรือให้บูชา ให้ทำการใส่รหัสทุกครั้ง นำหน้าข้อความ ที่จะลงขาย
ส่วนท่านที่ไม่ได้ทำการขาย สามารถโพสต์ได้ตามปกติการขอรหัสสมาชิก เพื่อทำการลงขายในชมรมคน
รักหลวงพ่อบึง หลวงพ่ออิฏฐ์ วัดจุฬามณี อัมพวา สมุทรสงคราม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดพฤติกรรมการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการเข้าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล ศิริพร เจนวิทยามรเวช
(2554) ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการเข้าบูชา ความเชื่อและ ความศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุมงคลของเณร

ได้สรุปว่า ปัจจัยในการเข้าบูชาพระเครื่องและวัตถุมงคลยังเกสัซกร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านเทคโนโลยีซึ่งสามารถเอามาอธิบายในรูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล

เพ็ญสุข เกตุมณี และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมผู้บริโภคและองค์ประกอบเว็บไซต์ (7C) ที่ส่งผลต่อการเช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลผ่านช่องทางออนไลน์” (วารสารวิชาการ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลออนไลน์และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบเว็บไซต์ (7C) ที่ส่งผลต่อการเช่าพระเครื่อง และวัตถุมงคลออนไลน์ งานวิจัยชิ้นนี้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยเป็นแนวทางในการสร้างหรือปรับปรุงเว็บไซต์ ให้ตรงตามความต้องการของผู้ที่เช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลออนไลน์

กรวรรณ ฤทธิ์อาจและสฤณี สืบพงษ์ศิริ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมร่างทรงในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการศึกษาค้นพบว่า รูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการหลอกลวงเหยื่อของอาชญากรรมร่างทรง มีทั้งหมด 4 วิธีการคือ 1) การใช้จิตวิทยาในการโน้มน้าวจิตใจ 2) การแสดงละครโดยใช้กิริยาท่าทางและการจัดสภาพแวดล้อม 3) การหาลูกค้าผ่านการแนะนำจากผู้เคารพ ศรัทธาของตนแบบปากต่อปาก 4) มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายหลายครั้ง ซึ่งสามารถเอามาอธิบายในรูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล

กรกัญญ์ณารัก บุญสุขเกิด (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และแนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย” แนวทางการแก้ไขนั้นควรจะมีการดำเนินงานทุกภาคส่วนทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเองที่ต้องมีการ เตรียมพร้อมและบริหารจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น การวางแผนสำรองข้อมูลเมื่อถูกโจมตี และความเข้มงวด ของกฎหมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อมูลรั่วไหลอยู่บ่อยครั้ง องค์กรจึงจำเป็นต้องพร้อมรับมือต่อการโจมตีทางไซเบอร์ ทั้งมาตรการทำระบบให้รองรับต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำระบบรักษาความปลอดภัย เพื่อให้การบริการดิจิทัลขององค์กรมีเสถียรภาพ สร้างกลไกในการพัฒนาและควบคุมระบบกฎหมายและ เจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญคือประชาชนเองควรมีการเผยแพร่องค์ความรู้ในการ ป้องกันตนเองให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การป้องกันตนเองทุกครั้งเมื่อมีการเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ในการป้อนรหัสที่มีความปลอดภัย การสำรองข้อมูลโดยไม่เก็บข้อมูลทุกอย่างไว้รวมกัน เป็นต้น

ธวัชชัย สุวรรณพานิชและคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี” ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม การได้รับการชดเชยความเสียหายโดย ผู้กระทำผิด การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่อ อาชญากรรม เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ เพื่อให้เหยื่อและผู้เสียหายจากการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีได้รับหลักประกันในการเยียวยา ช่วยเหลือและการปฏิบัติที่ดีที่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่รัฐ

กิตติ ภิญโญ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่องของประชาชนที่มีความสนใจพระเครื่องในจังหวัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาศูนย์พระเครื่องห้างสรรพสินค้าพันธุ์ทิพย์พลาซ่า สาขางามวงศ์วาน”

แรงจูงใจในการพกพระเครื่องเพื่อหวังให้พระเครื่องเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการ ดำเนินชีวิต ความหวังที่ต้องการให้เกิดความร่ำรวย ทำมาค้าขายดีขึ้น เกิดโชคลาภต่าง ๆ แรงจูงใจ เหล่านี้เป็นผลจากความเชื่อของบุคคลที่มีความเชื่ออยู่แล้ว ทำให้เกิดแรงจูงใจในการพกพระเครื่อง เพื่อบูชาและหวังสิ่งตอบแทนที่ตนต้องการจะได้รับ 3) ความต้องการเมื่อเกิดปัจจัยทั้งสองอย่าง ข้างต้นแล้ว จึงเกิดความต้องการที่จะหาพระเครื่องเหล่านั้นมาครอบครองเพื่อหวังถึงผลของพระ เครื่องนั้น ๆ แต่การหาพระเครื่องที่ต้องการมาครอบครอง จำเป็นต้องแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาของแลกเปลี่ยนจึงเป็นเงิน ที่จะระบุถึงมูลค่าของตัวพระเครื่อง พระเครื่องที่มีมูลค่าสูงจึงเกิดจากความ ต้องการของคนเหล่านั้นมากเพื่อจะได้ครอบครอง

กิตติศักดิ์ ครุฑนันทและทัชชกร แสงทองดี (2566) ศึกษางานวิจัยเรื่อง “แนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ของประเทศไทย Guidelines for Preventing Cybercrime in Thailand” ผลการวิจัย พบว่าอาชญากรรมไซเบอร์เป็นรูปแบบของอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ที่ผู้กระทำความผิดในพื้นที่ของโครงข่ายคอมพิวเตอร์ หรือ Cyberspace หรือผู้กระทำก็อาศัยความสามารถและคุณสมบัติการทำงานที่ไร้พรมแดนของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิดต่อระบบและข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านรูปแบบการกระทำความผิด ความรวดเร็วในการกระทำความผิดลงตัว ขอบเขตความเสียหายที่กว้างขึ้น แต่การติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกลับยาก ดังนั้นเพื่อไม่ให้ประชาชนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์การจัดการป้องกันจึงมีความจำเป็น

Leukfeldt, Rutger; Veenstra, Sander; Stol, Wouter (2013) ศึกษาวิจัยเรื่อง “อาชญากรรมทางไซเบอร์ปริมาณสูงและการจัดองค์กรของตำรวจ: ผลการศึกษาเชิงประจักษ์สองกรณีในประเทศเนเธอร์แลนด์” ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานตำรวจของเนเธอร์แลนด์สามารถต่อสู้กับอาชญากรรมไซเบอร์ปริมาณมากได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด การเสริมสร้างความรู้ด้านไซเบอร์ภายในหน่วยงานตำรวจไม่ควรกระทำโดยการบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องจัดการกับคดีไซเบอร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยอธิบายถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามประเด็นดังนี้

5.1 ผลการศึกษารูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเข้าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล

5.1.1 รูปแบบการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม

1) รูปแบบและสภาพปัญหาการตกเป็นเหยื่อ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ปัญหาการเกิดอาชญากรรมในปัจจุบันในการกระทำความผิดมีหลากหลายรูปแบบฉ้อโกง หลอกลวง ขโมยทรัพย์สินและต้องใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้มีฉ้อโกงที่จะใช้อาชญากรรมไซเบอร์ในลักษณะนี้ในการหลอกลวงขายสินค้าซึ่งจะพบว่าให้โอนเงินแต่ไม่ส่งสินค้าหรือการส่งสินค้าไม่ตรงกลับภาพที่โฆษณาหรือที่เรียกว่าไม่ตรงปก ตลอดจนสินค้าไม่ได้มาตรฐานหรือว่าสินค้าปลอมที่อ้างว่าลดราคาขายถูกกว่าท้องตลาด การหลอกลวงให้ลงทุน ซึ่งมีฉ้อโกงจะหลอกให้

ลงทุนในทรัพย์สินจำนวนมาก และท้ายที่สุดมิจฉาชีพก็จะฉ้อโกงเงินหนีไปจากในปัจจุบันถูกหลอกโดยบุคคลที่อ้างว่าเป็นนักสะสมพระเครื่องผ่านทาง Social Media เขานำภาพพระแท้ที่มีใบรับรองมาแสดง มีการปลอมแปลง เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อว่าเป็นของจริง มิจฉาชีพจะมีการเตรียมพร้อมรูปภาพพระที่จะนำมาเสนอและราคาที่มีการจูงใจให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในการหลอกลวงตกลงการเช่าและแลกเปลี่ยนเป็นอย่างดี ซึ่งหากผู้ซื้อหลงเชื่อทำการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลดังกล่าวและทำธุรกรรมโอนเงินไปให้กับมิจฉาชีพก่อนที่ตนเองจะได้เห็นพระองค์นั้น ๆ ตอนนี้คดีเกี่ยวกับเช่าพระวัตถุมงคลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งรูปแบบต่อหน้าและออนไลน์ มีการลงซื้อขายพระในแพลตฟอร์มออนไลน์ มีคนโอนเงินไปและไม่ได้ของ ดังนั้นการเช่าพระควรเช็คเครดิตให้มากขึ้น หรือมีการเช่าพระเครื่องในกลุ่มที่ได้รับการขายที่ถูกต้องมีการจดทะเบียนพาณิชย์เพื่อประกอบการขายธุรกิจ

2) สาเหตุการเกิดอาชญากรรม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สาเหตุหลักมาจากความไวใจ และการขาดความรู้เกี่ยวกับพระเครื่องที่แท้จริง อีกทั้งผู้กระทำความผิดมีทักษะในการหลอกลวงสูง ใช้ข้อมูล รูปภาพ และคำพูดที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นเพื่อน เป็นคนรู้จัก สาเหตุปัจจัยหลัก ๆ ของการเกิดอาชญากรรมการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล ส่วนใหญ่นั้นคือแรงจูงใจทางเรื่องราคาหรือมูลค่าพระเครื่องชิ้นนั้นๆ ซึ่งหากมีผู้ขายมาเสนอขายให้ถูกกว่ามูลค่าจริงในตลาดเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น พระเครื่ององค์นี้มีราคาจริงที่ซื้อ - ขายกัน 10,000 บาท มีผู้ขายมาเสนอขายให้ในราคาเพียง 1,500 บาท ซึ่งอาจเกิดแรงจูงใจในการซื้อและแลกเปลี่ยน เพราะมีราคาถูกกว่าราคาจริงเป็นจำนวนมาก ซึ่งแท้จริงแล้วผู้ขายดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นมิจฉาชีพหรือไม่มีพระเครื่ององค์นั้นอยู่จริง ก็จะทำให้การหลอกลวงผู้ซื้อต่างๆที่หลงกลเชื่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก

3) จำนวนหรือสถิติที่เกิดเหตุ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีเหตุการณ์ลักษณะนี้เกิดขึ้นบ่อย โดยเฉพาะในกลุ่มออนไลน์ มักจะเป็นการหลอกให้เช่าพระที่ไม่มีอยู่จริง หรือการแลกเปลี่ยนพระแท้กับพระปลอม ในชมรมพระเครื่องในปัจจุบันยังถือว่ามียุทธอาชญากรรมอยู่บ้าง ซึ่งลดน้อยลงกว่า 1-2 ปีที่ผ่านมา ปลอมโปรไฟล์เป็นพ่อค้าที่มีเครดิต ในสถิติของสถานีตำรวจมี 3 คดี ปีละคดี จะเป็นรูปแบบฉ้อโกง เจตนาขายพระปลอม บางคดีปิดได้ บางคดียังตามหาผู้กระทำความผิดยังไม่เรียบร้อย

5.1.2 การรับมือการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล

1) ด้านบุคคล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การรับมือและความเสียหายด้านบุคคลหลักเกี่ยวข้องกับผู้ซื้อที่ไม่มีตัวตน โปรไฟล์ไม่ชัดเจน รู้จักเช็คเครดิตและมีสติให้มากขึ้น ในชมรมมีบัตรสมาชิกที่ใช้จะมีข้อมูลเบื้องต้นที่ระบุ ชื่อนามสกุล ลักษณะหน้าตาของผู้ขาย ชื่อบัญชีธนาคารที่ต้องตรงกับตัวตนของผู้ที่จะทำการซื้อขายนั้นๆ เบอร์โทรศัพท์ในการติดต่อ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถป้องกันการเกิดอาชญากรรมเบื้องต้นได้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและควบคุมความเสียหายทางอาชญากรรมได้มีสติคำนึงถึงความเป็นจริงในปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้นว่ามีเหตุผลที่เหมาะสมหรือเพียงพอกับการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลนั้นๆหรือไม่ เพราะอาชญากรรมการเช่าและ

แลกเปลี่ยนวัตถุมงคลส่วนใหญ่เกิดจาก การไว้ใจบุคคลอื่นมากเกินไป หรือมีความต้องการในการลงทุนซื้อขายเพื่อหวังผลกำไรเป็นจำนวนมาก ซึ่งเหตุผลดังกล่าวนี้อาจจะส่งผลให้เราตกเป็นผู้เสียหายทางอาชญากรรม

2) ด้านจิตวิทยา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล ไม่ใช่แค่การสูญเสียทรัพย์สิน แต่ยังกระทบต่อความศรัทธาและความรู้สึกปลอดภัยอย่างรุนแรง การรับมือในด้านจิตวิทยาจึงเป็นสิ่งสำคัญมากเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจ ยอมรับความจริงอย่างช้า ๆ ให้เวลาตัวเองในการประมวลผล อนุญาตให้รู้สึกช็อกหรือโกรธได้ แยกแยะความรู้สึกเตือนตัวเองว่าความผิดเป็นของผู้กระทำอาชญากรรม (มิจฉาชีพ) คุณคือเหยื่อ การโทษตัวเองไม่ได้ช่วยแก้ไขสถานการณ์ ค้นหาแหล่งสนับสนุนทางสังคม: พูดคุยกับคนที่ไว้วางใจ ซึ่งอาจเป็นเพื่อน, ครอบครัว, หรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ตัดสินคุณ กลับมาดูแลร่างกาย: เน้นการพักผ่อน, การออกกำลังกายเบา ๆ, และการหายใจเข้าออกลึก ๆ เพื่อลดระดับฮอร์โมนความเครียด

3) ด้านการเสียชีวิต

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การรับมือและความเสียหายจากการเสียชีวิต รับผิดชอบธนาคารเพื่ออายัดบัญชีและระงับการทำธุรกรรม โดยเร็วที่สุด จากนั้นรวบรวมหลักฐานทั้งหมด เช่น สลิปโอนเงิน บทสนทนาและข้อมูลผู้ขายแล้ว แจ้งความออนไลน์ ผ่าน www.thaipoliceonline.com โดยระบุว่าต้องการดำเนินคดีให้ถึงที่สุด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายและขออายัดบัญชีปลายทางเพื่อเงินคืน นำเลขบัญชีของผู้ที่โกง ไปแจ้งความ หลักฐานการโอนเงินยื่นที่ธนาคารปลายทางของบัญชีผู้โกง เพื่อขอคืนเงินหรืออายัดบัญชี โดยสามารถติดต่อธนาคารเพื่อแจ้งอายัดบัญชีปลายทางได้ ตามพระราชกำหนดป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ทันทีตลอด 24 ชั่วโมง ควรศึกษาและหาความรู้เกี่ยวกับพระเครื่องให้มากขึ้น ก่อนทำการเช่าหรือแลกเปลี่ยน และไม่ควรรีบร้อนหรือตัดสินใจจากความรู้สึกเชื่อใจโดยไม่มีหลักฐานรองรับ ควรตรวจสอบประวัติของผู้ขายหรือผู้เช่า และหากเป็นไปได้ ควรทำธุรกรรมแบบเห็นของจริงก่อนโอนเงิน เบื้องต้นนั้น เราสามารถทำการตรวจสอบชื่อ บัญชีธนาคารของผู้ขายในอินเทอร์เน็ตก่อนเบื้องต้นว่ามีแบล็กลิสต์คดีความทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงินหรืออาชญากรรมทางออนไลน์หรือไม่หรือลำดับถัดไปดูความเคลื่อนไหวในการค้าขายทางออนไลน์ของผู้ขายว่ามีการเคลื่อนไหวปกติมีความน่าเชื่อถือในระดับไหนและลำดับสุดท้ายที่ค่อนข้างจะลดความเสี่ยงที่จะเกิดอาชญากรรมได้มากที่สุดคือการตกลงซื้อขายกันต่อหน้าและได้เห็นวัตถุมงคลนั้น ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจในการทำธุรกรรมทางการเงิน

4) ด้านสังคม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การรับมือและความเสียหายด้านสังคม เบื้องต้นคือแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพยายามติดต่อกับกลุ่มพระเครื่องในพื้นที่เพื่อแจ้งเตือนผู้อื่นไม่ให้ตกเป็นเหยื่อเช่นกัน มีระบบการซื้อขายที่มีมาตรฐาน จัดให้มีการตรวจสอบพระเครื่องดังกล่าวร่วมกันระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ โดยหาคนกลางไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมาตัดสินว่าเป็นพระแท้หรือพระเก๊ ส่วนผลจะออกมาอย่างไรก็อีกเรื่องหนึ่ง แต่ผู้ขายห้ามขายเบี่ยงหรือไม่ยอมรับการพิสูจน์พระเครื่อง เพราะถ้าปฏิเสธยอมเข้าข่ายเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ในชมรมหรือสมาคมควรมีการป้องกันคัดคนที่มาขายในกลุ่ม โดยให้ซื้อผ่านแอดมินหรือมีเลขสมาชิกห้ามทำ

ผิดกฎหมายการแจ้งเตือนในชมรมเพื่อรับมือกับบุคคลไม่หวังดี เนื่องจากชุมชนพระเครื่องค่อนข้างจะแคบ อยู่กันเป็นกลุ่มน้อย ซึ่งอาจจะรู้จักกันเกือบจะทั้งหมด ควรหาซื้อจากคนที่รู้จักกันเป็นอย่างดีมากกว่าจากคนแปลกหน้าด้วย

5.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล

1) ด้านตัวบุคคล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การปกป้องข้อมูลส่วนตัวจำกัดการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เลขประจำตัวประชาชน, ข้อมูลทางการเงิน, ที่อยู่ บนโซเชียลมีเดียหรือช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ และลบข้อมูลที่ไม่จำเป็นออกไป ตั้งรหัสผ่านที่ยากต่อการคาดเดาสำหรับอุปกรณ์, ซอฟต์แวร์, และบัญชีต่าง ๆ รวมถึงเปลี่ยนรหัสผ่านเป็นประจำ ไม่คลิกลิงก์หรือดาวน์โหลดไฟล์จากอีเมลหรือเว็บไซต์ที่ไม่รู้จักหรือไม่น่าเชื่อถือและในการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล หากต้องการทำธุรกรรมทางออนไลน์จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลผู้ขายก่อนที่จะเราจะทำการซื้อ-ขายหรือแลกเปลี่ยนพระเครื่องนั้น ๆ พอสมควร ว่าลักษณะของผู้ขายมีตัวตนจริงหรือไม่ มีการอัปเดตโพสโพสสม่ำเสมอ หรือมีข้อมูลตรงกันกับชื่อผู้ขายหรือไม่ และกรณีสำคัญมีเครดิตความน่าเชื่อถือในวงการการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนทางออนไลน์หรือไม่ ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่เราจะต้องคำนึงก่อนจะทำธุรกรรมใด ๆ เมื่อตกเป็นเหยื่อคดีฉ้อโกงออนไลน์ ให้รีบอายัดบัญชี ของตนเองและรวบรวมหลักฐาน เช่น สลิปโอนเงิน, แคปหน้าจอแชท, และข้อมูลผู้ขาย จากนั้นให้แจ้งความภายใน 72 ชั่วโมง ที่สถานีตำรวจท้องที่ หรือแจ้งความออนไลน์ที่ thaipoliceonline.com เพื่อดำเนินการ

2) ด้านสังคมและชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ควรส่งเสริมการประกอบอาชีพภายในชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการสร้างรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชนเพราะปัญหาปากท้องนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากทุกคนมีรายได้ที่มั่นคงและมากพอที่จะจุนเจือคนในครอบครัวก็จะลดปัญหาการเล่นการพนันหรือลดโอกาสการแสวงหาโชคจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่เป็นความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลและหันมาใส่ใจกับการประกอบอาชีพมากขึ้น เน้นการให้ความรู้แก่ประชาชนถึงภัยคุกคาม การสร้างความตระหนักรู้และทัศนคติเชิงบวกในการป้องกันตนเองผ่านการใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัย, การตั้งรหัสผ่านที่ซับซ้อน, ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว, ระมัดระวังการคลิกลิงก์หรือดาวน์โหลดไฟล์จากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ, และการตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อและส่งต่อ, รวมถึงการสร้างระบบสนับสนุนและการตอบสนองเมื่อเกิดเหตุการณ์ จัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องต่อการป้องกันภัยไซเบอร์

3) ด้านพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานป้องกันอาชญากรรม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีหน่วยงานที่จัดตั้งเพื่อเข้าไปตรวจสอบดูแลอยู่ตลอดเวลาเพื่อป้องกันการลงมือก่อเหตุอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมต่อทรัพย์สิน อาชญากรรมทางเพศหรืออาชญากรรมในแง่มุมต่าง ๆ อีกประการหนึ่งคือ ควรมีการเปิดลงทะเบียนสำหรับผู้ที่มีความประสงค์จะเช่าพระเครื่องหรือวัตถุมงคล เพื่อให้มีรายชื่อที่ชัดเจน ปัจจุบันกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเปิดให้แจ้งความออนไลน์เข้าไปที่เว็บไซต์ thaipoliceonline.com หรือโทรสายด่วน 1441. แจ้งความที่สถานีตำรวจนำ

หลักฐานทั้งหมดไปยื่นที่สถานีตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุ โดยระบุให้ชัดเจน: แจ้งความว่า "ต้องการดำเนินคดี" ไม่ใช่แค่ลงบันทึกประจำวัน มีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษาแก่ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมออนไลน์ อาชญากรรมไซเบอร์ที่ใช้คอมพิวเตอร์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในฐานฉ้อโกง หลอกลวง ขโมยทรัพย์สิน ผู้กระทำความผิดจะสามารถก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ประชาชนจำนวนมากทำงานที่บ้าน (Work from Home) และต้องใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้มีฉ้อโกงที่จะใช้อาชญากรรมไซเบอร์ในลักษณะนี้ในการหลอกลวงขายสินค้า (Sales Scam) ซึ่งจะพบว่าให้โอนเงินแต่ไม่ส่งสินค้า หรือการส่งสินค้าไม่ตรงกลับภาพที่โฆษณา หรือที่เรียกว่าไม่ตรงปก ตลอดจนสินค้าไม่ได้มาตรฐานหรือว่าสินค้าปลอมที่อ้างว่าลดราคาขายถูกกว่าท้องตลาดเลือกทำธุรกรรมเฉพาะกับผู้ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในวงการพระเครื่อง ตรวจสอบประวัติผู้ขายก่อนทุกครั้ง ไม่เชื่อแค่รูปถ่ายหรือใบรับรอง ต้องเห็นของจริงหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบก่อนจึงจะทำการตกลง นอกจากนี้ยังหลีกเลี่ยงการโอนเงินเต็มจำนวนล่วงหน้า โดยใช้วิธีมัดจำและขอรับของจริงก่อนชำระส่วนที่เหลือ หากโดนเป็นเหยื่อรวบรวมหลักฐานทั้งหมด แจ้งความภายใน 72 ชั่วโมง รีบแจ้งความอย่ารอช้า เพราะอายุความในการร้องทุกข์คือ 3 เดือน

4) ด้านการประชาสัมพันธ์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนตระหนักและเตรียมพร้อม จัดอบรมหรือให้ความรู้แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้เข้าใจวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดในการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ เช่น การสร้างรหัสผ่านที่แข็งแรง, การใช้การยืนยันตัวตนแบบหลายปัจจัย (MFA), และการระบุอีเมลฟิชชิง การเพิ่มความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับประชาชนหรือ Digital literacy การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ในยุคปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนให้สามารถที่จะมีความรู้ความเข้าใจและรู้ทันกับมิจฉาชีพที่จะมาติดต่อพูดคุยและใช้ช่องทางออนไลน์ในการเข้ามาก่ออาชญากรรมได้โดยจะเห็นว่ากลุ่มที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมมากที่สุดจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีความเข้าใจในการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มักจะเชื่อข่าวลวงหรือข่าวปลอม ให้เข้าใจถึงความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ ด้วยการจัดทำหลักสูตรการให้ความรู้ จัดฝึกอบรม จัดทำสื่อต่าง ๆ ที่ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์ รวมทั้งการจัดทำคลิป อินโฟกราฟฟิกเป็นสื่อการเรียนการสอนและให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจสามารถรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้ทางช่องทางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การป้องกันเชิงรุกแนะนำประชาชนไม่ใช่แค่เรื่องพระเครื่องการซื้อขายปกติก็แนะนำว่าการซื้อขายออนไลน์ควรมีหลักฐานการซื้อขาย/สัญญาซื้อขาย หรือสลิปโอนเงินเพื่อเก็บเป็นหลักฐาน การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ข้อมูลความรู้เป็นเกราะป้องกันขั้นแรกให้แก่ประชาชน ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าสู่การซื้อขายที่มีความเสี่ยงสูงในการพระเครื่อง

6. การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล ศึกษาเฉพาะกรณีชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยเลือกประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

6.2.1 ผลการศึกษารูปแบบและการรับมือการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล ได้แก่

1) รูปแบบการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล

ปัญหาการเกิดอาชญากรรมในปัจจุบันในการกระทำความผิดมีหลากหลายรูปแบบฉ้อโกง หลอกหลวง ขโมยทรัพย์สินและต้องใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้มีฉ้อฉลเลือกที่จะใช้อาชญากรรมไซเบอร์ในลักษณะนี้ในการหลอกหลวงขายสินค้าซึ่งจะพบว่าให้โอนเงินแต่ไม่ส่งสินค้าหรือการส่งสินค้าไม่ตรงกลับภาพที่โฆษณาหรือที่เรียกว่าไม่ตรงปก ตลอดจนสินค้าไม่ได้มาตรฐานหรือว่าสินค้าปลอมที่อ้างว่าลดราคาขายถูกกว่าท้องตลาด การหลอกหลวงให้ลงทุน ซึ่งมีฉ้อฉลจะหลอกให้ลงทุนในทรัพย์สินจำนวนมาก และท้ายที่สุดมีฉ้อฉลก็จะฉ้อโกงเงินหนีไปจากในปัจจุบันถูกหลอกโดยบุคคลที่อ้างว่าเป็นนักสะสมพระเครื่องผ่านทาง Social Media เขานำภาพพระแท้ที่มีใบรับรองมาแสดง มีการปลอมเพจ เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อว่าเป็นเพจจริง มีฉ้อฉลจะมีการเตรียมพร้อมรูปภาพพระที่จะนำมาเสนอและราคาที่มีการจูงใจให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในการหลอกหลวงตกลงการเช่าและแลกเปลี่ยนเป็นอย่างดี ซึ่งหากผู้ซื้อหลงเชื่อทำการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลดังกล่าวและทำธุรกรรมการโอนเงินไปให้กับมีฉ้อฉลก่อนที่จะตนเองจะได้เห็นพระองค์นั้น ๆ ตอนนี้นักศึกษาเกี่ยวกับเช่าพระวัตถุมงคลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งรูปแบบต่อหน้าและออนไลน์ มีการลงซื้อขายพระในแพลตฟอร์มออนไลน์ มีคนโอนเงินไปและไม่ได้ของ ดังนั้นการเช่าพระควรเช็คเครดิตให้มากขึ้น หรือมีการเช่าพระเครื่องในกลุ่มที่ได้รับการขายที่ถูกต้องมีการจดทะเบียนพาณิชย์เพื่อประกอบการขายธุรกิจ สอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) (Cohen & Felson, 1979) ให้ความหมาย ของคำว่าปกตินิสัยไว้ว่า กิจกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง เช่น การ ออกไปทำงานทุกวัน ปลอมให้บ้านหรือที่อาศัยไม่มีคนเฝ้า การสวมใส่เครื่องประดับที่มีราคาแพง และรวมถึงบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อได้ง่าย เช่น เพศ หญิง อายุ น้อยหรืออายุมาก เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัย กรวรรณ ฤทธิ์อาจและสฤษฎี สืบพงษ์ศิริ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมร่างทรงในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการศึกษวิจัยพบว่า รูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการหลอกหลวงเหยื่อของอาชญากรรมร่างทรง มีทั้งหมด 4 วิธีการ คือ 1) การใช้จิตวิทยาในการโน้มน้าวจิตใจ 2) การแสดงละครโดยใช้กิริยาท่าทางและการจัดสภาพแวดล้อม 3) การหาลูกค้าผ่านการแนะนำจากผู้เคารพ ศรัทธาของตนแบบปากต่อปาก 4) มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายหลายครั้ง และปัจจัยที่ทำให้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมร่างทรง ที่มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยในหลาย ๆ ด้านการขาดความรู้เกี่ยวกับพระเครื่องที่แท้จริง อีกทั้งผู้กระทำความผิดมีทักษะในการหลอกหลวงสูง ใช้ข้อมูล รูปภาพ และคำพูดที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นเพื่อนเป็นคนรู้จัก สาเหตุปัจจัยหลักๆของการเกิดอาชญากรรมการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล ส่วนใหญ่นั้นคือแรงจูงใจทางเรื่องราคาหรือมูลค่าพระเครื่องชิ้นนั้นๆ ซึ่งหากมีผู้ขายมาเสนอขายให้ถูกกว่ามูลค่าจริงในตลาดเป็นจำนวนมาก

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการที่ไม่มีผู้ดูแลหรือปกป้องความปลอดภัย ทำให้อาชญากรรมสามารถเล็ดลอดวางแผนในการประกอบอาชญากรรมได้โดยผ่านการสังเกตจากกิจกรรมประจำวันของผู้ที่เป็นเป้าหมายในการกระทำความผิด และเมื่อได้ทำการซังน้ำหนักรโดยการเลือก อย่างมีเหตุผลแล้วว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายแก่ตนเองได้น้อยก็จะตัดสินใจลงมือกระทำความผิดต่อไป

2) การรับมือการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล

2.1) ด้านบุคคล

การรับมือและความเสียหายด้านบุคคลหลักเสี่ยงเช่าซื้อกับคนที่ไม่มีตัวตน โปรไฟล์ไม่ชัดเจน รู้จักแค่เครดิตและมีสติให้มากขึ้น ในชมรมมีบัตรสมาชิกที่ใช้จะมีข้อมูลเบื้องต้นที่ระบุ ชื่อนามสกุล ลักษณะหน้าตาของผู้ขาย ชื่อบัญชีธนาคารที่ถูกต้องตรงกับตัวตนของผู้ที่จะทำการซื้อขายนั้น ๆ เบอร์โทรศัพท์ในการติดต่อ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถป้องกันการเกิดอาชญากรรมเบื้องต้นได้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและควบคุมความเสียหายทางอาชญากรรมได้มีสติคำนึงถึงความเป็นจริงในปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้นว่ามีเหตุผลที่เหมาะสมหรือเพียงพอกับการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลนั้น ๆ หรือไม่เพราะอาชญากรรมการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลส่วนใหญ่เกิดจากการไว้วางใจบุคคลอื่นมากเกินไปหรือมีความต้องการในการลงทุนซื้อขายเพื่อหวังผลกำไรเป็นจำนวนมาก ซึ่งเหตุผลดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้เรตกเป็นผู้เสียหายทางอาชญากรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการตกเป็นเหยื่อ (Hans Von Henting) ได้อธิบายถึงเหยื่ออาชญากรรมเปรียบเทียบข้างป็นเป็นอาชญากร อาชญากรเป็นเหมือนนักล่าเหยื่อ และเหยื่อเหมือนผู้ถูกล่า นักเหยื่อวิทยาผู้บุกเบิกอีกท่าน คือ Stephen Schafer ได้ศึกษาตัวเหยื่อและได้เสนอแนวคิดว่ายเหยื่อได้ยั่วหรือกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการตกเป็นเหยื่อหรือเหยื่ออาชญากรรมได้อธิบายทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อไว้ดังนี้ (สุกิจ เจริญเวช, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญสุข เกตุมณี และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมผู้บริโภคและองค์ประกอบเว็บไซต์ (7C) ที่ส่งผลต่อการเช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลผ่านช่องทางออนไลน์” พบว่า ประเภทพระเครื่องและวัตถุมงคล ลักษณะพระเครื่องและวัตถุมงคลที่กลุ่มนิยมเช่าซื้อมากที่สุด ได้แก่ พระสมเด็จเป็นพระเครื่องเนื้อผง เหตุผลที่สำคัญที่สุดที่เลือกเช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลออนไลน์ คือ หาข้อมูลได้ง่าย จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดในการเช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลออนไลน์ คือ เพื่อคุ้มครองป้องกันอันตรายต่าง ๆ รองลงมาคือ ยึดเหนี่ยวจิตใจ บุคคลที่มีอิทธิพลที่สุดในการเช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลออนไลน์คือเพื่อน งานวิจัยชิ้นนี้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยเป็นแนวทางใน การสร้างหรือปรับปรุงเว็บไซต์ ให้ตรงตามความต้องการของผู้ที่เช่าพระเครื่องและวัตถุมงคลออนไลน์

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมเช่าบูชา พระเครื่องและวัตถุมงคล เกิดจากค่านิยมหรือคุณค่าเป็นความรู้สึกนิยมชมชอบหรือเห็นคุณค่าในพระเครื่องและวัตถุมงคล โดยในการเช่าบูชาพระเครื่องและวัตถุมงคลเกิดจากความชอบส่วนบุคคล ซึ่งอยู่ภายในตัวบุคคลและกระแสนิยมในวงการพระเครื่องเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเช่าบูชาเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

2.2) ด้านจิตวิทยา

การรับมือและความเสียหายด้านจิตวิทยา ทำให้ผู้ซื้อขายเกิดความรู้สึกวิตกกังวล เสียใจ โกรธ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาปกติจากการสูญเสียและถูกหลอกลวง เพื่อรับมือกับอารมณ์เหล่านี้ ควรยอมรับความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยไม่ปฏิเสธขอความช่วยเหลือจากครอบครัวหรือเพื่อนและหากเจอรูปแบบนี้ก็ควรตั้งสติหยุดการสื่อสารกับพวกมิจฉาชีพ เช่น บล็อก Facebook บล็อก Line ระบายคำบ่นชี้แจงตำรวจไซเบอร์ได้ที่เบอร์ 1441 อย่าติดต่อทาง Line กับพวกมิจฉาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคลศิริพร เจนวิทยามรเวช (2554) ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมเช่าบูชา ความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่อง

และวัตถุมงคลของเกจิสงฆ์ ได้สรุปว่า ปัจจัยในการเข้าบูชาพระเครื่องและ วัตถุมงคลยังเกจิสงฆ์ ด้านปัจจัยด้านจิตวิทยา การเข้าบูชาพระเครื่องและวัตถุมงคลเกิดจากความเชื่อ (Beliefs) เป็นความเชื่อที่เกิดจากความรู้ ความคิดเห็น ความศรัทธาและความเลื่อมใสเฉพาะตัว โดยเกจิสงฆ์แขวนพระเครื่องและวัตถุมงคลไว้ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเมื่อได้แขวนพระเครื่องและวัตถุมงคลแล้ว ต่างก็มีความรู้สึก มั่นใจและเชื่อว่าสามารถเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติ ภิรมย์ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่องของประชาชนที่มีความสนใจพระเครื่องในจังหวัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาศูนย์พระเครื่องห้างสรรพสินค้าพันธุ์ทิพย์พลาซ่า สาขางามวงศ์วาน” ความเชื่อเป็นสิ่งที่แรกและสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้พระเครื่องเกิดความนิยมพระเครื่อง แรงจูงใจที่เกิดจากการบอกเล่าจากผู้มีประสบการณ์หรือมีความเชื่อต่าง ๆ ว่าพระเครื่องสามารถให้ผู้บูชา ได้สิ่งที่จะสมดังใจปรารถนา เช่น แรงจูงใจในการพกพระเครื่องเพื่อหวังให้พระเครื่องเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการ ดำเนินชีวิต ความหวังที่ต้องการให้เกิดความร่ำรวย ทำมาค้าขายดีขึ้น เกิดโชคลาภต่าง ๆ แรงจูงใจเหล่านี้เป็นผลจากความเชื่อของบุคคลที่มีความเชื่ออยู่แล้ว ทำให้เกิดแรงจูงใจในการพกพระเครื่อง เพื่อบูชาและหวังสิ่งตอบแทนที่ตนต้องการจะได้รับ

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในทางจิตวิทยาเชื่อว่าการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ต้องมีสิ่งจูงใจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิด ความต้องการและเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ดังนั้น การตลาดจึงพยายามที่จูงใจผู้บริโภคการเข้าบูชาพระเครื่องและวัตถุมงคลเกิดจากความเชื่อ (Beliefs) เป็นความเชื่อที่เกิดจากความรู้ ความคิดเห็น ความศรัทธา หากตกเป็นเหยื่อทำให้ผู้ซื้อขาดความรู้สึกรัดกุมกังวล เสียใจ โกรธ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาปกติจากการสูญเสียและถูกหลอกหลวง เพื่อรับมือกับอารมณ์เหล่านี้ ควร ยอมรับความรู้สึก ที่เกิดขึ้นโดยไม่ปฏิเสธ

2.3) ด้านการเสียทรัพย์

การรับมือและความเสียหายจากการเสียทรัพย์ รับผิดชอบธนาคารเพื่ออภัยบัญชีและระงับการทำธุรกรรม โดยเร็วที่สุด จากนั้นรวบรวมหลักฐานทั้งหมด เช่น สลิปโอนเงิน บทสนทนาและข้อมูลผู้ขายแล้ว แจ้งความออนไลน์ทันทีตลอด 24 ชั่วโมง ควรศึกษาและหาความรู้เกี่ยวกับพระเครื่องให้มากขึ้นก่อนทำการเช่าหรือแลกเปลี่ยน และไม่ควรรีบร้อนหรือตัดสินใจจากความรู้สึกเชื่อใจโดยไม่มีหลักฐานรองรับ ควรตรวจสอบประวัติของผู้ขายหรือผู้เช่า สอดคล้องกับทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ซึ่งอธิบายว่ามนุษย์ทุกคนเจตจำนงอิสระ (Free Will) คือ มีอิสระในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดก็ตามผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจของตนเอง การก่ออาชญากรรมหรือการกระทำความผิดก็เช่นกัน ล้วนเป็นผลมาจากกระบวนการคิดไตร่ตรองอย่างรอบครอบ โดยผู้กระทำความผิดเลือกที่จะก่ออาชญากรรมโดยพิจารณาทั้งปัจจัยส่วนตัวและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ และก่อนที่จะลงมือก่ออาชญากรรม ผู้กระทำความผิดจะมีการประเมินสิ่งต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของกรวรรณ ฤทธิ์อาจและสฤณี สืบพงษ์ศิริ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมร่างทรงในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ปัจจัยที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่ไร้บรรทัดฐาน เกิดจากความอ่อนแอทางสังคมหรือความอ่อนแอทางด้านชีวภาพเกิดจากความหลงใหลในการเสี่ยงโชค ลาภจนเกิดการเสียทรัพย์

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ซื้อและผู้ขายหากเป็นไปได้ ควรทำธุรกรรมแบบเห็นของจริงก่อนโอนเงิน เบื้องต้นนั้น เราสามารถทำการตรวจสอบชื่อ บัญชีธนาคารของผู้ขายในอินเทอร์เน็ตก่อน

เบื้องต้นว่ามีแบล็คลิสต์คดีความทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงินหรืออาชญากรรมทางออนไลน์ รวบรวมหลักฐานทั้งหมด เช่น สลิปโอนเงิน บทสนทนา และข้อมูลผู้ขาย แล้ว แจ้งความออนไลน์ ผ่าน www.thaipoliceonline.com โดยระบุว่าต้องการดำเนินคดีให้ถึงที่สุด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายและขออายัดบัญชีปลายทางเพื่อเงินคืน นำเลขบัญชีของผู้ที่โกง ไปแจ้งความ หลักฐานการโอนเงินยืนยันที่ธนาคารปลายทางของบัญชีผู้ที่โกง เพื่อขอคืนเงิน หรืออายัดบัญชี โดยสามารถติดต่อธนาคารเพื่อแจ้งอายัดบัญชีปลายทางได้ ตามพ.ร.ก.ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ทันทีตลอด 24 ชั่วโมง

2.4) ด้านสังคม

การรับมือและความเสียหายด้านสังคม เบื้องต้นคือแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพยายามติดต่อกับกลุ่มพระเครื่องในพื้นที่เพื่อแจ้งเตือนผู้อื่นไม่ให้ตกเป็นเหยื่อเช่นกัน มีระบบการซื้อขายที่มีมาตรฐาน จัดให้มีการตรวจสอบพระเครื่องดังกล่าวร่วมกันระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ สอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดพฤติกรรมการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล ศิริพร เจนวิทยามรเวช (2554) ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรม การเช่าบูชา ความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุมงคลของเณรสังฆราช ได้สรุปว่า ปัจจัยในการเช่าบูชาพระเครื่องและวัตถุมงคลยังเณรสังฆราช ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสังคมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม การเช่าบูชาพระเครื่องและวัตถุมงคลเกิดจากกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมและ การปฏิบัติที่เหมือนกัน ได้แก่ นักสะสมพระเครื่อง เพื่อน เป็นต้น กลุ่มอ้างอิงนี้มีอิทธิพลทั้ง ทางตรงและทางอ้อมต่อทัศนคติ สอดคล้องกับงานวิจัยของกรกัญญ์ญารักษ์ บุญสุขเกิด (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และแนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย” เจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและที่สำคัญคือประชาชนเองควรมีการเผยแพร่องค์ความรู้ในการป้องกันตนเองให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การป้องกันตนเองทุกครั้งเมื่อมีการเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ในการป้อนรหัสที่มีความปลอดภัย การสำรองข้อมูลโดยไม่เก็บข้อมูลทุกอย่างไว้รวมกัน เป็นต้น

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการรับมือและความเสียหายด้านสังคมระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ โดยการหาคนกลางไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมาตัดสินว่าเป็นพระแท้หรือพระเกี้ยวส่วนผลจะออกมาอย่างไรก็อีกเรื่องหนึ่ง แต่ผู้ขายห้ามบายเบี่ยงหรือไม่ยอมรับการพิสูจน์พระเครื่อง เพราะถ้าปฏิเสธย่อมเข้าข่ายเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ในขมรมหรือสมาคมควรมีการป้องกันคัดคนที่จะมาขายในกลุ่ม โดยให้ซื้อผ่านแอดมิน หรือมีเลขสมาชิกห้ามทำผิดกฎหมายการแจ้งเตือนในขมรมเพื่อรับมือกับบุคคลไม่หวังดี เนื่องจากชุมชนพระเครื่องค่อนข้างจะแคบ อยู่กันเป็นกลุ่มน้อย ซึ่งอาจจะรู้จักกันเกือบจะทั้งหมด ควรหาซื้อจากคนที่รู้จักกันเป็นอย่างดีมากกว่าจากคนแปลกหน้าด้วย

6.2.2 ผลการวิเคราะห์แนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมจากการเช่าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล โดยนำเสนอเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1) ด้านตัวบุคคล

การปกป้องข้อมูลส่วนตัวจำกัดการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เลขประจำตัวประชาชน, ข้อมูลทางการเงิน, ที่อยู่, บัญชีโซเชียลมีเดียหรือช่องทางออนไลน์ต่างๆ และลบข้อมูลที่ไม่จำเป็นออกไป ตั้งรหัสผ่านที่ยากต่อการคาดเดาสำหรับอุปกรณ์, ซอฟต์แวร์, และบัญชีต่าง ๆ รวมถึงเปลี่ยนรหัสผ่านเป็นประจำ ไม่คลิกลิงก์หรือดาวน์โหลดไฟล์จากอีเมลหรือเว็บไซต์ที่ไม่รู้จักหรือไม่น่าเชื่อถือและในการเข้าและแลกเปลี่ยนข้อมูลเมื่อตกเป็นเหยื่อคดีฉ้อโกงออนไลน์ ให้รีบอายัดบัญชีของตนเองและ รวบรวมหลักฐาน เช่น สลิปโอนเงิน, แคปหน้าจอแชท, และข้อมูลผู้ขาย จากนั้นให้ แจ้งความภายใน 72 ชั่วโมง ที่สถานีตำรวจท้องที่ หรือแจ้งความออนไลน์ที่ thaipoliceonline.com เพื่อดำเนินการทางกฎหมายต่อไป หากมีผู้เสียหายหลายคน ให้รวมตัวกันแจ้งความเพื่อเป็นคดีฉ้อโกงประชาชนสอดคล้องกับทฤษฎีการจูงใจของฟรอยด์ (Freud's Theory of Motivation) ฟรอยด์ค้นพบว่าพฤติกรรมของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยความคิดพื้นฐาน 3 ระดับที่เรียกว่า อิด (Id) อีโก้หรืออัตตา (Ego) และซูเปอร์อีโก้หรืออีธัตตา (Superego) แล้วแต่ตัวบุคคลนั้น ๆ จะมีความคิดพื้นฐานในส่วนใดที่มีอิทธิพลมากที่สุด และโดยปกติบุคคลจะไม่ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเองและทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม การให้ความช่วยเหลือประชาชน การให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือแก่ประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย สุวรรณพานิชและคณะ (2562) ศึกษางานวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี” ปัจจุบันการกระทำความผิดและภัยคุกคามทางเทคโนโลยีมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลกระทบอย่าง มากต่อเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย ประกอบกับกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นมาตรการในคดีอาญาทั่วไปหรือคดีอาญาบางประเภท มิได้มุ่งคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเป็นการ เฉพาะและยังมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือตามหลักสากลว่าด้วยความยุติธรรมขั้น พื้นฐานสำหรับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาและการใช้อำนาจโดยมิชอบ จึงจำเป็นต้อง วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้เสียหาย

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในด้านบุคคลควรจะมีระดับตระหนักตน ไม่ประมาทไม่เปิดช่องว่างในการตกเป็นเหยื่อ ตระหนักถึงความสำคัญถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ก่อนตัดสินใจเข้าซื้อข้อมูลออนไลน์ เพราะฉะนั้นจึงได้มีกฎหมายป้องกันมาช่วยเหลือดูแลผู้ตกเหยื่ออาชญากรรม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 เข้ามาคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและป้องกันเหตุอาชญากรรมทางออนไลน์จากการเข้าซื้อพระเครื่อง

2) ด้านสังคมและชุมชน

ควรส่งเสริมการประกอบอาชีพภายในชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการสร้างรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชนเพราะปัญหาปากท้องนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากทุกคนมีรายได้ที่มั่นคงและมากพอที่จะจุนเจือคนในครอบครัวก็จะลดปัญหาการเล่นการพนัน หรือล่อล่อการแสวงหาโชคลาภจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่เป็นความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลและหันมาใส่ใจกับการประกอบอาชีพมากขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม William Erwin (1976, p. 111) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไว้ว่า หมายถึง เป็นการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหา

ของตนเองการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการป้องกันอาชญากรรม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงประจำวันในสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของกรกัญญ์ณารักษ์ บุญสุขเกิด (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และแนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย” ปัญหาด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์และการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์หรืออาชญากรรมไซเบอร์ ซึ่งส่งผลกระทบได้อย่างรวดเร็วและวงกว้าง โดยไม่จำเป็นต้องใช้ผู้กระทำความผิดจำนวนมาก และในยุคปัจจุบันนั้นก็มีผลกระทบที่พัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศไทยก็มีการออกกฎหมายพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ สำหรับปกป้องโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เน้นการให้ความรู้แก่ประชาชนถึงภัยคุกคาม การสร้างความตระหนักรู้และทัศนคติเชิงบวกในการป้องกันตนเองผ่านการใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัย การตั้งรหัสผ่านที่ซับซ้อน ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ระวังการคลิกลิงก์หรือดาวน์โหลดไฟล์จากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือและการตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อและส่งต่อ รวมถึงการสร้างระบบสนับสนุนและการตอบสนองเมื่อเกิดเหตุการณ์ จัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องต่อการป้องกันภัยไซเบอร์

3) ด้านพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานป้องกันอาชญากรรม

มีหน่วยงานที่จัดตั้งเพื่อเข้าไปตรวจสอบดูแลอยู่ตลอดเวลาเพื่อป้องกันการลงมือก่อเหตุอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมต่อทรัพย์สิน อาชญากรรมทางเพศ หรืออาชญากรรมในแง่มุมต่าง ๆ อีกประการหนึ่งคือ ควรมีการเปิดลงทะเบียนสำหรับผู้ที่มีความประสงค์จะเช่าพระเครื่องหรือวัตถุมงคล เพื่อให้มีรายชื่อที่ชัดเจน ปัจจุบันกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเปิดให้แจ้งความออนไลน์เข้าไปที่เว็บไซต์ thaipoliceonline.com หรือโทรสายด่วน 1441. แจ้งความที่สถานีตำรวจนำหลักฐานทั้งหมดไปยื่นที่สถานีตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุ โดยระบุให้ชัดเจน: แจ้งความว่า "ต้องการดำเนินคดี" ไม่ใช่แค่ลงบันทึกประจำวัน มีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษาแก่ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมออนไลน์ สอดคล้องกับทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย วิลสัน และแม็คคลาเรน (Wilson & McLaren, 1973 อ้างถึงใน ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531) ศึกษาการป้องกันอาชญากรรมของตำรวจตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย โดยได้กำหนดยุทธวิธีตำรวจขึ้นภายในแนวทฤษฎีนี้เป็นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรมเพราะความเกรงกลัวการจับกุมจึงเป็นหลักการในเรื่องของการตรวจท้องที่ตามชมรมหรือร้านที่เปิดเช่าบูชาพระเครื่องได้รับการอนุญาตให้ตั้งขายหรือไม่ ใบอนุญาตให้ขายของออนไลน์การประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์สถานีตำรวจในท้องที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leukfeldt, Rutger; Veenstra, Sander; Stol, Wouter (2013) ศึกษาวิจัยเรื่อง อาชญากรรมทางไซเบอร์ปริมาณสูงและการจัดองค์กรของตำรวจ: ผลการศึกษาเชิงประจักษ์สองกรณีในประเทศเนเธอร์แลนด์ ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานตำรวจของเนเธอร์แลนด์สามารถต่อสู้กับอาชญากรรมไซเบอร์ปริมาณมากได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด การเสริมสร้างความรู้ด้านไซเบอร์ภายในหน่วยงานตำรวจไม่ควรกระทำโดยการบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องจัดการกับคดีไซเบอร์ ซึ่งโดยปกติแล้วจะไม่มีมีความสำคัญเนื่องจากผลกระทบทางสังคมต่ำท้ายที่สุดแล้ว ความสามารถของตำรวจมีจำกัดและควรได้รับการใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในทางกลับกัน การเพิ่มพูนความรู้ด้านไซเบอร์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจดูเหมือนจะคุ้มค่า โดยให้พวกเขาจัดการกับแง่มุมดิจิทัลของคดีที่มีผลกระทบสูง (แบบดั้งเดิม) และคดีที่ได้รับการจัดลำดับความสำคัญ ในทางปฏิบัติของตำรวจทั่วไป

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อาชญากรรมไซเบอร์ที่ใช้คอมพิวเตอร์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในฐานฉ้อโกง หลอกลวง ขโมยทรัพย์สิน ผู้กระทำความผิดจะสามารถก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ประชาชนจำนวนมากทำงานที่บ้าน (Work from Home) และต้องใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้มีฉ้อฉลเลือกที่จะใช้อาชญากรรมไซเบอร์ในลักษณะนี้ในการหลอกลวงขายสินค้า (Sales scam) ซึ่งจะพบว่าให้โอนเงินแต่ไม่ส่งสินค้า หรือการส่งสินค้าไม่ตรงกลับภาพที่โฆษณาหรือที่เรียกว่าไม่ตรงปก ตลอดจนสินค้าไม่ได้มาตรฐานหรือว่าสินค้าปลอมที่อ้างว่าลดราคาขายถูกกว่าท้องตลาดเลือกทำธุรกรรมเฉพาะกับผู้ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในวงการพระเครื่อง ตรวจสอบประวัติผู้ขายก่อนทุกครั้ง ไม่เชื่อแค่รูปถ่ายหรือใบรับรอง ต้องเห็นของจริง หรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบก่อนจึงจะทำการตกลง นอกจากนี้ยังหลีกเลี่ยงการโอนเงินเต็มจำนวนล่วงหน้า โดยใช้วิธีมัดจำและขอรับของจริงก่อนชำระส่วนที่เหลือ หากโดนเป็นเหยื่อรวบรวมหลักฐานทั้งหมด แจ้งความภายใน 72 ชั่วโมง รับแจ้งความอย่างรวดเร็ว เพราะอายุความในการร้องทุกข์คือ 3 เดือน

4) ด้านการประชาสัมพันธ์

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ เพื่อให้ประชาชนตระหนักและเตรียมพร้อม จัดอบรมหรือให้ความรู้แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงเพื่อให้เข้าใจวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดในการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ เช่น การสร้างรหัสผ่านที่แข็งแกร่ง, การใช้การยืนยันตัวตนแบบหลายปัจจัย (MFA), และการระบุอีเมลฟิชชิ่ง การเพิ่มความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับประชาชนหรือ Digital Literacy การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ในยุคปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนให้สามารถที่จะมีความรู้ความเข้าใจและรู้ทันกับมิจฉาชีพที่จะมาติดต่อพูดคุยและใช้ช่องทางออนไลน์ในการเข้ามาก่ออาชญากรรมได้โดยจะเห็นว่ากลุ่มที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมมากที่สุดจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีความเข้าใจในการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มักจะเชื่อข่าวลวง หรือข่าวปลอมให้เข้าใจถึงความปลอดภัยในโลกไซเบอร์สอดคล้องกับทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย วิลสัน และแม็คลาร์เรน (Wilson & McLaren, 1973 อ้างถึงใน ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531) ศึกษาการป้องกันอาชญากรรมของตำรวจตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย โดยได้กำหนดยุทธวิธีตำรวจขึ้นภายในแนวทฤษฎีนี้เป็นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้ง ผู้มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรมเพราะความเกรงกลัวการจับกุมจึงเป็นหลักการในเรื่องของการตรวจท้องที่ตามชมรมหรือร้านที่เปิดเช่าบูชาพระเครื่องได้รับการอนุญาตให้ตั้งขายหรือไม่ ใบอนุญาตให้ขายของออนไลน์ การประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ของสถานีตำรวจในท้องที่ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในโลกออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ คุรุณรัตน์และทัชชกร แสงทองดี (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ของประเทศไทย Guidelines for Preventing Cybercrime in Thailand” ผลการวิจัย พบว่าอาชญากรรมไซเบอร์เป็นรูปแบบของอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ที่ผู้กระทำความผิดมุ่งหมายกระทำความผิดในพื้นที่ของโครงข่ายคอมพิวเตอร์ หรือ Cyberspace หรือผู้กระทำก็อาศัยความสามารถและคุณสมบัติการทำงานที่ไร้พรมแดนของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิดต่อระบบและข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น ทำให้เกิดการพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านรูปแบบการกระทำความผิด ความรวดเร็วในการกระทำ ความคล่องตัว ขอบเขตความเสียหาย

ที่กว้างขึ้น แต่การติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกลับยาก ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์การจัดการป้องกัน

จากงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันการจัดทำหลักสูตรการให้ความรู้ จัดฝึกอบรม จัดทำสื่อต่าง ๆ ที่ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์ รวมทั้งการจัดทำคลิป อินโฟกราฟฟิกเป็นสื่อการเรียนการสอนและให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจสามารถรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้ทางช่องทางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การป้องกันเชิงรุกแนะนำประชาชนไม่ใช่แค่เรื่องพระเครื่อง การซื้อขายปกติก็แนะนำว่าการซื้อขายออนไลน์ควรมีหลักฐานการซื้อขาย/สัญญาซื้อขาย หรือ สลิปโอนเงินเพื่อเก็บเป็นหลักฐานเป็นการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการปฏิบัติการร่วมในการรับผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผลการดำเนินการในการป้องกันอาชญากรรมต่อปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยได้แสดงออกในลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานภาครัฐต่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1) ด้านตัวบุคคล การป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเช่าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล ด้านตัวบุคคล เน้นที่การเสริมสร้างความรู้ ความระมัดระวัง และการตรวจสอบข้อมูลอย่างถี่ถ้วน ซึ่งเป็นเกราะป้องกันที่ดีที่สุดการป้องกันที่ดีที่สุดคือ ความรอบคอบ (Prudence) ความรู้ (Knowledge) และ ความไม่ประมาท (Vigilance) ในทุกขั้นตอนของการเช่าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคล

2) ด้านสังคมและชุมชน ปัจจัยด้านสังคมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเช่าบูชาพระ เครื่องและวัตถุมงคลเกิดจากกลุ่มอ้างอิง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมและ การปฏิบัติที่เหมือนกัน ได้แก่ นักสะสมพระเครื่อง เพื่อน เป็นต้น จัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องต่อการป้องกันภัยไซเบอร์ การปรับปรุงรูปแบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับอาชญากรรมออนไลน์ในวงการพระเครื่อง จะช่วยให้ตำรวจสามารถเข้าถึงและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นประชาชนสามารถติดตามความเคลื่อนไหวและคำเตือนภัยได้จากช่องทางของตำรวจ เดือน “นักสะสมพระเครื่อง” ระวังมิจฉาชีพโกงเงินไม่ส่งของชั่วคราวก่อนแชร์ ภัยไซเบอร์ ซึ่งเตือนให้ระวังการโกงเงินและ ไม่ส่งของในกลุ่มนักสะสมพระเครื่อง

3) ด้านพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานป้องกันอาชญากรรม ควรเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลอาชญากรรมทางออนไลน์มาประยุกต์ใช้ เพื่อเข้าถึงและหยุดยั้งมิจฉาชีพในวงการนี้โดยเฉพาะ การปรับปรุงรูปแบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับอาชญากรรมออนไลน์ในวงการพระเครื่อง จะช่วยให้ตำรวจสามารถเข้าถึงและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประชาชนสามารถติดตามความเคลื่อนไหวและคำเตือนภัยได้จากช่องทางของตำรวจ เช่นในวิดีโอ เดือน “นักสะสมพระเครื่อง” ระวังมิจฉาชีพโกงเงินไม่ส่งของชั่วคราวก่อนแชร์ ภัยไซเบอร์ ซึ่งเตือนให้ระวังการโกงเงินและไม่ส่งของในกลุ่มนักสะสมพระเครื่อง

4) ด้านการประชาสัมพันธ์ การเข้าและแลกเปลี่ยนพระเครื่องและวัตถุมงคลมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะการฉ้อโกงพระปลอม หรือการหลอกให้โอนเงินแต่ไม่ส่งของ ดังนั้น ควรมีแนวทางการป้องกันที่เข้มงวด ดังนี้ การตรวจสอบความรู้และความแท้ของวัตถุมงคล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ขายหรือคู่แลกเปลี่ยน และข้อควรระวังในการทำธุรกรรมออนไลน์ หลีกเลี่ยงการโอนเงินก่อนได้รับพระ: หากเป็นไปได้ ควรมีการนัดรับสินค้าและตรวจสอบพระเครื่องด้วยตัวเอง ก่อนจ่ายเงิน หากจำเป็นต้องโอนเงิน ควรทำธุรกรรมผ่านระบบตัวกลาง (Escrow) ที่น่าเชื่อถือ หรือจ่ายเงินมัดจำเพียงเล็กน้อย รับผิดชอบการทันที หากรู้ว่าถูกหลอก ให้รวบรวมหลักฐานและ แจ้งธนาคารเพื่อยกบัญชี ของมิงฉาซีฟโดยเร็วที่สุด (โทร. สายด่วน 1441 หรือ 1212 OCC) แจ้งความดำเนินคดี: ไปแจ้งความที่สถานีตำรวจในพื้นที่ หรือแจ้งความออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อนำหลักฐานเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและแนวทางการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการเข้าและแลกเปลี่ยนวัตถุมงคล จากชมรมพระเครื่องและวัตถุมงคลแห่งในจังหวัดอื่นว่ามีรูปแบบที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพื่อพัฒนามาตรการในการป้องกันและปราบปรามอย่างไรบ้าง

2) ควรมีการศึกษาตัวแปรในปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย ที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเช่าซื้อวัตถุมงคลออนไลน์เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยรูปแบบการดำเนินชีวิต และปัจจัยด้านทัศนคติ เป็นต้น และนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงและเป็นแนวทางการป้องกันอาชญากรรมทางออนไลน์ในอนาคต

8. เอกสารอ้างอิง

กรกัญญ์ณารัก บุญสุขเกิด. (2564). สถานการณ์และแนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย.

วารสารอาชญาวิทยาและสังคมศาสตร์, 3(1), 1-20.

กรวรรณ ฤทธิ์อาจ และสฤชต์ สืบพงษ์ศิริ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมร่างทรงใน

เขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารอาชญาวิทยาและสังคมศาสตร์, 6(1), 1-25.

กิตติ ภิญโญ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่องของประชาชนที่มีความสนใจพระเครื่องใน

กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาศูนย์พระเครื่องห้างสรรพสินค้าพันธุ์ทิพย์พลาซ่า งามวงศ์วาน.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กิตติศักดิ์ คุณันท์ และทัชชกร แสงทองดี. (2566). แนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ของประเทศไทย

(Guidelines for Preventing Cybercrime in Thailand). วารสารการบริหารนิติบุคคลและ

นวัตกรรมท้องถิ่น, 9(6), 1-15.

ข่าวออนไลน์มติชน. (2565, 23 มิถุนายน). เจ้าอาวาสวัดจุฬามณีสงสารญาติโยมเพจปลอมหลอกให้สั่งทำแวว

สุวรรณ ตร.จับคนทำได้แล้ว. สืบค้นจากhttps://www.matichon.co.th/region/news_3417062

- รัชชัย สุวรรณพานิช และคณะ. (2562). แนวทางพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม หรือผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี. สืบค้นจาก https://elibrary.tsri.or.th/fullP/RDG6140043/RDG6140043_full.pdf
- ธีรพงศ์ อุทยาน. (2558). ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตเทศบาล นครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535). สิทธิเหยื่ออาชญากรรมพึงได้รับจากกระบวนการยุติธรรม. *วารสารพัฒนา บริหารศาสตร์*, 32(4), น. 417-450.
- เพ็ญสุข เกตุมณี และคณะ. (2567). พฤติกรรมผู้บริโภคและองค์ประกอบเว็บไซต์ (7C) ที่ส่งผลต่อการเข้าพระ เครื่องและวัดมุงคผ่านช่องทางออนไลน์. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 9(1), น. 237-254.
- วรรณท อธิธรรมา. (2564). พลังความเชื่อและความศรัทธาในวัดมุงคสู่เครื่องประดับและอัญมณี. *วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์*, 2(3), 50-61.
- ศิริพร เจนวิทย์อมรเวช. (2554). พฤติกรรมการเข้าบูชา ความเชื่อและความศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุ มงคลของเกสัชกร. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน). (2565, 29 มิถุนายน). 'หลวงพ่อดิ่ง' วัดจุฬามณี ผู้สร้าง ตำนานท้าวเวสสุวรรณ. สืบค้นจาก <https://www.mcot.net/view/QYejFBbr>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2566). รูปแบบอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ที่เฝ้าระวังออนไลน์อาจใช้ในการหลอกลวง ประชาชน. สืบค้นจาก www.thaipoliceonline.com
- สุภกิจ เจริญเวช. (2553). การช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายที่ได้รับการ ช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608. doi:10.2307/2094589
- Leukfeldt, R., Veenstra, S., & Stol, W. (2013). High Volume Cyber Crime and the Organization of the Police: The results of two empirical studies in the Netherlands. *International Journal of Cyber Criminology*, 7(1), 1-7.
- Lovett, F. (2006). Rational choice theory and explanation. *Rationality and Society*, 18(2), 237-272. doi:10.1177/1043463106060155
- William, E. (1976). *Electoral participation in a low stimulus election*. *Rural Development*, 4(1), 111-124.
- Wilson, O. W., & McLaren, R. C. (1973). *Police administration*. New York, NY: McGraw-Hill.

นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติบนเส้นทางสายไหม Risk and Disaster Management along the Silk Road: A Policy and Strategic Analysis

กฤตชัย จิตรักษ์¹, เจริญวิทย์ หาญแก้ว² และคทาเทพ พงษ์ทอง³

วันรับ: 16 ตุลาคม 2568 วันแก้ไข: 22 พฤศจิกายน 2569 ยอมรับ: 22 พฤศจิกายน 2569

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีผลต่อความเสี่ยงและภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่เส้นทางสายไหม ศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางสายไหม และเสนอแนวทางหรือข้อเสนอเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการจัดการความเสี่ยง และภัยพิบัติในบริบทของเส้นทางสายไหมเพื่อความยั่งยืน งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้อ้างอิงประกอบการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตข้อมูลเป็นการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและภัยพิบัติในพื้นที่เส้นทางสายไหม โดยมีกรอบแนวคิดด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม (Comprehensive Risk Management) ด้านแนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติ (Disaster Risk Management) และความร่วมมือระหว่างประเทศใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่านโยบาย Belt and Road Initiative (BRI) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเส้นทางการค้า สร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งเศรษฐกิจ สังคม ให้แก่ประเทศที่เส้นทางพาดผ่าน ส่วนจีนได้ประโยชน์อย่างชัดเจนในการขนส่งสินค้าที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการเคลื่อนย้ายทั้งแรงงานจากจีนไปทำงานในประเทศต่าง ๆ ที่มีการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม การที่จีนผลักดันให้เกิดการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน รางรถไฟ หรือการวางท่อก๊าซในประเทศที่มีสภาพเศรษฐกิจไม่พร้อม ได้สร้างความเสี่ยงและโอกาสที่ก่อปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น หนี้เสีย ปัญหาคอร์รัปชัน การแทรกแซงภายใน เป็นต้น เนื่องจากโครงการขนาดใหญ่ของ Belt and Road Initiative (BRI) มาพร้อมกับเงินกู้ดอกเบี้ยสูงจากประเทศจีน ประเทศที่ยากจนหรือกำลังพัฒนา อาจจะเผชิญกับความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจได้ ข้อเสนอเชิงนโยบายจากการศึกษา ยุทธศาสตร์นโยบายและเป้าหมาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” Belt and Road Initiative (BRI) ของจีน ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างพื้นฐานทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับประเทศไทย รวมไปถึงความขัดแย้ง การอพยพ และปัญหาการบริหารจัดการรถไฟ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีความรับผิดชอบจึงต้องคิดทบทวนพิจารณาโดยละเอียด ตลอดจนคำนึงถึง Soft Infrastructure ควบคู่ไปด้วย เช่น กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งประเทศไทยควรตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องนี้ด้วย เนื่องจากหากมีการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวก็จะได้ประโยชน์กันทุกฝ่าย

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยง, ภัยพิบัติ, เส้นทางสายไหม

¹ อติตอจารย์ประจำวิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก

² อติตอจารย์ประจำวิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

³ อติตอจารย์ประจำ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Abstract

This study investigates the impacts of the Belt and Road Initiative (BRI) on risks and disasters along the Silk Road, with a particular focus on Thailand's related policies and strategies. The research aims to analyze the implications of risk and disaster management within this context and to propose policy recommendations for sustainable practices.

A qualitative research design was employed through documentary analysis of relevant literature and policy documents. The study applies a conceptual framework based on comprehensive risk management, disaster risk management, and international cooperation.

Findings indicate that the BRI has enhanced trade connectivity and fostered economic and social changes in participating countries, while China has gained significant benefits in terms of efficient transportation and labor mobility. However, large-scale infrastructure projects promoted under the BRI—such as roads, railways, and pipelines—pose considerable risks for countries with weak economic capacity. These include debt burdens, corruption, political interference, and adverse impacts on the environment and natural resources.

Policy recommendations emphasize that Thailand should proactively prepare for potential transformations in economic, social, and cultural dimensions arising from the BRI. This includes addressing challenges such as conflicts, migration, and railway management, while strengthening *soft infrastructure*—laws, regulations, and governance mechanisms. Ensuring readiness in these areas will allow Thailand to mitigate risks effectively and maximize shared benefits in a sustainable manner.

Keywords: Risk Management, Disaster, The Silk Road

1. บทนำ

เส้นทางสายไหม Belt and Road Initiative (BRI) เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาประเทศของจีน โดยประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง แห่งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กลายเป็นกรอบความร่วมมือ ด้านเศรษฐกิจ การค้า โครงสร้างพื้นฐาน และการเชื่อมโยงภูมิภาคที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลกในศตวรรษที่ 21 โครงการดังกล่าว ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางทั้งในเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการลงทุน การค้าข้ามพรมแดน และการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม แม้โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) จะสร้างโอกาสในการพัฒนา แต่พื้นที่ตามแนวเส้นทางสายไหมกลับเผชิญกับความเสี่ยงและภัยพิบัติ ทั้งจากธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม ดินถล่ม ภัยแล้ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ทรัพยากรมากเกินไป จนถึงความเปราะบางทางสังคมและความขัดแย้งทางการเมือง ความเสี่ยงเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ แต่ยังอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางพลังงาน และความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

ที่ผ่านมาหลายประเทศในเส้นทางสายไหมได้ดำเนินการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Risk Management) ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค โดยอิงตามกรอบความร่วมมือระดับสากล เช่น Sendai Framework for Disaster Risk Reduction หรือข้อตกลง AADMER ของอาเซียน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังคงประสบปัญหาหลายประการ เช่น การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ความไม่สอดคล้องของนโยบายระหว่างประเทศ การเข้าถึงข้อมูลที่ไม่ทั่วถึง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับรากหญ้าที่จำกัด ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติในพื้นที่เส้นทางสายไหม เพื่อประเมินผลกระทบ ข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อเสริมสร้างระบบการจัดการความเสี่ยงที่ยั่งยืนบนเส้นทางสายไหม โดยไม่ละเลยบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ต่อทั้งผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการ และหน่วยงานความร่วมมือระดับภูมิภาคในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีผลต่อความเสี่ยงและภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่เส้นทางสายไหม
- 2) เพื่อศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติของประเทศที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางสายไหม
- 3) เพื่อเสนอแนวทางหรือข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในการจัดการความเสี่ยง และภัยพิบัติในบริบทของเส้นทางสายไหมเพื่อความยั่งยืน

3. คำถามวิจัย

- 1) ผลกระทบความเสี่ยงและภัยพิบัติในพื้นที่เส้นทางสายไหมมีลักษณะเฉพาะอย่างไร
- 2) การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติเพื่อความยั่งยืนควรมีการจัดการอย่างไร

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติบนเส้นทางสายไหม” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติในพื้นที่เส้นทางสายไหม โดยศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าหนังสือ บทความ วารสาร เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ตทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อนำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ความเสี่ยงและภัยพิบัติในพื้นที่เส้นทางสายไหมดังกล่าว

5. ขอบเขตในการวิจัย

- 1) ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมุ่งศึกษาความเสี่ยงและภัยพิบัติในพื้นที่เส้นทางสายไหมที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย โดยศึกษาด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารข้อมูลเว็บไซต์ต่าง ๆ
- 2) ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึงวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2568

6. ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบผลกระทบที่มีผลต่อความเสี่ยงและภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่เส้นทางสายไหม
- 2) มีแนวทางกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติของประเทศ
- 3) สามารถนำผลการศึกษาแนวทางหรือข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

7. นิยามศัพท์

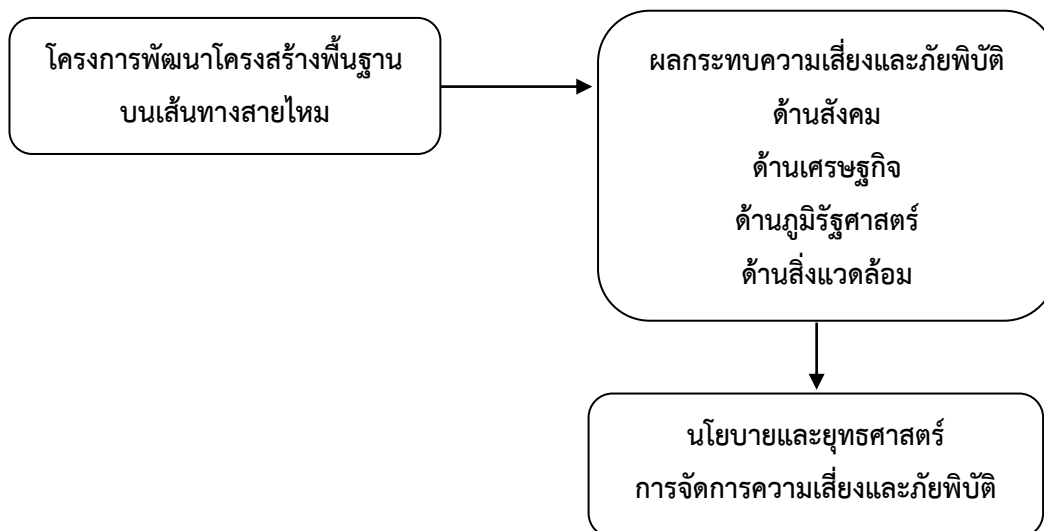
การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติ (Risk and Disaster Management) หมายถึง กระบวนการที่ครอบคลุมการประเมิน วางแผน ป้องกัน เตรียมพร้อม รับมือ และฟื้นฟูจากความเสี่ยงและภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ

ยุทธศาสตร์ (Strategy) หมายถึง แนวทางหรือแผนระยะยาวที่มุ่งบรรลุเป้าหมายในการลดผลกระทบของภัยพิบัติ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบาย (Policy) หมายถึง ข้อกำหนดหรือแนวทางที่หน่วยงานรัฐใช้เพื่อจัดการปัญหาสาธารณะ ซึ่งในบริบทนี้หมายถึงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติ เส้นทางสายไหม (Silk Road / Belt and Road Initiative) หมายถึง โครงการความร่วมมือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาระหว่างประเทศที่ริเริ่มโดยจีน ครอบคลุมทั้ง “สายทางบก” (Silk Road Economic Belt) และ “สายทางทะเล” (21st Century Maritime Silk Road)

8. กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

9. ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติในพื้นที่เส้นทางสายใหม่: ศึกษาเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์” โดยมีการศึกษาในการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

- 9.1 แนวคิดและทฤษฎีนโยบายสาธารณะ
- 9.2 แนวคิดด้านการจัดการบริหารความเสี่ยงแบบองค์รวม
- 9.3 แนวคิดการบริหารจัดการภัยพิบัติ
- 9.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 แนวคิดและทฤษฎีนโยบายสาธารณะ

ความหมายของนโยบายสาธารณะ คำว่า “นโยบาย” (Policy) มาจากคำศัพท์ว่า นโยบาย หมายถึง แนวทางหรืออุบายที่ชี้ทางไปสู่วัตถุประสงค์ ส่วนคำว่า “Policy” หมายถึงแนวทางปฏิบัติของบ้านเมืองหรือหมู่ชน มาจากรากศัพท์ภาษากรีก “Polis” ซึ่งหมายถึงเมืองหรือรัฐ ดังนั้น นโยบาย จึงหมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ (จุมพล หนีมพาณิช, 2552) เป็นข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือรัฐบาล (Friedrich, 1963) เป็นการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ที่มุ่งเป้าหมายตามแนวทางการดำเนินงาน (Knezevich, 1984) เป็นการกระทำที่ไตร่ตรองและลึกซึ้งในระดับสูง (McNichols, 1977) และเป็นกรอบพื้นฐานและแนวทางชุดหนึ่งซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานทางธุรกิจภายใต้กรอบแนวคิดรวมของบริษัท (Chang & Campo-Flores, 1980) ดังนั้น นโยบาย หมายถึง ข้อความที่ให้แนวทางสำหรับการพัฒนาและการ ดำเนินงานของหน่วยงานหรือแผนงาน ซึ่งเป็นกรอบที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการกระทำหรือการปฏิบัติ โดยมีการกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้า โดยไม่จำกัดว่าเป็นของรัฐบาลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ

ส่วนคำว่า สาธารณะ หรือ Public คำไทยที่มักใช้แทน เช่น สาธารณะ ส่วนรวม มหาชน ราช ราชการ รัฐ รัฐบาล เมือง บ้านเมือง แผ่นดิน ประชาคม ประชาชน หลวง กงสี (Wamsley & Zald, 1976) สาธารณะจึงเป็นเรื่องของส่วนรวม ความเป็นสาธารณะพิจารณาจาก (1) เกณฑ์ความกว้างของผลกระทบและผลกระทบภายนอก ซึ่งเป็นกระทบกับสิ่งที่ยอยู่นอกวงของการกระทำ เช่น โรงงานปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ แต่ประชาชนได้รับผลกระทบทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ (2) เกณฑ์ผู้เป็นเจ้าของงบประมาณดำเนินการหรือเป็นที่มาของเงิน (3) เกณฑ์ความตระหนัก เรื่องสาธารณะ คือ สิ่งที่เอกชนทั่วไปไม่สนใจ เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาพยาบาล การจัดการศึกษา ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น และ (4) เกณฑ์อำนาจที่ชอบธรรมของรัฐบาล เพราะเรื่องสาธารณะคือสิ่งที่รัฐเป็นผู้กำหนด ในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์โดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นประเทศใด มีระบอบ การปกครองแบบใด มนุษย์ย่อมจะต้องเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยเป็นผู้มีส่วนร่วมจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ผู้รับผลกระทบและผู้สนับสนุนหรือผู้คัดค้าน

เมื่อพูดถึงองค์ประกอบนโยบายสาธารณะได้มีนักวิชาการด้านนโยบายศาสตร์กำหนดขั้นตอนในการกำหนดนโยบายไว้ แตกต่างกัน มีทั้งนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในกระบวนการนโยบายสาธารณะนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่เป็นส่วนสำคัญ ในการกำหนดนโยบาย ดังองค์ประกอบอันเป็นกระบวนการตามแนวคิดของนักวิชาการ เช่น Lerner & Lasswell (1951) ประกอบด้วย การรับรู้และรวบรวมข่าวสารที่เกี่ยวข้องการเสนอแนะให้มีการริเริ่มนโยบาย การกำหนดนโยบาย การเตรียมการ และปรับปรุงกลไกของรัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย แนวคิดดังกล่าวได้กลายเป็นต้นแบบที่นักวิชาการนิยมใช้ต่อ ๆ มาในการศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย Lineberry & Sharkansky (1974) ได้กำหนดคุณลักษณะของนโยบายไว้ คือ 1) นโยบายจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน 2) จะต้องประกอบไปด้วยลำดับขั้นของการกระทำต่าง ๆ ที่มีแผนจะก่อให้เกิดการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ 3) จะต้องประกอบด้วย การกำหนดการกระทำต่าง ๆ ที่ต้องเลือกนำมาปฏิบัติ 4) มีการประกาศให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้โดยทั่วกัน 5) มีการดำเนินการปฏิบัติตามลำดับขั้น และสมบัติ อารมณ์วงศ์ได้จำแนกลักษณะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะไว้ เช่น เป็นกิจกรรมที่รัฐเลือกกระทำหรือไม่กระทำ เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผน ระบบ และกระบวนการอย่างชัดเจน เป็นการกระทำที่มีการสานต่ออย่างสม่ำเสมอ และเป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบนโยบายสาธารณะ เป็นการตัดสินใจของรัฐบาลซึ่งออกมาในรูปของนโยบาย เป็นการเสนอ ร่างกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนมุ่งไปที่คนในสังคม โดยส่วนรวมหรือเฉพาะกลุ่ม มีความเป็นไปได้เมื่อมีการนำไปสู่การปฏิบัติ แสดงถึงการกระทำของรัฐบาลนั่นเอง

ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ จากการศึกษาความหมายของนโยบายสาธารณะจะเห็นได้ว่านโยบายสาธารณะมีความสำคัญทั้งต่อผู้กำหนดนโยบายและต่อประชาชน ดังนี้ 1) ฝ่ายรัฐบาล/ผู้กำหนดนโยบาย 2) ฝ่ายประชาชน เนื่องจากนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงสามารถแสดงออกซึ่งความต้องการของตนผ่านกลไกต่างๆ ทางการเมือง ผ่านพรรคการเมือง อาทิเช่น ผ่านพรรคการเมือง ผ่านกลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์ ผ่านระบบราชการ ผ่านนักการเมือง ผ่านฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น และ 3) ฝ่ายข้าราชการ นโยบายสาธารณะเป็นกลไกเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานในภาครัฐ เมื่อรัฐบาลกำหนดนโยบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วข้าราชการผู้ปฏิบัติงานจะนำ

นโยบายนั้นไปปฏิบัติ เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎระเบียบ กฎกระทรวง และมติของคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

ประเภทของนโยบายสาธารณะ การจำแนกประเภทของนโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือสำคัญในการระบุความชัดเจนของนโยบายสาธารณะทั้งในด้านคุณลักษณะและวัตถุประสงค์ของนโยบาย สามารถจำแนกได้ 3 แนวทางคือแนวทางที่ 1 จำแนกตามเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นๆ ตาม แนวความคิดของ ธีโอดอร์ โลวาย (Theodore Lowi) และเฟรด โฟรฮ็อก (Fred Frohock) แบ่งประเภทนโยบายออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) นโยบายที่เป็นเกณฑ์หรือข้อบังคับ (Regulative Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบังคับหรือเป็นกติกากในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคมอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม เช่น มติคณะรัฐมนตรี พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศต่าง ๆ 2) นโยบายการกระจายบริการของรัฐ (Distributive Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสได้รับบริการสาธารณะที่เป็นของรัฐบาลอย่างทั่วถึงเท่าเทียม และพอเพียง เช่น นโยบายลดราคาน้ำมันเบนซิน 3) นโยบายเพื่อการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม (Re-Distributive Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อประชาชนบางกลุ่ม บางอาชีพ บางสาขาการผลิต หรือบางพื้นที่ตามความจำเป็น เช่น โครงการช่วยเหลือคนพิการ 4) นโยบายเพื่อการลงทุน (Capitalization Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่หรือเพื่อแสวงหาทรัพยากรใหม่ ๆ ในการริเริ่มสร้างสรรค์คิดค้นสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม เช่น โครงการเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC เป็นต้น 5) นโยบายเพื่อจริยธรรม (Ethical Policy) เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ไม่ได้บังคับให้ผู้ใดปฏิบัติตามเพียงแต่สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้สำนึกในทางที่ถูกต้องโดยรัฐบาลต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนมีวินัยและจริยธรรมที่ดี เช่น โครงการถนนสีขาว โครงการหน้าบ้านน่ามอง แนวทางที่ 2 จำแนกตามการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว หรือมีความเสี่ยงที่จะ เกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ มีองค์กรรับผิดชอบโดยตรงในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ถือเป็นหลักประกันสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นจริง โดยแบ่งประเภทนโยบายออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) นโยบายทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Policy) เน้นเรื่องของความอยู่ดีกินดีของประชาชน ให้ประชาชนซื้อง่ายขายคล่อง นำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 2) นโยบายด้านการศึกษา (Education Policy) เน้นเรื่องของการวางแผนทางการศึกษาให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงในทุกระดับ ทั้งการศึกษาในโรงเรียน และ นอกโรงเรียน 3) นโยบายด้านสังคม (Social Policy) เน้นการสร้าง ความมั่นคงในสังคม เช่น การประชาสงเคราะห์ การประกันสังคม สุขภาพอนามัย เป็นต้น 4) นโยบายทางด้านการเมืองการป้องกันประเทศ (Politic & Defense Policy) เน้นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง วิธีการในการป้องกันประเทศทั้งด้านการทูตและการทหาร เป็นต้น 5) นโยบายทางการบริหาร (Administrative Policy) เป็นนโยบายที่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) แนวทางที่ 3 จำแนกตามผลของนโยบายตามแนวคิดของ ไอรา ชาร์แคนสกี (Ira Sharkansky) โดยแบ่งประเภทนโยบายออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) นโยบายสาธารณะ (Public Policy) ได้แก่ กิจกรรมใด ๆ ที่รัฐบาลกระทำ ดังนั้นในกระบวนการนี้จึงเป็นขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตามของรัฐบาลที่ตั้งใจเอาไว้ว่าต้องกระทำเช่นนั้นให้ได้ และต้องบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ 2) ผลผลิตของนโยบาย (Policy Output) ได้แก่ ขั้นตอนที่ได้แสดงให้เห็นถึงระดับต่าง ๆ ของการบริหารอันเป็นผลสะท้อนมาจากการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น นโยบายปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงรัฐวิสาหกิจ หรือนโยบายพัฒนาตัดขั้นตอนการขอวีซ่าไป ต่างประเทศ เป็นต้น 3) ผลกระทบของนโยบาย (Policy Impacts) ได้แก่ ผลสะท้อนของการบริหารต่าง ๆ

ของรัฐบาลที่เกิดขึ้นกับประชาชนอาจเป็นทั้งทางบวกและทางลบ เช่น นโยบายโอนกิจการรถเมล์เป็นของรัฐ วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมงานโดยจัดบริการให้ทั่วถึงแต่ผลกระทบคือขาดทุน เป็นต้น

ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ นอกจากสถาบันหลัก ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในการตัดสินใจกำหนด นโยบาย และ เรียก 3 สถาบันนี้ว่า ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างเป็นทางการ (Official Policy-maker) แล้ว ยังมีผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไม่เป็นทางการ (Unofficial Policy-maker) ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง และประชาชนทั่วไป ซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย

9.2 แนวคิดด้านการจัดการบริหารความเสี่ยงแบบองค์รวม

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เป็นกลวิธีที่เป็นเหตุเป็นผลที่นำมาใช้ในการบ่งชี้ วิเคราะห์ ประเมิน จัดการ ติดตาม และสื่อสารความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหน่วยงาน/ฝ่ายงาน หรือกระบวนการดำเนินงานขององค์กร เพื่อช่วยลดความสูญเสียในการไม่บรรลุเป้าหมายให้เหลือน้อยที่สุดและเพิ่มโอกาสแก่องค์กรมากที่สุด การบริหารความเสี่ยงยังหมายความถึงการประกอบกันอย่างลงตัวของวัฒนธรรมองค์กร กระบวนการและ โครงสร้างองค์กร ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหาร และผลได้ผลเสียขององค์กรอีกด้วย

การบริหารความเสี่ยงแบบองค์รวม (Enterprise Risk Management หรือ ERM) คือ แนวคิดที่มุ่งเน้นการบริหารความเสี่ยงในภาพรวมขององค์กร โดยพิจารณาความเชื่อมโยงของความเสี่ยงต่างๆ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ต่อเป้าหมายขององค์กรในทุกด้าน

Thomson and Hopkin (2021) อธิบายว่า การจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม หรือ ERM หมายถึง องค์กรพิจารณาความไม่แน่นอนที่เผชิญในทุกการดำเนินงาน แนวทางของ ERM จะคำนึงถึงทั้งโอกาสและภัยคุกคามที่สามารถส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์หรือกระบวนการดำเนินงานหลักขององค์กร ตลอดจนความเสี่ยงหลายๆ อย่าง นั้นมีความเกี่ยวโยงกันจึงต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วย กิจกรรมหนึ่งๆ นั้น อาจจะได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงมากกว่าหนึ่งประเภท ภัยพิบัติหลายอย่างที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นเนื่องมาจากความล้มเหลวในการตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างกันของความเสี่ยงนั่นเอง

คุณสมบัติของแนวทางจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม

- 1) ครอบคลุมทุกด้านของเหตุการณ์ที่อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงขององค์กร (การเงิน การดำเนินงาน การรายงาน การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การกำกับดูแล กลยุทธ์ ชื่อเสียง ฯลฯ)
- 2) จัดลำดับและบริหารเหตุการณ์เหล่านั้นในฐานะพอร์ทโฟริโอความเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน แทนที่จะบริหารเหตุการณ์เหล่านั้นแบบแยกแต่ละประเภท (Silo)
- 3) ประเมินพอร์ทโฟริโอของความเสี่ยงทั้งภายในและภายนอกระบบสถานการณ์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 4) ตระหนักว่าความเสี่ยงแต่ละประเภทในองค์กรนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและสามารถสร้างเหตุการณ์ร่วมที่อาจจะทำให้เกิดความเสี่ยงที่ต่างจากการรวมความเสี่ยงแต่ละประเภทเข้าด้วยกัน
- 5) จัดเตรียมกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงทั้งหมด
- 6) เสาะหาการจัดการความเสี่ยงที่ซ่อนอยู่ในฐานะองค์ประกอบในการตัดสินใจที่สำคัญทั่วทั้งองค์กร

- 7) จัดเตรียมวิธีการสำหรับองค์กรที่จะระบุความเสี่ยงที่ยอมรับได้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ขององค์กร
- 8) สร้างวิธีการสื่อสารในหัวข้อความเสี่ยง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในความเสี่ยงที่องค์กรเผชิญและความสำคัญ
- 9) สนับสนุนกิจกรรมของการตรวจสอบภายใน
- 10) มองการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิผลในฐานะความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่จะช่วยส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจและวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์

คำนิยามของ ERM

ERM มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการกล่าวคือ 1) คำอธิบายของกระบวนการที่ระบุการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม 2) ระบุผลลัพธ์ของกระบวนการ และ 3) ผลกระทบหรือประโยชน์ที่จะเกิดจากผลลัพธ์เหล่านั้น คำนิยามของ ERM สามารถแสดงได้ดังนี้

องค์กร	คำนิยาม
RIMS	ERM คือ แนวทางธุรกิจเชิงกลยุทธ์ที่สนับสนุนความสำเร็จของวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยบริหารจัดการความเสี่ยงและผลกระทบของความเสี่ยงเหล่านั้นในฐานพอร์ตโฟลิโอความเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
COSO	วัฒนธรรม ความสามารถ และการปฏิบัติที่องค์กรบูรณาการกับการกำหนดกลยุทธ์และนำไปใช้เมื่อมีการดำเนินงานตามกลยุทธ์เพื่อวัตถุประสงค์ของการจัดการความเสี่ยงในการสร้างมูลค่า
IIA	วิธีการเข้มงวดในการประเมินและตอบสนองต่อความเสี่ยงทั้งหมดที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของวัตถุประสงค์ทางการเงินและกลยุทธ์ขององค์กร
The Orange Book	กิจกรรมร่วมที่ออกแบบและดำเนินงานเพื่อการจัดการความเสี่ยงและการดำเนินงานควบคุมภายในในองค์กร

รูปที่ 1.2 แสดงคำนิยามของการบริหารความเสี่ยงแบบองค์รวม

หลายๆ คำนิยามมุ่งเน้นที่กระบวนการในการอธิบายกิจกรรม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี แต่อย่างไรก็ตามผลลัพธ์จากกระบวนการเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าในการบริหารความเสี่ยงแบบองค์รวม

9.3 แนวคิดการบริหารจัดการภัยพิบัติ

คำว่าภัยพิบัตินั้น มาจากภาษาฝรั่งเศส “Desaster” ซึ่งประกอบด้วยคำศัพท์ 2 คำ คือ คำว่า “des” หมายถึง สิ่งไม่ดี และคำว่า “aster” หมายถึง ดวงดาว ดังนั้นเมื่อรวมคำศัพท์ทั้ง 2 คำเข้าด้วยกัน จึงหมายถึง ดวงดาวแห่งความไม่ดีหรือความชั่วร้าย (Khan, Vasilescu, & Khan, 2008) และทวิกส์ (Twigg, 2001) ได้ให้ความหมายของภัยพิบัติว่า เป็นอันตรายและการขัดขวางซึ่งเกินกว่าศักยภาพของสังคมที่จะรับมือได้ และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เกินกว่าระดับปกติ นอกจากนี้สำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction, 2009) ได้ให้ความหมายของ

ภัยพิบัติว่า เป็นการขัดขวางที่น่าวิตกต่อหน้าที่ของชุมชนหรือที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางกับการสูญเสียของมนุษย์ สิ่งของ หรือสิ่งแวดล้อม และผลกระทบซึ่งเกินกว่าความสามารถและทรัพยากรในการจัดการของชุมชน

การจัดการภัยพิบัติ ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดการในช่วงระหว่างเกิดภัยพิบัติเท่านั้น แต่เป็นการจัดการทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ ดังนั้นความหมายของการจัดการภัยพิบัติ จึงหมายถึงการสังเกตและการวิเคราะห์ภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อการปรับปรุงมาตรการที่เกี่ยวกับการ บรรเทาความเดือดร้อน (Mitigation) การเตรียมการ (Preparedness) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response) และการฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery) (Carter, 1991) ส่วน ทวีดา กมลเวช (2553) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน ว่าเป็นการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินอันเกิดจากสิ่งที่ภัยทั้งทางธรรมชาติและมิใช่ธรรมชาติ เช่น ภัยทางเทคโนโลยีที่มากับความทันสมัย และภัยจากการกระทำของมนุษย์ในรูปแบบอื่นๆ นอกจากนี้คอปโป ลา (Coppola, 2007) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการภัยพิบัติดังนี้ 1) การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) เป็นการลดหรือกำจัดความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดอันตราย 2) การเตรียมการ (Preparedness) เป็นการจัดให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิต และทรัพย์สิน 3) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (Response) เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อลดหรือกำจัดผลกระทบในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติ และ 4) การฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery) เป็นการทำให้ผู้ประสบภัยหรือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติ กลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไป

ทั้งนี้ในการจัดการภัยพิบัติต้องอาศัยหลักการจัดการในภาวะวิกฤตมาใช้ร่วมด้วย โดยเฉพาะขั้นตอนการตอบสนองต่อภัยพิบัติหรือภาวะฉุกเฉิน ซึ่งหลักการจัดการมีดังนี้ (ทวีดา กมลเวช, 2555) 1) หลักความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้าน ทุกภัย ทุกผลกระทบ (Comprehensive) หมายถึง ต้องมีความ รอบรู้และกว้างขวางในเนื้อหาของงานด้านภัยพิบัติคำนึงถึงบริบททั้งทางกายภาพ พื้นที่ และความสามารถของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งต้องรู้จักผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ รู้จักชุมชนและความอ่อนไหวหรือจุดอ่อนด้านต่าง ๆ 2) หลักการคาดการณ์ล่วงหน้า (Progressive) หมายถึง ต้องมีการคาดการณ์เพื่อการเตรียมพร้อม และมีมาตรการในการที่จะรับมือกับภัยพิบัติ และรวมถึงการมีแนวทางในการฟื้นฟูได้อย่างรวดเร็ว 3) หลักการขับเคลื่อนด้วยการคำนึงถึงความเสี่ยง (Risk Driven) หมายถึงต้องคำนึงถึงคุณลักษณะ ทรัพยากร และจุดอ่อนของชุมชนแต่ละชุมชนที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการกับความเสี่ยงต่อนั้น ๆ ลดลงได้ 4) หลักการบูรณาการทุกภาคส่วน (Integration) หมายถึง การที่ผู้บัญชาการและหน่วยงานหลักในพื้นที่ต้องมีความสามารถในการระบุและรวบรวมหน่วยงานในพื้นที่และนอกพื้นที่ในการจัดการให้สถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ซึ่งจะทำให้ทราบถึงกำลังหลักและกองหนุน รวมทั้งทรัพยากร และยังรวมถึงการได้รับความร่วมมือจากชุมชน และอาสาสมัครต่าง ๆ ที่สามารถเข้าสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติได้ 5) หลักการประสานสอดคล้อง (Coordination) หมายถึง การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรที่ได้รับมอบหมายในข้อที่ 4 หากการจัดการภัยพิบัติมีการบูรณาการและการประสานจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการภัยพิบัติ 6) หลักความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) หมายถึง การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่กว้างขวางและจริงจังระหว่างบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น สนับสนุนบรรยากาศการทำงานเป็นทีม สร้างฉันทามติ และส่งเสริมการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ 7) หลักความเป็นมืออาชีพ (Professional) หมายถึง หลักการที่เป็นเสมือนหลักประกันของผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการภัยพิบัติว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง มีความตระหนักในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติและวิธีการในการ

ทำงาน ต้องมีความเข้าใจ และทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์และการใช้ระเบียบต่าง ๆ รวมถึงต้องมีการฝึกฝนตนเอง และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง 8) หลักความยืดหยุ่น (Flexible) หมายถึง หลักการที่ต้องอาศัยแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาท้าทายต่าง ๆ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติ เนื่องจากแนวทางเดิมอาจไม่เพียงพอสำหรับภัยพิบัติที่เผชิญอยู่ การแสวงหาความรู้ การฝึกฝน และการปรับปรุงตนเองตามหลักความเป็นมืออาชีพจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการคิดวิเคราะห์และปรับตัวตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

โดยสรุปการจัดการภัยพิบัติ หมายถึง กระบวนการป้องกันและรับมือกับภัยพิบัติทั้งในช่วงก่อน และเกิดภัยพิบัติ ได้แก่ การป้องกัน การลดผลกระทบ และการเตรียมการ เพื่อลดความสูญเสีย ให้เหลือน้อยลงที่สุดช่วงระหว่างเกิดภัยพิบัติเป็นการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติได้เข้ามาช่วยเหลือ คุ้มครอง รักษาชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัยพิบัติ และช่วง หลังเกิดภัยพิบัติเป็นการฟื้นฟูสภาพความเสียหาย เพื่อให้ผู้ประสบภัยพิบัติกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ โดยเร็วที่สุด

9.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรัณย์ สุขมาก (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ภูมิเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยข้อริเริ่มเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก ทำให้เศรษฐกิจจีนทำการกระตุ้นเศรษฐกิจครั้งใหญ่ด้วยการอัดฉีดเม็ดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อรักษาระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน แต่อย่างไรก็ตามภาวะเศรษฐกิจโลกไม่ได้ฟื้นตัวได้เท่าที่ควร ทำให้เศรษฐกิจจีนที่พึ่งพาเศรษฐกิจจากภายนอกอย่างมาก ประกอบกับข้อได้เปรียบของจีนไม่ได้เปรียบอีกต่อไปในสถานะเช่นนี้ ก่อให้เกิดการชะลอตัว กระทั่งเผชิญกับปัญหาผลผลิตล้นเกินซึ่งนำไปสู่ด้านสภาพคล่องของกิจการ และปัญหานี้สินในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจและโดยเฉพาะกิจการที่มีรัฐเป็นเจ้าของในที่สุด ปัญหาต่างๆเหล่านี้นำไปสู่การแสวงหาแนวทางและมาตรการของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว ข้อริเริ่มเส้นทางสายไหมถูกดำเนินขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจจีน และช่วยกระตุ้นให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจีนและเศรษฐกิจโลกไปพร้อมๆกัน โดยสร้างการเชื่อมโยงระหว่างกันผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งนำไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างกันในทุกๆด้านบนพื้นฐานของการแสวงหาประโยชน์ร่วมกัน นอกจากระบบเศรษฐกิจจีนและเศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิงภายใต้ข้อริเริ่มเส้นทางสายไหม ยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านภูมิรัฐศาสตร์และภูมิยุทธศาสตร์อย่างมีนัยยะสำคัญ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านทางภูมิทัศน์ทาง “ภูมิเศรษฐศาสตร์การเมืองในระดับโลก” โดยจีนและนานาชาติต่างมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชัยยศ ตั้งจิตดำรงรัตน์ (2553) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการวางแผนป้องกันและการฝึกอบรม รวมทั้งการจัดงบประมาณให้การสนับสนุนช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยอย่างเพียงพอ แต่ก็ยังมีปัญหาในด้านการเตรียมการป้องกันเพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากภัยต่าง ๆ ด้านการประสานงานการจัดทำแผนงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขาดคู่มือการปฏิบัติงานและแผนการประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ อย่างบูรณาการ บุคลากรของฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะ

บุคลากรประจำและบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งบุคลากรในระดับปฏิบัติการ ขาดการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติและการเตรียมตัวเพื่อรับมือ ที่จะเกิดขึ้นต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดการหลังเกิดภัย มีปัญหาความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือเนื่องจากติดขัดกับระเบียบทางราชการ การดำเนินงานของฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงเป็นการช่วยเหลือและฟื้นฟูแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

10. ผลการวิจัย

10.1 ผลกระทบต่อความเสี่ยงและภัยพิบัติ

จากการวิเคราะห์เอกสารเชิงนโยบาย ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบผลการวิจัยหลัก ดังนี้

10.1.1 โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบนเส้นทางสายไหม

Belt and Road Initiative (BRI) หรือ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ในอดีต คือ “เส้นทางสายไหม” ถือเป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญและเก่าแก่ที่มีมาแต่โบราณ เป็นเส้นทางการค้าทางบกและทางทะเลที่ขนส่งผ้าไหมจากจีนไปยังประเทศต่าง ๆ เมื่อสองพันปีก่อน เฟอร์ดินานด์ ฟอน ริคโทเฟน (Ferdinand von Richthofen) นักเดินทางและนักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมันเป็นผู้เริ่มใช้คำว่า “Silk Road” เนื่องจากผ้าไหมเป็นสินค้าสำคัญที่ทำให้จีนทำการค้ากับต่างประเทศมานานหลายปี ต่อมาเมื่อ ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เลขาธิการคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Communist Party of China: CPC) ได้เสนอให้ริเริ่มและพัฒนา “เส้นทางสายไหม” เมื่อสองพันปีที่แล้วให้เป็นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างจีนกับทั่วโลก เรียกว่า “One Belt One Road (OBOR)” หรือชื่อเต็มคือ “Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road” ซึ่งต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็น “Belt and Road” Initiative (BRI)

Belt and Road Initiative (BRI) ถือเป็นนโยบายหลักของจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้รับความสนใจจากนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งเป็นหนึ่งประเทศสำคัญบนจุดยุทธศาสตร์ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ทั้งทางบกและทางทะเล

นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ถูกเปิดตัวครั้งแรกเมื่อประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เดินทางไปเยือนคาซัคสถานในเดือนกันยายน ค.ศ. 2013 ได้ทำการประกาศความคิดริเริ่มสร้าง “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” (Silk Road Economic Belt: SREB) และครั้งต่อมาเมื่อเดินทางเยือนอินโดนีเซียในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2013 โดยได้ประกาศ “เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” (21st Century Maritime Silk Road) อีกทั้งแนวความคิดดังกล่าวได้มาจากการที่จีนนั้นได้รับผลกระทบจากนโยบายการกีดกันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา โดยในการประชุม “One Belt One Road International Forum” ณ กรุงปักกิ่ง ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2016 ได้มีผู้นำกว่า 28 ประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมประชุม โดยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้เน้นย้ำเรื่องของการกีดกันทางการค้าและโลกาภิวัตน์ให้เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” โดยแนวความคิดแรกเริ่มนั้นเพื่อเป็นการขยายเส้นทางการค้า โครงสร้างพื้นฐานทางด้านการขนส่งและการคมนาคมอย่างรถไฟ ท่าเรือ และถนน เพื่อขนส่งข้ามแดนไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั้ง เอเชีย แอฟริกา ตะวันออกกลาง และยุโรป โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้

เกิดความคิดริเริ่มและพัฒนา “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” นั้น มีทั้งด้านเศรษฐศาสตร์และภูมิศาสตร์ประกอบเข้าด้วยกัน โดยจีนหวังว่านโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” จะเป็นทางออกที่ช่วยให้จีนระบายกำลังผลิตและสินค้าของจีนได้ รวมทั้งสามารถช่วยสนับสนุนความต้องการด้านพลังงานที่ได้มาจากโครงการทำเรื่อน้ำลึกในเอเชียใต้และท่อส่งก๊าซในเอเชียกลางที่คาดว่าจะสามารถช่วยสร้างเสถียรภาพและลดความขัดแย้งในเอเชียกลางลงได้ นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มบทบาทของจีนในระบบเศรษฐกิจโลก ไม่ว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้สินค้าและเทคโนโลยีจากจีนเข้าสู่ตลาดโลกมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีรถไฟความเร็วสูง การให้เงินกู้ผ่านธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ซึ่งจะทำให้เงินสกุลหยวนของจีนเป็นที่ยอมรับในเวทีโลกมากขึ้น เนื่องจากเส้นทางสายไหมพาดผ่าน 65 ประเทศ ทั้งทวีปเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา ครอบคลุมประชากร 4.5 พันล้านคน หรือกว่าร้อยละ 60 ของประชากรโลก และมี GDP รวมกันกว่า 40 % ของ GDP โลก (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2560)

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่ ประกอบด้วยโครงการและแผนงานเพื่อพัฒนาในพื้นที่ยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยเริ่มต้นที่การพัฒนาในเมืองหลักที่เป็นศูนย์กลางการค้าแต่ละภูมิภาคก่อน ต่อจากนั้นจะขยายการเชื่อมต่อเส้นทางให้เป็นเครือข่ายของเส้นทางเดียวกัน คำว่า หนึ่งแถบ (One Belt) คือเครือข่ายเส้นทางบกจากจีนไปยัง 6 ภูมิภาค ได้แก่ เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลาง ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ยุโรป เอเชียใต้ และยุโรป แบ่งการพัฒนาออกเป็น 6 เส้นทาง หรือหรือ 1 สะพาน และ 5 ระเบียงเศรษฐกิจ ในระเบียงเศรษฐกิจที่ติดกับชายฝั่งยังเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเดียวกับเส้นทางเดินเรือทะเล ซึ่งแต่ละระเบียงเศรษฐกิจนอกจากจะมุ่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง ได้แก่ ถนน รถไฟ รวมถึงท่าเรือและท่อส่งน้ำมัน นอกจากนี้ในจุดศูนย์กลางการกระจายสินค้า สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางการค้า เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น

One Belt หรือแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมใหม่ (New Silk Road Economic Belt) ประกอบด้วย 6 เส้นทาง ดังนี้

1) สะพานเศรษฐกิจยูเรเชียใหม่ (New Eurasian Land Bridge: NELB) เริ่มต้นจากท่าเรือเหลียนยูในมณฑลชู่ ไปสิ้นสุดที่เมือง Rotterdam ในยุโรปตะวันตก โดยจะเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าทางถนนไปยังยุโรป

2) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - มองโกเลีย - รัสเซีย (China – Mongolia – Russia Economic Corridor: CMREC) เป็นเส้นทางรถไฟความเร็วสูงและถนน แบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง คือ 1) ปักกิ่ง เทียนจิน เหม่เป่ย์ ผ่านมองโกเลีย เพื่อไปยังรัสเซีย และ 2) จากเมืองต้าเหลียนไปยังเมือง Chita ของรัสเซีย

3) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - เอเชียกลาง -เอเชียตะวันตก (China – Central Asia – West Asia Economic Corridor: CCWAE) เป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากคาบสมุทรอาหรับ ตุรกี และอิหร่าน เพื่อส่งไปยังเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์

4) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - คาบสมุทรอินโดจีน (China – Indochina Peninsula Economic Corridor : CICPEC) เชื่อมระหว่างเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (Pear /River Delta Economic Zone: PRD) กับประเทศในกลุ่มลุ่มแม่น้ำโขง เช่น เมียนมาร์ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นต้น

5) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน (China – Pakistan Economic Corridor: CPEC) เพื่อเชื่อมจีนกับเอเชียใต้

6) ระเบียงเศรษฐกิจ จีน - บังคลาเทศ - อินเดีย - พม่า (China -Bangladesh – India – Myanmar Economic Corridor: CBIMEC) เริ่มต้นจากเมือง Kashar ของเขตปกครองตนเอง ซินเจียงอุยกูร์ไปยังท่าเรือ Gwadar ของปากีสถาน โดยสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมใหม่ (New Silk Road Economic Belt: Belt and Road Initiative (BRI))

ลำดับ	ระเบียงเศรษฐกิจ	เส้นทางก่อสร้าง	ประเทศที่เกี่ยวข้อง
1	สะพานเศรษฐกิจและระเบียงเศรษฐกิจยูเรเชียใหม่ New Eurasian Land Bridge and Economic Corridor	รถไฟ ถนน	จีน (เขตปกครองพิเศษซินเจียง และเมืองเทียนจิน มณฑลเจียงซู) คาซัคสถาน รัสเซีย เบลารุส และ 23 ประเทศในสหภาพยุโรป
2	ระเบียงเศรษฐกิจจีน - มองโกเลีย - รัสเซีย China – Mongolia – Russia Economic Corridor	รถไฟ	จีน (ท่าเรือเทียนจิน มองโกเลีย รัสเซีย)
3	ระเบียงเศรษฐกิจจีน - เอเชียกลาง - เอเชียตะวันตก China – Central Asia – West Asia Corridor	รถไฟ	จีน (เขตปกครองพิเศษซินเจียง) คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน อุซเบกิสถาน อัฟกานิสถาน อิหร่าน ตุรกี ยูเครน อาเซอร์ไบจาน ออร์เจีย และรัสเซีย
4	ระเบียงเศรษฐกิจจีน – คาบสมุทอินโดจีน China – Indochina Peninsula Economic Corridor	รถไฟ ถนน ท่อส่งน้ำมัน	จีน (Pearl River Delta) สิงคโปร์ เวียดนาม กัมพูชา พม่า และ มาเลเซีย
5	ระเบียงเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน China – Pakistan Economic Corridor	รถไฟ ถนน ท่าเรือ	จีน (ซินเจียง) อินเดีย อิหร่าน อัฟกานิสถาน ปากีสถาน
6	ระเบียงเศรษฐกิจบังคลาเทศ - จีน - อินเดีย - เมียนมาร์ Bangladesh – China – Indian – Myanmar Economic Corridor	รถไฟ ถนน ท่าเรือ	บังคลาเทศ จีน (คุนหมิง มณฑลยูนนาน) อินเดีย พม่า

One Road หรือเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) เป็นเส้นทางเดินเรือที่เชื่อมจีนกับประเทศในมหาสมุทรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยจีนได้พัฒนาท่าเรือหลัก 4 ท่า เพื่อรองรับเส้นทางสายไหมใหม่ ได้แก่ ท่าเรือฝูโจว (Fuzhou Port) ท่าเรือเฉียนโจว (Quanzhou Port) ท่าเรือกวางโจว (Guangzhou Port) ท่าเรือจี้เจียง (Zhanjiang Port) ซึ่งแบ่งเส้นทางเดินเรือออกเป็น 2 เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ 1 ชายฝั่งตะวันออกของจีน – ทะเลจีนใต้ – มหาสมุทรอินเดีย – อ่าวเปอร์เซีย – ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน – ยุโรป (Coastal China – South China Sea – Indian Ocean – Persian Gulf – The Mediterranean Sea – Europe)

เส้นทางที่ 2 ชายฝั่งตะวันออกของจีน - ทะเลจีนใต้ – มหาสมุทรแปซิฟิกตอนใต้ (Coastal China – South China Sea – South Pacific Ocean)

ทั้งนี้ เนื่องจากความแออัดของช่องแคบมะละกา และการเป็นเขตอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ ซึ่งมีข้อพิพาทกับจีนทำให้เส้นทางสายไหมทางทะเลเป็นเครื่องมือที่จะช่วยลดการพึ่งพาจากช่องแคบมะละกา จีนจึงให้ความสำคัญในการลงทุน/ประกอบการท่าเรือต่าง ๆ ตามเส้นทางสายไหมใหม่นี้ ในทศวรรษที่ผ่านมาจีนได้ลงทุนในการสนับสนุนทั้งการสร้างท่าเรือใหม่ การพัฒนาศักยภาพท่าเรือที่มีอยู่เดิม รวมถึงเข้าไปลงทุนประกอบการเป็นจำนวนเงินกว่า 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในท่าเรือต่าง ๆ ทั่วโลก ได้แก่

ตารางที่ 2 การลงทุนของจีนในท่าเรือตามนโยบาย Belt and Road Initiative (BRI)

ท่าเรือ	ทวีป	ประเทศ	มูลค่าการลงทุน (ล้านเหรียญสหรัฐ)
Gwadar	เอเชีย	ปากีสถาน	198
Hambantota	เอเชีย	ศรีลังกา	1,900
Columbo Port City	เอเชีย	ศรีลังกา	1,430
Columbo Port	เอเชีย	ศรีลังกา	500
Port of Djibouti	แอฟริกา	จิบูตี	185
Lamu	แอฟริกา	เคนยา	484
Mombasa	แอฟริกา	เคนยา	66.7
Piraeus	ยุโรป	กรีซ	624
Antwerp	ยุโรป	เบลเยียม	3.94

ที่มา: สุมาลี สุขตานนท์, 2562

อย่างไรก็ดี ตั้งแต่ได้มีการประกาศนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ใน ค.ศ. 2013 จนถึง ค.ศ. 2019 รวมระยะเวลากว่า 10 ปี จีนได้แสดงให้เห็นแล้วว่า “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ไม่ได้เป็นนโยบายที่เพ้อฝัน ได้รับความนิยมรูปธรรมมากขึ้นด้วยความมุ่งมั่นของผู้นำจีนอย่างประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ที่ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุและตอบรับกับนโยบาย “ความฝันของจีน” (The Chinese Dream)

10.1.2 ผลกระทบความเสี่ยงและภัยพิบัติ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านภูมิรัฐศาสตร์ และด้านสิ่งแวดล้อม

หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งเปิดตัวโดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในปี ค.ศ. 2013 เป็นกลยุทธ์การพัฒนาระดับโลกที่เปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างการเชื่อมต่อระหว่างภูมิภาค ผ่านการพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานและความมือทางด้านการเศรษฐกิจ โดยประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ เส้นทางเศรษฐกิจสายใหม่ และเส้นทางสายใหม่ทางทะเลตะวันออกที่ 21 ซึ่งออกแบบร่วมกันเพื่อส่งเสริมการค้าในเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา จนถึงต้นปี ค.ศ. 2024 มีประเทศมากกว่า 140 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการนี้ มีการลงทุนเกินกว่า 1 ล้าน ๆ ดอลลาร์สหรัฐ โครงการโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญประกอบด้วยรถไฟ ทางหลวง ท่าเรือ และท่อส่งพลังงาน เป้าหมายหลักของ OBOR คือ การส่งเสริมการรวมเศรษฐกิจและสนับสนุนการพัฒนาโดยการลดอุปสรรคทางการค้าและต้นทุนการขนส่ง โดยมีแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” 5 ประการ (5 Key Opportunities of “Belt and Road” Initiative) ซึ่งจะเชื่อมจีนกับนานาประเทศและช่วยในการสนับสนุนการวางแผนนโยบายการลงทุนและการวิจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย

- 1) การประสานนโยบาย (Policy Coordination) สร้างและประสานความร่วมมือในระดับต่าง ๆ กับประเทศบนเส้นทางสายใหม่ใหม่ โดยผ่านข้อตกลงและโครงการร่วมมือระหว่างประเทศและองค์กรต่าง ๆ ในระดับภูมิภาค
- 2) การเชื่อมโยงสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities Connectivity) ส่งเสริมให้มีการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม เช่น รถไฟ ท่าเรือ ถนน รวมไปถึงจนถึงด้านพลังงานและเครือข่ายด้านการสื่อสาร
- 3) การค้าที่ไร้ข้อจำกัด (Trade and Investment Cooperation) อำนวยความสะดวกด้วยการค้าที่ไร้ข้อจำกัดการค้าที่อิสระเสรีรวมถึงการลงทุนในประเทศที่อยู่บนเส้นทางสายใหม่ใหม่
- 4) การบูรณาการทางการเงิน (Financial Integration) โดยการจัดตั้งสถาบันทางการเงินที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการลงทุนและกู้ยืม เช่น ธนาคารการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) และธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่ (New Development Bank: NDB) เป็นต้น
- 5) การเชื่อมโยงหัวใจของประชาชน (Cultural Exchange) เชื่อมโยงหัวใจประชาชนในแต่ละประเทศบนนโยบายเส้นทางสายใหม่ใหม่ ทั้งด้านการศึกษา การท่องเที่ยว วัฒนธรรม การแพทย์ การดูแลสุขภาพและสังคม

จึงอาจกล่าวได้ว่านโยบาย Belt and Road Initiative (BRI) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเส้นทางการค้า สร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งเศรษฐกิจ สังคม ให้แก่ประเทศที่เส้นทางพาดผ่าน ส่วนจีนได้ประโยชน์อย่างชัดเจนในการขนส่งสินค้าที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการเคลื่อนย้ายทั้งแรงงานจากจีนไปทำงานในประเทศต่าง ๆ ที่มีการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตามการที่จีนผลักดันให้เกิดการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน รางรถไฟ หรือการวางท่อก๊าซในประเทศที่มีสภาพเศรษฐกิจไม่พร้อม ได้สร้างความเสี่ยงและโอกาสที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น หนี้เสีย ปัญหาคอร์รัปชัน การแทรกแซงภายใน เป็นต้น เนื่องจากโครงการขนาดใหญ่ของ Belt and Road Initiative (BRI) มาพร้อมกับเงินกู้ดอกเบี้ยสูงจากประเทศจีน ประเทศที่ยากจนหรือกำลังพัฒนา อาจจะเผชิญกับความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจได้ หน่วยงาน Centre for Global Development ได้ทำการศึกษาประเทศที่กู้เงินสำหรับโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ทั้งหมด 68 ประเทศพบว่า โครงการดังกล่าวมีความเสี่ยงด้านการชำระหนี้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญต่อหลายประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดเล็กและเป็นประเทศยากจน โดยมี 8 ประเทศที่อาจจะเผชิญความเสี่ยงจากการแบกรับภาระหนี้ที่เกิดขึ้นในโครงการสาธารณูปโภคพื้นฐานขนาดมหึมาที่เชื่อมต่อกับจีน คือ ลาว ปากีสถาน จิบูตี มัลดีฟ มอริเชียส มอนเตเนโกร ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน เนื่องจาก Belt and Road Initiative (BRI) อาจถือเป็นยุทธศาสตร์ debt trap

diplomacy หรือการทูตกับดักหนี้ของจีน คือการปล่อยเงินกู้ให้กับประเทศยากจน ในโครงการโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งในที่สุดประเทศยากจนเหล่านี้ก็ไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้ และจะถูกบีบให้ต้องโอนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้นให้เป็นของจีน กล่าวได้ว่า ประเทศนั้นจะสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจและกลายเป็นเมืองขึ้นของจีนในรูปแบบใหม่ เช่น

ศรีลังกา สร้างท่าเรือทางตอนใต้ชื่อว่าท่าเรือแฮมบันโตตา (Hambantota)

ปากีสถาน โดยจีนได้เข้าไปลงทุนในปากีสถานกว่า 60,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โดยโครงการสำคัญ คือ การสร้างท่าเรือน้ำลึกที่เมืองกวาดาร์ (Gwadar) ซึ่งตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลอาหรับ (Arabian Sea) ซึ่งท่าเรือนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นเส้นทางออกทะเลของจีนทางตะวันตก โดยสามารถบรรทุกขนถ่ายน้ำมันและสินค้าต่าง ๆ จากอ่าวเปอร์เซียไปยังจีนโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกา

ลาว โครงการรถไฟความเร็วสูงที่จีนต้องการสร้างจากนครคุนหมิงมายังเวียงจันทน์ เชื่อมกับรถไฟไทยมายังกรุงเทพฯ และลงไปถึงสิงคโปร์ โครงการนี้เริ่มต้นด้วยการสร้างทางรถไฟจากคุนหมิงมาที่เวียงจันทน์

มาเลเซีย มาเลเซียมีโครงการร่วมมือกับจีนในโครงการรถไฟทางภาคตะวันออกของประเทศเชื่อมฝั่งตะวันออกกับตะวันตก

สำหรับประเทศไทยมีแนวคิดที่จะร่วมมือกับจีนในโครงการรถไฟความเร็วสูงจากกรุงเทพฯ ถึงหนองคาย โดยที่ไทยตัดสินใจเดินหน้าโครงการรถไฟความเร็วสูงต่อโดยลงทุนเองทั้งหมดและไม่กู้เงินจากจีน

ตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงให้เห็นอีกมุมหนึ่งของการพัฒนาตามเส้นทางสายไหม ที่แสดงให้เห็นว่าความต้องการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วของจีนในประเทศที่ขาดความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ จะก่อปัญหาในประเทศเหล่านั้นในระยะยาว

10.2 นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติ

แม้ว่าไทยจะไม่ได้อยู่บนแผนนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนโดยตรง แต่ว่าไทยนั้นมีจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการที่จะใช้เชื่อมต่อกับคาบสมุทรอินโดจีน โดยไทยนั้นมีภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ตรงกลาง ด้านซ้ายติดเมียนมาร์ ด้านขวาดาวลาว รวมเป็น 3 ประเทศ ที่อยู่อินโดจีน ซึ่งตามแผนยุทธศาสตร์นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนนั้น ไทยอยู่ในระยะเบี่ยงเศรษฐกิจที่ 4 ภายใต้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 คือ ระเบียงเศรษฐกิจของจีนกับคาบสมุทรอินโดจีน (China-Indochina Peninsula Economic Corridor: CICREC) ที่รวมประเทศลาว เวียดนาม กัมพูชา ซึ่งเป็น 1 ในระยะเบี่ยงเศรษฐกิจย่อยที่กำลังดำเนินการ เนื่องจากไทยมีถนนที่เป็นเส้นทางสายเอเชีย อีกทั้งไทยยังมีแนวรถไฟเดิมตั้งแต่ภาคเหนือไปถึงภาคใต้ ซึ่งจีนทราบเป็นอย่างดีว่าไทยมีบทบาทสำคัญต่อประเทศเพื่อนบ้านในฐานะเป็นผู้เชื่อมโยงโครงข่ายของโครงสร้างพื้นฐานเข้าด้วยกัน

ปัจจุบันเห็นได้ชัดว่าไทยมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาและดำเนินนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนเป็นอย่างมาก เนื่องจากจีนพยายามกระตุ้นไทยในหลายเรื่อง เช่น ข้อตกลงรถไฟความเร็วสูง ไทย - จีน การลงทุนในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรือ EEC และด้วยการผลักดันของภาครัฐและเอกชนของจีนและไทยทำให้โครงการรถไฟความเร็วสูงจากกรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดนครราชสีมาและเชื่อมไปสู่ประเทศลาวได้ดำเนินการเป็นรูปร่างขึ้นแล้ว คิดเป็นมูลค่า กว่า 179,412.21 ล้านบาท ภายใต้ยุทธศาสตร์เส้นทางสาย

ใหม่ทางบกของจีน และสอดคล้องแผนนโยบาย “Thailand 4.0” ที่พุ่งมาด้วยโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรือ EEC โดยกำลังสนับสนุนจากนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีน

สำหรับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC เป็นนโยบายของรัฐบาลไทยที่ได้รื้อฟื้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ “Eastern Seaboard” ซึ่งได้ดำเนินการมานานกว่า 30 ปี ให้กลายเป็น Eastern Economic Corridor (EEC) โดยที่รัฐบาลนำมาเป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งในยุทธศาสตร์ EEC มีแนวคิดที่จะชักนำนานาประเทศเข้ามาลงทุนในไทย เพื่อที่จะให้ไทยกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้า การคมนาคม เทคโนโลยี และปัญญาประดิษฐ์ โดยประเทศแรกๆ ที่ให้ความสนใจและอยากเข้ามาลงทุนกับไทยในโครงการนี้คือ ญี่ปุ่น ซึ่งทั้งทางภาครัฐและเอกชนของญี่ปุ่นได้จัดทำความร่วมมือในโครงการพัฒนาไปแล้วหลายโครงการ และกลุ่มประเทศที่เป็นเป้าหมายสำคัญอีกหนึ่งประเทศคือ จีน โดยมีการคาดการณ์ว่าโครงการ EEC ของไทยสามารถที่จะต่อยอดและเชื่อมโยงเข้ากับนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของรัฐบาลจีนได้เป็นอย่างดีในอนาคต ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้มีการสนับสนุน Roadshow ไปยังประเทศจีนตามเมืองเศรษฐกิจสำคัญหลายแห่ง อย่างกรุงเทพฯ เชียงใหม่ นครราชสีมา และนครราชสีมา เป็นต้น เพื่อให้ข้อมูลและเชิญชวนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและนักลงทุนชาวจีน รวมไปถึงกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่อย่างหัวเหว่ยและอาลีบาบากรุ๊ปได้เข้ามาร่วมลงทุน โดยทางจีนนั้นมีความกระตือรือร้นและตอบรับที่จะเข้ามาลงทุนในโครงการ EEC ของรัฐบาลไทยที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ด้วยเช่นกัน หากโครงการ EEC ของรัฐบาลไทยจะสามารถต่อยอดและเชื่อมโยงเข้ากับ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนได้อย่างราบรื่นก็จะเป็นการช่วยลดภาระการลงทุนและระยะเวลาของจีนอีกทางหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามสำหรับรัฐบาลไทยก็ยังมีอาจที่จะนิ่งนอนใจได้ถึงผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับ และวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของจีนที่อยากจะเข้ามาลงทุนและช่วยเหลือไทยนั้นคืออะไร ซึ่งทางรัฐบาลไทยยังควรจะต้องมีการศึกษาต่อไปในอนาคต แต่ที่เห็นได้ชัดเจนในตอนนี้คือความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในของไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนกับไทยอยู่ไม่น้อย

นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนได้สร้างกระแสการตื่นตัวแก่นานาประเทศทั่วโลกในการที่อยากจะเข้ามาเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความร่วมมือกับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่อย่างจีน และแน่นอนว่าไทยก็คาดหวังไว้เช่นกัน แต่กระนั้นความร่วมมือระหว่างจีนกับไทยภายใต้นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ยังคงมีอุปสรรครออยู่ โดยเฉพาะปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศของไทยได้ทำให้ไทยเสียผลประโยชน์ในการที่เร่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่จะได้ประโยชน์จากโครงการรถไฟความเร็วสูง ไทย - จีน Singapore Kunming Rail Link (SKRL) ที่อยู่ในกรอบความร่วมมือนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ที่จะเชื่อมกับตอนใต้ไปยังกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมาเลเซียและสิงคโปร์ เช่นเดียวกันกับปัญหาการก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเกี่ยวข้องในความร่วมมือบนนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนกับไทย เนื่องจากปัญหาการก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยไม่ได้จำกัดพื้นที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนใต้เท่านั้น แต่ได้มีการกระจายตัวและลุกลามมายังอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาด้วย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สำคัญและเป็นจุดผ่านเชื่อมต่อกันในภาคใต้ของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย และเส้นทางนี้อยู่ในแผนการพัฒนาความร่วมมือรถไฟความเร็วสูง Singapore-Kunming Rail Link (SKRL) ของไทยกับจีนที่จะมาจากทางใต้ของจีนจากเมืองคุนหมิงผ่านลาวเข้าสู่ไทยเชื่อมผ่านไปยังมาเลเซียและสิ้นสุดที่สิงคโปร์ ถึงแม้โครงการความร่วมมือสร้างรถไฟความเร็วสูงดังกล่าวยังไม่ได้มีแผนที่จะเชื่อมลงมาทางภาคใต้ของไทยในช่วงระยะเวลาอันใกล้นี้ แต่ถือว่าเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ไทยจะได้ประโยชน์จากการตัดผ่าน

เส้นทางรถไฟความเร็วสูงนี้ในอนาคต นอกจากจะสามารถนำเข้าสินค้าจากจีนได้อีกหนึ่งช่องทางแล้วยังสามารถที่จะส่งออกสินค้ากลับไปยังจีนและส่งไปยังมาเลเซียและสิงคโปร์ได้อีกด้วย

10.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงและภัยพิบัติ

อาจกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนตามเป้าหมายของนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง Belt and Road Initiative (BRI)” ยุทธศาสตร์นี้ด้านหนึ่งก่อให้เกิดข้อได้เปรียบกับไทย เพราะเหตุผลทางภูมิศาสตร์ รวมถึงปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไทยมีอยู่นั้นค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งทางหลวง ทางรถไฟ สายการบิน ท่าเรือ การสื่อสาร และปัจจัยอื่น ๆ ที่จำเป็นและเอื้อต่อการทำธุรกิจและการลงทุน ทำให้ไทยได้รับอรรถประโยชน์อย่างเต็มที่ การที่จีนให้ความสนใจกับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย อาจเป็นโอกาสและความได้เปรียบของไทยอย่างหนึ่งที่จะได้รับเงินลงทุนจำนวนมากจากนายทุนจีน เพื่อเดินหน้าโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ Eastern Economic Corridor (EEC) ของไทยซึ่งเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจนี้มีความสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวของจีน และเป็นแผนการพัฒนาที่ไทยนั้นหวังว่าจะนำพาให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ยุคแห่งนวัตกรรม (Thailand 4.0) ได้ เพื่อที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางด้านคมนาคมขนส่ง และเป็นศูนย์กลางของการกระจายสินค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียนและจีน รวมถึงภูมิภาคอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย และอาจส่งผลให้ไทยมีอำนาจในการต่อรองด้านผลประโยชน์อันเนื่องมาจากโครงการดังกล่าวได้มากขึ้น ทั้งนี้ โดยจินตาคาดหวังว่าประเทศไทยซึ่งกำลังทุ่มเทพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พัฒนาเครือข่ายรถไฟและทางหลวงภายในประเทศ ก่อสร้างและขยายท่าเรือ หรือแม้แต่การเพิ่มเที่ยวบินใหม่ ๆ เพื่อยกระดับตนเองในฐานะที่เป็นศูนย์กลางแห่งความเชื่อมโยงกันในภูมิภาคนี้ ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ดีที่จีนและไทยจะเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อร่วมมือกันพัฒนาเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ 21 และโครงการของทั้งสองประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางทางคมนาคมขนส่งในภูมิภาคที่มีความสำคัญยิ่งขึ้นเท่านั้น แต่ยังสร้างบทบาทนำให้กับประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งอาจกล่าวได้ว่านโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” หรือ Belt and Road Initiative (BRI) ก่อให้เกิดข้อเสียเปรียบและผลกระทบต่อประเทศไทย เพราะเนื่องด้วยหลาย ๆ โครงการในประเทศไทยที่จีนเข้ามาลงทุนนั้นอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อไทยในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศที่อาจถูกทำลายและทรุดโทรมลงได้รวดเร็วกว่าปกติผ่านการลงทุนด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในไทย อสังหาริมทรัพย์และอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดมลพิษเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในระยะยาวอาจทำให้ไทยนั้นขาดน้ำหนัทางด้านการต่อรอง ในหลายด้านที่จีนได้เข้ามาลงทุน และด้วยอำนาจจากการลงทุนด้วยเม็ดเงินของจีนในภูมิภาคอาเซียน เช่น กัมพูชา ลาว และพม่า ที่สนับสนุนและพึ่งพาเศรษฐกิจจากจีนอยู่มากพอสมควร ในอนาคตอาจทำให้จีนมีอำนาจหนุนนำประชาคมอาเซียนมากขึ้น ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประเทศในอาเซียน รวมถึงประเทศไทยด้วย ดังที่กัมพูชา ลาว และพม่า ที่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจจีนเป็นอย่างมาก จึงมีท่าทีสนับสนุนโครงการ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” เป็นอย่างมาก ในขณะที่ประเทศอาเซียนอื่น ๆ มีท่าทีแบ่งรับแบ่งสู้ อาทิ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม และไทย ที่มีท่าทีที่ต้องการถ่วงดุลมหาอำนาจต่าง ๆ ในภูมิภาค โดยไม่ต้องการให้มหาอำนาจใดมาครอบงำภูมิภาคอาเซียน ประเทศเหล่านี้จึงมีความกังวลใจว่าหากสนับสนุนโครงการ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” อย่างเต็มที่จะทำให้ประเทศของตนต้องพึ่งพาทาง

เศรษฐกิจต้องเงินมากเกินไป และเงินอาจจะครอบงำเศรษฐกิจของประเทศตนได้ และสูญเสียอิสระทางการทูต และไม่สามารถวางตัวเป็นกลางได้อีกต่อไป

นอกจากนี้ เป้าหมายของนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนตามเป้าหมายของนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง Belt and Road Initiative (BRI)” ยุทธศาสตร์นี้ด้านหนึ่งก่อให้เกิดข้อได้เปรียบกับไทย เพราะเหตุผลทางภูมิศาสตร์ รวมถึงปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไทยมีอยู่นั้นค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งทางหลวง ทางรถไฟ สายการบิน ท่าเรือ การสื่อสาร และปัจจัยอื่น ๆ ที่จำเป็นและเอื้อต่อการทำธุรกิจและการลงทุน ทำให้ไทยได้รับอานิสงส์จากยุทธศาสตร์นี้อย่างเต็มที่ การที่จีนให้ความสนใจกับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย อาจเป็นโอกาสและความได้เปรียบของไทยอย่างหนึ่งที่จะได้รับเงินลงทุนจำนวนมากจากนายทุนจีน เพื่อเดินหน้าโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ Eastern Economic Corridor (EEC) ของไทยซึ่งเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจนี้มีความสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวของจีน และเป็นแผนการพัฒนาที่ไทยนั้นหวังว่าจะนำพาให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ยุคแห่งนวัตกรรม (Thailand 4.0) ได้ เพื่อที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางด้านคมนาคมขนส่ง และเป็นศูนย์กลางของการกระจายสินค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียนและจีน รวมถึงภูมิภาคอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย และอาจส่งผลให้ไทยมีอำนาจในการต่อรองด้านผลประโยชน์อันเนื่องมาจากโครงการดังกล่าวได้มากขึ้น” จีนยังได้มีการใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างและใช้อำนาจเชิงอ่อน (Soft Power) กับประเทศต่าง ๆ และไทยผ่านการสร้างความกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับในสิ่งที่จีนเป็นและสิ่งที่จีน ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีการดำเนินงานผ่านสถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล โดยมีลักษณะของการเผยแพร่วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ Ralph Linton กล่าวคือ เป็นความต้องการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้จีนได้ใช้วิธีการศึกษาเข้ามาเป็นวิธีหลักและทำให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วยการก่อตั้งสถาบันขงจื่อขึ้นในต่างประเทศทั่วโลก โดยผลจากการรับเอาวัฒนธรรมจีนมานั้นจะช่วยให้ผู้คนเกิดความเข้าใจและเกิดการยอมรับจีนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลทำให้การเจรจาต่อรองต่าง ๆ ในอนาคตภายใต้นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” เป็นไปได้ง่ายขึ้นโดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งจีนมุ่งหวังประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนานโยบายนี้กลับไปพัฒนาประเทศจีน เพื่อจะนำพาจีนให้บรรลุเป้าหมาย “China Dream” หรือ “ความฝันจีน” ต่อไป

ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์นโยบายและเป้าหมาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีน ประเทศไทยควรจะเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างพื้นฐานทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับประเทศไทย รวมไปถึงความขัดแย้ง การอพยพ และปัญหาการบริหารจัดการรถไฟ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีความรับผิดชอบจึงต้องคิดทบทวนพิจารณาโดยละเอียด ตลอดจนคำนึงถึง Soft Infrastructure ควบคู่ไปด้วย เช่น กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งประเทศไทยควรตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องนี้ด้วย เนื่องจากหากมีการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวก็จะได้ประโยชน์กันทุกฝ่าย เพราะเป็นการสร้างความเชื่อมโยงการค้า และโอกาสอย่างมหาศาลที่ได้จากโครงการ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” รวมไปถึงเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีของรัฐบาลจีนที่มีต่อประเทศไทย ซึ่งส่งผลโดยตรงกับการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตได้อย่างแท้จริง เนื่องด้วยคุณค่าของนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนไม่ได้อยู่ที่เรื่องวัตถุ หรือแค่มีโครงสร้างพื้นฐาน แต่อยู่ที่การใช้โครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้นเชื่อมโยงธุรกิจประชาชนของแต่ละประเทศ

เป็นพลังที่แท้จริง และประเทศไทยควรเร่งพัฒนาโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) อย่างเต็มที่เพื่อเชื่อมกับนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ของจีนอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน

11. การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึง ความไม่สมดุลในการจัดการภัยพิบัติระหว่างประเทศในเส้นทางสายไหม ทั้งในด้านศักยภาพของนโยบาย ระบบการบริหารจัดการ และความพร้อมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Pelling & Wisner (2009) ที่ชี้ให้เห็นว่า “การขาดกลไกประสานงานข้ามพรมแดน” เป็นข้อจำกัดสำคัญของการลดความเสี่ยงในระดับภูมิภาค

แม้ว่าหลายประเทศมีนโยบายจัดการภัยพิบัติในระดับชาติที่ค่อนข้างชัดเจน แต่ยังพบว่าขาดการ เชื่อมโยงเชิงยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาค รวมถึงขาดแพลตฟอร์มในการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ เช่น จีนมีระบบเตือนภัยและระบบจัดการที่เข้มแข็ง แต่กลับไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลล่วงหน้าต่อประเทศเพื่อนบ้านโดยตรง

สิ่งสำคัญยังชี้ให้เห็นว่า การตอบสนองภัยพิบัติมีอยู่ในรูปแบบ “เฉพาะหน้า” มากกว่าการเตรียมพร้อมเชิงโครงสร้าง เช่น การอบรมชุมชนมีเพียงบางพื้นที่ การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านภัยพิบัติยังไม่ทั่วถึง และขาดการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศแม้จะมีอยู่ผ่านกรอบความร่วมมือหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ในระดับอาเซียน (AADMER) หรือในระดับเอเชียกลาง (SCO) แต่ยังมีลักษณะ “เป็นทางการมากเกินไป” และขาดความต่อเนื่องในระดับปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นในการพัฒนากลไกแบบยืดหยุ่นและตอบสนองเร็วกว่าเดิม

12. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาดังกล่าวมุ่งวิเคราะห์นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative: BRI) ของจีนต่อความร่วมมือและผลกระทบที่มีต่อประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน โดยพบว่า นโยบายดังกล่าวส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ

ด้านบวก: ไทยได้รับโอกาสในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะโครงการรถไฟความเร็วสูงที่สามารถเชื่อมโยงภูมิภาคได้

ด้านลบ: ไทยและประเทศในอาเซียนบางส่วนอาจตกอยู่ในภาวะพึ่งพาเศรษฐกิจจีนมากเกินไป เกิดความเสี่ยงต่ออธิปไตยทางเศรษฐกิจ และอาจได้รับผลกระทบจาก “การติดกับดักหนี้ (Debt Trap Diplomacy)”

การดำเนินความร่วมมือยังมีอุปสรรคจากความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ การขาดกลไกปฏิบัติการร่วมที่มีประสิทธิภาพ และการตอบสนองภัยพิบัติหรือวิกฤตในภูมิภาคยังคง อยู่ในลักษณะเฉพาะหน้า ขาดการเตรียมพร้อมเชิงโครงสร้างและความร่วมมือในระดับประชาชน

สรุปได้ว่า การจัดการความร่วมมือภายใต้นโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ควรมุ่งสร้าง ดุลระหว่งการพัฒนาเศรษฐกิจกับการคุ้มครองความมั่นคงในภูมิภาค โดยเน้นกลไกความร่วมมือที่มีส่วนร่วม โปร่งใส และยั่งยืน

โดยที่คณะผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมดังนี้

- 1) จัดตั้ง “ศูนย์ข้อมูลความเสี่ยงและภัยพิบัติระดับภูมิภาค” (Regional Disaster Risk Intelligence Center) ทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และแจ้งเตือนภัยพิบัติข้ามพรมแดนในพื้นที่เส้นทางสายไหม เชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNDRR, AHA Centre, SCO
- 2) สร้างกลไกความร่วมมือเชิงปฏิบัติการแบบพหุภาคี (Multilateral Operational Mechanism) โดยตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างประเทศที่สามารถวางแผน เตรียมพร้อม และตอบสนองภัยพิบัติร่วมกันในระดับพื้นที่ เน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าความร่วมมือเชิงพิธีการ
- 3) พัฒนายุทธศาสตร์ระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายระดับภูมิภาค โดยส่งเสริมให้หน่วยงานท้องถิ่นของประเทศต่าง ๆ ร่วมพัฒนา “แผนรับมือภัยพิบัติท้องถิ่น” (Localized DRM Plan)
- 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรชุมชน โดยให้มีการสนับสนุนโครงการฝึกอบรมองค์ความรู้ท้องถิ่น และการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน (Community-based DRM) ใช้เทคโนโลยีแบบเปิด เช่น แอปพลิเคชันเตือนภัยในหลายภาษา
- 5) บูรณาการนโยบายเส้นทางสายไหม (One Belt One Road) กับหลักการพัฒนายั่งยืน (SDGs) โดยให้การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ (One Belt One Road) ผ่าน “การประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ” นำเป้าหมาย SDG-11 (เมืองและชุมชนยั่งยืน) และ SDG-13 (การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) มาใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการในพื้นที่เสี่ยงภัย และจัดสรรงบประมาณเฉพาะในระดับจังหวัด/เขตชายแดนสำหรับการจัดการภัยข้ามพรมแดน

13. เอกสารอ้างอิง

- กรัญญ์ สุขมาก. (2554). ภูมิเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยข้อริเริ่มเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมเพื่อนำประเทศไทยสู่ประเทศรายได้สูง. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, 12(1), 1–5.
- จุมพล หนีพานิข. (2552). การประเมินผลนโยบาย: หลักการ แนวคิด และการประยุกต์ใช้. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยยศ ตั้งจิตดำรงรัตน์. (2553). ความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
- ทวิดา กมลเวชช. (2553). *Disaster and emergency management*. สืบค้นจาก <http://www.openbase.in.th/files/Disaster%20and%20Emergency%20Mgt%20%20thammasart.pdf>
- ทวิดา กมลเวชช. (2555). *คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมดา เพลส จำกัด.
- สุมาลี สุขตานนท์. (2547). การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน. *Journal of Transportation and Logistics (TRANSLOG)*, 1(1), 1
- Chang, Y. N., & Campo-Flores, F. (1980). *Business policy and strategy: Text and cases*. Santa Monica, CA: Goodyear Publishing Company.

- Coppola, P. D. (2007). *Introduction to international disaster management*. China: Elsevier.
- Friedrich, C. J. (1963). *Man and his government: An empirical theory of politics*. New York, NY: McGraw-Hill Book Company.
- Khan, H., Vasilescu, L., & Khan, A. (2008). *Disaster management cycle—A theoretical approach*. Retrieved from <http://www.mnmk.ro/documents/2008/2008-6.pdf>
- Knezevich, S. J. (1984). *Administration of public education: A sourcebook for the leadership and management of educational institutions* (4th ed.). New York, NY: Harper & Row.
- Lineberry, R. L., & Sharkansky, I. (1974). *Urban politics and public policy* (2nd ed.). New York, NY: Harper & Row.
- Lineberry, R. L., & Sharkansky, I. (1978). *Urban politics and public policy* (3rd ed.). New York, NY: Harper & Row.
- McNichols, T. J. (1977). *Managing the flow of technology: Technology transfer and the dissemination of technological information within the R&D organization*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Pelling, M., & Wisner, B. (Eds.). (2009). *Disaster risk reduction: Cases from urban Africa*. London, England: Earthscan.
- Thompson, A. A., & Martin, A. (2021). *Crafting and executing strategy: The quest for competitive advantage* (23rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Twigg, J. (2001). *Sustainable livelihoods and vulnerability to disasters*. Retrieved August 23, 2025, from https://www.ucl.ac.uk/hazardcentre/resources/working_papers/working_papers_folder/wp2
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction. (2009). *2009 UNISDR terminology on disaster risk reduction*. Retrieved August 23, 2025, from http://www.preventionweb.net/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf
- Wamsley, G. L., & Zald, M. N. (1976). *The political economy of public organizations: A critique and approach to the study of public administration*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Yunus, M. (2007). *Creating a world without poverty: Social business and the future of capitalism*. New York, NY: PublicAffairs.

โครงการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ

Enhancing Koh Samui's Tourism Industry that is Environmentally Friendly to Cater to High-Quality Tourists

เฉลิมศักดิ์ ศิริกุล¹ และพิชญดา คำแก้ว²

วันรับ: 8 เมษายน 2569 วันแก้ไข: 24 มิถุนายน 2569 ยอมรับ: 3 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องโครงการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ระดับความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) พัฒนาแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ และ 3) สังเคราะห์กลไกการยกระดับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบประเมินความพร้อมและแบบประเมินการยกระดับผลิตภัณฑ์ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจำนวน 10 แห่งจาก 39 แห่งผ่านเกณฑ์ความพร้อม คิดเป็นร้อยละ 26 โดยผลิตภัณฑ์ที่ผ่านเกณฑ์มีค่าเฉลี่ยความพร้อมร้อยละ 91.2 อยู่ในระดับสูงมาก และมีความพร้อมสูงสุดด้านนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการลดขยะพลาสติก การทำปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้พลังงานทดแทน 2) แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม การสร้างประสบการณ์ การให้บริการและกลุ่มนักท่องเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม และการจัดการของเสียและขยะ ภายหลังการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ทั้ง 10 แห่งมีค่าเฉลี่ยการยกระดับร้อยละ 94.0 อยู่ในระดับดีมาก โดยมีความโดดเด่นด้านการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การออกแบบกิจกรรมเชิงประสบการณ์ และการลดของเสีย และ 3) กลไกการยกระดับการบริหารจัดการประกอบด้วยการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบคมนาคม ความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ โดยเทศบาลนครเกาะสมุยทำหน้าที่เชื่อมประสานนโยบายระดับชาติกับผู้ประกอบการและชุมชน โมเดลการยกระดับโดยยึดความพร้อมเป็นฐานแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต้องยกระดับทั้งผลิตภัณฑ์และกลไกการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่มูลค่าอย่างบูรณาการ

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม; นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ; การยกระดับ; เกาะสมุย

¹ ที่ปรึกษา สมาคมสมาพันธ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพและผู้สูงอายุ

² รองคณบดีฝ่ายวิชาการวิทยาลัยการศึกษาศรีสุนทรวิชัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

Abstract

This study on enhancing Koh Samui's environmentally friendly tourism industry to accommodate high-quality tourists aimed to: 1) analyze the readiness of environmentally friendly experiential tourism products; 2) develop approaches for upgrading environmentally friendly experiential tourism products to accommodate high-quality tourists; and 3) synthesize mechanisms for upgrading the management of environmentally friendly experiential tourism. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected using tourism product readiness and upgrading assessment forms, while qualitative data were obtained through documentary research and interviews with four groups of stakeholders. The data were analyzed using percentages, means, and content analysis.

The findings revealed that: 1) 10 out of 39 tourism products met the readiness criteria, accounting for 26 percent. The qualified products achieved an average readiness score of 91.2 percent, indicating a very high level of readiness. The highest level of readiness was found in policies and development approaches toward environmental friendliness, particularly plastic waste reduction, organic composting, and the use of renewable energy. 2) The product upgrading approach comprised six dimensions: tourism attractions, activities, experience creation, service provision and target tourist groups, food and beverages, and waste management. Following the development process, the 10 tourism products achieved an average upgrading score of 94.0 percent, indicating a very high level. Their principal strengths included the use of local ingredients, environmentally friendly services, the design of experiential activities, and waste reduction. 3) The management upgrading mechanisms comprised tourism resource management, facilities, transportation systems, safety, public relations, and product and service development. Koh Samui Municipality served as a coordinating mechanism linking national policies with local entrepreneurs and communities. The Readiness-Driven Upgrading Model demonstrated that environmentally friendly tourism development requires the integrated upgrading of both tourism products and management mechanisms throughout the entire value chain.

Keywords: Environmentally Friendly Experiential Tourism Products; High-Quality Tourists; Upgrading; Koh Samui

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น สร้างรายได้ให้กับประเทศเฉลี่ยปีละ 2 ล้านล้านบาท ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้น ในปี 2560-62 ก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยจาก 35 ถึง 40 ล้านคน ตามลำดับ ทั้งนี้ เกาะสมุยมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรมและการบริการที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก แต่กลับเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้างจากการขยายตัวของนักท่องเที่ยวเชิงปริมาณ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยขาดกลไกการบริหารจัดการที่เหมาะสม ส่งผลให้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวหลายพื้นที่เกิดปัญหานักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อมระบบนิเวศและวิถีชีวิตของชุมชน

ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จบลง แนวโน้มการท่องเที่ยวของโลกเผชิญกับแรงกดดันที่ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพสูง (Quality Tourist) ที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม อย่างมีความรับผิดชอบ ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีกำลังซื้อสูง ใช้ระยะเวลาพำนักรานาน เพื่อแลกกับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและมีคุณค่า ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม [Eco-friendly Experiential Tourism] กลายเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มุ่งสู่ นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ

เกาะสมุยมีศักยภาพสูงในการยกระดับสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ได้แก่ ชายหาด ป่าไม้และระบบนิเวศทางทะเล ประกอบกับโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวที่พัฒนาแล้วในระดับหนึ่ง ทว่าการพัฒนาที่ผ่านมา ประสบกับอุปสรรคสำคัญ 3 ประการ 1) ผู้ประกอบการและชุมชนขาดเครื่องมือประเมินความพร้อมของผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม 2) ขาดกระบวนการยกระดับเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการหลักสมดุระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม 3) กลไกการบริหารจัดการยังเป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Muangasame & McKercher, 2015)

ดังนั้น การวิจัยโครงการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างองค์ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ การพัฒนาโมเดลการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายการบริหารจัดการ เพื่อเป็นแนวทางกลไกขับเคลื่อนเกาะสมุยให้หลุดพ้นจากกับดักการท่องเที่ยวเชิงปริมาณ มุ่งสู่การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจแบบองค์รวม

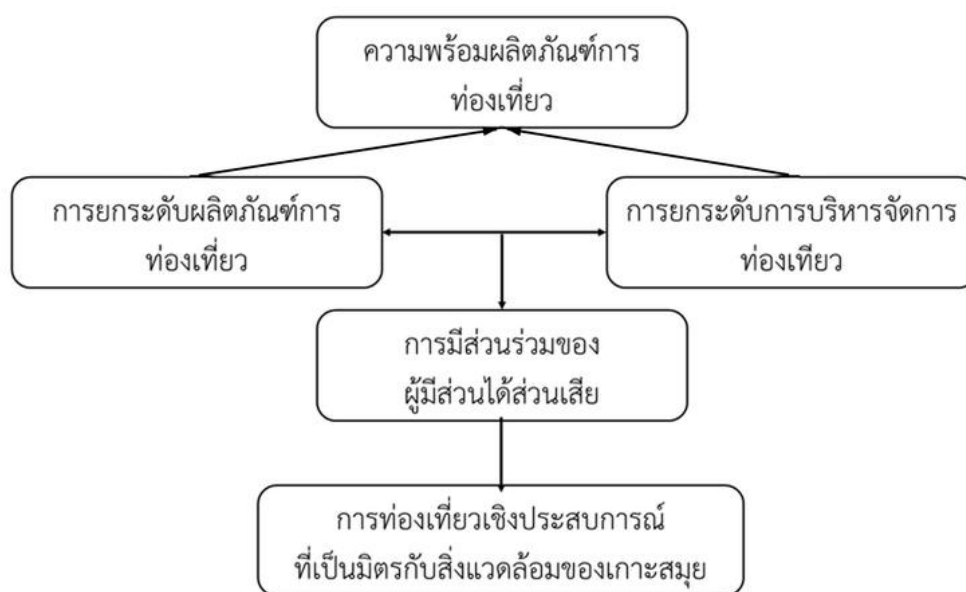
แม้ว่าทีมงานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ แต่ยังพบช่องว่างสำคัญในการวิจัยที่ขาดการบูรณาการเชิงระบบในบริบทพื้นที่เกาะ ซึ่งส่วนมากเป็นการศึกษาการแบบแยกจากกัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์ระดับความพร้อมผลิตภัณธ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการยกระดับผลิตภัณธ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ
- 3) เพื่อสังเคราะห์กลไกการยกระดับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการแนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพและแนวคิดการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการศึกษาความพร้อมของผลิตภัณธ์ ทำการยกระดับทั้งผลิตภัณธ์และการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาการยกระดับผลิตภัณธ์การท่องเที่ยวและกลไกการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยครอบคลุม 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) การประเมินความพร้อมผลิตภัณธ์ 5 ด้าน 2) การยกระดับผลิตภัณธ์ 6 ด้าน และ 3) การยกระดับการบริหารจัดการ 6 ด้าน

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

เกาะสมุย คัดเลือกความพร้อมผลิตภัณท์ท่องเที่ยวจำนวน 10 แห่ง

4.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม 1) หน่วยงานภาครัฐ เทศบาลนครเกาะสมุย 2) ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 3) ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ผลิตภัณท์ 4) นักท่องเที่ยวในกลุ่มคุณภาพ

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่ออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมและระบบนิเวศท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ภายใต้กระบวนการจัดการที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การยกระดับ หมายถึง กระบวนการยกระดับผลิตภัณท์และกลไกการบริหารอย่างเป็นระบบตามผลการประเมินความพร้อม เป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณค่า รักษาสิ่งแวดล้อมและได้เปรียบในการแข่งขัน

นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ หมายถึง นักท่องเที่ยวตามนิยามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มีความตระหนักรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ศักยภาพการใช้จ่ายสูงและพำนักระยะยาว

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กลไกการจัดการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม ได้เข้าร่วมตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติการและติดตามประเมินผล ภายใต้หลักธรรมาภิบาล

6. การทบทวนวรรณกรรม

6.1 แนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการรักษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization) อธิบายว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบและต้องบรรลุหลักสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ชุมชนและทรัพยากรในพื้นที่ควบคู่กันไป (World Tourism Organization (UNWTO). 2017) แนวคิดดังกล่าวจึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวหรือรายได้จากการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของการพัฒนาและความยั่งยืนของพื้นที่ เป็นสำคัญ

การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการลดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การลดการใช้พลังงาน การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การจัดการขยะและของเสียอย่างเหมาะสม การใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

ในเชิงการบริหารจัดการ แนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนให้ความสำคัญกับการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เพื่อป้องกันปัญหาการใช้ทรัพยากรเกินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการวางแผนพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบททางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ยังเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผน ตัดสินใจและบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ที่มุ่งสร้างหลักสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่า เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในอนาคต แนวคิดนี้เป็นฐานในการกำหนดองค์ประกอบประเมินความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 5 ด้านและการยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 6 ด้านในการวิจัยนี้

6.2 ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวไม่ได้มุ่งแสวงหาเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหรือเยี่ยมชมสถานที่เท่านั้น แต่ต้องการ ประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความหมายและสามารถสร้างความประทับใจหรือความทรงจำเฉพาะบุคคลผ่านการมีส่วนร่วมกับกิจกรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยว

แนวคิดดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากทฤษฎีเศรษฐกิจประสบการณ์ (Experience Economy Theory) ของ B. Joseph Pine II และ James H. Gilmore ซึ่งเสนอว่า เศรษฐกิจยุคใหม่ได้เปลี่ยนผ่านจากการขายสินค้าและบริการไปสู่การสร้าง ประสบการณ์ ให้แก่ผู้บริโภค โดยประสบการณ์ที่ดีจะก่อให้เกิดคุณค่าทางอารมณ์ ความจดจำและความผูกพันที่ยั่งยืนมากกว่าการบริโภคทั่วไป แนวคิดนี้จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประสบการณ์และความรู้สึกของนักท่องเที่ยว

ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อธิบายว่า นักท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในพื้นที่ ผ่านการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การรับรสและการรับกลิ่น ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้งและแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม นักท่องเที่ยวจึงไม่ได้เป็นเพียง

ผู้ชมแต่กลายเป็นผู้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การทำอาหารพื้นถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมหรือกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในเชิงทฤษฎี การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1) การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติหรือมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมและชุมชนในพื้นที่

2) การเรียนรู้ การได้รับความรู้ ความเข้าใจหรือประสบการณ์ใหม่จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

3) ความแท้จริงของประสบการณ์ เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แท้จริงของพื้นที่

4) ความทรงจำและคุณค่าทางอารมณ์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และต้องการกลับมาเยี่ยมเยือนซ้ำ

นอกจากนี้ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการออกแบบกิจกรรมและถ่ายทอดอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้บริการ แต่เป็นเจ้าของประสบการณ์ ที่ร่วมสร้างคุณค่าให้นักท่องเที่ยวผ่านทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่น

ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวสมัยใหม่ นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับประสบการณ์เฉพาะพื้นที่มากกว่าการท่องเที่ยวเชิงปริมาณ เช่น ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นถิ่นหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์กลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว

มิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ยังช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเน้นการเรียนรู้และการสร้างคุณค่าจากอัตลักษณ์ของพื้นที่ มากกว่าการใช้ทรัพยากรจำนวนมากเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จึงสามารถสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Pine & Gilmore, 2019)

ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว การออกแบบผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว การประเมินคุณค่าของประสบการณ์ รวมถึงการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เช่น เกาะสมุย ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

6.3 แนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำและคาร์บอนเป็นกลาง

แนวทางสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas Emissions) จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงาน การเดินทาง การขนส่ง การใช้ทรัพยากรและการบริโภคในปริมาณสูง ส่งผลให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากหลายกิจกรรม เช่น การเดินทางทางอากาศ การใช้พลังงานในโรงแรมและที่พัก การขนส่งภายในพื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการขยะและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ดังนั้น แนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำจึงมุ่งเน้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้สามารถลดการใช้พลังงาน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ขณะที่แนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนเป็นกลางเป็นแนวคิดที่พัฒนาต่อยอดจากการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยมุ่งให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีปริมาณการปล่อยคาร์บอนสุทธิเท่ากับศูนย์ ผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

- 1) การวัดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- 2) การลดหรือหลีกเลี่ยงการปล่อยคาร์บอน
- 3) การชดเชยคาร์บอนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การปลูกป่า การสนับสนุนพลังงานสะอาดหรือโครงการดูดซับคาร์บอน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

แนวคิดดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจากการมุ่งเน้นเพียงการสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ ไปสู่การคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรและพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้ผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องปรับตัวสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียวและการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

ในเชิงการบริหารจัดการ แนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำและคาร์บอนเป็นกลางให้ความสำคัญกับการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ ชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันกำหนดมาตรการลดคาร์บอนในระดับพื้นที่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว การส่งเสริมพลังงานสะอาด การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดการขยะและน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ดังนั้น แนวคิดการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำและคาร์บอนเป็นกลางจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ที่มุ่งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว

6.4 แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Economy)

การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยบูรณาการการพัฒนาเศรษฐกิจเข้ากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โมเดลดังกล่าวประกอบด้วย 3 แนวคิดหลักได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสนับสนุนกันอย่างเป็นระบบ

1) เศรษฐกิจชีวภาพ เป็นแนวคิดที่มุ่งใช้ทรัพยากรชีวภาพ เช่น พืช สัตว์ จุลินทรีย์และความหลากหลายทางชีวภาพ มาสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูง โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและไม่ทำลายระบบนิเวศ แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อภาคเกษตร อาหาร พลังงานชีวภาพ การแพทย์และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม

2) เศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นแนวคิดที่มุ่งใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยลดการใช้ทรัพยากรใหม่ ลดปริมาณของเสียและนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ การ Reuse, Reduce, Recycle เพื่อให้ทรัพยากรสามารถหมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจได้ยาวนานที่สุด แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนสามารถประยุกต์ใช้ได้หลายด้านสำหรับการท่องเที่ยว เช่น การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว การลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ การจัดการกับอาหารเหลือทิ้งและการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3) เศรษฐกิจสีเขียว เป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและคุณภาพชีวิตของประชาชน แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมในโรงแรมและสถานประกอบการ การส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจแบบองค์รวม จึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสมัยใหม่ มุ่งสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสร้างนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

7. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นแนวทางหลัก ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยดำเนินการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ระดับความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยสำรวจผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุยจำนวน 39 แห่ง และวิเคราะห์ความ

พร้อมด้วยแบบประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนากิจกรรมท้องถิ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) การตลาดและการสื่อสารอย่างรับผิดชอบ 4) การนำเสนอวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ท้องถิ่น และ 5) การใช้วัสดุและวัตถุดิบท้องถิ่น แบบประเมินมีคะแนนรวม 20 คะแนน กำหนดเกณฑ์ความพร้อมไว้ที่ร้อยละ 80 หรือ 16 คะแนนขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ที่ใช้สำหรับคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความพร้อมเข้าสู่กระบวนการพัฒนาในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำผลิตภัณฑ์ที่ผ่านเกณฑ์ความพร้อมจำนวน 10 แห่งมาวิเคราะห์ด้วยแบบประเมินการยกระดับผลิตภัณฑ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) สถานที่ท่องเที่ยว 2) กิจกรรม 3) การสร้างประสบการณ์ 4) การให้บริการและกลุ่มนักท่องเที่ยว 5) อาหารและเครื่องดื่ม และ 6) การจัดการของเสียและขยะ ผลการวิเคราะห์รายด้านนำมาใช้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์แต่ละแห่ง

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์กลไกการยกระดับการบริหารจัดการ ผู้วิจัยวิเคราะห์การบริหารจัดการของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 10 แห่งและบทบาทของเทศบาลนครเกาะสมุยใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) ระบบคมนาคม 4) ความปลอดภัย 5) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และ 6) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ร่วมกับการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นกลไกการยกระดับการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงระดับนโยบายกับระดับปฏิบัติการในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบประเมินความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 5 ด้าน 2) แบบประเมินการยกระดับผลิตภัณฑ์ 6 ด้าน 3) แบบวิเคราะห์การยกระดับการบริหารจัดการ 6 ด้าน และ 4) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นเพื่อใช้ประกอบการอธิบายผลเชิงปริมาณและสังเคราะห์แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (อัมพัน ศิริรัตน์, และวงศ์ไชยา, พ. 2560)

8. แนวคตินักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ

แนวคตินักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพพัฒนาขึ้นเพื่อตอบโต้ผลกระทบเชิงลบของการท่องเที่ยวมวลชนที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณค่า โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้ให้นิยามนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพว่า เป็น นักท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ใช้จ่ายสูง พำนักรยาวนาน ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของจุดหมายปลายทาง องค์ประกอบของนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ จากการสังเคราะห์งานของ UNWTO และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สามารถสรุปลักษณะของนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพได้ 5 มิติ ดังนี้

- 1) มิติเศรษฐกิจ มีค่าใช้จ่ายต่อหัวต่อวันสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีระยะพำนักรยาวนานและมีการกระจายรายได้สู่ชุมชนโดยตรงผ่านการซื้อสินค้าและบริการท้องถิ่น
- 2) มิติพฤติกรรมเชิงรับผิตชอบ ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว ลดการสร้างขยะและเลือกใช้บริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) มิติการเรียนรู้และประสบการณ์ มีแรงจูงใจในการเดินทางเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม เข้าร่วมกิจกรรมเชิงลึกและแสวงหาประสบการณ์ที่มีความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจประสบการณ์
- 4) มิติการมีส่วนร่วม เต็มใจมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชุมชน และการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว
- 5) มิติความเต็มใจจ่ายเพิ่ม มีความเต็มใจจ่ายเพิ่ม สำหรับผลิตภัณฑ์และบริการที่ผ่านการรับรองด้านสิ่งแวดล้อมหรือมีความรับผิดชอบต่อสังคม (UNWTO, 2017)

7. ผลการวิจัย

7.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความพร้อมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

7.1.1) ผลแบบประเมินความพร้อมผลิตภัณฑ์

แบบประเมินความพร้อมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนขึ้นตามแนวคิดหลักสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมและนโยบายการท่องเที่ยวที่เป็นกลางทางคาร์บอน มีเกณฑ์การประเมิน 5 ด้าน คะแนนรวม 20 คะแนน ดังนี้

- 1) ด้านนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (8 คะแนน) เน้นการมีนโยบายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) ด้านการพัฒนากิจกรรมท้องถิ่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (3 คะแนน) เน้นการออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- 3) ด้านการตลาดและการสื่อสารเชิงรับผิตชอบ (3 คะแนน) เน้นการสร้างการรับรู้ผ่านสื่อดิจิทัลที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
- 4) ด้านการนำเสนอวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ท้องถิ่น (3 คะแนน) เน้นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี และการเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์
- 5) ด้านการใช้วัสดุและวัตถุดิบท้องถิ่น (3 คะแนน) เน้นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เพื่อลดการขนส่งและสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน

เกณฑ์ประเมิน: ผลิตภัณฑ์ที่ได้คะแนนรวมมากกว่าร้อยละ 80 หรือตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไป ถือว่ามีความพร้อมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

7.1.2) ผลการประเมินความพร้อมผลิตภัณฑ์

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะสมุย จำนวน 39 แห่ง จำแนกเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติ 14 แห่ง การท่องเที่ยวศิลปะและวัฒนธรรม 17 แห่งและการท่องเที่ยวโดยชุมชน 8 แห่งพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมี 10 แห่ง เป็นร้อยละ 26 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ดังนี้

ตารางที่ 1 ความพร้อมผลิตภัณฑการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์กับเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ลำดับ	ผลิตภัณฑท่องเที่ยว	ประเภท	คะแนนรวม	ร้อยละ
1	CHADA Chef's Table	อาหารวัตถุดิบท้องถิ่น	18.5	92.5
2	บ้านสวนลุงไข่	เกษตรเชิงนิเวศ	18.2	91.0
3	ธนาคารปูม้าชุมชนบ้านใต้	อนุรักษ์ทางทะเล วิถีชีวิต	19.0	95.0
4	สวนนายแดง	เกษตรผสมผสาน	17.5	87.5
5	บ้านโบราณ ณ สมุย	วัฒนธรรม อัตลักษณ์	18.0	90.0
6	The Nature Samui	ธรรมชาติเชิงสุขภาพ สัมผัส	18.8	94.0
7	บ้านมะพร้าว	หัตถกรรมชุมชน	18.3	91.5
8	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านลิปะน้อย	ชุมชนชายฝั่ง วิถีชีวิต	18.6	93.0
9	วิทยาลัยอาชีวศึกษาภานาโพธิคุณ	การศึกษาเชิงสร้างสรรค์	17.0	85.0
10	Honey Rose Herb Garden & Art	สมุนไพรเพื่อสุขภาพ	18.4	92.0
ค่าเฉลี่ย			18.23	91.15

ผลิตภัณฑท่องเที่ยวทั้ง 10 แห่ง มีค่าเฉลี่ยความพร้อมเท่ากับ 18.23 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 91.2 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนว่าผลิตภัณฑที่ผ่านการคัดเลือกมีคุณลักษณะครบถ้วนตามองค์ประกอบความพร้อมของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้านที่มีคะแนนความพร้อมสูงสุดคือ ด้านนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการกำหนดมาตรการลดขยะพลาสติก การทำปุ๋ยอินทรีย์และใช้พลังงานทดแทนอย่างชัดเจน

7.2 ผลการพัฒนาแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

7.2.1) ผลแบบประเมินการยกระดับผลิตภัณฑ

แบบประเมินการยกระดับผลิตภัณฑ พัฒนาขึ้นตามแนวคิดหลักสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม นโยบายการท่องเที่ยวที่เป็นกลางทางคาร์บอนและสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีเศรษฐกิจประสบการณ์ มีเกณฑ์การประเมิน 6 ด้าน คะแนนรวม 100 คะแนน ดังนี้

- 1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว (40 คะแนน) การออกแบบกลมกลืนกับธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน และส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2) ด้านกิจกรรม (12 คะแนน) จัดกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และลดขยะ
- 3) ด้านการสร้างประสบการณ์ (12 คะแนน) มีส่วนร่วมโดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การมีปฏิสัมพันธ์ และการเล่าเรื่อง

4) ด้านการให้บริการและกลุ่มนักท่องเที่ยว (12 คะแนน) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ยั่งยืนและการบริการใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

5) ด้านอาหารและเครื่องดื่ม (12 คะแนน) ใช้วัตถุดิบท้องถิ่นเป็นหลัก กระบวนการผลิตคาร์บอนต่ำ และเมนูเป็นไปตามฤดูกาล

6) ด้านการจัดการของเสียและขยะ (12 คะแนน) การลดพลาสติกสำหรับอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ การจัดการขยะอินทรีย์และการแยกขยะ

เกณฑ์ประเมิน: 81-100 คะแนน = ดีมาก, 61-80 คะแนน = ดี, 41-60 คะแนน = ปานกลาง, 21-40 คะแนน = ต้องปรับปรุง, 0-20 คะแนน = ต้องปรับปรุงเร่งด่วน

7.2.2) ผลการประเมินการยกระดับผลิตภัณฑ์

จากการประเมินการยกระดับผลิตภัณฑ์ 10 แห่ง พบว่าทุกผลิตภัณฑ์มีคะแนนการยกระดับในระดับดี ถึง ดีมาก ดังนี้

ตารางที่ 2 การยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ลำดับ	ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว	สถานที่	กิจกรรม	ประ สบ การณ	บริการ	อาหาร	ขยะ/ของ เสีย	รวม
1	CHADA Chef's Table	38	11	11	12	12	11	95
2	บ้านสวนลุงไข่	37	12	12	12	12	12	97
3	ธนาคารปูม้าชุมชนบ้านไต้	40	12	11	12	12	12	99
4	สวนนายแดง	30	9	10	12	11	9	81
5	บ้านโบราณ ณ สมุย	38	10	11	12	12	12	95
6	The Nature Samui	40	12	12	12	12	12	100
7	บ้านมะพร้าว	39	12	11	12	12	12	98
8	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้าน ลิปะน้อย	39	12	12	12	12	12	99
9	วิทยาลัยอาชีวศึกษาภาวนา โพธิคุณ	30	9	10	11	10	10	80
10	Honey Rose Herb Garden & Art	38	11	12	12	12	12	96
ค่าเฉลี่ย		36.9	11	11.1	11.9	11.7	11.4	94.0
ร้อยละ		92.3	91.6	92.5	99.2	97.5	95.0	

ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวทั้ง 10 แห่ง มีค่าเฉลี่ยการยกระดับเท่ากับ 94.0 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 94.0 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก เป็นการบ่งชี้ว่าผลิตภัณฑ์สามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวที่เป็นกลางทางคาร์บอนสู่การปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะการระบายนفاياتตามธรรมชาติและการใช้วัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดขยะ โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้

คะแนนรวมสูงสุดทุกด้านคือ The Nature Samui หากพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่ได้รับการยกระดับสูงสุดคือ ด้านการให้บริการและกลุ่มนักท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยั่งยืนกับด้านอาหารและเครื่องดื่มที่ใช้วัตถุดิบท้องถิ่นเป็นหลัก สรุปรายละเอียดการยกระดับผลิตภัณฑ์ [ก่อนและหลังการประเมิน]

ตารางที่ 3 การยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว	ก่อนการประเมิน	หลังการประเมิน
1. CHADA Chef's Table	เน้นคุณค่าทางอาหาร และวัฒนธรรม แต่ยังขาดการออกแบบพื้นที่สีเขียว	ใช้แนวคิด Zero Waste การใช้วัตถุดิบ การเล่าเรื่องผ่านอาหาร
2. บ้านสวนลุงไข่	ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและวิถีเกษตร	แหล่งเรียนรู้เกษตรยั่งยืน นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมเกษตร
3. ธนาคารปูม้า ชุมชนบ้านไต้	มีความเข้มแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์	เสริมระบบการจัดการของเสีย การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงอนุรักษ์
4. สวนนายแดง	มีความพร้อมสูงด้านเกษตร วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น	ปรับปรุงรายละเอียดกิจกรรม แนวคิด Net Zero ต้นแบบท่องเที่ยวเกษตรและวัฒนธรรม
5. บ้านโบราณ ณ สมุย	การจัดกิจกรรมและเชื่อมโยงกับชุมชน	พัฒนากิจกรรมเชิงอนุรักษ์ ทำให้การท่องเที่ยวเชื่อมโยงธรรมชาติ และชุมชนมากขึ้น
6. The Nature Samui	ความพร้อมด้านสถานที่และการบริการ มีกิจกรรมธรรมชาติ	เสริมมาตรการลดขยะพลาสติก กิจกรรมเชื่อมโยงธรรมชาติและสุขภาพอย่างสมดุล
7. บ้านมะพร้าว	การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมด้านความยั่งยืน	ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เฉพาะด้าน มะพร้าวอย่างยั่งยืน
8. กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านลิปะน้อย	ทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย	กิจกรรมเชิงนิเวศและชุมชนอย่างครบถ้วน เชื่อมโยงธรรมชาติและวิถีชีวิต
9. วิทยาลัยอาชีวศึกษาภาวนาโพธิคุณ	มีการใช้ทรัพยากรและกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	แหล่งเรียนรู้ทักษะเชิงอาชีพ การท่องเที่ยวเชิงการศึกษา บูรณาการพลังงานหมุนเวียน และการจัดการขยะ
10. Honey Rose Herb Garden & Art	ภาพลักษณ์หรูหราและเป็นมิตรกับธรรมชาติ กิจกรรมเชิงชุมชน	แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและศิลปะที่ยั่งยืนครบมิติทั้งอาหารสุขภาพและการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น

7.3 ผลการยกระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

7.3.1) แบบประเมินยกระดับการบริหารจัดการ: ผลลัพธ์ด้านการท่องเที่ยวกับเทศบาลนครสมุย

แบบประเมินการยกระดับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สำหรับผลลัพธ์การท่องเที่ยวและเทศบาลนครสมุย พัฒนาขึ้นตามกรอบนโยบายการท่องเที่ยวที่เป็นกลางทางคาร์บอนและแนวคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน มีเกณฑ์การประเมิน 6 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟู โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยว
- 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การออกแบบโดยใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีป้ายบอกทางแผนที่ และข้อมูลการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เข้าใจง่ายหลายภาษา
- 3) ด้านระบบคมนาคม การส่งเสริมการเดินทางคาร์บอนต่ำ เช่น การเดินเท้า การใช้จักรยาน การปรับปรุงเส้นทางให้ปลอดภัยและการเชื่อมโยงสนามบิน ท่าเรือ แหล่งท่องเที่ยว
- 4) ด้านความปลอดภัย กำหนดคู่มือและมาตรฐานความปลอดภัย การจัดทำป้ายเตือนหลายภาษา การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว 24 ชั่วโมงและการติดตั้งระบบเฝ้าระวังแจ้งเตือนภัย
- 5) ด้านโฆษณาและประชาสัมพันธ์ การสื่อสารจุดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะสมุยผ่านสื่อดิจิทัล การจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์และการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยว
- 6) ด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ การอบรมผู้ประกอบการ พัฒนาเทคโนโลยี เช่น การบรรจุภัณฑ์ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การเพิ่มช่องทางจำหน่าย

7.3.2) ผลการยกระดับการบริหารจัดการ: ผลลัพธ์ด้านการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์เอกสาร แนวทางปฏิบัติและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของผลลัพธ์ 10 แห่ง พบประเด็นการยกระดับการบริหารจัดการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ผลลัพธ์ทั้ง 10 แห่งมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2566-2570 โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรผ่านการประสานงานกับผู้นำชุมชน การจัดทำโครงการรณรงค์ อาทิ ธนาคารปูม้าชุมชนบ้านใต้ มีการฟื้นฟูแหล่งอนุบาลปูม้าและ The Nature Samui มีการจัดการพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีการยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น CHADA Chef's Table ใช้ภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ บ้านสวนลุงไข่จัดทำป้ายสื่อความหมายจากไม้ไผ่และ Honey Rose Herb Garden จัดทำแผ่นพับแนะนำสมุนไพรหลายภาษา เพื่อยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้
- 3) ด้านระบบคมนาคม พบการส่งเสริมการเดินทางคาร์บอนต่ำเพิ่มขึ้น เช่น บ้านมะพร้าวจัดกิจกรรมการขี่จักรยานรอบชุมชน ธนาคารปูม้าพัฒนาเส้นทางเดินเท้าเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้และกลุ่มลีน้อยปรับปรุงทางเดินให้ปลอดภัย

4) ด้านความปลอดภัย ทุกผลิตภัณฑ์มีการจัดทำมาตรฐานความปลอดภัย เช่น บ้านสวนลุงไข่จัดทำคู่มือความปลอดภัยในการเข้าชมสวน บ้านโบราณ ณ สมุยติดตั้งระบบเตือนภัยและป้ายเตือนจุดเสี่ยงหลายภาษา และมีการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครชุมชนที่พร้อมช่วยเหลือตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น

5) ด้านโฆษณาและประชาสัมพันธ์ มีการใช้สื่อดิจิทัลเชิงรุกเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ของเกาะสมุย เช่น CHADA Chef's Table นำเสนอเรื่องราววัตถุดิบท้องถิ่นผ่าน Instagram บ้านมะพร้าวใช้ TikTok สื่อสารกิจกรรมเชิงอนุรักษ์และวิทยาลัยอาชีวศึกษาภาวนาโพธิคุณสร้างเครือข่ายกับสื่อท้องถิ่นเพื่อประชาสัมพันธ์บริการที่พักและการจัดประชุมคาร์บอนต่ำ

6) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ การยกระดับผ่านการอบรมและเทคโนโลยี เช่น บ้านมะพร้าวพัฒนาบรรจุภัณฑ์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาภาวนาโพธิคุณออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ใหม่ให้หลากหลาย และ Honey Rose Herb Garden ร่วมมือกับชุมชนจัดโปรแกรมท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสถานที่อื่นเพื่อเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่อุปทาน

การบริหารจัดการทั้ง 6 ด้านได้รับการยกระดับอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดเด่นที่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจแบบองค์รวมได้อย่างชัดเจน การยกระดับการบริหารดังกล่าว เป็นส่วนที่สำคัญยิ่ง เพราะถึงแม้ผลิตภัณฑ์จะมีความพร้อมสูงและได้รับการยกระดับความพร้อม แต่หากขาดกลไกการบริหารจัดการที่ดี จะไม่สามารถแปลงศักยภาพสู่ การยกระดับการท่องเที่ยวเกาะสมุยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้ โมเดลการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 6 ด้านนี้ จึงเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

7.4 ผลการยกระดับการบริหารจัดการ: เทศบาลนครเกาะสมุย

เนื่องจากบริบทและบทบาทของเทศบาลนครเกาะสมุยในฐานะกลไกการบริหารจัดการระดับพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายการท่องเที่ยวที่เป็นกลางทางคาร์บอนระดับชาติกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 10 แห่ง ในระดับปฏิบัติการ จากการวิเคราะห์เอกสาร แนวทางปฏิบัติและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบประเด็นการยกระดับการบริหารจัดการ ที่สำคัญ ดังนี้

1) ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว กำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2566-2570 มุ่งบูรณาการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยการประสานงานกับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการจัดทำโครงการรณรงค์การอนุรักษ์ การส่งเสริมใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด สะท้อนบทบาทในฐานะ ผู้อำนวยการความสะอาดเชิงนโยบาย ที่สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่และสื่อความหมายหลายภาษา ส่งเสริมการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเกาะสมุยที่รวบรวมข้อมูลการเดินทาง ที่พัก ร้านอาหารและกิจกรรมอย่างครบถ้วน เพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว

3) ด้านระบบคมนาคม ส่งเสริมการเดินทางคาร์บอนต่ำ เช่น การสนับสนุนการขี่จักรยานรอบชุมชน การปรับปรุงถนน ทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานให้ปลอดภัย เพื่อเพิ่มศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยว

4) ด้านความปลอดภัย จัดทำคู่มือและมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง จัดทำป้ายเตือนภัยหลายภาษา จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวแบบครบวงจรที่ให้บริการ 24 ชั่วโมง พร้อมติดตั้งระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย รวมถึงอบรมเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร ให้มีความพร้อมการช่วยเหลือ

5) ด้านโฆษณาและประชาสัมพันธ์ โดยร่วมมือกับภาครัฐ ผู้ประกอบการ จัดโครงการเน้นอัตลักษณ์ของเกาะสมุย เช่น ความเป็นธรรมชาติ อาหารท้องถิ่นและกิจกรรมสุขภาพ ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์

6) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ทำการสนับสนุนผ่าน 3 กลไกหลักคือ 1) อบรมผู้ประกอบการด้านการผลิตและบรรจุภัณฑ์ 2) จัดสถานที่จำหน่ายและขยายช่องทางตลาดโดยร่วมมือกับภาคีเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยว และ 3) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและพึ่งพาตน

กลไกการบริหารจัดการระดับพื้นที่ของเทศบาลนครเกาะสมุย มีความโดดเด่นด้านการเป็น ผู้เชื่อมประสานระหว่างนโยบายระดับชาติกับผู้ประกอบการระดับชุมชน ส่งผลให้ 1) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 10 แห่งยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการได้สำเร็จ และ 2) สร้างสภาพแวดล้อมระดับมหภาคที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ดังนั้น การยกระดับการบริหารจัดการเทศบาลนครเกาะสมุย จึงเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่ขาดไม่ได้ นั่นคือ การยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยการยกระดับแบบบูรณาการทั้งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและกลไกการบริหารจัดการ ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่คุณค่า มิใช่การดำเนินการเพียงมิติใดมิติหนึ่ง

8. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องโครงการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะสมุยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจำนวน 39 แห่ง โดยใช้เกณฑ์ความพร้อม 5 ด้าน คะแนนเต็ม 20 คะแนน และกำหนดเกณฑ์ผ่านไว้ที่ตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไป พบว่า มีผลิตภัณฑ์ผ่านเกณฑ์จำนวน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านเกณฑ์มีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 18.23 คะแนน หรือร้อยละ 91.2 อยู่ในระดับสูงมาก โดยธนาคารปูม้าชุมชนบ้านใต้มีคะแนนสูงสุด 19 คะแนน หรือร้อยละ 95 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนโยบายและแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีความพร้อมสูงสุด สะท้อนจากการกำหนดมาตรการลดขยะพลาสติก การทำปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้พลังงานทดแทนอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ด้านการตลาดและการสื่อสารอย่างรับผิดชอบยังเป็นข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่

แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม การสร้างประสบการณ์ การให้บริการและกลุ่มนักท่องเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม และการจัดการของเสียและขยะ ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 10 แห่งมีคะแนนการยกระดับเฉลี่ย 94.0 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อยู่ในระดับดีมาก โดย The Nature Samui มีคะแนนรวมสูงสุด 100 คะแนน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการและกลุ่มนักท่องเที่ยวมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 99.2 รองลงมาคือด้านอาหารและเครื่องดื่มร้อยละ 97.5 และด้านการจัดการของเสียและขยะร้อยละ 95.0 แนวทางสำคัญที่ใช้ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การใช้วัตถุดิบ

ท้องถิ่น การออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม การใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การลดขยะและพลาสติก และการเชื่อมโยงเรื่องราวของอาหาร วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับประสบการณ์การท่องเที่ยว

กลไกการยกระดับการบริหารจัดการประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบคมนาคม ความปลอดภัย การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทั้ง 10 แห่งสามารถบูรณาการทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะที่เทศบาลนครเกาะสมุยทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมประสานนโยบายระดับชาติกับผู้ประกอบการและชุมชน ผ่านการวางแผน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบคมนาคม การสร้างมาตรฐานความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลการสังเคราะห์จึงชี้ว่า การยกระดับการท่องเที่ยวของเกาะสมุยต้องดำเนินการควบคู่กันทั้งในระดับผลิตภัณฑ์และระดับการบริหารจัดการพื้นที่ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่คุณค่า

9. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ ประวิทย์ เกียรติอุดมแก้ว และคณะ (2568) ที่ศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนที่มีแนวทางการจัดการทรัพยากรและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน จะมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสูงกว่าชุมชนทั่วไป โดยเฉพาะการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ยังเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Bhaktikul et al. (2021) ที่ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในชุมชนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แม้ว่าชุมชนจะสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยวได้ แต่ประเด็นด้านการลดคาร์บอนยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ Suvittawat et al. (2025) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลอาหารอย่างยั่งยืนตามแนวคิด BCG ซึ่งระบุว่า การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การจัดการขยะ และการดำเนินกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เทศบาลนครเกาะสมุย ควรจัดตั้ง ศูนย์บริหารจัดการการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ทำหน้าที่บูรณาการข้อมูลลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของผลิตภัณฑ์ทั้ง 10 แห่ง จัดทำระบบรับรองมาตรฐานและเป็นกลไกหลักขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวที่เป็นกลางทางคาร์บอนสู่การปฏิบัติระดับพื้นที่

2) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรบรรจุ โมเดลการยกระดับจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่พัฒนาจากงานวิจัยนี้ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินเมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ผู้ประกอบการ ควรยกระดับ ด้านกิจกรรมการตลาดใช้วัสดุที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นด้านที่ได้คะแนนต่ำจากการวิจัย โดยประยุกต์ใช้แนวทางเศรษฐกิจแบบองค์รวม
- 2) จัดทำหลักสูตรการคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์สำหรับผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเครื่องมือให้สามารถประเมินและรายงานผลการลดก๊าซเรือนกระจกได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาผลกระทบของการยกระดับทั้ง 6 ด้านที่มีต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพในเชิงประจักษ์ โดยอาจใช้การออกแบบการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง เพื่อทดสอบระดับความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay) ของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 2) ควรมีการวิจัยระยะยาว (Longitudinal Research) เพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของโมเดลการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่เกาะสมุย อย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 3-5 ปี เพื่อประเมินความยั่งยืนของการพัฒนา ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปรับตัวของผู้ประกอบการและชุมชนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่คือ โมเดลการยกระดับที่ยึดความพร้อมเป็นพื้นฐาน (Readiness-Driven Upgrading Model) โดยการค้นพบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างว่า ความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 5 ด้าน เป็นเงื่อนไขจำเป็นที่ส่งผลต่อการยกระดับผลิตภัณฑ์ 6 ด้าน โดยมีกลไกการบริหารจัดการ 6 ด้าน เป็นตัวเร่งส่งผ่าน โมเดลนี้ได้เติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยเดิมที่มักศึกษาแบบแยกส่วนและสามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดผลิตภัณฑ์บางแห่งแม้มีความพร้อมสูงแต่ยกระดับไม่สำเร็จหากขาดกลไกการบริหารจัดการระดับพื้นที่ที่เข้มแข็ง

10. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน BCG economy model*.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *คู่มือแนวทางการออกแบบและพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวที่ปล่อยคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Carbon neutral tourism)*.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). *แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ พ.ศ. 2566-2570*.
- เกียรติอุดมแก้ว, ป., จรัสรัตน์ไพบูลย์, อ., อารีศรีสม, ภ., และเครือคำ, พ. (2568). การเตรียมความพร้อมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นในยั่งยืน: จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 15(3-4), 1584-1597.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- Bhaktikul, K., Aroonsrimorakot, S., Laiphrakpam, M., & Paisantanakij, W. (2021). Toward a low-carbon tourism for sustainable development: A study based on a royal project for highland community development in Chiang Rai, Thailand. *Environment, Development and Sustainability*, 23(7), 10743–10762.
- Muangasame, K., & McKercher, R. D. (2015). The challenge of implementing sustainable tourism policy: A 360-degree assessment of Thailand's "7 Greens sustainable tourism policy." *Journal of Sustainable Tourism*, 23(4), 497–516.
- Pine, B. J., II, & Gilmore, J. H. (2019). *The experience economy: Competing for customer time, attention, and money*. Boston, MA: Harvard Business Review Press.
- Suvittawat, A., Janchai, N., Seepho, S., Nonthachai, J., & Nonthachai, I. (2025). Sustainable food festival tourism: Integrating the Bio-Circular-Green (BCG) model for cultural and environmental resilience in Thailand. *Sustainability*, 17(5), 1969.
- World Tourism Organization. (2017). *UNWTO tourism definitions*. Madrid, Spain: World Tourism Organization.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของ
มหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กรณีศึกษา นักศึกษาชาวจีน
THE KEY FACTORS INFLUENCING CHINESE STUDENTS' DECISION TO PURSUE
BACHELOR'S DEGREES IN THAI PRIVATE UNIVERSITIES

YINGLONG, HE ¹ และประทุมทอง ไตรรัตน์ ²

วันรับ: 2 กรกฎาคม 2569 วันแก้ไข: 10 กรกฎาคม 2569 ยอมรับ: 16 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย: กรณีศึกษานักศึกษาชาวจีน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยเศรษฐศาสตร์ การศึกษาและปัจจัยด้านการจัดการศึกษา 2) ศึกษาระดับการตัดสินใจเลือกศึกษา และ 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชาวจีนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษา ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา และการตัดสินใจเลือกศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยทั้งสองด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกศึกษาได้ร้อยละ 42 ($R^2 = 0.42$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านการจัดการศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจมากที่สุด ($\beta = 0.73$) รองลงมาคือปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษา ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพหลักสูตรและผู้สอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมทางการศึกษา ตลอดจนค่าใช้จ่ายและความพร้อมทางเศรษฐกิจของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเลือกศึกษาของนักศึกษาชาวจีน ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในการกำหนดกลยุทธ์รับนักศึกษาต่างชาติ พัฒนาหลักสูตรและคุณภาพการจัดการศึกษา จัดสรรทุนสนับสนุน และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาชาวจีน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดการศึกษานานาชาติ

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือกศึกษา, นักศึกษาชาวจีน, มหาวิทยาลัยเอกชน, เศรษฐศาสตร์การศึกษา, การจัดการศึกษา

¹ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษาและความเป็นผู้นำ คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษาและความเป็นผู้นำ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Abstract

The study entitled “Factors Affecting Chinese Students’ Decisions to Enroll in Undergraduate Programs at Private Universities in Thailand” aimed to: 1) examine students’ levels of opinion regarding educational economics and educational management factors; 2) examine their level of decision-making regarding enrollment; and 3) analyze the factors affecting their decisions to enroll in undergraduate programs at private universities in Thailand. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 100 Chinese students studying at Panyapiwat Institute of Management, selected through purposive sampling. The research instrument was a five-point rating-scale questionnaire that had been examined for content validity and reliability. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis using the Enter method.

The findings revealed that the Chinese students’ overall opinions regarding educational economics factors, educational management factors, and enrollment decisions were at the “agree” level. The multiple regression analysis indicated that the two groups of factors jointly explained 42% of the variance in enrollment decisions ($R^2 = 0.42$) at the .05 level of statistical significance. Educational management factors had the strongest positive influence on enrollment decisions ($\beta = 0.73$), followed by educational economics factors. These findings demonstrate that curriculum and instructor quality, instructional approaches, educational environment, educational expenses, and students’ economic readiness are important factors influencing Chinese students’ decisions to study at private universities in Thailand.

The findings can provide private higher education institutions with empirical information for formulating international student recruitment strategies, improving curricula and educational quality, allocating financial support, and strengthening university images in accordance with the needs of Chinese students. These measures may enhance the competitiveness of Thai higher education institutions in the international education market.

Keywords: Enrollment decision, Chinese students, private universities, educational economics, educational management

1. บทนำ

นับตั้งแต่ต้นนับแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนปฏิรูปและเปิดประเทศเศรษฐกิจ ได้ส่งผลให้สาธารณรัฐประชาชนจีนเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนดีขึ้น ครอบครัวชาวจีนยุคใหม่นอกจากให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตแล้วยังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานด้วยโดยเฉพาะในครอบครัวที่มีลูกคนเดียว การส่งลูกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ทั่วไปในตามเมืองใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน หากย้อนมองอดีตจะพบว่านักศึกษาจีนมีการไปศึกษาต่อยังต่างประเทศตั้งแต่ยุคเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) นักศึกษาจีนที่ออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ในยุคนั้นเป็นนักศึกษาจีนระดับหัวกะทิที่ได้รับทุนจากรัฐบาลจีนให้ไปศึกษาต่อด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาศาสตร์ ส่วนใหญ่ไปศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้วทางตะวันตกเพื่อนำความรู้และวิทยาการกลับมาพัฒนาประเทศ เนื่องจากขณะนั้นจีนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักเป็นอย่างมากภายใต้นโยบายก้าวกระโดดไกล (The Great Leap Forward) ยุคนั้นการเคลื่อนย้ายและการอพยพของชาวจีนถูกควบคุมอย่างเข้มงวด ชาวจีนไม่สามารถเดินทางไปต่างประเทศได้อย่างอิสระ กระทั่งเกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมในปี ค.ศ. 1966 นักศึกษาจีนที่กลับมาจากต่างประเทศโดนตีตราว่าบูชาชนชั้นทุนนิยม ทำให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศต้องหาทางอพยพออกจากจีน ทำให้การส่งนักศึกษาจีนไปศึกษาต่างประเทศชะงักลง (Ma, 2015)

กระทั่งเข้าสู่สมัยของผู้นำคนที่ 2 เติ้ง เสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ได้ประกาศใช้นโยบาย 4 ทันสมัย (Four Modernizations) ประกอบด้วยนโยบายด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมีการเปิดประเทศในปี ค.ศ. 1978 พร้อมกับส่งเสริมให้ชาวจีนออกไปลงทุนยังต่างประเทศผ่านนโยบายก้าวออกไป หลังจากนั้นสถานการณ์ต่าง ๆ ในประเทศจีนจึงเริ่มดีขึ้น ทั้งในแง่เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของผู้คน ด้านการศึกษาของจีนก็ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากนายเติ้งเสี่ยวผิงมีแนวคิดว่ากุญแจดอกสำคัญที่จะพาจีนก้าวสู่ความทันสมัยได้สำเร็จคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งต้องอาศัยพัฒนาการด้านการศึกษาเป็นรากฐาน หากคนยังไม่มีความรู้ ความสามารถของคนก็ไม่เกิด ดังนั้น รัฐบาลจีนส่งเสริมให้นักศึกษาจีนออกไปศึกษาต่างประเทศและมีการผ่อนคลายนโยบายการอพยพออกนอกประเทศ ทำให้จำนวนนักศึกษาจีนที่ออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศมีเพิ่มขึ้น และสามารถเดินทางไปศึกษาต่อได้อย่างอิสระ (กุลนรี นุกิจสังสรรค์ และกรองจันทร์ จันทรพาทา, 2564, น. 3)

ปัจจุบัน รัฐบาลจีนภายใต้การนำของสี จิ้นผิง (Xi Jinping) ยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาและส่งเสริมให้นักศึกษาจีนออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศเพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาบ้านเกิด จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนรายงานว่า นักศึกษาจีนเดินทางออกไปศึกษาต่างประเทศมากที่สุดในโลก ในปี ค.ศ. 2019 มีนักศึกษาจีนออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศจำนวน 703,500 คน (กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน, 2563) หากพิจารณาตั้งแต่จีนเปิดประเทศในปี ค.ศ. 1978 ถึงปี ค.ศ. 2019 จะพบว่านักศึกษาจีนออกไปศึกษาต่างประเทศมากถึง 6,560,600 คน ในจำนวนนี้มีนักศึกษาจีนสำเร็จการศึกษาจำนวน 4,904,400 คน และมีจำนวน 4,231,700 คนที่สำเร็จการศึกษาแล้วกลับมาพัฒนาประเทศ คิดเป็นจำนวนถึง 86.28% ของจำนวนนักศึกษาจีนที่สำเร็จการศึกษาในต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน, 2563)

ที่ผ่านมา นักศึกษาจีนนิยมเดินทางไปศึกษาต่อในประเทศที่เจริญแล้ว เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศแคนาดา ประเทศฮ่องกง ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น โดยจะเห็นได้จากสถิติจากกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 ถึงปี ค.ศ. 2018 พบว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนมีชาวจีนที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศและกลับสู่มาตุภูมิมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นจาก 432,500 คนขึ้นเป็น

519,400 คน และพบว่าในปี ค.ศ. 2018 ในจำนวนชาวจีนที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศมากกว่าร้อยละ 80 ตัดสินใจกลับมาสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อหาโอกาสการพัฒนาต่อ ซึ่งแสดงว่าขณะที่เศรษฐกิจพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว สาธารณรัฐประชาชนจีนจะมีแรงดึงดูดผู้ที่มีการศึกษาสูงมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ชาวจีนที่สำเร็จการศึกษาต่างประเทศก็กำลังเผชิญกับแรงกดดันด้านการหางานทำในจีนที่หนักขึ้นด้วย (Yim, 2020)

แต่ทว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 เป็นต้นมา การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาจีนมีทิศทางเบนมาอย่างแถบเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกมากขึ้น และในปี ค.ศ. 2019 พบว่า มีนักศึกษาจีนเลือกศึกษาต่อในอาเซียนมากกว่า 90,000 คน ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศเวียดนาม สำหรับประเทศไทยนั้นจากข้อมูลจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พบว่า นักศึกษาจีนเป็นกลุ่มนักศึกษาจากต่างชาติที่เข้ามาเรียนในประเทศไทยมากที่สุด โดยในปีการศึกษา 2567 มีจำนวนรวม 28,052 คน เพิ่มขึ้น จากจำนวน 11,993 คน ในปีการศึกษา 2562 ซึ่งคิดเป็นการเพิ่มขึ้น ประมาณร้อยละ 134 ในระยะเวลา 6 ปี ซึ่งสัดส่วนในปีการศึกษา 2567 นักศึกษาจีนคิดเป็นประมาณร้อยละ 53 ของนักศึกษาต่างชาติทั้งหมดในประเทศไทย โดยที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐที่มีนักศึกษาต่างชาติมากที่สุด ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน มหาวิทยาลัยเกริก และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ คือ สถาบันที่ได้รับความนิยมจากนักศึกษาต่างชาติ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2566) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเบื้องต้นว่าด้วยนักศึกษาจีนในไทย พบว่า การเพิ่มขึ้นของนักศึกษาจีนในไทยเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น ที่นั่งในมหาวิทยาลัยของจีนมีจำกัด (การสอบ Gaokao หรือ เกาเฉา ที่มีการแข่งขันกันสูง) ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาในประเทศไทยไม่สูง ภาวะเปียบเรื่องวิชาของประเทศไทยไม่เข้มงวดนัก อีกทั้งความร่วมมือกับไทย-จีน ยังอาจเป็นโอกาสให้กับนักศึกษาจีนในการประกอบอาชีพในอนาคตด้วย ยิ่งเมื่อกระแสการมาศึกษาต่อในประเทศไทยได้รับความนิยมจากนักศึกษาจีน สถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยหลายแห่งได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและทำการตลาดเพื่อดึงนักศึกษาจีนให้เข้ามาศึกษาเพิ่มขึ้น (กุลนรี นุกิจสังสรรค์ และกรองจันทร์ จันทรพาทา, 2564, น. 3)

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าตลาดนักศึกษาจีนในประเทศไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น ประเทศไทยสามารถรองรับการขยายตัวของนักศึกษาจีนได้มากขึ้นและครอบคลุมได้ทุกความต้องการ ทำให้นักศึกษาจีนในประเทศไทยจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งการขยายตัวของนักศึกษาจีนในประเทศไทยเช่นนี้ส่งผลต่อประเทศไทยในเรื่องรายได้ และจากการศึกษาสามารถประมาณการได้ว่านักศึกษาจีนในประเทศไทยสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนเงินหลักพันล้านบาทต่อปี และยังส่งผลต่อประเทศไทยในเรื่องการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมไทย การกระชับความสัมพันธ์ไทย-จีน รวมถึงการเพิ่มบทบาทของไทยในในภูมิภาคอาเซียน แต่ขณะเดียวกันปรากฏการณ์ดังกล่าวก็สร้างความกังวลใจหลายประการ เช่น ปัญหาคุณภาพการเรียนการสอนเนื่องจากผู้เรียนพื้นความรู้อ่อน มีอุปสรรคด้านภาษาไม่สามารถสื่อสารกับผู้สอนได้ หรือขาดความตั้งใจในการเรียน ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน และสถาบันการศึกษามีการผ่อนปรนหรือหย่อนความเข้มงวดเกินไปเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาจีน เช่น การรับนักศึกษาจีนของสถาบันส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเอเจนซี่ซึ่งมิได้มีการคัดกรองคุณภาพของนักศึกษา สถาบันหลายแห่งไม่มีการสอบวัดระดับภาษาก่อนเข้าเรียน ทำให้เมื่อนักศึกษาจีนเกิดปัญหาเรื่องการสื่อสาร สถาบันการศึกษาหลายแห่งแก้ปัญหาโดยการจัดให้มีล่ามแปลภาษาในชั้นเรียน เพิ่มความยืดหยุ่นเรื่องภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน การสอบ การเขียนวิทยานิพนธ์หรือรายงาน และจัดให้มีการอบรมภาษาเพิ่มเติม แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังวนเวียนอยู่จากรุ่นสู่รุ่นไม่หมดไป อีกทั้งบางสถาบันยังอนุญาตให้นักศึกษาจีนเรียน

ออนไลน์จากในประเทศจีนได้ตลอดหลักสูตรโดยไม่ต้องมาประเทศไทย เป็นต้น ทำให้นักศึกษาจีนจำนวนหนึ่งผิดหวังสำเร็จการศึกษาไปอย่างไม่มีคุณภาพ ส่งผลเชิงลบต่อภาพลักษณ์การศึกษาของไทย (กุลนรี นุกิจสังสรรค์ และกรองจันทร์ จันทรพาหา, 2564, น. 3)

นอกจากนี้อิทธิพลจีนที่แผ่เข้ามาผ่านทางการศึกษา โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทในการออกแบบและกำหนดหลักสูตร ตลอดจนการเข้ามาซื้อสถาบันการศึกษาในไทย ที่ผ่านมานักศึกษาจีนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องภาษากล่าวคือไม่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ทางออกที่สถาบันหลายแห่งใช้ในการแก้ไขปัญหาคือการเปิดหลักสูตรที่ใช้ภาษาจีนในการเรียนการสอน ร้อยละ 100 วิธีนี้นอกจากจะทำให้ปัญหาเรื่องการสื่อสารหมดไปแล้วยังดึงดูดใจนักศึกษาจีนให้มาศึกษาต่อเพิ่มขึ้นด้วย ทำให้ระยะหลังสถาบันการศึกษาจำนวนมากทำการเปิดหลักสูตรจีนเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับนักศึกษาจีนโดยเฉพาะ ซึ่งสถาบันหลายแห่งเปิดสูตรขึ้นโดยไม่มีความพร้อม โดยเฉพาะด้านอาจารย์ผู้สอน จึงมีการนำเข้าคณาจารย์ชาวจีนมาจากประเทศจีน และออกแบบสร้างหลักสูตรโดยภาคีหรือผู้ร่วมทุนฝ่ายจีน การนำนักศึกษาจีนเข้ามาเรียนแต่อาศัยอาคารสถานที่และทรัพยากรของไทยเช่นนี้ทำให้เกิดความกังวลว่าสถานศึกษาไทยจะถูกครอบและกำหนดทิศทางโดยฝ่ายจีนหรือไม่คล้ายกับกรณีที่เกิดในภาคธุรกิจท่องเที่ยวที่เรียกว่าทัวร์ศูนย์เหรียญ ในกรณีนี้อาจบานปลายกลายเป็นการศึกษาศูนย์เหรียญได้ โดยผู้เรียนจ่ายเงินน้อย ได้รับการศึกษาคคุณภาพต่ำ ส่วนกำไรกลับเข้ากระเป๋านายทุนจีน ที่ผ่านมามีฝ่ายการศึกษาของสถานเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทยได้มีการออกประกาศเตือนนักศึกษาจีนที่จะมาศึกษาต่อในประเทศไทยหลายครั้งถึงเรื่องการเลือกหลักสูตรและสถานศึกษาในประเทศไทย โดยทางสถานทูตฯ มีการจัดทำเว็บไซต์ให้ข้อมูลด้านการศึกษาต่อในประเทศไทยขึ้นมา โดยเฉพาะ เพื่อแก้ปัญหาและอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาจีนในไทย (กุลนรี นุกิจสังสรรค์ และกรองจันทร์ จันทรพาหา, 2564, น. 5)

อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาด้านภาษาและการจัดหลักสูตรแล้ว นักศึกษาจีนในต่างประเทศยังเผชิญข้อจำกัดทางการเงินจากภาวะเศรษฐกิจจีนที่ชะลอตัวและปัญหาภาคอสังหาริมทรัพย์ โดยในปี พ.ศ. 2561 นักศึกษาจีนในต่างประเทศกว่าร้อยละ 90 ใช้ทุนส่วนตัว ประกอบกับค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้นักศึกษาบางส่วนต้องทำงานนอกเวลาเพื่อหารายได้เพิ่มเติม สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า ความพร้อมทางการเงินของครอบครัว ค่าใช้จ่าย และภาวะเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในต่างประเทศของนักศึกษาจีน (ตฤณ ตารพล, 2567)

ดังนั้น เพื่อเป็นการรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นของนักศึกษาจีน และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการ รวมทั้งสถานะทางการเงินของนักศึกษาชาวจีน ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กรณีศึกษา นักศึกษาชาวจีน โดยทำการวิเคราะห์ปัจจัยเศรษฐกิจศาสตร์การศึกษาและปัจจัยด้านการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กรณีศึกษา นักศึกษาชาวจีน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในสถาบันเอกชนของนิสิตชาวจีน และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาชาวจีน อีกทั้งยังเป็นการดึงดูดนักศึกษาชาวจีนให้เข้ามาศึกษาเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาความเป็นนานาชาติ และช่วยส่งเสริมในการสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาและปัจจัยด้านการจัดการศึกษาของนักศึกษาจีนในสถาบันการศึกษาเอกชนในประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาและปัจจัยด้านการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 คน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้จำนวน 100 คน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมว่าเป็นนักศึกษาสัญชาติจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษา 3) ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา และ 4) การตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ข้อคำถามในส่วนที่ 2-4 เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยรวมเท่ากับ 0.95 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาชาวจีนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การรักษาความลับของข้อมูล และสิทธิในการเข้าร่วมหรือถอนตัว ก่อนให้ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถาม เมื่อรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้วจึงตรวจสอบความสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.5 สมมติฐานการวิจัย

- 1) ปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาของนักศึกษาชาวจีน
- 2) ปัจจัยด้านการจัดการศึกษาส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาของนักศึกษาชาวจีน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลได้รับการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยมีสมการดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \epsilon$$

เมื่อ

Y	หมายถึง การตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี
X1	หมายถึง ปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษา
X2	หมายถึง ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา
β_0	หมายถึง ค่าคงที่ของสมการ
β_1, β_2	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ
ϵ	หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อน

ก่อนวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงเส้น การแจกแจงปกติของค่าคลาดเคลื่อน ความแปรปรวนคงที่ ความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน และปัญหาความสัมพันธ์สูงระหว่างตัวแปรอิสระ

4. ทบทวนวรรณกรรม

การตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาชาวจีนได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย โดยสามารถอธิบายผ่านแนวคิดเศรษฐศาสตร์การศึกษา การจัดการศึกษา และทฤษฎีการตัดสินใจ แนวคิดเศรษฐศาสตร์ศึกษามองว่าการศึกษาเป็นการลงทุนในทุนมนุษย์ ผู้เรียนและครอบครัวจึงพิจารณาผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับเทียบกับต้นทุนทางตรงและต้นทุนค่าเสียโอกาส เช่น รายได้ครอบครัว ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และโอกาสประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา (Becker, 1964; Schultz, 1961)

ด้านการจัดการศึกษา ผู้เรียนพิจารณาคุณภาพหลักสูตรและผู้สอน รูปแบบการเรียนการสอน สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ เงินทุนสนับสนุน ตลอดจนสภาพแวดล้อมและภาพลักษณ์ของสถาบัน ส่วนทฤษฎีการตัดสินใจอธิบายว่า ผู้เรียนจะแสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ และเปรียบเทียบทางเลือกด้านค่าใช้จ่าย คุณภาพ ชื่อเสียงของสถาบัน และโอกาสทางอาชีพ ก่อนเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด (Simon, 1977; Kotler & Keller, 2016)

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า นักศึกษาจีนเดินทางมาศึกษาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น เนื่องจากความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างไทยกับจีน ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม โอกาสทางอาชีพ และการแข่งขันในการเข้าศึกษาต่อในประเทศจีน (กุลนรี นุกิจสังสรรค์ และกรองจันทร์ จันทรพาหา, 2564) โดยมหาวิทยาลัยเอกชนได้รับความนิยมจากความยืดหยุ่นของหลักสูตร การสนับสนุนผู้เรียน และความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาจีน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566)

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดให้ปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาและปัจจัยด้านการจัดการศึกษาเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยของนักศึกษาชาวจีน ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ครับ

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กรณีศึกษา นักศึกษาชาวจีน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 ภูมิสำเนา (มณฑลในประเทศจีน)

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิสำเนา (มณฑลในประเทศจีน) ของนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ภูมิสำเนา (มณฑลในประเทศจีน)	จำนวน	ร้อยละ
กวางตุ้ง (Guangdong)	16	16.00
เสฉวน (Sichuan)	14	14.00
ซานตง (Shandong)	6	6.00
เหอหนาน (Henan)	12	12.00
เจียงซู (Jiangsu)	4	4.00
เจ้อเจียง (Zhejiang)	10	10.00
ฝูเจี้ยน (Fujian)	7	7.00
ยูนนาน (Yunnan)	15	15.00
หูเป่ย์ (Hubei)	7	7.00
หูหนาน (Hunan)	9	9.00
รวม	100	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาอยู่ที่มณฑลกวางตุ้ง (Guangdong) จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 รองลงมาได้แก่มณฑลยูนนาน (Yunnan) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 มณฑลเสฉวน (Sichuan) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00

มณฑลเหอหนาน (Henan) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 มณฑลเจ้อเจียง (Zhejiang) จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 มณฑลหูหนาน (Hunan) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 มณฑลหูเป่ย์ (Hubei) และ มณฑลฝูเจี้ยน (Fujian) จำนวนที่เท่ากันได้แก่จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00 มณฑลซานตง (Shandong) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 และมณฑลเจียงซู (Jiangsu) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรายได้ของบิดามารดา ค่าเสียโอกาส อาชีพของบิดามารดา ขนาดของครอบครัว และการย้ายถิ่น ของนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 100 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาของนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

(n=100)

ปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. รายได้ของบิดามารดา	3.93	0.51	เห็นด้วย
2. ค่าเสียโอกาส	3.46	0.49	เห็นด้วย
3. อาชีพของบิดามารดา	3.91	0.48	เห็นด้วย
4. ขนาดของครอบครัว	3.78	0.47	เห็นด้วย
5. การย้ายถิ่น	3.53	0.59	เห็นด้วย
รวม	3.47	0.34	เห็นด้วย

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรายได้ของบิดามารดาอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.93 รองลงมา คือ ด้านอาชีพของบิดามารดาอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.91 ด้านขนาดของครอบครัวอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.78 ด้านการย้ายถิ่นอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.53 ด้านค่าเสียโอกาสอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.46 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่านักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์เห็นด้วยว่ารายได้ของบิดามารดา ค่าเสียโอกาส อาชีพของบิดามารดา ขนาดของครอบครัว และการย้ายถิ่น มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ซึ่งผู้บริหารของสถาบันการศึกษาเอกชนต่าง ๆ ในประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ในการนำมากำหนดกลยุทธ์การออกแบบหลักสูตรและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการเข้าศึกษาของกลุ่มนักศึกษาชาวจีน

5.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรและสาระเนื้อหา ผู้สอน สื่อและอุปกรณ์ประกอบการศึกษา รูปแบบวิธีการเรียนการสอน ผู้บริหารและบุคลากรสายสนับสนุน เงินทุนสนับสนุน สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม และการเรียนรู้ของผู้เรียน ของนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 100 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการศึกษาของนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

(n=100)

ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักสูตรและสาระเนื้อหา	3.87	0.50	เห็นด้วย
2. ผู้สอน	3.97	0.50	เห็นด้วย
3. สื่อและอุปกรณ์ประกอบการศึกษา	4.03	0.46	เห็นด้วย
4. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน	3.67	0.68	เห็นด้วย
5. ผู้บริหารและบุคลากรสายสนับสนุน	3.25	0.56	ไม่แน่ใจ
6. เงินทุนสนับสนุน	3.97	0.45	เห็นด้วย
7. สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม	3.63	0.70	เห็นด้วย
8. การเรียนรู้ของผู้เรียน	3.50	0.71	เห็นด้วย
รวม	3.68	0.36	เห็นด้วย

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการศึกษาอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสื่อและอุปกรณ์ประกอบการศึกษาอยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.03 รองลงมา คือ ด้านเงินทุนสนับสนุนและด้านผู้สอน อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมที่เท่ากันเท่ากับ 3.97 ด้านหลักสูตรและสาระเนื้อหา อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.87 ด้านรูปแบบวิธีการเรียนการสอน อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.67 ด้านสถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.63 ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.50 และด้านผู้บริหารและบุคลากรสายสนับสนุน อยู่ในระดับไม่แน่ใจ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.25 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาจีนให้ความสำคัญสูงสุดกับปัจจัยด้านสื่อและอุปกรณ์ประกอบการศึกษา ซึ่งสะท้อนว่านักศึกษาในกลุ่มนี้คาดหวังความทันสมัย เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่ด้านเงินทุนสนับสนุนและด้านผู้สอน แสดงให้เห็นว่าด้านการเงิน

ทุนการศึกษาเป็นปัจจัยดึงดูดใจและช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินได้จริง ด้านผู้สอน นักศึกษาคาดหวังในคุณภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเอาใจใส่จากอาจารย์ผู้สอนเป็นหลัก ด้านหลักสูตรและเนื้อหาและรูปแบบวิธีการสอน สะท้อนว่าโครงสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสามารถตอบโจทย์ความต้องการทางวิชาการได้ดี แต่ในส่วนของวิธีการสอน นักศึกษาอาจมีความคาดหวังที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การเรียนที่เน้นการปฏิบัติ หรือรูปแบบที่ยืดหยุ่นกว่าเดิม ด้าน สถานที่/บรรยากาศและการเรียนรู้ของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่า บรรยากาศในมหาวิทยาลัยมีความเหมาะสมแต่ยังพัฒนาต่อยอดให้ดึงดูดใจมากกว่านี้ได้ นักศึกษาอาจรู้สึกว่าการะงานหรือวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองยังมีความท้าทาย หรือความกดดันอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม จุดที่ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารและบุคลากรสายสนับสนุน ผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นว่าช่องว่างในการสื่อสาร นักศึกษาอาจเข้าไม่ถึงหรือไม่ได้รับรู้ถึงบทบาทและการทำงานของฝ่ายบริหาร และการบริการของบุคลากรสายสนับสนุน (เช่น ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายแนะแนว หรือฝ่ายดูแล นักศึกษาต่างชาติ) อาจยังสื่อสารหรือให้บริการได้ไม่ตรงกับความต้องการ หรือมีข้อจำกัดด้านภาษาที่ทำให้ตัว นักศึกษาไม่แน่ใจ ในประสิทธิภาพการสนับสนุน

5.4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย เอกชนในประเทศไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนแสวงหา ข้อมูลข่าวสาร ขั้นตอนการกำหนดทางเลือก ขั้นตอนการวิเคราะห์ทางเลือก ขั้นตอนการเปรียบเทียบค่าทางเลือก และ ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุดของนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 100 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนใน ประเทศไทยของนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

(n=100)

การตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของ มหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ขั้นตอนแสวงหาข้อมูลข่าวสาร	3.06	0.82	ปานกลาง
2. ขั้นตอนการกำหนดทางเลือก	3.83	0.67	มาก
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ทางเลือก	3.46	0.86	มาก
4. ขั้นตอนการเปรียบเทียบค่าทางเลือก	3.60	0.73	มาก
5. ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด	2.98	0.56	ปานกลาง
รวม	3.38	0.56	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยรวมนักศึกษาชาวจีนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์มีระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยอยู่

ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอนการกำหนดทางเลือก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 รองลงมา คือ ขั้นตอนการเปรียบเทียบค่าทางเลือก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมที่เท่ากันเท่ากับ 3.60 ขั้นตอนการวิเคราะห์ทางเลือก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.46 และพบว่า ขั้นตอนแสวงหาข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.06 และขั้นตอนการตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.98 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า กระบวนการตัดสินใจของนักศึกษาชาวจีนมีลักษณะเป็น “การตัดสินใจที่ยังมีความลังเลและขาดข้อมูลเชิงลึก” โดยแม้ว่านักศึกษาจะมีความตื่นตัวในขั้นตอนการกำหนดและเปรียบเทียบทางเลือก ซึ่งแสดงถึงความตั้งใจที่จะมองหาโอกาสทางการศึกษาใหม่ ๆ แต่อย่างไรก็ตามในขั้นตอนการแสวงหาข้อมูลและการตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุดซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่มหาวิทยาลัยสื่อสารออกไปอาจยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หรือยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะสร้างความมั่นใจในขั้นสุดท้ายได้ ส่งผลให้นักศึกษาส่วนใหญ่ติดอยู่ในสถานะเปรียบเทียบข้อมูลแต่ยังไม่กล้าฟันธงเลือกด้วยความมั่นใจ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน เจาะจง และน่าเชื่อถือ เพื่อปิดจุดอ่อนในขั้นตอนการตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุดให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

5.5 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย กรณีศึกษา นักศึกษาชาวจีน ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยเศรษฐกิจศาสตร์การศึกษาส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการศึกษาส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย

ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ในการทดสอบสมมติฐานดังกล่าว โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ กำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ กำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
Enter	0.65	0.42	0.41	0.43

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.65 และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.42 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 2 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญา

ตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ได้ร้อยละ 42 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.43

ตารางที่ 6 แสดงความแปรปรวนที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ

Source of Variation	df	SS	MS	F	Sig
Regression	2	13.66	6.83	36.39	0.00*
Residual	97	18.20	0.18		
Total	99	31.86			

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัว มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง ซึ่งสามารถนำไปสร้างเป็นสมการต่อไปได้

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ

ตัวแปร	B	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.16		2.27	0.02*
ปัจจัยเศรษฐกิจศาสตร์การศึกษา	0.57	0.49	4.03	0.00*
ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา	1.14	0.73	8.53	0.00*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการศึกษาส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สูงที่สุด ($\beta = 0.73$) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยเศรษฐกิจศาสตร์การศึกษา ($\beta = 0.49$) ซึ่งสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.16 + 0.49 \text{ ปัจจัยเศรษฐกิจศาสตร์การศึกษา} + 0.73 \text{ ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา}$$

จากสมการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อปัจจัยด้านการจัดการศึกษามีการเปลี่ยนแปลง 0.73 หน่วย จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย และเมื่อปัจจัยเศรษฐกิจศาสตร์การศึกษามีการเปลี่ยนแปลง 0.49 หน่วย จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชาวจีนจากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย

6. การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

6.1 ปัจจัยเศรษฐกิจศาสตร์การศึกษาและปัจจัยด้านการจัดการศึกษา

นักศึกษาชาวจีนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยรายได้ และอาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่าย ค่าเสียโอกาส ขนาดครอบครัว และโอกาสประกอบอาชีพ มีส่วนต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ สะท้อนว่าผู้เรียนและครอบครัวพิจารณาการศึกษาในฐานะการลงทุน โดยคำนึงถึงความสามารถในการรับภาระค่าใช้จ่ายควบคู่กับผลตอบแทนในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับต้นทุน ผลตอบแทน และความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษากับตลาดแรงงาน (Psacharopoulos, 1996; World Bank, 2013 อ้างถึงใน รักจิต สุทธิพงษ์, 2560)

ด้านการจัดการศึกษา นักศึกษาชาวจีนให้ความสำคัญกับความพร้อมของสื่อและเทคโนโลยี คุณภาพผู้สอน ความยืดหยุ่นและความทันสมัยของหลักสูตร ทุนสนับสนุน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนคาดหวังการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน และได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมในฐานะนักศึกษาต่างชาติ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยควรพัฒนาการบริการของบุคลากรสายสนับสนุน การสื่อสารข้ามภาษา เครือข่ายศิษย์เก่า และกิจกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.2 การตัดสินใจเลือกศึกษา

นักศึกษาชาวจีนมีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยพิจารณาคุณภาพหลักสูตร ความพร้อมของอุปกรณ์ ความเชี่ยวชาญของผู้สอน ค่าใช้จ่าย ความสะดวกในการสมัครและการเดินทาง ตลอดจนโอกาสทางอาชีพ ทั้งนี้ ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการเลือกสถาบัน ขณะที่กิจกรรมแนะแนวและการเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยช่วยสร้างความเชื่อมั่น อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนบางส่วนยังไม่มั่นใจในความคุ้มค่าของการศึกษา และโอกาสได้งานทำหลังสำเร็จการศึกษา ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การตัดสินใจเกิดจากการแสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ทางเลือก และเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับความต้องการและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล (Reeder, 1971; ประชุม รอดประเสริฐ, 2535)

6.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษา

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษาและปัจจัยด้านการจัดการศึกษาร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกศึกษาได้ร้อยละ 42 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านการจัดการศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกสูงที่สุด ($\beta = 0.73$) รองลงมาคือปัจจัยเศรษฐศาสตร์การศึกษา แสดงให้เห็นว่าแม้ความพร้อมทางการเงินและความคุ้มค่าของการลงทุนจะมีความสำคัญ แต่คุณภาพหลักสูตร ผู้สอน เทคโนโลยี สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และบริการสำหรับนักศึกษาต่างชาติมีบทบาทต่อการตัดสินใจมากกว่า ผลดังกล่าวสอดคล้องกับณิรัตน์ วีระกรพานิช, ธนสิทธิ์ จันทะรี และชูพงษ์ ทองคำสมุทร (2567) ซึ่งพบว่า ชื่อเสียง หลักสูตร ค่าใช้จ่าย การจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม และการประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาต่างชาติ

ดังนั้น มหาวิทยาลัยเอกชนควรพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและเชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน ยกกระดับคุณภาพผู้สอนและบริการนักศึกษาต่างชาติ จัดหาทุนหรือรูปแบบการชำระค่าเล่าเรียนที่ยืดหยุ่น รวมทั้งสื่อสารข้อมูลด้านผลลัพธ์การจ้างงานและความคุ้มค่าของหลักสูตรแก่นักศึกษาและผู้ปกครองอย่างชัดเจน

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 การปรับกลยุทธ์การสื่อสารและการตลาด

- 1) มุ่งสื่อสารกับผู้ปกครองชาวจีนเป็นสำคัญ โดยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภาษาจีนที่สะท้อนความคุ้มค่า คุณภาพการศึกษา และความสำเร็จของบัณฑิต เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ
- 2) พัฒนาเนื้อหาบนสื่อดิจิทัลให้มีความน่าเชื่อถือ โดยเพิ่มรีวิวจากนักศึกษาจริงและข้อมูลเชิงลึกบนแพลตฟอร์ม เช่น TikTok (Douyin), Facebook และ Instagram
- 3) พัฒนากิจกรรม Open House ให้ผู้สนใจได้สัมผัสบรรยากาศการเรียนรู้ ห้องปฏิบัติการ และสิ่งอำนวยความสะดวกของมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงก่อนตัดสินใจ

7.2 การพัฒนาหลักสูตรและความร่วมมือทางวิชาการ

- 1) ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ และทักษะที่จำเป็นในระดับสากล
- 2) ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคธุรกิจและศิษย์เก่า เพื่อเพิ่มโอกาสฝึกประสบการณ์และการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา
- 3) รักษาและพัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น เช่น รายวิชาเลือกที่หลากหลายและการจัดการเรียนการสอนแบบ Hybrid

7.3 การพัฒนาบุคลากรและระบบสนับสนุน

- 1) พัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการบริการ เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการแก่นักศึกษาต่างชาติ
- 2) จัดตั้งหรือพัฒนาศูนย์บริการนักศึกษาจีน เพื่อให้คำปรึกษาด้านการศึกษา อาชีพ และการใช้ชีวิตอย่างเป็นระบบ

7.4 การจัดการสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) ปรับปรุงอาคารและภูมิทัศน์ให้มีความทันสมัย สวยงาม และเอื้อต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีบนสื่อสังคมออนไลน์
- 2) ส่งเสริมกิจกรรมและพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชนการเรียนรู้และลดความรู้สึกโดดเดี่ยวของนักศึกษาชาวจีน

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). รายงานประจำปี 2566. สืบค้นจาก

<https://www.mhesi.go.th/index.php/all-media/book-ministry/10022-2566-e-book.html>

- กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน. (2563). *ความเห็นของกระทรวงศึกษาธิการและอีก 8 หน่วยงานว่าด้วยการเร่งรัดและขยายการเปิดกว้างทางการศึกษาในยุคใหม่*. สืบค้นจาก http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/s5147/202006/t20200623_467784.html
- กุลนรี นุกิจสังสรรค์, และกรองจันทร์ จันทรพาหา. (2564). *การศึกษาเบื้องต้นว่าด้วยนักศึกษาจีนในไทย*. สืบค้นจาก https://www.khonthai4-0.net/system/resource/file/kpfgo_content_attach_file_313_1.pdf
- ตฤณ ตารพล. (2567). *เศรษฐกิจจีนที่กำลังกดดันนักเรียนจีนหลายแสนคนที่เรียนต่อต่างประเทศ*. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/china-economy-strains-students-abroad/>
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2535). *นโยบายและการวางแผน: หลักการและทฤษฎี* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เนติกุล.
- มณีรัตน์ วีระกรพานิช, ธนสิทธิ์ จันทะวี, และชูพงษ์ ทองคำสมุทร. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาต่างชาติคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน*, 5(1), 32-43.
- รักชิต สุทธิพงษ์. (2560). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากับการพัฒนาครูไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 19(2), 334-355.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Harlow, England: Pearson Education.
- Ma, T. (2015). New generation of overseas Chinese: The case study of Chinese immigrant in Thailand. *Kasalongkham Research Journal*, 9(2), 147-159.
- Psacharopoulos, G. (1996). Economics of education: A research agenda. *Economics of Education Review*, 15(4), 339-344.
- Reeder, W. W. (1971). *Partial theories from the 25-year research program on directive factors in believer and social action*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.
- Simon, H. A. (1977). *The new science of management decision* (Rev. ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- World Bank. (2013). *World development report 2014: Risk and opportunity—Managing risk for development*. Washington, DC: World Bank.
- Yim, S. (2020). Survey of Chinese people studying abroad. Retrieved from <http://thai.cri.cn/20200106/e10e2cb4-1803-f095-247f-db38ac4e1a0e.html>

บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียม: กรณีศึกษาคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี

The Role of Leadership in Condominium Management:

A Case Study of Muang Thong Thani Condominium

ลักษณารีย์ วงศ์สมศักดิ์¹ และกรณ์ กังสดารพร²

วันรับ: 4 สิงหาคม 2568 วันแก้ไข: 15 สิงหาคม 2568 ยอมรับ: 15 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี (2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการในบริบทของคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี ด้วยการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง 20 ราย ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการนิติบุคคลอาคารชุด ผู้จัดการอาคาร เจ้าหน้าที่บริหาร เจ้าของร่วม และผู้อยู่อาศัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดด้านภาวะผู้นำแบบแปลงเปลี่ยน ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ การบริหารจัดการองค์กร ความโปร่งใสในการบริหาร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการ

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในบริบทคอนโดมิเนียมเมืองทองธานีมีลักษณะเด่นคือ การรับฟังอย่างลึกซึ้ง การสื่อสารอย่างโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจ และการประสานความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ความซ้ำซ้อนของบทบาทหน้าที่ระหว่างหน่วยงาน การมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยที่อยู่ในระดับต่ำ การขาดความชัดเจนด้านการใช้งบประมาณ และข้อจำกัดด้านกำลังคนและระบบแจ้งปัญหา ส่วนแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการสื่อสารและการฟัง การเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดอบรมภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน การยกระดับธรรมาภิบาล และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการบริหารจัดการ ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมในปัจจุบันมิใช่เพียงการดูแลทรัพย์สินทางกายภาพ แต่เป็นการบริหารชุมชนเมืองแนวตั้งที่มีความซับซ้อน ต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีทั้งมิติด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถเชิงระบบ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ส่วนรวมกับสิทธิของแต่ละบุคคล ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติในการพัฒนาภาวะผู้นำและระบบการบริหารจัดการในคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี และอาคารชุดในบริบทใกล้เคียง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารจัดการคอนโดมิเนียม, เมืองทองธานี, ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้, ความโปร่งใสในการบริหาร, การใช้เทคโนโลยี

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This study aims to (1) examine the leadership styles and roles of leaders in the management of Muang Thong Thani condominiums, (2) analyze the problems and obstacles affecting managerial effectiveness, and (3) propose leadership development approaches to enhance management efficiency within this specific condominium context. A qualitative research design was employed, utilizing in-depth interviews and field observations with 20 participants, comprising condominium juristic person committee members, building managers, administrative staff, co-owners, and residents. Data were analyzed through content analysis, guided by conceptual frameworks on transformational leadership, servant leadership, organizational management, administrative transparency, and the application of technology in management.

The findings reveal that effective leadership in the Muang Thong Thani condominium context is characterized by deep listening, transparent communication, trust-building, and fostering collaboration among diverse stakeholders. The key challenges include overlapping roles and responsibilities among agencies, low levels of resident participation, ambiguity in budget utilization, and constraints in manpower and complaint-handling systems. Recommended leadership development strategies encompass enhancing communication and listening skills, serving as a positive role model, conducting regular leadership training, promoting community cooperation, strengthening good governance, and integrating digital technologies into management processes.

These findings underscore that condominium management in the present day is not merely the administration of physical assets but a complex governance of vertical urban communities. Such management requires leadership that combines interpersonal competence, systemic capability, and technological adoption to balance collective interests with individual rights. The study's results provide practical guidance for developing leadership and management systems in Muang Thong Thani condominiums and in comparable high-density residential contexts.

Keywords: Leadership, Condominium Management, Muang Thong Thani, Servant Leadership, Administrative Transparency, Technology Integration

1. บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การเติบโตของเมืองใหญ่ในประเทศไทยเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของประชากร หรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลให้ความต้องการที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน หนึ่งในรูปแบบที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ คอนโดมิเนียม ซึ่งตอบโจทย์คนเมืองที่ต้องการความสะดวกสบาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน และอยู่ใกล้แหล่งงานหรือระบบขนส่งสาธารณะ (Smith, 2020) ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวโน้มในหลายประเทศ ที่พบว่าคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับทำเลและบริการเสริมมากกว่าขนาดพื้นที่อยู่อาศัย (Lee, 2021)

อย่างไรก็ตาม คอนโดมิเนียมไม่ใช่เพียงที่พักอาศัย แต่เป็น “ชุมชนร่วม” ที่ต้องการระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้ชีวิตของผู้อยู่อาศัยดำเนินไปอย่างราบรื่น งานวิจัยของ Jones และ Brown (2019) ชี้ให้เห็นว่า ระบบการบริหารจัดการที่ดีมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยและการรักษามูลค่าทรัพย์สินในระยะยาว จุดแตกต่างจากบ้านเดี่ยวคือ การบริหารคอนโดมิเนียมต้องดำเนินภายใต้กฎระเบียบและการตัดสินใจร่วมกัน (Turner & White, 2022) ซึ่งทำให้ บทบาทของผู้นำ กลายเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

บริบทของคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี

คอนโดมิเนียมเมืองทองธานีเป็นหนึ่งในโครงการอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่กว่า 4,000 ไร่ ประกอบด้วยอาคารชุดพักอาศัยมากกว่า 50 อาคาร แบ่งออกเป็นหลายโซน เช่น เมืองทองธานี 1, 2, และโซนป๊อปปูล่า ซึ่งมีผู้อยู่อาศัยรวมหลายหมื่นคน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้จัดการอาคาร, 2567 และเอกสารประชาสัมพันธ์บริษัทโครงการ, 2566) ทั้งนี้ การบริหารจัดการในแต่ละอาคาร จะมีนิติบุคคลอาคารชุดและคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดนโยบายและกำกับงาน ในขณะที่ผู้จัดการอาคารจะทำหน้าที่ดูแลการดำเนินงานประจำวัน ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัย

โครงสร้างการบริหารดังกล่าวมีความซับซ้อนกว่าคอนโดมิเนียมทั่วไป เนื่องจากต้องดูแลพื้นที่ส่วนกลางขนาดใหญ่ มีระบบรักษาความปลอดภัยหลายชั้น และมีการบริหารงานซ่อมบำรุงหลายอาคารพร้อมกัน นอกจากนี้ยังต้องสื่อสารกับกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่มีความหลากหลายทั้งอายุ อาชีพ และพื้นเพทางสังคม (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการนิติบุคคล, 2567)

จากการศึกษาของ Kim (2020) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารอาคารชุดมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการบำรุงรักษาและระดับความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยโดยตรง โดยหากผู้นำมีวิสัยทัศน์ บริหารความขัดแย้งได้ดี และสร้างความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยยกระดับมาตรฐานการอยู่อาศัยให้สูงขึ้น ในทางตรงกันข้าม การขาดภาวะผู้นำที่เข้มแข็งอาจก่อให้เกิดปัญหา เช่น การดูแลพื้นที่ส่วนกลางไม่ทั่วถึง ความขัดแย้งระหว่างเพื่อนบ้าน หรือการใช้งบประมาณที่ไม่โปร่งใส (Williams, 2021)

นอกจากนี้ การบริหารคอนโดมิเนียมเมืองทองธานียังเผชิญความท้าทายใหม่ ๆ ทั้งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ รวมถึงระบบความปลอดภัยที่ต้องทันสมัย และการสื่อสารกับผู้อยู่อาศัยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวัย ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Parker (2022) ที่ชี้ว่าผู้นำยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะการจัดการที่ผสมผสานระหว่างความรู้ด้านเทคนิคและความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี เพื่อทำความเข้าใจลักษณะภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเสนอแนวทางพัฒนาที่สามารถปรับใช้ได้กับโครงการคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่ในบริบทอื่น ๆ โดยอ้างอิงจากทั้งหลักการวิชาการและประสบการณ์จริงของผู้เกี่ยวข้อง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหาร

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี ครอบคลุม 4 กลุ่มคือ

- 1) คณะกรรมการนิติบุคคลอาคารชุด
- 2) ผู้จัดการอาคาร
- 3) เจ้าของร่วม
- 4) ผู้อยู่อาศัย

โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เกณฑ์ คือ ต้องมีประสบการณ์หรือบทบาทในการบริหารจัดการหรือการอยู่อาศัยในคอนโดมิเนียมเมืองทองธานีอย่างน้อย 6 เดือนขึ้นไป รวมจำนวน 20 คน

3.2 ขอบเขตพื้นที่และประชากร

พื้นที่วิจัยครอบคลุมโครงการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี ซึ่งประกอบด้วยหลายอาคารและโซนที่มีลักษณะการบริหารจัดการแตกต่างกัน มีผู้อยู่อาศัยรวมหลายหมื่นคน การเก็บข้อมูลภาคสนามดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งโซนและอาคาร เพื่อสะท้อนภาพรวมของการบริหารจัดการ

3.3 เครื่องมือวิจัย

- 1) การวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทผู้นำ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข
- 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เช่น การประชุมคณะกรรมการ การประชุมใหญ่เจ้าของร่วม และกิจกรรมชุมชน เพื่อสังเกตพฤติกรรม รูปแบบการทำงาน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับผู้อยู่อาศัย

3) เครื่องบันทึกข้อมูลภาคสนาม ด้วยการใช้เครื่องบันทึกเสียง สมุดจด และกล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจาก

1) เอกสาร (Document Study) ทั้งเอกสารขั้นต้นและขั้นรอง เช่น รายงานการประชุมคณะกรรมการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบทความทางวิชาการ

2) การลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Work) โดยยึดหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด เช่น การขออนุญาตล่วงหน้า การรักษาความลับ และความเป็นกลาง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยถอดความจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และจัดหมวดหมู่ประเด็นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นเชื่อมโยงเหตุและผลเพื่อนำเสนอผลเชิงพรรณนาและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

4. ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียม: กรณีศึกษา คอนโดมิเนียมเมืองทองธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เนื้อหาการทบทวนประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้

4.1 ทฤษฎีการบริหารจัดการ

ทฤษฎีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กรถือเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาวิธีการจัดการและควบคุมกิจการที่มีโครงสร้างของทรัพยากรบุคคล เช่น คอนโดมิเนียม ไม่เพียงมุ่งเน้นการบำรุงรักษาอาคารและพื้นที่ส่วนกลาง แต่ยังครอบคลุมถึงการวางระบบบริหารงาน การกำหนดนโยบาย และการควบคุมการดำเนินงานเพื่อให้ทรัพยากรอยู่ในสภาพดี มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ และตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Friedman & Miles, 2006)

4.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบหลักของการบริหารจัดการที่มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กร ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะไม่เพียงทำหน้าที่ตัดสินใจและวางแผน แต่ยังต้องสร้างแรงบันดาลใจ เสริมพลัง และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะในคอนโดมิเนียมที่มีความหลากหลายของผู้อยู่อาศัยและต้องบริหารความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับฝ่ายจัดการอย่างสมดุล (Weber, 1947)

4.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership Theory) มีความโดดเด่นตรงที่ผู้นำสามารถปรับสไตล์การนำให้เหมาะสมกับความพร้อมและความต้องการของผู้ตามในแต่ละช่วงเวลา ความยืดหยุ่นนี้ช่วยให้ผู้นำ

สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีขึ้นทั้งในด้านการบริหารและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง (Hersey & Blanchard, 1969)

4.4 ทฤษฎีการจัดการข้อขัดแย้ง

ในบริบทของคอนโดมิเนียม ข้อขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นระหว่างผู้อยู่อาศัยกับฝ่ายจัดการหรือระหว่างเจ้าของร่วมด้วยตนเอง ทฤษฎีการแก้ไขข้อขัดแย้งจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการอยู่อาศัยที่ราบรื่น การใช้วิธีการเจรจา การประนีประนอม และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายสามารถลดความตึงเครียดและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน (Thomas & Kilmann, 1974)

4.5 ทฤษฎีความโปร่งใสในการบริหาร

ความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจในองค์กร การบริหารจัดการคอนโดมิเนียมที่มีความโปร่งใสต้องสามารถสื่อสารข้อมูลสำคัญอย่างเปิดเผย ชัดเจน และตรวจสอบได้ ทั้งด้านการเงิน การจัดซื้อจัดจ้าง และการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้อยู่อาศัยและเจ้าของร่วมมั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีหลักธรรมาภิบาล (Rawlins, 2008)

4.6 ทฤษฎีการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร

การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นในยุคดิจิทัล ระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร การติดตามงาน การจัดการงบประมาณ และการแจ้งซ่อมบำรุง ตัวอย่างเช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างผู้อยู่อาศัยกับฝ่ายบริหาร สามารถทำให้กระบวนการทำงานรวดเร็ว โปร่งใส และตอบสนองความต้องการได้ดียิ่งขึ้น (Laudon & Laudon, 2020)

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำหลายแนวทาง ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการนำในกรณีศึกษา คอนโดมิเนียมเมืองทองธานีมีความสอดคล้องอย่างเด่นชัดกับแนวคิด ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant Leadership) ซึ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อความต้องการของผู้อื่น การสนับสนุนการมีส่วนร่วม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความไว้วางใจและการพัฒนาาร่วมกัน (Greenleaf, 1970; Spears, 1995) โดยการที่ผู้นำในบริบทนี้มุ่งเน้นการบริการและรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยก่อนตัดสินใจ จึงสะท้อนถึงบทบาทผู้นำที่ใช้การบริการเป็นฐานของการบริหารจัดการ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือและการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพในชุมชนคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่เช่นนี้

การทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ช่วยให้การวิจัยมีกรอบความคิดที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ และกลยุทธ์ในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนคอนโดมิเนียม ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษาในบทต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัชชชัย พิลาก้าว (2559) ศึกษาเรื่องความสำคัญขององค์ประกอบพื้นที่ส่วนกลางต่อการตัดสินใจซื้ออาคารชุดพักอาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านความปลอดภัยมากที่สุด และต้องการให้มีการจัดวางตำแหน่งพื้นที่ใช้งานประเภทต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้การใช้บริการในพื้นที่ส่วนกลางมีความสะดวกและทั่วถึง

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการออกแบบและการจัดการพื้นที่ส่วนกลางมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอนโดมิเนียม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการพื้นที่ส่วนกลางให้เกิดความปลอดภัยและตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัย

วิชุลดา ศรีบุตร และคณะ (2561) ศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของนิติบุคคลอาคารชุดในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การดูแลรักษาความปลอดภัย ความสะอาด และการซ่อมบำรุง โดยมีปัจจัยด้านการจัดบุคลากรที่เพียงพอ ครอบคลุมความรับผิดชอบ และการกำหนดเป้าหมายการให้บริการที่ชัดเจน ผลการศึกษานี้สะท้อนว่าการบริหารทรัพยากรกายภาพอย่างมีระบบมีผลต่อคุณภาพของการอยู่อาศัย ซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในงานวิจัยปัจจุบัน

ธนกฤต ไทมี (2564) ศึกษาปัญหากฎหมายการบริหารจัดการอาคารชุด โดยอ้างอิงพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ที่กำหนดให้นิติบุคคลอาคารชุดมีฐานะเป็นนิติบุคคลและต้องมีผู้จัดการ ซึ่งสามารถเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และต้องมีคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย และไม่มีประวัติทุจริตหรือหนี้ค้างชำระค่าส่วนกลาง ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า กรอบกฎหมายและคุณสมบัติของผู้จัดการมีความสำคัญต่อความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการบริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทของผู้นำในงานวิจัยนี้

วารางคณา กรสิริภักกุล (2564) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริหารจัดการของบริษัทพร็อพเพอร์ตี้ เมเนจเม้นท์ ในโครงการคอนโดมิเนียม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจ ได้แก่ การดูแลรักษาพื้นที่ส่วนกลางให้สะอาดและพร้อมใช้งาน การตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างรวดเร็ว การบริการที่โปร่งใส และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้เน้นให้เห็นว่าการบริหารที่มีคุณภาพและการให้บริการที่ตอบสนองต่อผู้อยู่อาศัยอย่างเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญต่อความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารคอนโดมิเนียม

ปิ่นทิพย์ จันทร์ทอง (2566) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกบริษัทบริหารอาคารชุดพักอาศัยขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดและคณะกรรมการ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักคือราคาค่าบริการที่สอดคล้องกับงบประมาณของนิติบุคคลอาคารชุด รองลงมาคือประสบการณ์ของผู้บริหารและทีมงาน การเลือกบริษัทจึงต้องพิจารณาความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหาร ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการด้านงบประมาณและการเลือกบุคลากรที่เหมาะสมมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารคอนโด ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับการพิจารณาบทบาทของผู้นำในงานวิจัยนี้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำตารางสรุปประเด็นสำคัญ (Key Findings) ของแต่ละงานวิจัย พร้อมก็นำมาเชื่อมโยงกับงานวิจัยปัจจุบัน ดังนี้

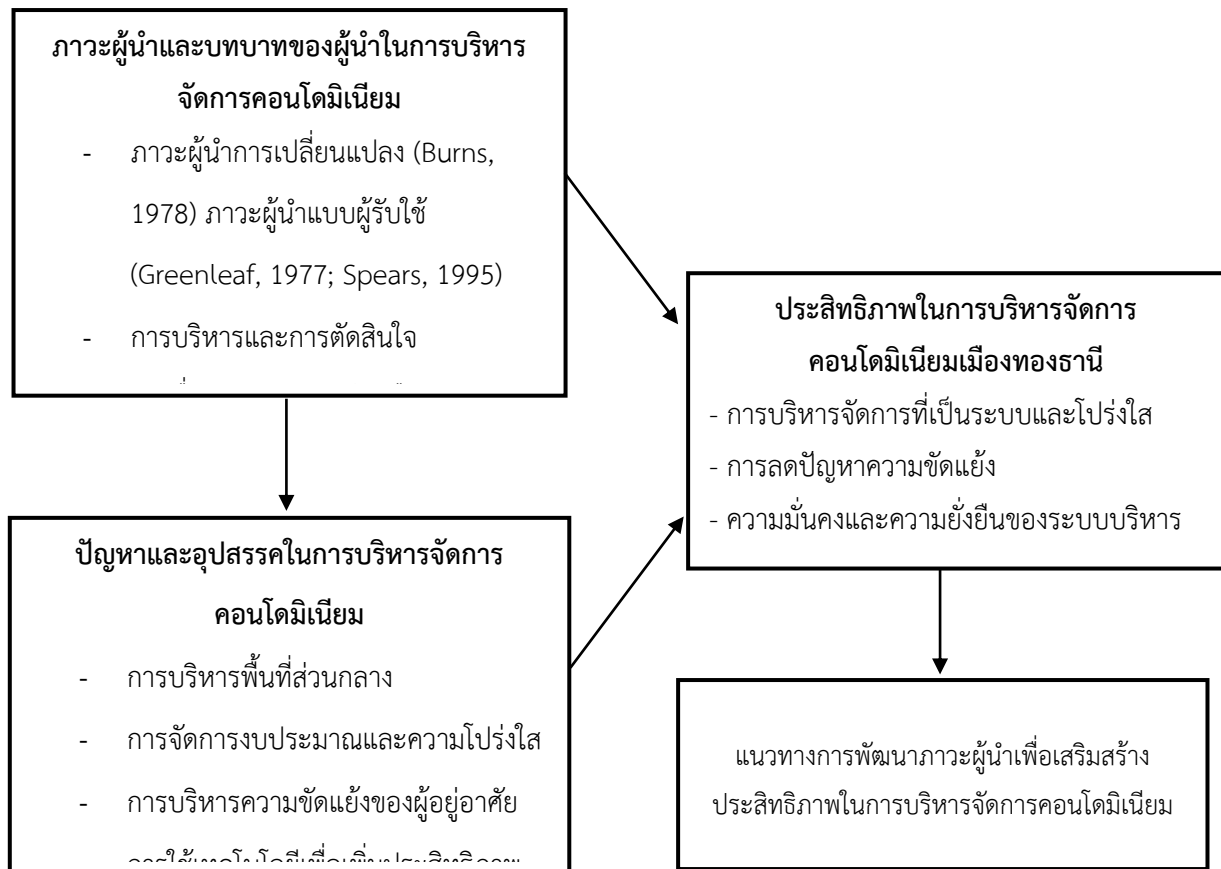

ตารางที่ 1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลำดับ	ผู้วิจัย (ปี)	ประเด็นสำคัญ (Key Findings)	ความเชื่อมโยงกับงานวิจัยปัจจุบัน
1	ธวัชชัย พิลากแก้ว (2559)	กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญสูงสุดกับองค์ประกอบพื้นที่ส่วนกลางด้านความปลอดภัย และการจัดวางพื้นที่ใช้งานให้เหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก	สะท้อนว่าการออกแบบและการจัดการพื้นที่ส่วนกลางมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการอยู่อาศัยและต้องอาศัยบทบาทผู้นำในการกำกับดูแล
2	วิชชุดา ศรีบุตร และคณะ (2561)	การบริหารทรัพยากรกายภาพเน้นการดูแลรักษาความปลอดภัย ความสะอาด และการซ่อมบำรุง พร้อมจัดบุคลากรเพียงพอและมีเป้าหมายการบริการชัดเจน	ชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดการที่เป็นระบบ ซึ่งเป็นบทบาทหลักของผู้นำในการบริหารคอนโด
3	ธนกฤต ไทยมี (2564)	กฎหมายกำหนดให้นิติบุคคลอาคารชุดต้องมีผู้จัดการที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อความโปร่งใสและน่าเชื่อถือ	สอดคล้องกับประเด็นภาวะผู้นำที่โปร่งใสและมีคุณธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกรอบแนวคิดงานวิจัยนี้
4	วรางคณา กรสิริภักกุล (2564)	ความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยขึ้นอยู่กับ การดูแลพื้นที่ส่วนกลาง ความรวดเร็วในการตอบข้อร้องเรียน ความโปร่งใส และการบริหารที่มีคุณภาพ	เชื่อมโยงกับการสร้างความพึงพอใจและความไว้วางใจในผู้นำคอนโด
5	ปิ่นทิพย์ จันทร์ทอง (2566)	ปัจจัยสำคัญในการเลือกบริษัทบริหาร ได้แก่ ราคาค่าบริการ ประสิทธิภาพผู้บริหารและทีมงาน โดยต้องคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ	สะท้อนว่าผู้นำต้องมีความสามารถในการบริหารงบประมาณและคัดเลือกบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

7. ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี ซึ่งเป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่ มีผู้อยู่อาศัยหลากหลายกลุ่มทั้งด้านอายุ อาชีพ และวัฒนธรรมการใช้ชีวิต อีกทั้งยังมีโครงสร้างการบริหารหลายระดับ ทั้งคณะกรรมการนิติบุคคล ผู้จัดการอาคาร และบริษัทบริหารจัดการมีออาชีพ การทำความเข้าใจบริบทและบทบาทของผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ

7.1 บริบทการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี

คอนโดมิเนียมเมืองทองธานีตั้งอยู่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ของจังหวัดนนทบุรี เชื่อมต่อกรุงเทพมหานครได้สะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกหลากหลาย ภายใต้ระบบนิติบุคคลอาคารชุดที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 การบริหารงานแบ่งออกเป็น 3 ระดับหลัก ได้แก่

- 1) คณะกรรมการนิติบุคคลอาคารชุด – กำหนดนโยบายและตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์
- 2) ผู้จัดการอาคาร – ดูแลการปฏิบัติงานประจำวัน
- 3) บริษัทบริหารจัดการ (เมืองทอง เซอร์วิสเชส แอนด์ แมเนจเม้นท์ – MSM) – สนับสนุนเชิงเทคนิคและปฏิบัติการ

โดยความร่วมมือของทั้งสามระดับเป็นหัวใจในการจัดการพื้นที่ส่วนกลางที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อน

7.2 ภาวะผู้นำและบทบาทของผู้นำ

ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดคือ ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) ซึ่งเน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) ความอ่อนน้อม และการสร้างความไว้วางใจ ผู้นำที่สามารถประสานประโยชน์ระหว่างเจ้าของร่วม ทีมงาน และผู้อยู่อาศัยได้อย่างสมดุล มักได้รับความร่วมมือสูงและสามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็ว

7.3 ปัญหาและอุปสรรคหลัก

ผลการวิจัยพบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

- 1) โครงสร้างการบริหารซับซ้อน ทำให้การตัดสินใจล่าช้า
- 2) การมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยต่ำ โดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมและการแสดงความคิดเห็น
- 3) ข้อสงสัยด้านความโปร่งใสของงบประมาณ แม้จะมีการชี้แจง แต่การสื่อสารไม่ทั่วถึง
- 4) ข้อร้องเรียนซ้ำซ้อน เช่น เสียบบกวน ความสะอาด และระบบลิฟต์ที่ยังแก้ไขไม่ตรงจุด
- 5) ข้อจำกัดด้านกำลังคน ส่งผลต่อความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา

7.4 แนวทางการพัฒนา

- 1) อบรมภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมและรับใช้ ให้คณะกรรมการและผู้จัดการอาคาร
- 2) จัดทำคู่มือส่งต่องาน ระหว่างคณะกรรมการชุดเก่าและชุดใหม่
- 3) สร้างช่องทางสื่อสารสองทาง เช่น แอปพลิเคชันแจ้งปัญหา และประชุมออนไลน์
- 4) กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน ลดการทับซ้อนของงาน
- 5) ใช้เทคโนโลยีเสริม เช่น ระบบติดตามงานแบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและโปร่งใส

8. อภิปรายผล

การอภิปรายผลนี้มุ่งวิเคราะห์เชิงลึกโดยเชื่อมโยงผลการวิจัยกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบริบทปัจจุบันของคอนโดเนียมเมืองทองธานี เพื่อให้เห็นความสอดคล้อง ความแตกต่าง และนัยสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารจัดการ ดังนี้

8.1 ภาวะผู้นำแบบรับใช้กับการสร้างความร่วมมือในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่เปิดกว้าง รับฟัง และให้ความสำคัญต่อความต้องการของผู้อยู่อาศัย ได้รับการยอมรับสูงสุด ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) ของ Greenleaf (1970, 2002) ที่เน้นการให้บริการก่อน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ผลนี้ยังสอดคล้องกับงานของ สามภพ บุนนาค (2553) ที่ระบุว่าผู้นำที่เข้าใจผู้ตามและมีมนุษยสัมพันธ์ดี จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความคาดหวังของผู้อยู่อาศัยในยุคดิจิทัล ทำให้ภาวะผู้นำแบบรับใช้มีความสำคัญมากขึ้น เพราะช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการที่หลากหลายกับระบบการบริหารที่ซับซ้อนของเมืองทองธานี

8.2 โครงสร้างการบริหารและข้อจำกัดเชิงระบบ

ปัญหาโครงสร้างการบริหารที่ไม่ชัดเจนและบทบาทซ้ำซ้อนระหว่างคณะกรรมการ บริษัทยุทธศาสตร์ และผู้จัดการอาคาร ทำให้การตัดสินใจล่าช้าและเกิดความขัดแย้ง สอดคล้องกับ ธนภฤต ไทยมี (2564) ที่ชี้ว่ากฎหมายอาคารชุดยังเปิดช่องให้เกิดความกำกวมในบทบาท ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fayol (1949) ที่เน้นความสำคัญของโครงสร้างหน้าที่และอำนาจที่ชัดเจน

8.3 การมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

การมีส่วนร่วมที่ต่ำและความรู้สึก “ไม่เป็นเจ้าของ” ในการบริหารคอนโดมิเนียม สะท้อนถึงความท้าทายด้านสังคมและการสื่อสาร ผลการวิจัยของ วรางคณา กรสิริภักกุล (2564) ชี้ว่าความโปร่งใสและการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความไว้วางใจและการมีส่วนร่วม

8.4 ความโปร่งใสและการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร

ข้อสงสัยด้านงบประมาณและการบริหารพื้นที่ส่วนกลาง แสดงถึงความจำเป็นในการเพิ่มความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Ethical Leadership และ Digital Governance (Brown & Treviño, 2005) ที่ระบุว่าความโปร่งใสและการใช้เทคโนโลยีไม่เพียงเป็นเครื่องมือบริหาร แต่เป็นเงื่อนไขของ “ความชอบธรรม” ของผู้นำ

8.5 การปรับตัวสู่แนวทางการบริหารแบบบูรณาการ

ในยุคที่ความท้าทายด้านการจัดการพื้นที่อยู่อาศัยแนวตั้งมีความซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาภาวะผู้นำจำเป็นต้องควบคู่กับการปรับปรุงระบบงานและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมการสื่อสารและความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ วิชชุตา ศรีบุตร (2561) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการเชิงรุกจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัย

9. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

9.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งทำความเข้าใจบทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองแนวตั้งที่มีความซับซ้อนทั้งในด้านโครงสร้างการบริหาร ขนาดพื้นที่ และความหลากหลายของผู้อยู่อาศัย ผลการวิจัยชี้ว่า

- 1) ภาวะผู้นำคือกลไกสำคัญ: โดยผู้นำที่มีส่วนร่วม รับฟัง และโปร่งใส มีบทบาทอย่างมากต่อการสร้างความร่วมมือและบรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น โดยภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) ได้รับการยอมรับสูงสุด
- 2) โครงสร้างการบริหารยังมีช่องว่าง: โดยบทบาทซ้ำซ้อนและขาดระบบส่งต่อความรู้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ ทำให้เกิดความล่าช้าและความขัดแย้ง
- 3) การมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยต่ำ: เกิดจากการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง ความรู้สึกกลัวเสียงของตนไม่น่าหนัก และการตัดสินใจแบบรวมศูนย์

4) ความโปร่งใสเป็นปัจจัยชี้ขาด: โดยข้อสงสัยเรื่องงบประมาณและการบริหารพื้นที่ส่วนกลาง สะท้อนว่าต้องมีระบบสื่อสารและเปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

5) เทคโนโลยีคือเครื่องมือสำคัญ: การนำระบบดิจิทัลมาช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความเร็วในการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย

9.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) สำหรับคณะกรรมการนิติบุคคลและผู้จัดการอาคาร

1.1) จัดอบรมภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำเชิงบริการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

1.2) พัฒนาทักษะการสื่อสารและการฟังเชิงลึก เพื่อสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งใน

ชุมชน

2) สำหรับการบริหารจัดการระบบนิติบุคคล

2.1) จัดทำคู่มือการส่งต่องานและแผนปฏิบัติการระยะยาว

2.2) กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนและข้อขัดแย้ง

3) สำหรับการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย

3.1) จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและสำรวจความพึงพอใจเป็นประจำ

3.2) ใช้ช่องทางสื่อสารสองทาง เช่น แอปพลิเคชัน กล่องข้อเสนอแนะ และกิจกรรมพบปะกับผู้อยู่

อาศัย

4) สำหรับการใช้เทคโนโลยี

4.1) พัฒนาแอปพลิเคชันนิติบุคคลเพื่อให้ตรวจสอบงบประมาณ เอกสารประชุม และแจ้งซ่อมได้

แบบเรียลไทม์

4.2) ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับประชุมหรือโหวตมติ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม

5) สำหรับภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล

5.1) จัดทำมาตรฐานกลางสำหรับการบริหารอาคารชุด เพื่อใช้ตรวจสอบคุณภาพการจัดการ

5.2) ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภาวะผู้นำในชุมชนเมืองแนวตั้ง

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1) ขยายการศึกษาไปยังคอนโดมิเนียมประเภทและพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบบริบทของภาวะผู้นำ

2) ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงของข้อมูล

3) ศึกษาผลของการอบรมภาวะผู้นำต่อการบริหารจัดการในระยะยาว

4) วิเคราะห์ภาวะผู้นำในสถานการณ์วิกฤติ เช่น เหตุเพลิงไหม้หรือเหตุฉุกเฉิน เพื่อประเมินบทบาทผู้นำ

ในภาวะไม่ปกติ

5) ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยในระบบนิติ

บุคคล

10. เอกสารอ้างอิง

- ธนภุต ไทยมี. (2564). การบริหารจัดการคอนโดมิเนียมเมืองทองธานี: ความท้าทายและแนวทางการพัฒนา. *วารสารการพัฒนารัฐบาลบริหาร*, 20(1), 22–38.
- ธวัชชัย พิลาก้าว. (2559). ความสำคัญขององค์ประกอบพื้นที่ส่วนกลางต่อการตัดสินใจซื้ออาคารชุดพักอาศัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิ่นทิพย์ จันทร์ทอง. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกบริษัทบริหารอาคารชุดพักอาศัยขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วรารมณ กรสิริภักกุล. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริหารจัดการของบริษัทหรือพอร์ทัลเมเนจเม้นท์ในโครงการคอนโดมิเนียมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วิษณุดา ศรีบุตร, และคณะ. (2561). การบริหารจัดการคอนโดมิเนียมในประเทศไทย: ความท้าทายและโอกาสในการพัฒนา. *วารสารการจัดการอสังหาริมทรัพย์*, 12(3), 45–60.
- สามภพ บุญนาค. (2553). ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการคอนโดมิเนียม: บทบาทและผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิต. *การศึกษานำและการจัดการทรัพยากร*, 18(2), 100–114.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. A. (2005). Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 97(2), 117–134.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York, NY: Harper & Row.
- Fayol, H. (1949). *General and industrial management*. London, England: Pitman.
- Friedman, A. L., & Miles, S. (2006). *Stakeholders: Theory and practice*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Greenleaf, R. K. (1970). *The servant as leader*. Indianapolis, IN: Robert K. Greenleaf Center for Servant Leadership.
- Greenleaf, R. K. (2002). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness* (25th anniversary ed.). Mahwah, NJ: Paulist Press.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Jones, A., & Brown, P. (2019). Effective management of condominium common areas. *Housing and Real Estate Studies*, 27(5), 88–102.
- Kim, S. (2020). The impact of condominium management on property value. *Journal of Real Estate Economics*, 15(3), 67–80.

- Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). *Management information systems: Managing the digital firm* (16th ed.). Harlow, England: Pearson.
- Lee, J. (2021). Economic growth and population trends in condominium development. *Urban Economics*, 29(4), 98–113.
- Ma, T. (2015). New generation of overseas Chinese: The case study of Chinese immigrant in Thailand. *Kasalongkham Research Journal*, 9(2), 147–159.
- Parker, D. (2022). Conflict resolution in condominium management. *Journal of Housing and Conflict*, 30(1), 34–47.
- Psacharopoulos, G. (1996). Economics of education: A research agenda. *Economics of Education Review*, 15(4), 339–344.
- Rawlins, R. A. (2008). *Total quality management*. Central Milton Keynes, England: AuthorHouse UK Ltd.
- Reeder, W. W. (1971). *Partial theories from the 25-year research program on directive factors in believer and social action*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1–17.
- Simon, H. A. (1977). *The new science of management decision* (Rev. ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Smith, A. (2020). The rise of condominiums in urban centers: A global perspective. *Urban Housing Review*, 10(2), 11–29.
- Spears, L. C. (1995). *Reflections on leadership: How Robert K. Greenleaf's theory of servant leadership influenced today's top management thinkers*. New York, NY: Wiley.
- Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1974). *Thomas-Kilmann conflict mode instrument*. Tuxedo, NY: Xicom.
- Turner, D., & White, M. (2022). Condominium governance: A comparison with other housing forms. *Journal of Urban Housing*, 27(2), 45–61.
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization*. New York, NY: Free Press.
- Williams, R. (2021). The role of efficient common area management in condominium satisfaction. *Real Estate Studies*, 16(4), 78–93.
- World Bank. (2013). *World development report 2014: Risk and opportunity—Managing risk for development*. Washington, DC: World Bank.
- Yim, S. (2020). Survey of Chinese people studying abroad. Retrieved from <http://thai.cri.cn/20200106/e10e2cb4-1803-f095-247f-db38ac4e1a0e.html>

แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Solutions to the Water Shortage Problem on Koh Tao Surat Thani Province

พิมพ์ชนก ตันพานิช¹ และ จอมเดช ตริเมฆ²

วันรับ: 17 กรกฎาคม 2568 วันแก้ไข: 4 สิงหาคม 2568 ยอมรับ: 4 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ (2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ 9 คน จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในชุมชน กลุ่มที่ 2 ประชาชนภายในชุมชน และกลุ่มที่ 3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและเป็นลูกโซ่ต่อทุกภาคส่วน ทั้งภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ สาเหตุหลักมาจากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่เกาะมีขนาดเล็ก ไม่มีแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ ทำให้ต้องพึ่งพาน้ำฝนและน้ำบาดาลซึ่งไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอ ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ทำให้มีต้นทุนดำเนินงานสูงขึ้น จำกัดการให้บริการ และสร้างความไม่มั่นใจให้นักท่องเที่ยว ในขณะที่ประชาชนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในชีวิตประจำวันมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น และเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ ส่วนภาครัฐและเอกชนมองว่าปัญหานี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และต้องการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน และ (2) การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่าต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยทุกฝ่ายต่างเห็นตรงกันว่าจำเป็นต้องมีการ ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างโรงผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (RO) และการปรับปรุงระบบประปาส่วนกลางให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการ บริหารจัดการอย่างชาญฉลาด ด้วยการนำเทคโนโลยีอย่าง Smart Water Management มาใช้เพื่อควบคุมการใช้น้ำและลดการสูญเสีย และภาครัฐควรมีมาตรการควบคุมราคาการจำหน่ายน้ำที่สูงเกินไปจากผู้ประกอบการสู่ประชาชน ทั้งยังต้องมีการร่วมมือกันรณรงค์ให้เกิดการใช้น้ำอย่างประหยัด และมีการวางแผนการพัฒนาเกาะโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: ขาดแคลนน้ำ, ไม่มีแหล่งน้ำจืด, ธรรมชาติ, ผลกระทบ, เกาะเต่า

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This independent study had two objectives: (1) to examine the problems and causes of water scarcity on Koh Tao, Surat Thani province, and (2) to propose solutions to the water scarcity problem on Koh Tao. The population for this study consisted of 9 people, selected through purposive sampling. The sample was divided into three groups: Group 1, business operators in the community; Group 2, community residents; and Group 3, government and private agencies involved in tourism development. The qualitative data collection tool was an interview guide. The researcher conducted in-depth interviews and analyzed the data using content analysis.

The research findings revealed that (1) the water scarcity problem on Koh Tao is a fundamental issue with severe and cascading effects on all sectors, including the tourism industry, the local economy, and the quality of life for residents. The primary cause stems from the island's geographic limitations, as it is a small island with no large natural freshwater sources. It must rely on rainwater and groundwater, which are limited and inconsistent. This problem directly impacts business operators, leading to higher operating costs, limited-service provision, and a loss of tourist confidence. Meanwhile, residents face daily water shortages, increased living expenses, and health risks. Government and private agencies view this problem as a major obstacle to sustainable tourism growth and believe that urgent investment in effective infrastructure and management is required. (2) Solving the water scarcity problem on Koh Tao requires cooperation from all sectors. All parties agreed on the necessity of investing in infrastructure, such as building a seawater desalination plant (RO) and improving the central water supply system to be more comprehensive and efficient. This should be combined with intelligent management, using technology like Smart Water Management to control water usage and reduce waste. Furthermore, the government should have measures to control the price of water sold from operators to the public which is too high. there must be a collective effort to promote water conservation and to plan the island's development with its resource limitations in mind.

Keywords: Smart Water Management, limited-service provision, the water scarcity problem, effect, Kohtao

1. บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่พัฒนานับเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทอย่างมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง แม้ปัจจุบันประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาความไม่แน่นอนทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) แต่การท่องเที่ยวภายในประเทศนั้นก็ยังคงเติบโตขึ้นอย่างเป็นที่น่าพอใจ ในแง่ศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศไทย พบว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในระดับโลกและได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวระดับนานาชาติหลายรางวัล เช่น Best In Travel Poll 2016 Travel Leisure India's Best Awards 2018 จุดหมายยอดเยี่ยมต่างประเทศประจำปี 2019 และอื่น ๆ อีกมากมาย (กองบรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์, 2562) อีกทั้งยังมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตานักท่องเที่ยวต่างชาติแม้จะยังมีศักยภาพที่รอการพัฒนาอยู่ในหลาย ๆ ด้านก็ตาม

ทั้งนี้ ประเทศไทยนั้น มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ประกอบด้วย พื้นแผ่นดิน และเกาะต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งประเทศไทยนั้นยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น ภูเก็ต เกาะลันตา เกาะพีพี หมู่เกาะสิมิลัน เกาะพะงัน เกาะสมุย รวมถึงเกาะเต่า เป็นต้น จึงมีศักยภาพโดดเด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก (World Cass) โดยมีจุดขายการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศที่นักท่องเที่ยวนิยม คือ หาดทราย ชายทะเล หมู่เกาะ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ดำน้ำ ปีนผา เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวต่างกัน ในแง่พฤติกรรมนักท่องเที่ยวถ้าเราทราบถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะส่งผลไปในทางบวก จะทำให้ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศมากขึ้น และทำให้มีรายได้เข้ามาในประเทศเพิ่มมากขึ้น (วาสนา สุวรรณจิตร, 2564, น. 145)

ปัจจุบัน ประเทศไทยสามารถผลิตน้ำจืดจากทะเล ได้แล้ว 4 แห่ง คือ เกาะสีชัง เกาะลันตา จังหวัดชลบุรี เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดภูเก็ต เพื่อรองรับการใช้ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และในอนาคตอาจจะมีการผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ท่องเที่ยวตามเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง และเกาะช้าง จังหวัดตราด เนื่องจากพบปัญหาน้ำจืดไม่เพียงพอในหน้าแล้ง และต้นทุนการขนส่งน้ำจืดมีอัตราที่สูงขึ้น นอกจากนี้จะพบว่า จากสถิติน้ำที่มาจากปริมาณฝน 5 ปีย้อนหลังมีปริมาณลดลงต่ำกว่าเกณฑ์ติดต่อกัน 5 ปีซ้อน

เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ยังถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีชื่อเสียงด้านดำน้ำที่ดีที่สุดในประเทศไทย และเป็นอันดับต้น ๆ ของภูมิภาคเอเชีย ทั้งนี้ เกาะเต่า มีแนวปะการังที่สวยงามยาวตลอดชายฝั่งของเกาะ ทำให้เกาะเต่ามีชื่อเสียง จนทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติหลั่งไหลมาท่องเที่ยวเกาะเต่าอยู่เสมอ จากการศึกษา พบว่า มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมา เกาะเต่า จำนวน 579,897 คน โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 97,031 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ข้อมูลดังกล่าวนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า เกาะเต่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศได้จำนวนไม่น้อย

แม้ว่าเกาะเต่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีความสวยงามของแนวปะการัง มีธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แต่เกาะเต่ายังมีปัญหาด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ในเกาะเต่าอีกหลาย ๆ ด้าน เช่น 1) ด้านผู้ให้บริการด้านที่พักร้านอาหารควรปรับปรุงราคาและคุณภาพการบริการให้มีมาตรฐาน ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับราคาที่เป็มาตรฐานไม่แพง

จนเกินไป 2) บุคลากรด้านการท่องเที่ยวในส่วนของการบริการยังขาดทักษะความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 3) ขาดการประสานงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการและผู้ประกอบการในพื้นที่ และ 4) โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ รวมไปถึงควรมีนโยบายในการพัฒนาโดยสร้างระบบข้อมูลให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่าย และการพัฒนาคุณภาพสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนาระบบคมนาคมของไทย และทางเลือกการเดินทางที่ควรเพิ่มขึ้น โดยการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นจะเป็นตัวช่วยในการเพิ่มแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีเพิ่มมากขึ้น (ศิริช คงทอง, 2565)

เกาะเต่า เป็นเกาะขนาดเล็กกลางทะเลอ่าวไทย เกาะเต่ามีลักษณะภูมิประเทศที่เป็น ภูเขาสูงชัน ประมาณ 70% ของพื้นที่เกาะ โดยแนวเขาจะทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ จุดที่สูงที่สุดคือ 374 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้

เกาะเต่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการใช้น้ำเป็นจำนวนมาก ซึ่งต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนน้ำจัดในช่วงหน้าแล้ง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะเมื่อน้ำมีราคาที่สูงขึ้น นอกจากจะทำให้ชาวบ้านทั่วไปเดือดร้อนแล้ว สถานประกอบการโรงแรม รีสอร์ทก็ได้รับผลกระทบไปด้วย เพราะเป็นการเพิ่มต้นทุนในการประกอบธุรกิจ และสุดท้ายก็เลี่ยงไม่ได้ที่ต้องผลักภาระไปให้ผู้บริโภค ส่งผลให้การท่องเที่ยวเกาะเต่ามีราคาแพง กระทบกับจำนวนนักท่องเที่ยวในภาพรวม พื้นที่บนเกาะเต่ามีเนื้อที่ราว 21 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติอยู่บ้าง โดยหน่วยงานท้องถิ่น และชาวบ้านบนเกาะได้ตกลงกันแนวเขตที่ดินกว่า 1,700 ไร่ บนยอดเขาให้เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ แต่เมื่อชุมชนขยายใหญ่ขึ้น ทำให้ไม่เพียงพอ หนึ่งในหลายๆ สาเหตุที่ทำให้ชาวเกาะเต่าไม่มีน้ำธรรมชาติเพียงพอสำหรับการใช้อุปโภคและบริโภค ก็คือปัญหาเรื่องที่ดิน เพราะกรรมสิทธิ์อ้างสิทธิ์การเป็นเจ้าของพื้นที่บนเกาะทั้งหมด และได้เปิดให้เช่าที่ดินใกล้กับป่าต้นน้ำที่ถูกกันเอาไว้ ทำให้สิ่งปลูกสร้างหลายจุดเกิดปัญหาน้ำจืดที่มาจากธรรมชาติไม่ไหลผ่านตามธรรมชาติ จากการก่อสร้างต่าง ๆ ที่ปิดกั้นทางน้ำ เสียงสะท้อนของชาวบ้านบนเกาะเต่าที่บอกเล่าถึงความเดือดร้อนจากการซื้อน้ำจืดสำหรับอุปโภคบริโภคภายในเกาะ มีตั้งแต่หลักพันถึงหลักหมื่นต่อเดือน น้ำจืดเหล่านี้ถูกขนส่งมาจากฝั่งโดยเรือของผู้ประกอบการ โดยเมื่อเรือขนส่งนำมาถึงเกาะ จะมีรถบรรทุกรับช่วงไปแจกจ่ายให้กับชาวบ้านและรีสอร์ทต่าง ๆ เมื่อน้ำมีราคาแพง ทั้งยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในหน้ามรสุมที่เรือออกจากฝั่งไม่ได้ ทำให้ทุกบ้านทุกสถานประกอบการต้องมีบอรองน้ำจากธรรมชาติเตรียมไว้ใช้สำรอง (Nation TV, 2562)

จากปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดในตำบลเกาะเต่า ส่งผลให้ปัจจุบันชาวบ้านหันมาเจาะน้ำบาดาลเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การขุดเจาะที่มากเกินไปในอนาคตอาจนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ได้แก่

1) การแย่งชิงน้ำบาดาล ด้วยปริมาณน้ำบาดาลที่มีจำกัดบนเกาะขนาดเล็กเช่นเกาะเต่า การที่ชาวบ้านต่างเจาะบ่อของตนเองโดยปราศจากการควบคุม อาจทำให้เกิดการสูบน้ำเกินศักยภาพของแหล่งน้ำ ส่งผลให้ระดับน้ำบาดาลลดต่ำลง บ่อของบางรายอาจแห้ง หรือน้ำไม่เพียงพอใช้งาน และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำ

2) การรุกรานของน้ำเค็ม การสูบน้ำบาดาลมากเกินไป โดยเฉพาะในพื้นที่ชายฝั่ง อาจลดแรงดันน้ำจืดและทำให้น้ำทะเลรุกเข้ามามีในชั้นน้ำบาดาล ทำให้แหล่งน้ำจืดเสียหายและไม่สามารถนำมาใช้ได้

3) ผลกระทบต่อระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำใต้ดินอย่างรวดเร็วจากการสูบน้ำจำนวนมาก อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศใต้ดินที่เปราะบาง และในระยะยาวอาจทำให้เกิดปัญหาดินทรุดตัวในบางพื้นที่

จากข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำ สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่าเป็นผลจากปัจจัยเชิงกายภาพ ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงความท้าทายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการศึกษา เพื่อนำฐานข้อมูลมาเป็นแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีและเพื่อสร้างเพื่อความยั่งยืนต่อไปและข้อมูลนี้จะได้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะทางนโยบายให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการแก้ไข ปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้ทำการวิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการดำเนินงานวิจัยลำดับดังนี้

- 3.1 แหล่งข้อมูล
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แหล่งข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ดำเนินการวิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วยวิธีการดังนี้

1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรมแนวคิด ทฤษฎีวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากหนังสือ เอกสาร บทความเชิงวิชาการ วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและใช้ในการประกอบการอธิบาย เรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) กำหนดระเบียบวิธีวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งมีข้อคำถามแตกต่างกันแต่ละกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบกิจการต่าง ๆ ภายในชุมชน เป็นต้น จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ประชาชนภายในชุมชน จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 3 ท่าน

ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1) ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในชุมชน คนที่ 1 ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม/รีสอร์ท ซึ่งประกอบธุรกิจทางด้านนี้มาไม่ต่ำกว่า 10 ปี คนที่ 2 ผู้ประกอบการร้านอาหาร ซึ่งประกอบธุรกิจทางด้านนี้มาไม่ต่ำกว่า 10 ปี คนที่ 3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (วิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนต้นน้ำ ตำบลเกาะเต่า) ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานให้กับวิสาหกิจชุมชนมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

2) ประชาชนภายในชุมชน คนที่ 1 กำนันตำบลเกาะเต่า หรือผู้ใหญ่บ้านที่พักอาศัยหรือเข้ามามีบทบาทในการดูแลเกาะเต่ามาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี คนที่ 2 – 3 ประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนเกาะเต่ามาแล้วไม่ต่ำกว่า 15 ปี และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการขาดแคลนน้ำในชุมชน

3) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเต่า คนที่ 1 นายกเทศบาลตำบลเกาะเต่า ที่ปฏิบัติงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปี คนที่ 2 เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและจัดการน้ำ ส่วนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา สำนักงานชลประทาน เกาะเต่า ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานให้กับสำนักงานชลประทานเกาะเต่ามาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี คนที่ 3 ผู้จัดการของบริษัท B.V.C. Technology Co.,LTD (ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่จำหน่ายเครื่องผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลระบบรีเวอร์สออสโมซิส) ที่เคยทำการติดตั้งเครื่องผลิตน้ำจืดให้กับเกาะเต่า

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) (Interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยเพื่อศึกษาปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งจะให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนชัดเจน นอกจากนี้การสัมภาษณ์นี้จะเป็นการถามแบบคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นออกมาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1.1) ก่อนการสร้างเครื่องมือได้ศึกษาเอกสารข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นกรอบแนวคิด

1.2) ดำเนินการออกแบบและสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิด

1.3) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้อง พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการนำไปแก้ไข

1.4) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับแก้ไขจนสมบูรณ์แล้วไปดำเนินการสอบถามแบบเจาะลึกกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย

2) ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบกิจการต่าง ๆ ภายในชุมชน เป็นต้น ประชาชนภายในชุมชน และ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งสิ้น 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์มุมมองเกี่ยวกับปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์มุมมองเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันได้แก่ กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชา การ และข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เจาะลึก รวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัยในส่วนต่อไป

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการขอความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์โดยการ ขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียงหากได้รับอนุญาตเพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งหมดจะถูกนำมารวบรวมและจำแนกออกโดยการตีความของผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บอกรายละเอียดและนำมาหาข้อสรุปซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

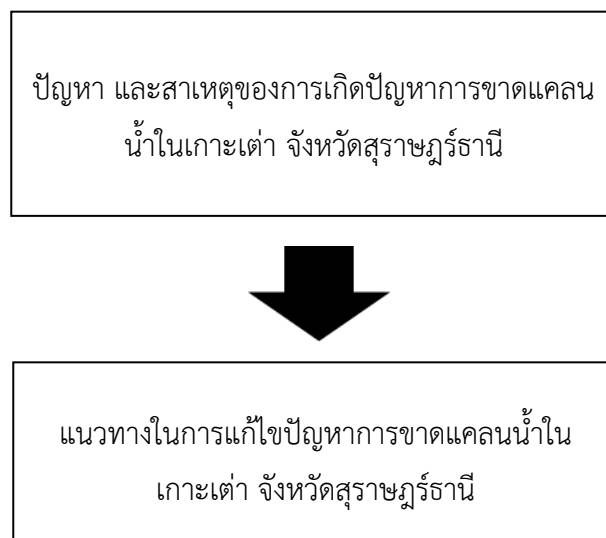
1) จดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดโดยการถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2) แยกข้อมูลทั้งหมดที่มีความหมายเฉพาะและจับรวมกันเป็นกลุ่มๆตามความหมายที่บอกเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ข้อมูลเหล่านั้นบอกความหมายเป็นประเด็นๆ แล้วนำข้อมูลแต่ละประเด็นมาเชื่อมโยงกันเข้าทั้งหมดตามแนวคิดที่สัมพันธ์กัน

3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Content Analysis) ผู้วิจัยมีการแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และทำดัชนีข้อมูลอธิบายและวิเคราะห์แบบของความหมายปรากฏการณ์ที่ค้นพบวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้าง แปลความหมายของปรากฏการณ์เพื่อนำไปสู่การเรียบเรียงระบบข้อมูลใหม่อีกครั้ง และสรุปข้อค้นพบเชื่อมโยงแนวคิด และทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษาสำหรับการตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาจะนำไปพรรณนาและวิเคราะห์ปรากฏการณ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้น เพื่อสรุปผลของการศึกษา ปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะอาศัยแนวคิดทฤษฎีทาง ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics Theory) แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) และแนวคิดการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานหรือบูรณาการ (Integrated Rural Development)

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

- 5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการน้ำ
- 5.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะการณ์ขาดแคลนน้ำ
- 5.3 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2569
- 5.4 สถานการณ์น้ำของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการน้ำ

International Water Management Institute (2556) ศึกษาความผันแปรของแหล่งน้ำที่มีอยู่พบว่า ชุมชนบางชุมชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกถาโถมด้วยปัญหาการขาดแคลนน้ำตามฤดูกาล ขณะที่บางส่วนต้องรับมือกับปัญหาน้ำท่วม ปัญหาด้านสภาวะอากาศสามารถนำไปสู่ความเสียหายต่อพืชผลทางการเกษตร ความไม่มั่นคงด้านอาหาร และการสูญเสียชีวิต ความผันแปรด้านแหล่งน้ำยังส่งผลกระทบต่ออุปทานที่มีต่อหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาคเกษตรกรรม โดยส่งผลกระทบในด้านลบต่อการพัฒนาและนำเสนอแนวทางแก้ไขว่า ความแปรปรวนในการเข้าถึงแหล่งน้ำต้องได้รับการแก้ไขแบบองค์รวม และต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับชุมชนแต่ละแห่ง โดยการจัดทำกรวิจัยด้านชีวภาพ สังคม เศรษฐกิจและองค์กร องค์กรนานาชาติเพื่อการบริหารจัดการน้ำสามารถจัดหาข้อมูลที่มีค่าต่อการบริหารจัดการน้ำและแนวทางจัดการกับปัจจัยด้านลบ เช่น ภาวะความเสี่ยงโทรมของสิ่งแวดล้อม และการแจกจ่ายทรัพยากรน้ำที่ไม่เป็นธรรม

Southeast Asia START Regional Center and WWF (2008) ศึกษาในพื้นที่จังหวัดกระบี่พบว่า การขยายตัวของเมือง การทำลายป่า และการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมนั้น ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำและพื้นที่กักเก็บน้ำแล้วในปัจจุบัน ภายใต้ภาวะโลกร้อนการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจะส่งผลให้ปริมาณน้ำฝนลดลง อีกทั้งระยะเวลาของฤดูแล้งยาวนานขึ้น ซึ่งระยะเวลาฤดูแล้งที่ยาวนานมากขึ้นนี้ส่งผลต่อความต้องการใช้น้ำเพื่อกิจการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น

5.1.1 สาเหตุทั่วไปของการเกิดการขาดแคลนน้ำ

พระสุติกานต์ อภินันโท (เชื่อกกลาง) (2560) ได้นำเสนอ สาเหตุทั่วไปของการเกิดการขาดแคลนน้ำ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม โดยในฤดูฝนฝนไม่ตกตามฤดูกาล ตกน้อย ทั้งช่วง ไม่กระจายสม่ำเสมอ ทำให้มีน้ำเก็บกักในแหล่งน้ำน้อยน้ำและความชื้นในดินมีน้อยในฤดูแล้งอากาศที่ร้อนจัดทำให้การสูญเสียน้ำจากการระเหยมีมาก ทำให้น้ำในแหล่งน้ำลดปริมาณลงจนถึงเหือดแห้งไป

2) ความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพและการใช้ทรัพยากรจึงมีมาก ความต้องการน้ำเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีมากตามไปด้วยในขณะที่แหล่งเก็บกักน้ำมีจำกัดไม่เพิ่มขึ้นสัมพันธ์กัน

3) แหล่งเก็บกักน้ำตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้นมีน้อยไม่เพียงพอต่อการเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดของภูมิประเทศที่ไม่มีลำน้ำธรรมชาติหรือไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งน้ำหรือแหล่งน้ำได้รับการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม มีขนาดเล็กเกินไปใช้ประโยชน์ได้ไม่เพียงพอ

4) แหล่งเก็บกักน้ำตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้นเสื่อมสภาพตื้นเขิน ขาดุดทำให้มีประสิทธิภาพต่ำเก็บกักน้ำไว้ได้น้อยจนไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ การร่อนน้ำฝนจากหลังคาบ้าน เพื่อเก็บเอาไว้ใช้อุปโภคบริโภคไม่สามารถทำได้เพราะแร่ใยหินที่ผลิตกระเบื้องมุงหลังคาเป็นสารก่อมะเร็ง อีกทั้งในเขตเมืองมีฝุ่นควันจากเครื่องยนต์ของรถยนต์ในปริมาณมาก

5) คุณภาพน้ำไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น น้ำเค็ม น้ำขุ่นเป็นสนิม สกปรก หรือน่าเสีย

6) การขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำ และการอนุรักษ์น้ำ เช่น ใช้น้ำไม่ประหยัด ใช้น้ำอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม การบุกรุกทำลายแหล่งน้ำที่พบบ่อยคือ การลงจับปลาในแหล่งน้ำทำให้น้ำขุ่น หรือถ้าหากระบายน้ำออกเพื่อจับปลา ก็จะไม่มีการปล่อยน้ำออกไป

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะการขาดแคลนน้ำ

มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อภาวะการขาดแคลนน้ำภายในเมืองทั้งปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) ซึ่งอาจจะสามารถสรุปปัจจัยหลักที่เป็นแรงผลักดันให้ภาวะขาดแคลนน้ำในปัจจุบันรุนแรงมากขึ้น ดังนี้

1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศส่งผลให้อุณหภูมิโดยเฉลี่ยสูงขึ้น อัตราการระเหยของน้ำเร็วขึ้น น้ำแข็งขั้วโลกการละลายเร็วขึ้น ส่งผลกระทบต่อสมดุลของน้ำที่หมุนเวียนอยู่ในธรรมชาติ ในบางพื้นที่ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นจนไม่สามารถทำการเกษตรได้อีกต่อไป บางพื้นที่อาจมีฝนตกหนักจนเกิดอุทกภัย หรือบางพื้นที่เกิดภาวะแห้งแล้งอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

2) สภาพเศรษฐกิจ สังคมของแต่ละพื้นที่ (Socio-Economic) การเติบโตของประชากร (Population Growth) จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น แปรผันโดยตรงกับความต้องการบริโภคน้ำต่อหัวมากขึ้น ในขณะที่แหล่งสำรองน้ำไม่ได้เพิ่มขึ้น และยังอาศัยน้ำต้นทุนจากธรรมชาติ นอกจากนี้ ธรรมชาติของประชากรมีการย้ายถิ่นอยู่ตลอดเวลาตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของแต่ละพื้นที่ จากปี 2007 เป็นต้นมาประชากรที่อาศัยในเขตเมือง (Urban Area) มีมากกว่าประชากรที่อาศัยในชนบท ในจำนวนนี้กว่า 900 ล้านคนอาศัยอยู่ในสลัมของเมืองใหญ่ทั่วโลก ความต้องการพื้นที่สำหรับชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น พื้นที่เกษตรลดลง มลพิษในเขตเมืองเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งไหลลงสู่ระบบน้ำและการใช้น้ำใต้ดินเกินขนาด อีกส่วนหนึ่งก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจก กระทบต่อฤดูกาลและปริมาณน้ำฝน ส่งผลให้สถานการณ์น้ำในการเกษตรอยู่ในวิกฤติการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Overall Economic Development) การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นแรงขับเคลื่อนทั้งด้านบวกและลบ (Positive and Negative Key Driver)

ผลกระทบโดยตรงของการเติบโตทางเศรษฐกิจคือ ความต้องการพื้นที่และน้ำสำหรับใช้เป็นปัจจัยการผลิตมากขึ้น ในขณะเดียวกันผลตอบแทนจากเศรษฐกิจที่เติบโตก็กลับนำมาใช้ในภาคเกษตรบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) และการปรับตัว (Adaptation) ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศนำไปสู่การชะลอการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิโลก การใช้ทรัพยากรอย่างไร้ขีดจำกัด การเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่จำกัดอย่างขาดสมดุล เป็นวงจรที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศมีความรุนแรงมากขึ้น ความต้องการพลังงานทางเลือกสูงขึ้น โดยเฉพาะ Bio-Energy ส่งผลกระทบถึงความมั่นคงทางอาหาร ทั้งทางด้านการใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการผลิต การแย่งวัตถุดิบเพื่อใช้ผลิตอาหารหรือพลังงาน

5.3 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2569

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (2563) ได้นำเสนอว่า หากกล่าวถึงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ โดยจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย (ปี พ.ศ. 2558 - 2569) ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำ

อุปโภคบริโภค ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม) ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพน้ำ ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ดังนี้

การจัดการน้ำอุปโภคบริโภคน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งต้องจัดทำให้ประชาชนสามารถมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคให้ทั่วถึงทั้งในชนบทและเมือง ภาพรวมความต้องการใช้น้ำ ในปี พ.ศ. 2557 เพื่อการอุปโภคบริโภคมีความ ต้องการ 6,490 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งในอนาคตคาดการณ์ความต้องการน้ำในปี พ.ศ. 2570 จำนวน 8,260 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการ ดำรงชีพของประชาชน จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ในปี พ.ศ. 2556 พบว่าจำนวนหมู่บ้านที่ไม่มีระบบประปาจำนวน 7,490 หมู่บ้าน และมีหมู่บ้านที่ประกาศเป็นพื้นที่ภัยแล้งที่ต้องให้การช่วยเหลือเฉพาะหน้าเป็นประจำ ทุกปีราษฎรในหลายพื้นที่ยังอาศัยน้ำจากบ่อน้ำตื้นสำหรับการอุปโภค และหลายพื้นที่มีค่าใช้จ่ายสูงในการจัดหาเพื่อการบริโภค เนื่องจากมีข้อจำกัดในการจัดหาแหล่งน้ำต้นทุนทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาล เช่น ในพื้นที่สูง พื้นที่ห่างไกลแหล่งน้ำ พื้นที่ที่มีปัญหาคุณภาพน้ำบาดาล และในบางปีที่เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงและภัยแล้งรุนแรง สำหรับในเขตเมือง ความต้องการใช้น้ำส่วนใหญ่เพิ่มจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและประชากรเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมืองมากขึ้น การขยายตัวเมืองหลักและการท่องเที่ยวรวมถึงการค้าการบริการทั้งในประเทศและเมืองการค้าชายแดน ซึ่งต้องวางแผนทั้งการจัดหาน้ำต้นทุนและระบบประปาควบคู่กันไป

กลยุทธ์

- 1) จัดหาแหล่งน้ำต้นทุนและก่อสร้างระบบประปา
- 2) พัฒนาระบบประปาเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ
- 3) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบประปาชนบทและจัดหาแหล่งเก็บน้ำเพิ่มเติม รวมทั้งการเก็บกักน้ำฝน
- 4) จัดหาน้ำดื่มให้โรงเรียนและชุมชน
- 5) การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 5.1) รณรงค์การใช้น้ำอย่างประหยัด
 - 5.2) เพิ่มประสิทธิภาพระบบส่งน้ำและลดความสูญเสียในระบบจัดส่งน้ำประปา
 - 5.3) ควบคุมการขยายตัวของชุมชนเมืองให้เหมาะสมกับศักยภาพน้ำต้นทุน
 - 5.4) บริหารจัดการน้ำตามหลัก 3R

5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) (2565) ได้ทำผลงาน “ระบบผลิตน้ำประปา (Water Treatment System)” หรือนวัตกรรมป็อกแทงค์ (POG TANKS) ของ บริษัท คิดพร้อมทำ จำกัด จากการศึกษาดังกล่าวสรุปรายละเอียดได้ดังนี้ นวัตกรรมป็อกแทงค์ เป็นนวัตกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ให้ประชาชนในชนบทมีสิทธิเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอย่างน้ำประปาที่สะอาดและมีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้ บริษัท คิดพร้อมทำ จำกัด ได้พัฒนาปรับปรุงระบบให้เข้ากับคุณภาพน้ำดิบและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในชุมชนนั้น ๆ โดยระบบใช้ได้กับน้ำดิบทั้งประเภทผิวดินและใต้ดินภายในระบบเดียว ในด้าน

เทคโนโลยี ปือกแพ่งค์ได้รวมเอากระบวนการในการผลิตน้ำประปามาไว้ด้วยกันด้วยหลักการ All in One เช่น การรวมขั้นตอนการเติมอากาศ การกวน การตกตะกอน การกรอง และการระบายก๊าซอันตราย มาไว้ด้วยกันในอุปกรณ์ชิ้นเดียว ทำให้จัดการดูแลรักษาได้ง่ายและใช้พื้นที่ในการก่อสร้างน้อยกว่าระบบประปาแบบเดิม นอกจากนี้ระบบใช้เทคโนโลยีการกรองแบบ Up Flow ทำให้ตะกอนไม่อุดตันและยืดอายุใช้งานสารกรอง การล้างทำความสะอาดโดยการ Back Wash ทำได้ง่ายจากระบบวาล์วรวมศูนย์เพียงจุดเดียว จึงทำให้การจัดการระบบ และการซ่อมบำรุงมีความสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมระบบประปาปือกแพ่งค์ไปประยุกต์ใช้กับชุมชน จึงเป็นหนึ่งในแนวทางที่สามารถนำไปแก้ไขปัญหาระบบคุณภาพน้ำประปาชุมชนไม่ได้มาตรฐานได้ หากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมมือร่วมใจกันจัดการและแก้ไขปัญหาน้ำประปาชุมชนก็จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนแก่สังคมต่อไป

ภาษิตา ภูมิไชยา (2560) ศึกษาเรื่องการบูรณาการการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้น้ำ กรณีศึกษาพื้นที่ขอบเขตผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงันปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่เขตผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานและมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้น สาเหตุมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ขาดแคลนแหล่งน้ำดิบ ร่วมกับลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินต่าง ๆ ในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลักที่ส่งผลต่อปริมาณการใช้น้ำที่สูงขึ้น ทั้งนี้ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่างกันยังอาจส่งผลต่อปริมาณการใช้น้ำที่แตกต่างกันไปด้วย งานวิจัยชิ้นนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้น้ำในพื้นที่เขตผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงัน และเสนอแนะการบูรณาการปัจจัยการใช้น้ำกับการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ขั้นตอนการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ มีการศึกษาทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณซึ่งการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาการบูรณาการการใช้น้ำร่วมกับกระบวนการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ โดยศึกษาจากเอกสารการดำเนินการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงัน (ปรับปรุงครั้งที่ 2) และการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การศึกษาลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม และปริมาณการใช้น้ำประปาจากการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเกาะพะงันจำนวน 35 ราย

จากการศึกษาพบว่าในกระบวนการดำเนินการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงันไม่มีการกำหนดนโยบายร่วมกันของการใช้น้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเป็นรูปธรรม และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของรูปแบบการใช้น้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างเป็นแนวทางการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมในอนาคต และจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า การใช้น้ำไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ โดยอาจเป็นผลมาจากข้อจำกัดของข้อมูลปริมาณการใช้น้ำจริง กล่าวคือ นอกจากปริมาณน้ำประปาที่มีการเก็บข้อมูลแล้วยังไม่พบว่ามี การเก็บข้อมูลของปริมาณน้ำบาดาล ทั้งนี้ น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญในพื้นที่และไม่มีการระบุถึงในการวางแผนต่าง ๆ เพื่อร่วมพิจารณาในกระบวนการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงเสนอให้ในกระบวนการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินมีการบูรณาการประเด็นการใช้น้ำร่วมด้วย โดยการใช้พื้นที่นี้หมายถึงการใช้น้ำจากแหล่งน้ำต่าง ๆ ทั้งน้ำประปา น้ำบาดาล รวมทั้งแหล่งน้ำอื่น ๆ ที่มีในพื้นที่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีระเบียบแบบแผนและควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในเรื่องน้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำมาวิเคราะห์หาปริมาณความ

ต้องการใช้น้ำของการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ ทั้งต่อภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยมีสาเหตุหลักมาจากการที่เกาะเต่าเป็นเกาะขนาดเล็ก ไม่มีแหล่งน้ำจืดธรรมชาติขนาดใหญ่ ต้องพึ่งพิงน้ำฝน น้ำบาดาลที่มีจำกัดและคุณภาพไม่แน่นอนซึ่งไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอ รวมถึงการขนส่งน้ำจากภายนอกซึ่งมีต้นทุนสูง ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนดำเนินงานสูงขึ้น จำกัดการให้บริการ สร้างความไม่มั่นใจให้นักท่องเที่ยวการเติบโตที่ขาดการวางแผนธุรกิจได้เร็วกว่าโครงสร้างพื้นฐาน และกระทบความเป็นอยู่ของแรงงานและคนในชุมชน ขณะที่ประชาชนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ในชีวิตประจำวัน มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น คุณภาพชีวิตลดลง ความต้องการที่เพิ่มขึ้นเพราะประชากรและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้น การเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคการท่องเที่ยวโดยขาดการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำที่เพียงพอ การพัฒนาที่ไม่สมดุลจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นแต่จำนวนทรัพยากรน้ำไม่ได้มีเพิ่มมากขึ้น ปัญหาระบบประปาส่วนกลางที่ยังไม่ครอบคลุมและไม่มีประสิทธิภาพ การพึ่งพิงน้ำบาดาลมากเกินไปจนอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพ ต้นทุนการขนส่งน้ำที่สูงการจัดการน้ำเสียที่ยังไม่เหมาะสม พฤติกรรมการใช้น้ำของประชากรแฝงที่ไม่ตระหนักถึงความยั่งยืน การขาดมาตรฐานควบคุมการใช้น้ำ การขาดความร่วมมือเชิงระบบระหว่างภาคส่วนต่างๆ และการขาดแผนระยะยาวแบบ และเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ ภาครัฐและเอกชนมองว่าปัญหาน้ำเป็นข้อจำกัดต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว ขาดความมั่นคงของแหล่งน้ำ และต้องการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งการพัฒนาประปาผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล การบริหารจัดการแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดแผนระยะยาวแบบองค์รวมในการพัฒนาเกาะ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำเกินกว่าปริมาณน้ำที่มีอยู่และระบบบริหารจัดการจะรองรับได้

6.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่าสามารถแก้ไขได้ด้วยแนวทางที่หลากหลายและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยผู้ประกอบการเสนอให้ลงทุนในระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (RO) ปรับปรุงระบบกักเก็บน้ำ ฝนและใช้น้ำอย่างประหยัด นำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารจัดการ และสนับสนุนให้ภาครัฐพัฒนาระบบประปา สร้างความร่วมมือจัดทำแนวทางการใช้น้ำอย่างยั่งยืนร่วมกัน, แลกเปลี่ยนข้อมูล รวมถึงจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวิกฤติ ประชาชนต้องการให้ภาครัฐพัฒนาระบบประปาส่วนกลางให้ทั่วถึงและเสถียร จัดหา

แหล่งน้ำสำรองสำหรับชุมชน สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก, สนับสนุนให้ครัวเรือนมีแทงค์เก็บน้ำฝน ควบคุมราคาซื้อน้ำจากเอกชนให้เป็นธรรมและเหมาะสม ส่งเสริมการประหยัดน้ำในครัวเรือน ส่วนภาครัฐและเอกชนมองว่าจำเป็นต้องลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำอย่างเป็นระบบ เช่น โรงผลิตน้ำจากทะเล ระบบท่อส่งน้ำ และระบบกักเก็บน้ำดิบ พร้อมทั้งวางแผนและบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดมาตรการควบคุมการใช้น้ำ นำเทคโนโลยี Smart Water Management มาใช้ ส่งเสริมการนำน้ำเสียที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่ และพิจารณาการเติบโตของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากร โดยทุกภาคส่วนต่างเห็นตรงกันว่าการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนต้องมาจากการร่วมมือ การให้ความรู้ และการวางแผนยุทธศาสตร์ พิจารณาการเติบโตของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับขีดจำกัดของทรัพยากรของเกาะ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วสามารถนำมาทำตารางสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

กลุ่มประเด็น	ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในชุมชน	ประชาชนภายในชุมชน	หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
สาเหตุของการเกิดปัญหา	1. ข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์เกาะขนาดเล็ก, ไม่มีแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ 2. ทรัพยากรไม่เพียงพอ พังฟิง น้ำฝน/น้ำบาดาลที่มีปริมาณและคุณภาพจำกัด 3. การเติบโตที่ขาดการวางแผนธุรกิจโตเร็วกว่าโครงสร้างพื้นฐาน 4. ระบบสาธารณูปโภค: ระบบประปาของภาครัฐไม่เพียงพอและไม่มีประสิทธิภาพ 5. ความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้น้ำฝนไม่แน่นอน 6. การจัดการอื่นๆ เช่น ต้นทุนการขนส่งน้ำสูง, การจัดการน้ำเสียไม่ดีพอ, การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ	1. ทรัพยากรไม่เพียงพอ แหล่งน้ำธรรมชาติจำกัด, ปริมาณน้ำฝนไม่สม่ำเสมอ 2. ความต้องการที่เพิ่มขึ้น ประชากรและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 3. โครงสร้างพื้นฐานระบบประปาส่วนกลางไม่ครอบคลุม/ไม่เสถียร 4. ต้องซื้อน้ำจากเอกชนในราคาที่สูงมาก ไม่เป็นธรรม ทำให้บางครัวเรือนไม่มีเงินในการซื้อและขาดแคลนน้ำ 5. การบริหารจัดการ การจัดการน้ำยังไม่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ	1. ข้อจำกัดทางธรรมชาติ เกาะขนาดเล็ก, ไม่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่, ได้รับผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศ 2. การพัฒนาที่ไม่สมดุล การท่องเที่ยวโตเร็วกว่าโครงสร้างพื้นฐานรองรับ 3. ความท้าทายในการลงทุน ต้นทุนสูงและความซับซ้อนในการพัฒนาระบบน้ำ 4. การบริหารจัดการ ขาดประสิทธิภาพ, ขาดการบูรณาการแผนงาน, น้ำสูญเสียในระบบสูง 5. พฤติกรรมการใช้น้ำของประชากรแฝงและการใช้น้ำที่ไม่ตระหนักถึงความยั่งยืน

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย (ต่อ)

กลุ่มประเด็น	ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	ประชาชนภายในชุมชน	หน่วยงานภาครัฐและ เอกชน
ผลกระทบ	- ด้านเศรษฐกิจ ต้นทุนค่าน้ำสูง, สูญเสียรายได้, ลดความสามารถในการแข่งขัน, ความเสี่ยงในการลงทุน - ด้านการบริการ ข้อจำกัดในการให้บริการ, ทำให้นักท่องเที่ยวไม่มั่นใจ - ด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม กระทบต่อความเป็นอยู่ของแรงงานและชุมชน, ปัญหาน้ำเค็มแทรกซึม	- ด้านการดำรงชีวิต ขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค - ด้านเศรษฐกิจครัวเรือน ภาระค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากต้องนำเงินมาใช้ในการซื้อน้ำอุปโภค, กระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร เพราะน้ำที่นำมาบริโภคไม่สะอาด - ด้านคุณภาพชีวิต คุณภาพน้ำไม่แน่นอน, กระทบต่อสุขอนามัยและสุขภาพ	- ด้านการพัฒนา อุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - ความเชื่อมั่น แหล่งน้ำไม่มั่นคง, นักลงทุนขาดความเชื่อมั่น - ภาพลักษณ์ ลดศักยภาพการแข่งขันและส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของเกาะ - สิ่งแวดล้อม ความเสี่ยงด้านความยั่งยืนของการท่องเที่ยว, ปัญหาน้ำเค็มรุก
แนวทางในการ แก้ไขปัญหา	- ลงทุนในเทคโนโลยี ติดตั้งระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (RO) - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงระบบกักเก็บน้ำ, สนับสนุนภาครัฐพัฒนาประปาให้ครอบคลุม - บริหารจัดการภายใน ใช้น้ำอย่างประหยัด, ติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำ, นำน้ำที่ใช้แล้วบางส่วนกลับมาใช้ใหม่ - วางแผนการท่องเที่ยว พิจารณาจำกัดนักท่องเที่ยวช่วงวิกฤต - สร้างความร่วมมือ จัดทำแนวทางการใช้น้ำอย่างยั่งยืนร่วมกัน, แลกเปลี่ยนข้อมูล	- ภาครัฐต้องพัฒนาระบบระบบประปาส่วนกลางให้ทั่วถึง, เสถียร, ราคาเข้าถึงได้ - จัดหาแหล่งน้ำสำรอง สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก, สนับสนุนให้ครัวเรือนมีแทงค์เก็บน้ำฝน - ควบคุมราคา ควบคุมราคาจำหน่ายน้ำของเอกชนให้เป็นธรรม - บริหารจัดการชุมชน ส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด, สนับสนุนการจัดการน้ำโดยชุมชน	- ลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ก่อสร้างโรงผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (RO) ขนาดใหญ่, ขยายระบบท่อส่ง - บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ กำหนดนโยบาย ควบคุมการใช้น้ำ, ใช้เทคโนโลยี Smart Water Management - บูรณาการความร่วมมือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน, ให้ความรู้สร้างความตระหนัก - วางแผนยุทธศาสตร์ พิจารณาการเติบโตของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับขีดจำกัดของทรัพยากร

7. การอภิปรายผล

7.1 อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อศึกษาปัญหา และสาเหตุของการเกิดปัญหามลพิษทางน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหามลพิษทางน้ำบนเกาะเต่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ ทั้งต่อภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยมีสาเหตุหลักมาจากการที่เกาะเต่าเป็นเกาะขนาดเล็ก ไม่มีแหล่งน้ำจืดธรรมชาติขนาดใหญ่ ต้องพึ่งพิงน้ำฝน น้ำบาดาลที่มีจำกัดและคุณภาพไม่แน่นอน รวมถึงการขนส่งน้ำจากภายนอกซึ่งมีต้นทุนสูง ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนดำเนินงานสูงขึ้น จำกัดการให้บริการ สร้างความไม่มั่นใจให้นักท่องเที่ยว และกระทบความเป็นอยู่ของแรงงานและคนในชุมชน ขณะที่ประชาชนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ในชีวิตประจำวัน มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น คุณภาพชีวิตลดลง และเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ ภาครัฐและเอกชนมองว่าปัญหาน้ำเป็นข้อจำกัดต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว ขาดความมั่นคงของแหล่งน้ำ และต้องการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งการพัฒนาระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล การบริหารจัดการแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้ฝนทิ้งช่วงยาวนานขึ้น การเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคการท่องเที่ยวโดยขาดการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำที่เพียงพอ ปัญหาระบบประปาส่วนกลางที่ยังไม่ครอบคลุมและไม่มีประสิทธิภาพ การพึ่งพิงน้ำบาดาลมากเกินไปจนอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพ การจัดการน้ำเสียที่ยังไม่เหมาะสม การขาดมาตรฐานควบคุมการใช้น้ำ การขาดความร่วมมือเชิงระบบระหว่างภาคส่วนต่างๆ และการขาดแผนระยะยาวแบบองค์รวมในการพัฒนาเกาะ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำเกินกว่าปริมาณน้ำที่มีอยู่และระบบบริหารจัดการจะรองรับได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระชุตินานต์ อภินันโท (เชื่อกกลาง) (2560) ที่ได้นำเสนอว่า ปัญหามลพิษทางน้ำมีสาเหตุหลักมาจากหลายปัจจัยที่สัมพันธ์กันทั้งด้านธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการกระทำของมนุษย์ โดยสาเหตุสำคัญประการแรกคือการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ที่ทำให้อุณหภูมิไม่ตรงตามฤดูกาล ปริมาณฝนน้อยและทิ้งช่วงนาน ส่งผลให้น้ำในแหล่งเก็บกักมีไม่เพียงพอ และเมื่อเข้าสู่ฤดูแล้ง อากาศที่ร้อนจัดก็ทำให้น้ำระเหยออกไปอย่างรวดเร็วจนแหล่งน้ำเหือดแห้ง นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้ความต้องการใช้น้ำสูงขึ้น สวนทางกับแหล่งเก็บกักน้ำที่มีอยู่จำกัดและไม่เพียงพอ ที่แย่ไปกว่านั้นคือแหล่งน้ำที่มีอยู่ก็ เสื่อมสภาพ เช่น ดินเค็มหรือขรุขระจากการสร้างที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการทำลายป่าต้นน้ำ ที่ทำหน้าที่ดูดซับน้ำ ทำให้ขาดน้ำที่จะปลดปล่อยสู่ลำธารในฤดูแล้ง ยิ่งไปกว่านั้น คุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรมจากปัญหาน้ำเค็มหรือเน่าเสียก็ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ผิดพลาด ก็เป็นสาเหตุสำคัญ เช่น การวางผังเมืองที่ไม่สอดคล้องกับแหล่งน้ำ หรือการสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น มีแหล่งน้ำจำนวนมากแต่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ หรือการสร้างฝายที่ไม่มีประตูลดน้ำท่วมน้ำ ทำให้เกิดการสูญเสียจำนวนมาก และสุดท้ายคือการขาดจิตสำนึก ในการใช้น้ำของประชาชน เช่น การใช้น้ำอย่างไม่ประหยัด ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้สถานการณ์การขาดแคลนน้ำเลวร้ายลงไปอีก และสอดคล้องกับ World Water (2555) ที่กล่าวว่า ความเป็นเมือง (Urbanization) คือหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ การใช้พลังงาน ความเป็นอยู่ของประชากร และการใช้

ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะน้ำ ในขณะที่เมืองเติบโตมากขึ้นด้วยจำนวนประชากร ความต้องการใช้น้ำทั้งหมดจากปริมาณอุปทานน้ำ (Water Supply) ที่มีจะมากขึ้นตามไปด้วย จากการเพิ่มขึ้นของความต้องการน้ำ นอกจากขับเคลื่อนโดยจำนวนประชากรภายในเมือง ยังเป็นผลมาจากปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) ที่ส่งผลต่อปริมาณน้ำทั้งน้ำผิวดินและใต้ดิน

2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่าสามารถแก้ไขได้ด้วยแนวทางที่หลากหลายและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยผู้ประกอบการเสนอให้ลงทุนในระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (RO) ปรับปรุงระบบกักเก็บน้ำ ฝนรังค์และใช้น้ำอย่างประหยัด นำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารจัดการ และสนับสนุนให้ภาครัฐพัฒนาระบบประปา รวมถึงจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวิกฤติ ประชาชนต้องการให้ภาครัฐ จัดหาแหล่งน้ำสำรองสำหรับชุมชน ควบคุมราคาซื้อน้ำจากเอกชน และส่งเสริมการประหยัดน้ำในครัวเรือน ส่วนภาครัฐและเอกชนมองว่าจำเป็นต้องลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำอย่างเป็นระบบ เช่น โรงผลิตน้ำจากทะเล ระบบท่อส่งน้ำ และระบบกักเก็บน้ำดิบ พร้อมทั้งวางแผนและบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดมาตรการควบคุมการใช้น้ำ นำเทคโนโลยี Smart Water Management มาใช้ ส่งเสริมการนำน้ำเสียที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่ และพิจารณาการเติบโตของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากร โดยทุกภาคส่วนต่างเห็นตรงกันว่า การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนต้องมาจากการร่วมมือ การให้ความรู้ และการวางแผนที่คำนึงถึงขีดจำกัดของเกาะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ องค์การบริหารก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ที่กล่าวว่า แนวทางในการแก้ปัญหาน้ำแบ่งออกเป็นสองด้านหลัก คือ มาตรการด้านอุปทาน (Water Supply Measure) และมาตรการด้านอุปสงค์ (Water Demand Measure) โดยมาตรการด้านอุปทานจะเน้นที่การเพิ่มปริมาณน้ำและบริหารจัดการแหล่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ หรือการก่อสร้างระบบส่งน้ำ ส่วนมาตรการด้านอุปสงค์จะเน้นการควบคุมและลดการใช้น้ำโดยตรงด้วยการใช้กฎระเบียบ เทคโนโลยี และการสร้างแรงจูงใจหรือเก็บภาษีเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้水のประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ การประปาส่วนภูมิภาค (2560) ที่กล่าวว่า แนวคิดการจัดการน้ำได้พัฒนาจากการมุ่งเน้นเพียงแค่ การบริหารจัดการด้านอุปทาน (การจัดหาและเพิ่มการผลิตน้ำ) ไปสู่การให้ความสำคัญกับ การบริหารจัดการด้านอุปสงค์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพของผู้ใช้โดยตรง แนวทางใหม่นี้เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์ขาดแคลนทรัพยากรน้ำและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามมาจากการเร่งเพิ่มการผลิตน้ำเพียงอย่างเดียว ดังนั้น การจัดการน้ำแบบองค์รวมจึงมุ่งเน้นทั้งการจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ใช้น้ำให้เกิดการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

8.1 สรุปผล

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ ทั้งต่อภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยมีสาเหตุหลักมาจากการที่เกาะเต่าเป็นเกาะขนาดเล็ก ไม่มีแหล่งน้ำจืดธรรมชาติขนาดใหญ่ ต้องพึ่งพิน้ำฝน น้ำบาดาลที่มีจำกัดและคุณภาพไม่

แน่นอน รวมถึงการขนส่งน้ำจากภายนอกซึ่งมีต้นทุนสูง ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนดำเนินงานสูงขึ้น จำกัดการให้บริการ สร้างความไม่มั่นใจให้นักท่องเที่ยว และกระทบความเป็นอยู่ของแรงงานและคนในชุมชน ขณะที่ประชาชนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ในชีวิตประจำวัน มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเนื่องจากต้องใช้จ่ายในการซื้อน้ำในราคาที่สูงเกินไป คุณภาพชีวิตลดลง และเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ ภาครัฐและเอกชนมองว่าปัญหาน้ำเป็นข้อจำกัดต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว ขาดความมั่นคงของแหล่งน้ำ และต้องการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังกระทบต่อความเป็นอยู่ของแรงงานและชุมชน เป็นปัจจัยเสี่ยงในการลงทุน การแก้ไขปัญหาจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องการการบูรณาการจากทุกภาคส่วนเพื่อหาแนวทางที่ยั่งยืน เช่น การพัฒนาระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล การบริหารจัดการแหล่งน้ำ และการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด ซึ่งแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งการพัฒนาระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล การบริหารจัดการแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่ามีสาเหตุหลักมาจากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่เกาะไม่มีแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ ต้องพึ่งพิงน้ำฝนและน้ำบาดาลซึ่งไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอ น้ำบาดาลซึ่งมีปริมาณและคุณภาพจำกัด ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้ฝนทิ้งช่วงยาวนานขึ้น ทำให้ต้องพึ่งพิงการใช้น้ำบาดาลและการซื้อน้ำจากเอกชนในราคาที่สูงมาก ซึ่งเป็นภาระค่าใช้จ่าย การเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคการท่องเที่ยวโดยขาดการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำที่เพียงพอทำให้ความต้องการใช้น้ำสูงเกินกว่าแหล่งน้ำเดิมจะรองรับได้ รวมถึงระบบประปาของภาครัฐที่ยังไม่เพียงพอและไม่มีประสิทธิภาพ ความท้าทายในการลงทุนและพัฒนา ระบบสาธารณูปโภคด้านน้ำที่มีต้นทุนสูงและความซับซ้อน การบริหารจัดการแหล่งน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดยังขาดประสิทธิภาพ รวมถึงปัญหาน้ำสูญเสียในระบบ ผลกระทบจากการใช้ที่ดินและการพัฒนาที่ขาดการควบคุม ปัญหา ระบบประปาส่วนกลางที่ยังไม่ครอบคลุมและไม่มีประสิทธิภาพ การพึ่งพิงน้ำบาดาลมากเกินไปจนอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพ ต้นทุนการขนส่งน้ำที่สูง การจัดการน้ำเสียที่ยังไม่เหมาะสม การขาดมาตรฐานควบคุมการใช้น้ำ การขาดความร่วมมือเชิงระบบระหว่างภาคส่วนต่างๆ และการขาดการวางแผนระยะยาวแบบองค์รวมในการพัฒนาเกาะ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำเกินกว่าปริมาณน้ำที่มีอยู่และระบบบริหารจัดการจะรองรับได้

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำบนเกาะเต่าสามารถแก้ไขได้ด้วยแนวทางที่หลากหลายและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยผู้ประกอบการเสนอให้ลงทุนในระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (RO) ปรับปรุงระบบกักเก็บน้ำ รมรงค์และใช้น้ำอย่างประหยัด นำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารจัดการ และสนับสนุนให้ภาครัฐพัฒนาระบบประปา รวมถึงจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวิกฤติ ในด้านมุมมองของประชาชนในชุมชนเกาะเต่า

แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่สำคัญคือการพัฒนาและยกระดับระบบประปาส่วนกลางโดยภาครัฐให้มีความทั่วถึง เสถียร มีปริมาณเพียงพอ และราคาที่เข้าถึงได้ เพื่อลดภาระการซื้อน้ำราคาแพงจากเอกชน ประชาชนต้องการให้ภาครัฐพัฒนาระบบประปาส่วนกลางให้ทั่วถึงและเสถียร จัดหาแหล่งน้ำสำรองสำหรับชุมชน เช่น การสร้างฝายเก็บน้ำ การมีแท่งน้ำสำรอง ควบคุมราคาซื้อน้ำจากเอกชนไม่ให้สูงเกินไป และส่งเสริมการประหยัดน้ำในครัวเรือน ส่วนภาครัฐและเอกชนมองว่าจำเป็นต้องลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำอย่างเป็นระบบ เช่น โรงผลิตน้ำจากทะเล ระบบท่อส่งน้ำ และระบบกักเก็บน้ำดิบ พร้อมทั้งวางแผนและบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดมาตรการควบคุมการใช้น้ำ นำเทคโนโลยี Smart Water Management มาใช้ ส่งเสริมการนำน้ำเสียที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่ และพิจารณาการเติบโตของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากร โดยทุกภาคส่วนต่างเห็นตรงกันว่า การแก้ไขปัญหาน้ำอย่างยั่งยืนต้องมาจากการร่วมมือ การให้ความรู้ และการวางแผนที่คำนึงถึงขีดจำกัดของเกาะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ควรมีการศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อมของแนวทางแก้ไขต่างๆ โดยเฉพาะระบบผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (RO) ขนาดใหญ่ ควรวิเคราะห์ต้นทุน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเลจากการปล่อยน้ำทิ้ง และรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม รวมถึงศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำสำรองอื่นๆ ที่เป็นไปได้บนเกาะอย่างละเอียด
- 2) ควรมีการวิเคราะห์รูปแบบและปริมาณการใช้น้ำของครัวเรือน ธุรกิจประเภทต่างๆ และนักท่องเที่ยวอย่างละเอียด เพื่อออกแบบมาตรการและกิจกรรมการรณรงค์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมการประหยัดน้ำและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยี Smart Water Management มาประยุกต์ใช้ในวงกว้าง
- 3) ควรมีการนำเอาข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และระดับน้ำทะเล มาทำการวิเคราะห์คาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพื่อประเมินความเสี่ยงของการขาดแคลนน้ำในอนาคต และวางแผนมาตรการปรับตัวและรับมือที่เหมาะสม
- 4) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายการใช้น้ำอย่างเคร่งครัดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีกฎระเบียบที่ชัดเจนโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง เพื่อควบคุมปริมาณการใช้และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า นอกจากนี้ ยังควรกำหนดเพดานราคาจำหน่ายน้ำของผู้ประกอบการเอกชนให้เป็นธรรม เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายที่สูงของประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อย
- 5) ภาครัฐควรจัดกิจกรรมรณรงค์และให้ความรู้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องถึงความสำคัญของการประหยัดน้ำ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ครัวเรือนและสถานประกอบการติดตั้งระบบกักเก็บน้ำฝน โดยอาจมีมาตรการจูงใจ เช่น การลดหย่อนภาษีหรือการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ เพื่อเพิ่มแหล่งน้ำสำรองในระดับชุมชน และสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง เครือข่ายบริหารจัดการน้ำโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

- 1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาโมเดลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบนเกาะที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่อื่น (ทั้งในประเทศและต่างประเทศ) เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของเกาะเต่า โดยพิจารณาถึงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน รวมถึงบทบาทของหน่วยงานต่างๆ ในการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ
- 2) ควรใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่นประกอบด้วย เช่น การแจกแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาด้านการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป
- 3) ในการศึกษาครั้งนี้จำกัดเฉพาะปัญหาการขาดแคลนน้ำในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีเท่านั้น ดังนั้นควรมีการกระจายกลุ่มตัวอย่างไปยังจังหวัดอื่นด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2565). *พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สืบค้นจาก <https://opm.rid.go.th/backend/web/filemanageruploads/source/opm-main.pdf>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ Q1-Q4 ปี 2563 (ภาคใต้)*. สืบค้นจาก <https://www.mots.go.th/News-link.php?nid=13034>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศ*. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411
- กองบรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์. (2562, 18 กุมภาพันธ์). *เปิดรางวัลทั่วโลกมอบให้เมืองไทย. ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/business/economics/1498221>
- การประปาส่วนภูมิภาค. (2560, 16 พฤศจิกายน). *แนวคิดในการจัดการด้านการใช้น้ำประปา*. สืบค้นจาก <http://rdi.pwa.co.th/images/team/dsm/KMDSM/10.pdf>
- คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (ม.ป.ป.). *แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ: บทสรุปผู้บริหาร*. สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.
- ภาชีตา ภูมิไชยา. (2560). *การบูรณาการการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้น้ำ กรณีศึกษาพื้นที่ขอบเขตผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงัน ปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่เขตผังเมืองรวมชุมชนเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระชุติกานต์ อภินันโท (เชื้อมกลาง). (2560). *การจัดการปัญหาภัยแล้งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วาสนา สุวรรณจิตร. (2564). *กลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย*. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 32(2), 145–163.
- ศิวัช คงทอง. (2565). *แรงจูงใจในการท่องเที่ยวและองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษาเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. *วารสารศิลปศาสตร์ (วังนางเลิ้ง) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, 3(1), 201–210.

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556ก). การคาดการณ์สภาพภูมิอากาศจากแบบจำลองต่าง ๆ. สืบค้นจาก <http://www.onep.go.th/climatechange/index.php/about-central-west-5>.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556ข). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการผลักดันและขับเคลื่อนเครือข่ายและองค์ความรู้ในการจัดการระบบนิเวศพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมปากแม่น้ำบางปะกง. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). ระบบผลิตน้ำประปา (Water Treatment System) หรือนวัตกรรมบ่อกักเก็บ (POG TANKS) ของบริษัท คิดพร้อมทำ จำกัด.
- Nation TV. (2019, September 28). น้ำแพงปัญหาแรงของเกาะเต่า. Retrieved from <https://www.nationtv.tv/news/378744592>
- Southeast Asia Start Regional Center, & WWF. (2008). ความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ. Retrieved from <https://www.tei.or.th/thacityclimate/public/research-45.pdf>
- Water Management Institute. (2013). ปริมาณน้ำที่มีความผันแปร. งานวิจัยองค์การนานาชาติเพื่อการบริหารจัดการน้ำ.

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนคร ภายใต้บริบทมูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย

Guidelines for Developing the Participation of Families of Autistic Persons in Sakon Nakhon Province under the Context of the Autism Foundation of Thailand

วรรณภัทร สุขประเสริฐ¹

วันรับ: 29 กรกฎาคม 2568 วันแก้ไข: 8 สิงหาคม 2568 ยอมรับ: 8 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนคร และ 2) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวบุคคลออทิสติก ภายใต้บริบทของมูลนิธิออทิสติกไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ปกครองและผู้บริหารจำนวน 20 คน ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมระหว่างมูลนิธิออทิสติกไทยกับชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกระดับจังหวัดสกลนคร ดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนคร พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) ขาดความรู้ความเข้าใจ (2) ภาระงานและภาระครอบครัว (3) ขาดแรงสนับสนุนจากภายนอก (4) ทศนคติและการยอมรับ และสุดท้าย (5) ขาดกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

2) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ (1) การให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพ (2) การสร้างเครือข่ายและกลุ่มสนับสนุน (3) การสนับสนุนด้านอาชีพและเศรษฐกิจ (4) การสร้างเวทีสื่อสารระหว่างหน่วยงาน และสุดท้าย (5) การเสริมแรงจิตใจเชิงบวก

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลออทิสติกอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จริง ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภายนอก โดยเฉพาะด้านความรู้ แรงจูงใจ และทรัพยากรในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของครอบครัว, บุคคลออทิสติก, มูลนิธิออทิสติกไทย, วิสาหกิจเพื่อสังคม

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

Abstract

This qualitative research aimed to (1) explore the problems and obstacles of family participation among parents of autistic persons in Sakon Nakhon Province and (2) identify guidelines for enhancing their participation within the context of the Autism Foundation of Thailand. In-depth interviews were conducted with 20 key informants, including parents and organizational executives. From the research results, the problems and obstacles in the participation between the Thai Autistic Foundation and the Sakon Nakhon Provincial Autistic Parents Association can be summarized as follows:

1) Problems and obstacles in the participation of autistic parents in Sakon Nakhon Province. There were 5 major problems and obstacles: (1) Lack of knowledge and understanding (2) Work and family burdens (3) Lack of external support (4) Attitude and acceptance and finally (5) Lack of effective coordination mechanisms.

2) Guidelines for developing the participation of parents of autistic persons in Sakon Nakhon Province. The results of the study found important development guidelines as follows: (1) Providing knowledge and developing potential (2) Creating networks and support groups (3) Supporting careers and the economy (4) Creating a communication platform between agencies and finally (5) Enhancing positive motivation.

The research findings reflect that family involvement is a key factor contributing to the sustainable improvement of the quality of life of individuals with autism. However, such involvement can only be effectively realized with external support, particularly in terms of knowledge, motivation, and local-level resources.

Keywords: Family participation, autistic persons, Autism Foundation of Thailand, social enterprise

1. บทนำ

ปัญหาออทิสติกเป็นปัญหาทางพัฒนาการที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็นวันตระหนักรู้ออทิสติกโลก เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนตระหนักและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคคลออทิสติกในประเทศไทย มูลนิธิออทิสติกไทยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนให้บุคคลออทิสติกสามารถพึ่งพาตนเอง มีอาชีพและรายได้ผ่านกลไกวิชาชีพเพื่อสังคม โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวเป็นแกนกลางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ชูศักดิ์ จันทยานนท์, 2566)

มูลนิธิออทิสติกไทย เป็นองค์กรภาคประชาสังคมที่ตระหนักรู้ถึงสภาพปัญหาความรุนแรงของผู้ป่วยออทิสติก มูลนิธิออทิสติกไทย จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ เป็นองค์กรนิติบุคคลเอกชนที่ดำเนินงานมุ่งเน้นด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลออทิสติก โดยมีเป้าหมายหลักคือเป็นหน่วยในการที่จะพัฒนาชุดความรู้เรื่องของออทิสติกไปสู่ครอบครัวและชุมชน สนับสนุนให้บุคคลในกลุ่มเป้าหมายสามารถดำเนินชีวิตอิสระในสังคมได้ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในอาชีพและรายได้ของบุคคลออทิสติก

ภายใต้บริบทมูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึง สภาพทั่วไปของครอบครัวบุคคลออทิสติก ตลอดจนรับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมกับมูลนิธิออทิสติกไทย เพื่อยกระดับพัฒนาบุคคลออทิสติกให้มีศักยภาพอย่างก้าวกระโดด สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา เตรียมความพร้อมเข้าสู่การประกอบอาชีพและการจ้างงาน เพื่อให้ผู้ปกครองและบุคคลออทิสติกสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเองและเป็นที่ยอมรับในสังคม

มูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นว่าจังหวัดสกลนคร เป็นภาคที่มีสถิติความยากจนมากที่สุด อ้างอิงจากงานวิจัย “โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดสกลนคร” ในปี 2563 (มาลี ศรีพรหม, 2563) เน้นการค้นหาสอบถามข้อมูลจาก TPMAP เป็นหลัก ซึ่งเก็บข้อมูลครัวเรือนได้ 9,883 ครัวเรือนจาก 10,690 ครัวเรือน (92.45%) นำเข้าระบบฐานข้อมูลครัวเรือน ยากจนระดับ พื้นที่ (Practical Poverty Platform-PPP Connex) ความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้คือ จากจำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัดสกลนคร จำนวน 1,141,135 คน เป็นผู้พิการที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสกลนคร มีจำนวนทั้งสิ้น 39,550 คน แบ่งเป็นเพศชาย 21,468 คน เพศหญิงจำนวน 18,082 คน และจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ. 2565 พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเส้นความยากจน 2,684 บาท/คน/เดือน (สำนักงานสถิติจังหวัดสกลนคร, 2567) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวบุคคลออทิสติกจังหวัดสกลนครภายใต้บริบทของมูลนิธิออทิสติกไทย

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดสกลนคร ภายใต้บริบทมูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของครอบครัวบุคคลออทิสติก ตลอดจนรับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมกับมูลนิธิออทิสติกไทย เพื่อยกระดับพัฒนาบุคคลออทิสติกให้มีศักยภาพอย่างก้าวกระโดด สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา เตรียมความพร้อมเข้าสู่การประกอบอาชีพและการจ้างงาน เพื่อให้ผู้ปกครองและบุคคลออทิสติกสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเองและเป็นที่ยอมรับในสังคม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดสกลนคร ภายใต้บริบทของมูลนิธิออทิสติกไทย
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดสกลนคร ภายใต้บริบทของมูลนิธิออทิสติกไทย

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ มุ่งเน้นศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ และแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก รวมถึงการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก

3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 20 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้ปกครองครอบครัวบุคคลออทิสติก ที่เป็นสมาชิกชมรมผู้ปกครองออทิสติกจังหวัดสกลนคร
- 2) กลุ่มผู้บริหารและบุคลากร ของมูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย

โดยทั้ง 2 กลุ่มนี้ ต้องมีความยินดีในการให้สัมภาษณ์ เปิดเผยความคิดเห็น และข้อมูลโดยสมัครใจและอย่างเต็มใจ

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยดำเนินการในเขตพื้นที่ จังหวัดสกลนคร โดยเฉพาะพื้นที่โดยรอบของชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ในการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามจริงเพื่อสังเกตสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลจากแหล่งที่เกี่ยวข้องโดยตรง

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2568 โดยประกอบด้วยช่วงการวางแผน การเก็บข้อมูลภาคสนาม การถอดบทสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัย

เชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major Themes) หรือแบบแผนหลัก (Major Pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความเคร่งและแม่นยำ (Rigor) เพื่อให้กระบวนการวิจัยครั้งนี้ มีความเข้มข้น (Intensive Process) มากยิ่งขึ้น

4. ทบทวนวรรณกรรม

มูลนิธิอโศกไทย ได้ทำการก่อตั้งเป็นองค์กรนิติบุคคล จากกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2548 และได้รับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 และได้ผ่านการประเมินมาตรฐานองค์กรด้านคนพิการในระดับดีมาก ตั้งแต่พ.ศ. 2552-2566 จากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (มูลนิธิอโศกไทย, 2566)

4.1 ความสำคัญของมูลนิธิอโศกไทย

มูลนิธิอโศกไทย เป็นองค์กรที่มุ่งช่วยเหลือบุคคลออทิสติกและบุคคลที่บกพร่องทางพัฒนาการหรือการเรียนรู้ในสังคม บนฐานการจัดการความรู้ การพัฒนานวัตกรรมต้นแบบและความร่วมมืออย่างบูรณาการ และมีค่านิยมองค์กรที่สำคัญคือ “เชื่อมั่นในศักยภาพ และสนับสนุนการเข้าถึงสิทธิอย่างเป็นจริง” ยอมรับในความหลากหลายและแตกต่าง เชื่อมั่นในศักยภาพในบุคคลออทิสติก บุคคลที่บกพร่องทางพัฒนาการหรือการเรียนรู้และพลังความร่วมมือของครอบครัวและการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลออทิสติก เข้าถึงสิทธิและบริการตามที่กฎหมายกำหนดด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ สนับสนุนให้มีรายได้ มีอาชีพที่มั่นคง สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องรอรับเงินบริจาค (มูลนิธิอโศกไทย, 2566)

มูลนิธิอโศกไทย เป็นองค์กรที่ทำงานร่วมกันทั้งบุคคลออทิสติกและบุคคลทั่วไป ที่มุ่งเน้นด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลออทิสติก อีกทั้งด้านธุรกิจที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งภายในองค์กรก็จะมีทั้งบุคลากรที่เป็นบุคคลทั่วไปและบุคคลออทิสติก ดังนั้น จึงมีข้อจำกัดในการทำงานในด้าน ๆ แตกต่างกันไป ผู้วิจัยได้จำแนกออกตามลักษณะส่วนบุคคล ดังนี้

บุคคลออทิสติก จะมีข้อจำกัดให้การทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าใจและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการแสดงท่าทางแตกต่างจากคนทั่วไป เช่น บางคนใช้คำพูดในการสื่อสารไม่ได้เมื่อถึงเวลาที่พวกเขาต้องการ ทำให้ผู้อื่นประสบปัญหาในการทำความเข้าใจ อาจจะเพิกเฉยกับสิ่งที่คนอื่นต้องการสื่อสารหรือบางคนที่มีภาวะออทิสซึมจะแสดงอาการที่มีความสุขในช่วงเวลาหนึ่ง หลังจากนั้นก็แสดงอาการเสียใจและโมโหได้หรือแสดงอาการเกรี้ยวกราด หรือบางคนไม่สามารถที่จะทำอะไรต่อเนื่องได้เป็นระยะเวลานาน ส่งผลต่อการกำหนดเวลาในการทำงานก็เป็นได้ ซึ่งพฤติกรรมที่พวกเขาแสดงออกมานั้นอาจส่งผลในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ในบางเวลา

สำหรับบุคคลทั่วไป ทางมูลนิธิฯ ได้เปิดโอกาสให้กับทุกคนได้ทำงาน ซึ่งในส่วนการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม ด้านการบริหารจัดการ เช่น การเงิน การบัญชี เป็นต้น ต้องการบุคคลที่มีทักษะความชำนาญในการบริหารจัดการ ซึ่งการเงิน การบัญชี ในรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ

และมีทักษะอยู่จำนวนมาก ทำให้องค์กรยังคงประสบปัญหาด้านนี้อยู่เรื่อยมา ส่งผลให้การดำเนินงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ

โดยที่ผ่านมา มูลนิธิอหิสติกไทยมีความมุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพบุคคลอหิสติกอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้จัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ ปรับมุมมองและทัศนคติที่ถูกต้องให้กับผู้ปกครองและครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับความสามารถทางทักษะอาชีพ และความแตกต่างของบุคคลอหิสติก

อย่างไรก็ดี บุคคลอหิสติก ตลอดจนผู้ปกครองของบุคคลอหิสติกมีความสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัวอย่างยั่งยืน เพื่อลดการพึ่งพาเงินบริจาค ทางมูลนิธิฯ จึงมีเจตนารมณ์ส่งเสริมให้มีทักษะอาชีพ (Up-Skill) ในการทำธุรกิจเพื่อสังคม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการทางธุรกิจมาเป็นเครื่องมือ ได้แก่ ทักษะด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองความต้องการของตลาด ทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการ ทักษะการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ทักษะการขายและการตลาด ทักษะด้านบัญชีการเงิน รวมทั้งทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายใหม่ ๆ เป็นต้น เพื่อยกระดับทักษะจากการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ ไปจนถึงการดำเนินการเป็นธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) ในที่สุด

4.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Participation)

จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม มีผู้วิจัยหลาย ๆ คน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

พจนานุกรมอังกฤษฉบับ Oxford (Oxford English Dictionary: OED) ได้ให้คำนิยาม คำว่า “การมีส่วนร่วม (Participation)” ไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น กระทำบางอย่างบางเรื่อง” หากอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ในทางวิชาการจะหมายถึงความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ ความรู้สึก นึกคิดของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม เป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้เกิดความสำเร็จ เกิดความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) หรือเข้าไปช่วยเหลือ (Contribution) และมีความรับผิดชอบต่อ (Responsibility) ซึ่งจะเกิดขึ้นทุกระดับของสายบังคับบัญชา ใน 3 ลักษณะ คือ มีการช่วยเหลือ มีการให้อำนาจ และมีขอบเขตภาระงาน

อรพินทร์ สฟโชคชัย (2538 อ้างถึงใน วนิดา รุ่งโยธิน, 2561, น.13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาของรัฐหรือกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ประชาชนสมัครใจเข้าร่วม ทุกคนร่วมรับผลประโยชน์และร่วมลงทุนลงแรงด้วย จึงนับว่าเป็นการมีส่วนร่วมตามความหมายที่เป็นธรรม

Reeder (1971 อ้างถึงใน วนิดา รุ่งโยธิน, 2561, น. 13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่เปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวของผู้มีส่วนร่วมเอง ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบต่าง ๆ

Cohen and Uphoff (1977, pp. 7-9 อ้างถึงใน สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, น. 10) ผู้ริเริ่มทฤษฎีการมีส่วนร่วม ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ การที่ผู้มีส่วนร่วมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 4 กระบวนการ คือ

1) มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การที่มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการดำเนินการ โดยมี การอธิบายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อกำหนดทางเลือก และการ ตัดสินใจว่าจะทำกิจกรรมใดๆ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่าง การดำเนินงานด้วย

2) มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน หมายถึง การที่มีส่วนร่วมในทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในด้านของ การเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานต่าง ๆ ด้วย

3) มีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมประเภทนี้มีสองนัย คือ เป็นทั้งการร่วม รับประโยชน์และร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากการดำเนินงาน ผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ ด้านรายได้ทรัพย์สิน ด้าน สังคม และด้านประโยชน์ส่วนบุคคล

4) มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ หมายถึง การที่เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ในลักษณะของการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามผลนั้น นับเป็นกระบวนการที่ใช้ใน การแก้ไขปัญหา เพื่อสนองความต้องการของตนและชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้มีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็น เจ้าขององค์กรมากขึ้น การดำเนินขององค์กรราบรื่น ได้รับความร่วมมือมากขึ้น และให้ประโยชน์แก่ผู้มีส่วนร่วมมาก ขึ้นและมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้น ตลอดจนช่วยพัฒนาขีดความสามารถได้มากขึ้น (สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, น. 13)

Ramos and Fletcher (1982 อ้างถึงใน สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, น. 13) กล่าวถึง ความสำคัญของการมี ส่วนร่วมไว้ว่าเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจของรัฐบาล เพิ่มความรับผิดชอบ ความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐ ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และสร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยงาน วางแผนงาน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, น. 28 อ้างถึงใน สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, น. 13) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า มี ความสำคัญในเชิงการพัฒนา เนื่องจากการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) ทำให้เกิดความสนใจและมีความรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลซึ่งเห็นพ้องต้องกัน
- 2) ทำให้เห็นภาพรวมร่วมกัน ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ให้เกิดการผลักดันร่วมกัน วางแผนและลงมือ กระทำร่วมกัน
- 3) ทำให้มีการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน

ในบริบทประเทศไทย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องงานของศุภลักษณ์ สืบคำ (2564) ระบุว่า ครอบครัวของบุคคล ออทิสติกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่อยู่ในระดับรายได้ต่ำ มีภาระในการดูแลสมาชิกในครอบครัวหลาย ด้าน และต้องการความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเลี้ยงดู การศึกษาพิเศษ และสิทธิทางกฎหมาย และการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและการศึกษาพิเศษ ด้านนโยบายมูลนิธิออทิสติกไทยได้พัฒนาโมเดลวิสาหกิจ เพื่อสังคม ส่งเสริมครอบครัวให้ร่วมออกแบบกิจกรรมฝึกอาชีพแก่บุคคลออทิสติก (ชูศักดิ์ จันทยานนท์, 2566) แต่ยังคงมีข้อจำกัดเรื่องแรงจูงใจและทรัพยากรในระดับชุมชน (วรวิทย์ จันทยานนท์, 2560)

ในประเด็นการมีส่วนร่วมของครอบครัวในบริบทของบุคคลออทิสติก พบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะชีวิตของบุคคลออทิสติกอย่างมีนัยสำคัญ (Turnbull, Turnbull, Erwin, & Soodak, 2006) ทั้งนี้ ครอบครัวมีบทบาทในการสนับสนุนด้านอารมณ์ การให้กำลังใจ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของบุตรหลาน (Dunst, Trivette, & Deal, 1988) จากความสำคัญของการมีส่วนร่วม พบว่า ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะมีผลตอบสนองหรือสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง เพราะผู้มีส่วนร่วมจะทราบถึงปัญหาและความต้องการ จะมีผลนำไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมกลุ่มหรือในองค์กรต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1977) ซึ่งแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล เป็นกรอบการวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับการศึกษานี้ เนื่องจากครอบคลุมมิติบทบาทที่หลากหลายของครอบครัวในทุกช่วงของกระบวนการมีส่วนร่วมการศึกษาที่อาศัยการทบทวนวรรณกรรมด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวในบริบทของบุคคลออทิสติก โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรม การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะชีวิตของบุคคลออทิสติกอย่างมีนัยสำคัญ (Turnbull et al., 2006) ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านสนับสนุนทางอารมณ์ การจัดสิ่งแวดล้อม และการให้กำลังใจ (Dunst et al., 1988)

นอกจากนี้ แนวทางของมูลนิธิออทิสติกไทยได้พยายามสร้างโมเดลวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพให้บุคคลออทิสติกมีรายได้ (ชูศักดิ์ จันทยานนท์, 2566) โดยส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบกิจกรรม การฝึกทักษะ จนถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านแรงจูงใจ ความเข้าใจ และทรัพยากรในระดับพื้นที่ (วรวิทย์ จันทยานนท์, 2560)

5. ผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนคร ภายใต้บริบทของมูลนิธิออทิสติกไทย และ (2) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ปกครองและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 ราย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก

จากผลการวิจัย สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมระหว่างมูลนิธิออทิสติกไทยกับชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดสกลนคร ดังนี้

5.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนคร พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1) ขาดความรู้ความเข้าใจ

ผู้ปกครองบางรายมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาการออทิสติกและแนวทางการดูแลไม่เพียงพอ ส่งผลต่อการตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในกิจกรรมพัฒนาบุคคลออทิสติก ผู้ปกครองบุคคลออทิสติกนั้นจะต้องเปิดใจ และใส่ใจในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคคลออทิสติกให้มากขึ้นไม่เพียงแต่เป็นผู้ดูแล แต่ยังต้องเป็นครูให้กับบุคคลออทิสติกอีกด้วย ต้องเปิดใจเข้ามาเป็นสมาชิกในชมรม และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางชมรมจัดให้ เพื่อนำองค์ความรู้ต่างๆ กลับไปพัฒนาบุคคลออทิสติก เพื่อให้บุคคลออทิสติกสามารถพึ่งพาตัวเอง และอยู่

ร่วมกับผู้อื่นได้ เตรียมความพร้อมในการทำงานและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเอง และเป็นที่ยอมรับในสังคม

2) ภาระงานและภาระครอบครัว

หลายครอบครัวมีข้อจำกัดด้านเวลาและแรงงาน เนื่องจากต้องแบ่งเวลาระหว่างการดูแลสมาชิกในครอบครัวกับการประกอบอาชีพ ส่งผลให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ลดลง

อาการของบุคคลออทิสติก ที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง ไม่สามารถคาดเดาได้ว่า จะเกิดอาการเปลี่ยนแปลงขึ้นเวลาไหน การติดต่อประสานไปยังบุคคลองค์กรหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นข้อจำกัดเรื่องเวลาที่ไม่ตรงกันหรือผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเวลาที่สำคัญสำหรับชีวิตคือการทำการผลิตเพื่อยังชีพ ฉะนั้นจึงให้ความสำคัญกับเวลาในการสร้างผลผลิตเพื่อการดำรงชีวิต เวลาที่มีการจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้ ก็ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมได้ ทำให้เสียโอกาสในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลออทิสติก

3) ขาดแรงสนับสนุนจากภายนอก

ทั้งในระดับชุมชนและหน่วยงานรัฐยังไม่มีระบบสนับสนุนที่ต่อเนื่องหรือครอบคลุม ทำให้ผู้ปกครองรู้สึกโดดเดี่ยว และไม่เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนจากการมีส่วนร่วม มีบุคคลออทิสติกหลายครอบครัว ที่เข้าไม่ถึงสิทธิ์พึงได้ ตามที่ภาครัฐจัดสรรให้ ซึ่งมีหลายสาเหตุ เรื่องการศึกษาเป็นข้อหนึ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากข้อมูลต่างๆของหน่วยงานราชการที่เป็นข้อกฎหมาย ผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อย ไม่เข้าใจและเข้าถึงยาก ยิ่งการสื่อสารทุกวันนี้อยู่ในรูปแบบออนไลน์เป็นส่วนมาก ยิ่งทำให้ผู้ปกครองทางไกลข้อมูลมากขึ้น ข้อจำกัดทั้งหมดไม่ว่าเรื่อง ความรู้ เวลา และระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ล้วนมีผลเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ทำให้เข้าไม่ถึงข้อมูลและการบริการต่าง ๆ

4) ทัศนคติและการยอมรับ

บางครอบครัวมีทัศนคติลบหรือยังไม่ยอมรับความพิการของบุตรอย่างแท้จริง ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาและมีส่วนร่วมในกิจกรรม ในสังคมชนบทค่านิยมความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบาปกรรมเวร ยังฝังรากลึกในจิตวิญญาณของคนในชุมชน การที่ครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง มีผู้บกพร่องไม่ว่าจะด้านใดก็ตาม ยังมีความเชื่อว่าเกิดจากความบาป ไม่กล้าที่จะเปิดเผย การมีแนวคิดนี้จะรู้สึกถูกกีดกัน ปฏิเสธ ดำเนินชีวิต รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า เป็นข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต นำไปสู่การลดคุณค่าตัวเอง เป็นอุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตัวเอง แล้วการที่จะได้รับสิทธิ์ต่างๆจากภาครัฐ ต้องมีการขึ้นทะเบียนคนพิการ นี่เองเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่การช่วยเหลือดูแลไม่ได้อย่างทั่วถึง

5) ขาดกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

การสื่อสารระหว่างมูลนิธิ ชมรมผู้ปกครอง และครอบครัว ยังมีช่องว่าง ทั้งในเชิงระบบและบุคลากร ทำให้การจัดกิจกรรมหรือโครงการไม่สามารถเข้าถึงผู้ปกครองได้ทั่วถึง โดยในแต่ละภาคที่มูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย ได้แบ่งพื้นที่เพื่อการประสานงานไว้นั้น ในทางปฏิบัติ มีบางพื้นที่ เป็นปัญหา อุปสรรคในการเดินทางติดต่อเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม หรือกิจกรรมอื่นๆควรแบ่งพื้นที่ให้เล็กลงเพื่อให้ครอบคลุม เข้าถึงได้สะดวก และรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

5.2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบ
แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่

1) การให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพ

ควรมีการจัดอบรม สัมมนา หรือกิจกรรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอดีต ทักษะการดูแล และสิทธิที่พึงได้รับ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ

2) การสร้างเครือข่ายและกลุ่มสนับสนุน

การรวมกลุ่มของผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างพลังใจ และสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความรู้สึกละโดดเดี่ยว

3) การสนับสนุนด้านอาชีพและเศรษฐกิจ

การฝึกทักษะอาชีพและสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ช่วยให้ครอบครัวมีรายได้มั่นคง และสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น

4) การสร้างเวทีสื่อสารระหว่างหน่วยงาน

พัฒนา “กลไกกลาง” หรือ “ศูนย์กลางการสื่อสาร” ระหว่างครอบครัว ชุมชน และมูลนิธิ เพื่อให้การประสานงานเป็นระบบมากขึ้น

5) การเสริมแรงจิตใจเชิงบวก

ควรมีระบบการยกย่อง/ให้รางวัลแก่ครอบครัวที่มีความร่วมมือดี เพื่อเป็นแรงจูงใจ และตัวอย่างที่ดีแก่ครอบครัวอื่น ๆ

6 การอภิปรายผล

ปัจจุบันสมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก (ไทย) เป็นองค์กรหลักในการดำเนินการขับเคลื่อนการรณรงค์ในประเทศไทย ได้ร่วมมือกับกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกับชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกแต่ละจังหวัดได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมทักษะชีวิตบุคคลออทิสติกใน 45 จังหวัด ซึ่งก็ยังมีบุคคลออทิสติกที่ยังขาดโอกาส ให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมไทยอย่างจริงจัง แนวทางในการปฏิบัติที่จะช่วยอีกทางหนึ่งผู้ปกครองบุคคลออทิสติกนั้นจะต้องเปิดใจและใส่ใจในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคคลออทิสติกให้มากขึ้นไม่เพียงแต่เป็นผู้ดูแลแต่ยังต้องเป็นครูให้กับบุคคลออทิสติกอีกด้วย ต้องเปิดใจเข้ามาเป็นสมาชิกในชมรม และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางชมรมจัดให้ เพื่อนำองค์ความรู้นั้น ๆ กลับไปพัฒนาบุคคลออทิสติก เพื่อให้บุคคลออทิสติกสามารถพึ่งพาตัวเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เตรียมความพร้อมในการทำงานและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานสร้างอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเอง และเป็นที่ยอมรับในสังคม

การที่บุคคลเป็นออทิสติก มีอาการหลายระดับ ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ยากที่จะเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะผู้ปกครองที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ขาดความสามารถที่จะเรียนรู้และเข้าใจในการดูแล ทำให้พัฒนาการได้ช้า และเป็นการสะสมปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันที่บั่นทอนในหลายด้าน ถึงแม้ทางหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่จะช่วยหนุนเสริมในทุกโอกาสที่ทำได้ แต่การตอบรับจากผู้ปกครองยังเป็นปัญหาอุปสรรคลำดับแรก เพราะอารมณ์พฤติกรรมของบุคคลออทิสติก มีหลากหลายอารมณ์ เอาแน่นอนไม่ได้ แต่ละคนถึงแม้จะจัดอยู่ในระดับเดียวกันตามข้อกำหนดทางวิชาการ แต่สิ่งที่แต่ละคนแสดงออกไม่เหมือนกัน จึงไม่สามารถที่จะจัดการให้เป็นระบบแบบเดียวกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอินทอร ประจิตร และคณะ (2567) กล่าวคือ การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมต่อการพัฒนาความสามารถของผู้ปกครองในการปรับพฤติกรรมเด็กออทิสติก ผู้ปกครองเด็กออทิ

สตักมีการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นทั้งด้านการนำความรู้ไปใช้ในการปรับพฤติกรรม ด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อการปรับพฤติกรรม ด้านการสร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรม และด้านการใช้ทักษะในการปรับพฤติกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับ ผู้ปกครองเด็กออทิสติกที่ได้รับการดูแลตามระบบปกติของโรงเรียน

6.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมระหว่างมูลนิธิออทิสติกไทยกับชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกระดับจังหวัด ดังนี้

1) การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะในชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกระดับจังหวัดที่มีผู้สูงอายุเป็นบุคลากรส่วนใหญ่ และต้องประสานงานกับ มูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทยที่มีบุคลากรรุ่นใหม่เป็นผู้ส่งสาร

2) ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผู้ปกครองที่มีบุคคลในครอบครัวเป็นออทิสติก ส่วนมากมีข้อจำกัด เรื่องสถานะทางเศรษฐกิจ เป็นครอบครัวยากจน ส่วนครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เขาสามารถดูแลตัวเองได้ โครงสร้างที่มูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทยวางรูปแบบไว้ให้แต่ละจังหวัดรวมตัวกันจัดตั้ง ชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดนั้น ถึงแม้จะเป็นแนวทางที่ดีในกันร่วมมือกันเพื่อสร้างความเข้มแข็ง แต่ก็ยังพึ่งตัวเองไม่ได้เต็มที่ โครงสร้างองค์กร คณะกรรมการบริหารชมรม ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ปกครองบุคคลออทิสติกที่สูงอายุ และมีจำนวนจำกัด ไม่มีใครมา ต่อยอดสานงานต่อ ถึงแม้มูลนิธิจะสนับสนุนเรื่องการอบรม จัดองค์ความรู้ลงมาสู่พื้นที่ แต่การรับยังมีข้อจำกัด ดังกล่าว

3) ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงทำให้การขับเคลื่อนภาระ งานเพื่อยกระดับในการพัฒนาบุคคลออทิสติกนั้น ไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เกิดปัญหาซ้ำซ้อนขึ้นมาอีกในเรื่องของ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับโอกาสในการเข้าถึงการให้ความรู้ การพัฒนา และการช่วยเหลือต่างๆ

4) ขาดผู้นำท้องถิ่น เป็นปัญหาหนึ่งที่ทางมูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย และชมรมผู้ปกครองบุคคล ออทิสติกระดับจังหวัด พยายามที่จะแก้ปัญหาตรงนี้ ซึ่งเป็นฝ่ายเสนอโอกาสและทางเลือกให้ โดยการจัดทำกรอบรม จัดหางบประมาณเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการประกอบการ สร้างรายได้ให้กับครอบครัวบุคคลออทิสติก ให้บรรลุ เป้าหมายในการพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน โดยต้องสร้างผู้นำที่ได้รับการยอมรับในชุมชนให้เป็นบุคคลต้นแบบในเรื่อง นี้

5) ปัญหาด้านระยะทาง ด้วยระยะทางที่ห่างไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชนบทบนพื้นที่สูง เช่นที่ภาคเหนือ การเดินทางมาเพื่อรับบริการตามสิทธิ์ต้องมีปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเงิน เวลา ทำให้ผู้ปกครองบางคนเสียโอกาส สำคัญไป

สอดคล้องกับงานวิจัยกนกวรรณ รัตนศรีสุข และคณะ (2565) กล่าวว่าคือ ผลของการปรับพฤติกรรมเด็ก ออทิสติกที่มีภาวะสมาธิสั้นโดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ พบว่าเด็ก ออทิสติกที่มีภาวะสมาธิสั้นมีความใส่ใจในการ เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังจากได้เรียน ด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นกิจกรรมศิลปะที่มีรูปแบบวิธีการมีความหลากหลาย ทั้งการวาด วาดภาพระบายสี การพิมพ์ การปั้น และการสร้างสรรค์จากวัสดุ มาเป็นสื่อในการกระตุ้นความสนใจ ใส่ใจในการเรียน ในทุก ๆ กิจกรรมที่สร้างขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความใส่ใจ ทางด้านการฟัง การมองและการปฏิบัติงาน เนื่องจาก กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์นั้น เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องใช้เวลาประสานสัมพันธ์ ของประสาทสัมผัสในหลาย ๆ ด้าน

ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียน มุ่งความสนใจไปที่การทำงานอยู่ตลอดเวลาของการเรียน โดยผู้เรียนต้องจดจ่ออยู่กับกิจกรรมที่อยู่ตรงหน้าคนเท่านั้น จึงจะสามารถทำงานให้สำเร็จได้

อีกทั้งผลการศึกษานี้สะท้อนถึงสถานการณ์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองบุคคลออทิสติกในจังหวัดสกลนคร ภายใต้บริบทของมูลนิธิออทิสติกแห่งประเทศไทย ซึ่งมีทั้งโอกาสและข้อจำกัด โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยเชิงประเด็นร่วมกับแนวคิดทางทฤษฎีได้ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

จากผลการวิจัย พบว่าผู้ปกครองจำนวนหนึ่งยังขาดโอกาสและศักยภาพในการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมหรือแนวทางการสนับสนุนบุคคลออทิสติก โดยเฉพาะในระดับนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977 อ้างถึงใน สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ คือ การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การตั้งปัญหา และเสนอแนวทางแก้ไข แต่ในกรณีนี้ การสื่อสารสองทางยังไม่เพียงพอ ทำให้ความต้องการของผู้ปกครองยังไม่ถูกสะท้อนในเชิงนโยบายอย่างแท้จริง

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

แม้ว่าจะพบข้อจำกัดด้านระยะทาง ทุนทรัพยากรและการจัดการเวลา แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นและเสียสละในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การฝึกอบรมหรือการจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ (Operational Participation) ตรงตามแนวคิดของ Ramos and Fletcher (1982 อ้างถึงใน สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562) ที่เน้นว่า การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือส่งเสริมความรับผิดชอบและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

การได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในแง่ของความรู้ การสนับสนุนด้านจิตใจ และการพัฒนาอาชีพ เป็นประเด็นที่มีความเด่นชัดในผลการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตอบแทนที่สมเหตุสมผล (Reciprocal Participation) ผู้ปกครองรู้สึกว่ามีคุณค่าและสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 อ้างถึงใน สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันและเป็นเจ้าของกระบวนการพัฒนา

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ด้านนี้ยังคงเป็นจุดอ่อน เนื่องจากการไม่มีการเปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองเข้ามาเสนอความคิดเห็นหลังจบโครงการหรือกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งขาดการป้อนกลับ (Feedback Loop) ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ขององค์กร ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ควรนำไปพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผลเชิงมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation)

5) ปัจจัยหนุนเสริมและอุปสรรค

การมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อม เช่น ด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่อธิบายว่าบริบทของการมีส่วนร่วม (Contextual Dimensions) คือ ปัจจัยสำคัญในการกำหนดระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในพื้นที่ทางไกลที่ขาดโครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มเปราะบางในชนบท

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

ชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกระดับจังหวัด มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติกและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และมีพันธกิจ ในการส่งเสริมองค์ความรู้พัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้นผู้ปกครองที่ส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการของชมรมฯ เปิดใจยอมรับและเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ทางชมรมฯ จัด จึงให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง อย่างจังหวัดสกลนครซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ สามารถที่จะรวบรวมสมาชิก จัดตั้งเป็นกลุ่มประกอบการเพื่อสังคมขึ้นมาได้ ถือว่าเป็นจังหวัดแรกของชมรมฯ ในระดับจังหวัดที่ทำเรื่องนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างความสำเร็จนี้ เมื่อเทียบกับจำนวนชมรมฯ ที่มีอยู่ทั่วประเทศ และจำนวนสมาชิกชมรมฯ ที่เข้าถึงกิจกรรมเหล่านี้ ยังเป็นจำนวนที่น้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอรพินทร์ สพโชคชัย (2538 อ้างถึงใน วนิดา รุ่งโยธิน, 2561) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาของรัฐหรือกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ประชาชนสมัครใจเข้าร่วม ทุกคนร่วมรับผลประโยชน์และร่วมลงทุนลงแรงด้วย จึงนับว่าเป็นการมีส่วนร่วมตามความหมายที่เป็นธรรม และ Reeder (1971 อ้างถึงใน วนิดา รุ่งโยธิน, 2561) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่เปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวของผู้มีส่วนร่วมเอง ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบต่าง ๆ และผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลออทิสติกอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จริงต้องอาศัยการสนับสนุนจากภายนอก โดยเฉพาะด้านความรู้ แรงจูงใจ และทรัพยากรในระดับท้องถิ่น แนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทของจังหวัดสกลนครได้อย่างเหมาะสม โดยการเน้นกระบวนการตัดสินใจร่วม การมีบทบาทในกิจกรรมของมูลนิธิ และการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

7.2 ข้อเสนอแนะ

หัวใจสำคัญของการดำรงชีพคือการมีปัจจัยสี่ครบ การมีรายได้เพื่อใช้จ่ายในครอบครัวก็เป็นเรื่องสำคัญจากการศึกษาครั้งนี้ เห็นความต้องการส่วนใหญ่ของผู้ปกครองที่ต้องการรายได้เพิ่ม ประกอบกับชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดสกลนคร ได้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งตอนนี้จดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เป็นตัวอย่างหนึ่งของความสำเร็จ ที่พื้นที่อื่นสามารถที่จะร่วมเรียนรู้และขับเคลื่อนไปพร้อมกัน และอีกประเด็นหนึ่ง คือ จากแนวโน้มที่บุคคลออทิสติกของประเทศไทยจะเพิ่มมากขึ้น มูลนิธิบุคคลออทิสติกแห่งประเทศไทยกับเครือข่ายที่มีอยู่ในตอนนี้ อาจจะเพียงพอที่จะแก้ไขและขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายได้เพียงลำพัง หวังว่าทุกคนที่ร่วมใช้ชีวิตในประเทศไทย ต้องช่วยกันเปิดใจว่า เรื่องนี้ควรเป็นวาระแห่งชาติอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยเร็ว ไม่ใช่แค่เขียนไว้ในนโยบายเท่านั้น

1) ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชมรมผู้ปกครองในระดับจังหวัด เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

- 2) ควรจัดให้มีศูนย์พัฒนาศักยภาพครอบครัวบุคคลออทิสติกในทุกอำเภอ เพื่อกระจายโอกาสการเข้าถึงบริการ
- 3) มูลนิธิออทิสติกไทยควรพัฒนาชุดความรู้และคู่มือการมีส่วนร่วมสำหรับครอบครัวให้เหมาะสมกับระดับการศึกษาและบริบทของแต่ละครอบครัว
- 4) สร้างระบบติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของครอบครัว เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาเชิงนโยบายต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2566). รายงานการประเมินองค์การด้านคนพิการ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชูศักดิ์ จันทยานนท์. (2566ก). แนวคิดการจัดการออทิสติก: สัมภาษณ์เชิงลึก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิออทิสติกไทย.
- ชูศักดิ์ จันทยานนท์. (2566ข). รายงานประจำปีมูลนิธิออทิสติกไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิออทิสติกไทย.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ปฐนทร์ นิตธิธรรมาสน์. (2562). การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกโดยใช้เกมกระดานร่วมกับการชี้แนะ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 20(2), 35–45.
- มูลนิธิออทิสติกไทย. (2566). รายงานการดำเนินงานและการพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิออทิสติกไทย.
- วนิดา รุ่งโยธิน. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรภั จันทยานนท์. (2560). การจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของกลุ่มออทิสติกไทย. กรุงเทพฯ: สวส.
- ศุภลักษณ์ สืบคำ. (2564). การมีส่วนร่วมของครอบครัวบุคคลออทิสติกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 12(1), 45–59.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสกลนคร. (2567). รายงานภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน.
- สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2538). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อินทพร ประจิตร, ชลพร กองคำ, และกาญจนา สุทธิเนียม. (2567). การพัฒนาความสามารถของผู้ปกครองในการปรับพฤติกรรมเด็กออทิสติกโดยการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม. วารสารสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา, 18(2), 1–14.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213–235.
- Dunst, C. J., Trivette, C. M., & Deal, A. G. (1988). *Enabling and empowering families: Principles and guidelines for practice*. Cambridge, MA: Brookline Books.

Ramos, C., & Fletcher, H. (1982). *Community participation and government accountability*. Washington, DC: World Bank.

Turnbull, A. P., Turnbull, R., Erwin, E. J., & Soodak, L. C. (2006). *Families, professionals, and exceptionality: Positive outcomes through partnerships and trust* (5th ed.). Columbus, OH: Merrill.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ

Factors Influencing Voter Decision-Making in the Election of Members of Parliament in Constituency 2, Amnat Charoen Province

กฤต ชัยอมฤต¹ และชาญชัย จิวจินดา²

วันรับ: 13 สิงหาคม 2568 วันแก้ไข: 15 สิงหาคม 2568 ยอมรับ: 15 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ 2) เพื่อวิเคราะห์ช่องทางการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ และ 3) เพื่อศึกษาผลของแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเลือกตั้งของประชาชน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มละ 4 คน รวม 20 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง (purposive sampling) เพื่อสะท้อนความคิดเห็นจากมุมมองที่หลากหลาย ทั้งในด้านอาชีพ สถานะทางสังคม และประสบการณ์ทางการเมือง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ คือ “ตัวผู้สมัคร” มากกว่า “พรรคการเมือง” โดยพิจารณาจากความจริงใจ ความใกล้ชิด ประวัติการลงพื้นที่ และผลงานที่ผ่านมา ความไว้วางใจมาจากการลงพื้นที่สม่ำเสมอ การปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความนอบน้อม และไม่ใช้วิธีการซื้อเสียง ความเชื่อมั่นจึงขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความสัมพันธ์จริง ไม่ใช่ภาพลักษณ์หรือคำสัญญาเท่านั้น 2) ช่องทางการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชนในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ แม้จะมีการใช้โซเชียลมีเดียเพิ่มขึ้น แต่ช่องทางที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ “การพูดคุยกันในพื้นที่” เช่น ตลาด วัด หรือวงประชุมกลุ่มอาชีพ แสดงให้เห็นว่า “เครือข่ายชุมชน” ยังคงเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารทางการเมือง 3) ผลของแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเลือกตั้งของประชาชน โดยแรงจูงใจเกิดจากความหวังในคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและผู้นำชุมชน แรงจูงใจไม่ได้เกิดจากผลประโยชน์ระยะสั้นเพียงอย่างเดียว

คำสำคัญ: ตัดสินใจ , การเลือกตั้ง , สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง สาขาวิชาผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² อาจารย์ประจำ, หลักสูตรผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง สาขาวิชาผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This qualitative research aimed to: (1) examine the factors influencing the election of Members of Parliament in Constituency 2, Amnat Charoen Province; (2) analyze the channels through which the local population receives political information; and (3) study the effects of motivation and attitudes on voters' electoral decisions. Data were collected through in-depth interviews with purposively selected participants comprising four groups—government officials, businesspersons, farmers, and community leaders—four individuals in each group, totaling 20 participants. The analysis employed content analysis to extract key themes and insights.

The findings revealed that: (1) the primary factor influencing voter choice was the candidate rather than the political party, with decisions based on sincerity, approachability, prior community engagement, and proven achievements. Trust was built through consistent presence in the area, respectful treatment of citizens, and avoidance of vote-buying, making personal behavior and real relationships more important than image or promises. (2) While social media usage for political information has increased, the most influential communication channel remained face-to-face interactions within the community, such as conversations at markets, temples, and occupational group meetings—highlighting the continued centrality of community networks in political communication. (3) Voter motivation stemmed from aspirations for improved quality of life, a sense of social responsibility, and community ownership, particularly among farmers and community leaders. Such motivation extended beyond short-term personal benefits, reflecting deeper socio-political engagement.

Keywords: Decision-making, Election, Member of Parliament

1. บทนำ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ถือเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเมืองของประเทศ ผ่านการเลือกตั้งตัวแทนเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย บริหารงบประมาณ และตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร (Almond & Verba, 1963; Jatusripitak, 2024) แม้การเลือกตั้งจะมีเป้าหมายหลักเพื่อสะท้อนเจตจำนงของประชาชน แต่ในเชิงปฏิบัติ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลับมีความหลากหลาย ทั้งด้านอุดมการณ์ทางการเมือง บริบททางสังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงชุมชน และสถานการณ์เศรษฐกิจ (Walker, 2008; Bhothisawang, 2018)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิด Candidate-Centered Politics หรือการเมืองแบบเน้นตัวผู้สมัครได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากพฤติกรรมเลือกตั้งในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะเขตชนบท แสดงให้เห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งมักพิจารณาจากบุคลิกภาพ ความน่าเชื่อถือ และความใกล้ชิดของผู้สมัคร มากกว่าการยึดโยงกับพรรคการเมืองเพียงอย่างเดียว (Walker, 2008; Kaendiao et al., 2024) การสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องผ่านการลงพื้นที่สม่ำเสมอ การช่วยเหลือประชาชนและการปฏิบัติตนอย่างสุจริต ถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความไว้วางใจในตัวผู้สมัคร นอกจากนี้ แนวคิด Rural Constitution ของ Walker (2008) อธิบายว่า พฤติกรรมทางการเมืองของชาวชนบทไม่ได้เกิดขึ้นแบบไร้เหตุผล หากแต่มีโครงสร้างของค่านิยม ความเชื่อ และความชอบธรรมทางสังคมที่ฝังรากอยู่ในวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้การตัดสินใจเลือกตั้งมีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคม เช่น เครือญาติ ผู้นำชุมชน และกลุ่มอาชีพ มากกว่าการรับข้อมูลผ่านสื่อสาธารณะเพียงอย่างเดียว

บริบทของ เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ มีความน่าสนใจในเชิงการศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ชนบทที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้ค่อนข้างต่ำ โครงสร้างสังคมเน้นความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด และมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางไม่เป็นทางการ เช่น ตลาด วัด และวงสนทนาภายในหมู่บ้าน มากกว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Chongkolrattanaporn & Combs, 2014) ผลการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 สะท้อนความเปลี่ยนแปลงสำคัญเมื่อผู้สมัครจากพรรครวมใจไทยได้รับคะแนนสูงสุดถึง 41,736 คะแนน พลิกฐานเสียงเดิมที่เคยสนับสนุนพรรคเพื่อไทยมาอย่างยาวนาน (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ปรากฏการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมเลือกตั้งในพื้นที่นี้อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยใหม่ ๆ เช่น ความประทับใจในตัวผู้สมัคร ความจริงใจ และความสม่ำเสมอในการลงพื้นที่ มากกว่าการยึดโยงกับพรรคการเมืองหรือแนวนโยบายเพียงอย่างเดียว

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เพื่อทำความเข้าใจพลวัตทางการเมืองของพื้นที่ชนบทไทย ตลอดจนเป็นแนวทางในการออกแบบกลยุทธ์การหาเสียงและนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการและคุณค่าทางสังคมของประชาชนอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ
- 2) เพื่อวิเคราะห์ช่องทางการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชนในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ
- 3) เพื่อศึกษาผลของแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเลือกตั้งของประชาชนในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ช่องทางการรับรู้ข้อมูลทางการเมือง และแรงจูงใจในการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มุ่งเน้นการทำความเข้าใจ ประสบการณ์ มุมมอง และบริบททางสังคมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเชิงลึก โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดจากทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง ทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมือง ทฤษฎีแรงจูงใจ และพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งมีคุณลักษณะหลากหลายทั้งในด้านอาชีพ ประสบการณ์และสถานภาพทางสังคม โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเน้นการสะท้อนมุมมองที่หลากหลายจากกลุ่มต่าง ๆ คือ ข้าราชการ 5 คน นักธุรกิจ 5 คน เกษตรกร 5 คน ผู้นำชุมชน 5 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดจำนวน 10 ข้อ คือ 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ มุมมองต่อคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้สมัคร ส.ส. ประสบการณ์หรือความประทับใจที่มีต่อผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจเลือก เช่น ความน่าเชื่อถือ ความใกล้ชิด ผลงานที่ผ่านมา บทบาทของพรรคการเมืองในการตัดสินใจเลือก การให้ความสำคัญกับนโยบาย พรรคหรือบุคคลมากกว่ากัน ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น เครือญาติ ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ 2) ช่องทางการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชนในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ แหล่งข้อมูลทางการเมืองที่ใช้บ่อย เช่น สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ การพูดคุยในชุมชน ความน่าเชื่อถือของแต่ละช่องทางที่ใช้รับข้อมูล ช่องทางที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมากที่สุด บทบาทของสื่อออนไลน์เมื่อเทียบกับการสื่อสารแบบเผชิญหน้า การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น เวทีปราศรัยหรือประชุมชุมชน 3) ผลของแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเลือกตั้งของประชาชนในเขต 2 จังหวัดอำนาจเจริญ เหตุผลหลักที่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ความคาดหวังต่อผู้สมัครหรือพรรคการเมือง มุมมองต่อการเลือกตั้งในฐานะหน้าที่พลเมือง ความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่หรือชุมชนต่อการเลือกตั้งตัวแทน แรงจูงใจระยะสั้น (เช่น ผลประโยชน์เฉพาะหน้า) กับแรงจูงใจระยะยาว (เช่น การพัฒนาท้องถิ่น)

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์หรือมีบทบาทในการเลือกตั้ง

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาถอดเทป (Transcription) และวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในยุคปัจจุบันไม่ได้เกิดจากปัจจัยเดียว หากแต่เป็นผลลัพธ์ของการผสมผสาน ปัจจัยหลายด้านเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทสังคมไทยที่ข้อมูลข่าวสารมีความหลากหลาย

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีการรับรู้มากขึ้น จึงมีแนวโน้มตัดสินใจโดยพิจารณาหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งในเชิงจิตวิทยา สังคมและเหตุผลส่วนบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่าน 3 ปัจจัยหลัก ดังนี้:

ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factors) หมายถึง ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกผูกพันหรือการยึดโยงกับผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือแนวคิดทางการเมืองบางประการ เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางรายอาจมีความรู้สึกภักดีต่อพรรคการเมืองบางพรรคมาตั้งแต่อดีต หรือตัดสินใจเลือกผู้สมัครเพราะรู้สึก “เชื่อใจ” หรือ “รู้สึกว่าเขาเหมาะสม” มากกว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก

ปัจจัยทางสังคม (Sociological Factors) เป็นอิทธิพลที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ครอบครัว ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น สถานภาพทางสังคม กลุ่มอาชีพหรือเครือข่ายชุมชน ซึ่งอาจมีบทบาทในการชักจูงโน้มน้าวทางความคิดและการตัดสินใจ เช่น ในพื้นที่ชนบท การแนะนำหรือการโน้มน้าวจากผู้นำชุมชนยังคงมีอิทธิพลสูงหรือบางกรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะลงคะแนนเหมือนสมาชิกในครอบครัวเพื่อความสามัคคี

การตัดสินใจเชิงเหตุผล (Rational Choice)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนหนึ่งใช้วิธี “คิดคำนวณ” หรือ “เปรียบเทียบทางเลือก” ก่อนตัดสินใจเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมือง โดยพิจารณาจากนโยบายความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ความสามารถของผู้สมัคร และผลประโยชน์ในภาพรวมของชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง “วุฒิภาวะทางการเมือง” และ “การรับรู้ข่าวสาร” ที่เพิ่มขึ้น

4.2 แนวคิดเรื่องแรงจูงใจในการเลือกตั้ง (Motivation in Voting Behavior)

ความหมาย “แรงจูงใจในการเลือกตั้ง” หมายถึง สิ่งที่กระตุ้นหรือผลักดันให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดพรรคหนึ่งเหนืออีกฝ่าย (Blais, 2000) ปัจจัยกระตุ้นเหล่านี้อาจเกิดจากเหตุผลเชิงอุดมการณ์ ความผูกพันกับพรรคการเมือง ความเชื่อในตัวผู้สมัคร ความต้องการเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือแม้แต่แรงจูงใจด้านผลประโยชน์ส่วนบุคคล เช่น การคาดหวังผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

แรงจูงใจดังกล่าวสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลัก (Deci & Ryan, 1985)

1) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เกิดจากความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือความพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่พลเมือง เช่น ความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมกำหนดอนาคตประเทศหรือความเชื่อว่าการลงคะแนนเป็นสิทธิและหน้าที่ที่สำคัญ

2) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เกิดจากปัจจัยชักจูงภายนอก เช่น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การซื้อเสียง ของแจกหรือแรงกดดันทางสังคม เช่น การถูกชักชวนจากผู้นำชุมชนหรือเพื่อนบ้าน

การประยุกต์ทฤษฎี Self-Determination (SDT)

ทฤษฎี Self-Determination ของ Deci และ Ryan อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกขับเคลื่อนด้วยความต้องการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ (Autonomy), ความสามารถ (Competence) และความสัมพันธ์ (Relatedness) หากแรงจูงใจในการเลือกตั้งเชื่อมโยงกับความต้องการเหล่านี้ จะมีความยั่งยืนและส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่รู้สึกว่ามีอิสระในการเลือก (Autonomy) และมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ (Competence) รวมทั้งมีความผูกพันกับชุมชน (Relatedness) มักจะมีแรงจูงใจในการเลือกตั้งที่เกิด

จากภายในและมีเสถียรภาพมากกว่าแรงจูงใจที่เกิดจากการชักจูงชั่วคราว เช่น การรับของแจกหรือผลประโยชน์เฉพาะหน้า (Ryan & Deci, 2000)

ความสำคัญต่อการวิจัยพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง

การทำความเข้าใจแรงจูงใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งช่วยให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เหตุใดผู้คนจึงตัดสินใจลงคะแนนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการออกแบบนโยบายสาธารณะ การณรงค์หาเสียง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทชนบทที่แรงจูงใจภายในและความสัมพันธ์ชุมชนมักมีอิทธิพลสูง

4.3 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างบุคคลในสังคม มีบทบาทสำคัญในการรักษาและสร้างวัฒนธรรมและโครงสร้างทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองมักเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในการสื่อสาร ซึ่งอาจเป็นสาเหตุและได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (สุริพร คลังพระศรี, 2561) การสื่อสารทางการเมืองยังรวมถึงการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนเพื่อมีอิทธิพลต่อภูมิทัศน์ทางการเมือง นักสื่อสารทางการเมืองมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมทางการเมืองโดยการนำเสนอ และสนับสนุนเรื่องราวทางการเมืองผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะบทบาทของการสื่อสารทางการเมือง คือ การเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ทางการเมือง และอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น สื่อบุคคลและสื่อมวลชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้นำการพัฒนาทางการเมืองให้บรรลุเป้าหมายและอุดมคติของประเทศ สื่อมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดความสนใจของสาธารณชนไปยังประเด็นเฉพาะเจาะจง เนื่องจากผู้คนมักจะมุ่งเน้นไปที่เรื่องที่ได้รับการรายงานข่าวจากสื่อ (กฤษกร เกตุทองมงคล, 2562) ในบริบทของสังคมการเมือง การสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง มุมมองทางการเมือง และประสบการณ์ระหว่างบุคคล ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนรัฐบาลจำเป็นต้องสร้างช่องทางในการแจ้งให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับนโยบายและกิจกรรมของรัฐบาล ในขณะที่ประชาชนจะเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อพวกเขา การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงสื่อหรือช่องทาง ลักษณะของข้อความ คุณลักษณะของผู้รับ และเวลา (ทรายศิริรินทร์ ภูกันมาศกุล, 2563) สื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชน เผยแพร่ข้อมูลทางการเมือง และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนตระหนักรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจและนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นเวทีในการแสดงความต้องการและความต้องการของสาธารณะ ทำให้รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2563)

ทฤษฎีการกล่อมเกลາทางการเมือง (Political Socialization Theory)

การกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้ ถ่ายทอด และซึมซับค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน กลุ่มเพื่อน และประสบการณ์ชีวิต กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมให้บุคคลกลายเป็น “พลเมืองทางการเมือง” (Political Citizen) ที่มีความรู้ ความเข้าใจและพร้อมมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของสังคม (Easton & Dennis, 1969; Niemi & Hepburn, 1995)

Easton และ Dennis (1969) ให้นิยามว่า “Political Socialization is the Process by Which Individuals Acquire Political Attitudes, Beliefs, and Values Through Interaction with Agents of Socialization.” ซึ่งหมายความว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมทางการเมือง ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับตัวกลางหรือ “ผู้แทนการกล่อมเกลาทางการเมือง” (Agents of Political Socialization)

ผู้แทนการกล่อมเกลาทางการเมืองหลัก ได้แก่

1) ครอบครัว เป็นแหล่งการเรียนรู้การเมืองที่สำคัญที่สุดในช่วงวัยเด็ก ส่งผลต่อทัศนคติและความเชื่อทางการเมืองในระยะยาว (Jennings & Niemi, 1974)

2) โรงเรียนและระบบการศึกษา ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และโครงสร้างทางการเมืองผ่านหลักสูตรและกิจกรรมพิเศษ (Print, 2007)

3) สื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางที่สร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและกรอบความคิดทางการเมือง (McLeod et al., 1999)

4) กลุ่มเพื่อนและเครือข่ายสังคม ช่วยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสริมสร้างมุมมองทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ (Levine, 2011)

5) ประสบการณ์ชีวิตและเหตุการณ์ทางการเมือง เช่น การชุมนุมประท้วง เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง หรือการเลือกตั้งที่สำคัญ สามารถเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ (Sapiro, 2004)

ทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมืองอธิบายได้ว่า พฤติกรรมและทัศนคติทางการเมืองของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสุ่มหรืออิสระ หากแต่เป็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้และซึมซับที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างเสถียรภาพและความต่อเนื่องของระบบการเมือง ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อ 1 พบว่า ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ คือ “ตัวผู้สมัคร” มากกว่าพรรคการเมือง โดยคุณลักษณะของผู้สมัครที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์สุจริต ความใกล้ชิดกับประชาชน และการมีผลงานที่เป็นรูปธรรมและจับต้องได้ ความประทับใจส่วนตัวต่อผู้สมัครที่ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง รับฟังปัญหา และแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานเพื่อชุมชน ถูกมองว่าเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการตัดสินใจเลือกตั้ง

กลุ่มเกษตรกรและผู้นำชุมชนมักเลือกผู้สมัครที่ “พูดแล้วทำได้จริง” และไม่ใช้วิธีการซื้อเสียง เพราะมองว่าการซื้อเสียงเป็นเพียงการให้ผลประโยชน์ระยะสั้นที่ไม่ช่วยพัฒนาพื้นที่ ในขณะที่กลุ่มข้าราชการและนักธุรกิจให้ความสำคัญกับผู้สมัครที่สามารถนำเสนอแผนนโยบายพัฒนาเชิงโครงสร้าง เช่น การปรับปรุงถนน การพัฒนาระบบน้ำ การสนับสนุนด้านเศรษฐกิจและการลงทุน

นอกจากนี้ “เครือข่ายชุมชน” เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นหรือการเป็นที่รู้จักในกลุ่มอาชีพ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจ เพราะสร้างความเชื่อมั่นและทำให้การสื่อสารระหว่างผู้สมัครกับประชาชนเป็นไปอย่างราบรื่น ส่งผลให้การตัดสินใจขั้นสุดท้ายของประชาชนส่วนใหญ่พิจารณาจากภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของผู้สมัคร มากกว่าชื่อเสียงของพรรคการเมืองหรือคำสัญญาทางนโยบายเพียงอย่างเดียว

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อวิเคราะห์ช่องทางการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ การรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เกิดขึ้นจากทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ แต่ยังคงพบว่า “การสื่อสารแบบเผชิญหน้า” ผ่านกิจกรรมชุมชน ตลาด วัด และวงประชุมกลุ่มอาชีพเป็นช่องทางหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและผู้นำชุมชน การแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบพบปะตัวต่อตัวทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากมาจากบุคคลใกล้ชิดหรือผู้ที่มีสถานะทางสังคม เช่น ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้สูงอายุในหมู่บ้าน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างตรงไปตรงมา

อย่างไรก็ตาม สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line และ TikTok ก็มีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ นักธุรกิจ และข้าราชการ ซึ่งใช้สื่อออนไลน์ในการติดตามข่าวสารการเมือง การเคลื่อนไหวของผู้สมัคร และการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ แม้สื่อออนไลน์จะช่วยกระจายข้อมูลได้รวดเร็วและกว้างขวาง แต่ความเชื่อมั่นในข้อมูลยังขึ้นอยู่กับแหล่งข่าวและการตรวจสอบข้อมูลประกอบ

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าช่องทางการสื่อสารแบบเผชิญหน้าในเครือข่ายชุมชนยังคงเป็นช่องทางหลักในการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชน แม้สื่อออนไลน์จะมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังไม่สามารถแทนที่ความไว้วางใจที่เกิดจากการสื่อสารแบบพบปะกันโดยตรงได้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อศึกษาผลของแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ

แรงจูงใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่มีทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก โดยแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ถือว่ามีอิทธิพลมากกว่า ประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและผู้นำชุมชน มีแรงผลักดันจากรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม ความผูกพันกับพื้นที่ และความหวังที่จะเห็นการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมอาชีพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนในชุมชน

แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) แม้ยังคงมีอยู่ เช่น การรับผลประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือเกษตรกร การชักชวนจากผู้นำท้องถิ่น หรือของแจกในช่วงหาเสียง แต่หลายคนแสดงทัศนคติชัดเจนว่าการตัดสินใจเลือกตั้งไม่ควรขึ้นอยู่กับผลประโยชน์เฉพาะหน้า เพราะไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาพื้นที่

ทัศนคติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนี้ส่วนใหญ่เห็นว่าการไปใช้สิทธิเป็นหน้าที่สำคัญของพลเมืองและเป็นโอกาสที่จะมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมเช่นนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงการยอมรับในระบบประชาธิปไตย แต่ยังเป็นกลไกสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภูมิใจในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎี Self-Determination ที่เชื่อว่าความรู้สึกมีอิสระ ความสามารถและความสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถสร้างแรงจูงใจที่มั่นคงและยั่งยืนต่อพฤติกรรมทางการเมืองได้

6. การอภิปรายผล

การอภิปรายผลวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนคือตัวผู้สมัคร มากกว่าพรรคการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Candidate-Centered Politics ที่เชื่อว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน

หลายพื้นที่ โดยเฉพาะเขตชนบท มักพิจารณาคุณลักษณะส่วนตัวและพฤติกรรมของผู้สมัครเป็นหลัก เช่น ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ การลงพื้นที่ที่สม่ำเสมอ และการมีผลงานที่ชัดเจน (Kaendiao et al., 2024; Walker, 2008)

ลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhothisawang (2018) ที่พบว่า ในการเลือกตั้งท้องถิ่นและระดับชาติ ผู้สมัครที่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างใกล้ชิดและมีบทบาทในการแก้ปัญหาท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนสูง แม้พรรคการเมืองหรือแนวนโยบายจะมีความสำคัญ แต่ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและความน่าเชื่อถือมักเป็นตัวแปรชี้ขาด

นอกจากนี้ ปัจจัยด้าน เครือข่ายชุมชน เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติหรือการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization Theory) ที่ระบุว่าบุคคลซึมซับค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองจากปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มทางสังคมรอบตัว (Easton & Dennis, 1969)

การอภิปรายผลวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ช่องทางการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ

ผลการวิจัยชี้ว่า แม้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line และ TikTok จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และนักธุรกิจ แต่ช่องทางที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการรับรู้และตัดสินใจเลือกตั้ง คือ การสื่อสารแบบเผชิญหน้าในชุมชน ผ่านการพูดคุยกับบุคคลที่ไว้วางใจได้ เช่น ผู้นำชุมชน ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Chongkolrattanaporn และ Combs (2014) ที่พบว่าการสื่อสารทางการเมืองในพื้นที่ชนบทของไทยยังคงพึ่งพาการสื่อสารแบบเครือข่ายชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากให้ความรู้สึกเชื่อถือได้มากกว่าข้อมูลจากสื่อมวลชนหรือสื่อออนไลน์ และเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้โดยตรง

นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมือง ที่มองว่ากระบวนการรับรู้ทางการเมืองเกิดจากผู้แทนการกล่อมเกลาหลัก เช่น ครอบครัว เพื่อน และผู้นำในชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าสื่อมวลชนในบางบริบท (Niemi & Hepburn, 1995)

การอภิปรายผลวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาผลของแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เช่น ความรับผิดชอบต่อสังคม ความผูกพันกับพื้นที่ และความหวังต่อการพัฒนาชุมชน มีบทบาทมากกว่าแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เช่น ผลประโยชน์เฉพาะหน้า การซื้อเสียง หรือของแจก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Self-Determination ของ Deci และ Ryan (1985, 2000) ที่อธิบายว่า แรงจูงใจที่เกิดจากความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Autonomy) ความสามารถ (Competence) และความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relatedness) จะมีความยั่งยืนและสร้างพฤติกรรมที่มั่นคงมากกว่าแรงจูงใจจากสิ่งเร้าภายนอก

ลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Blais (2000) ที่ศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองและพบว่าผู้มีแรงจูงใจภายในมักมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอและตัดสินใจบนพื้นฐานของความเชื่อมั่นส่วนตัวมากกว่าการตอบสนองต่อผลประโยชน์ชั่วคราว

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 “ช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญ” ของพฤติกรรมการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทที่มีพลวัตทางการเมืองแบบเฉพาะตัว จากอดีตที่การเลือกตั้งมักตั้งอยู่บนฐานของความผูกพันเชิงโครงสร้าง เช่น ความเป็นญาติพี่น้อง ความสัมพันธ์กับผู้นำท้องถิ่น หรือความจงรักภักดีต่อพรรคการเมือง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปัจจุบันกลับเริ่มแสดงพฤติกรรมที่ซับซ้อนและมีเหตุผลมากขึ้น โดยอาศัยทั้งประสบการณ์ตรง การประเมินจากผลงานที่เป็นรูปธรรม และความคาดหวังเชิงคุณภาพที่มีต่อบทบาทของผู้แทนในอนาคต พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญ ถูกขับเคลื่อนโดยการประเมินเชิงเหตุผลควบคู่กับอิทธิพลจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน ผู้สมัครที่มีทั้ง “คุณลักษณะส่วนตัวที่น่าเชื่อถือ” และ “รากฐานความสัมพันธ์ในพื้นที่” มีแนวโน้มได้รับความนิยมมากกว่าการพิจารณาจากสังกัดพรรคการเมืองเพียงอย่างเดียว ซึ่งสะท้อนทั้งมิติของเหตุผลปัจเจก และกระบวนการกล่อมเกลாதทางการเมืองในระดับรากหญ้าอย่างชัดเจน

สรุปตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญมีความหลากหลาย และแตกต่างกันตามบริบทอาชีพและสภาพแวดล้อมทางสังคม กลุ่มข้าราชการและนักธุรกิจมีแนวโน้มพึ่งพาสื่อกระแสหลักและเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เช่น การรับชมข่าวสารผ่านโทรทัศน์ การติดตามเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐ การใช้ Facebook เพื่อติดตามการเคลื่อนไหวของผู้สมัคร รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในกลุ่มไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ

สรุปตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 แรงจูงใจหลักที่ผลักดันให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดอำนาจเจริญออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง มิได้เกิดจากการคาดหวังผลประโยชน์เฉพาะหน้า เช่น เงินหรือสิ่งของ แต่เกิดจากความหวังในระยะยาวเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาในชุมชน และความเชื่อมั่นว่าผู้แทนที่ตนเลือกจะสามารถเป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชนในระดับนโยบายได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- 1) ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและปัจจัยของเขตเลือกตั้งที่แตกต่างกัน
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการเลือกตั้งระดับชาติและท้องถิ่น เช่น การเลือก อบต. เทศบาล หรือ อบจ. เพื่อดูว่าแรงจูงใจและพฤติกรรมของประชาชนมีความแตกต่างกันหรือไม่
- 3) ควรศึกษาบทบาทของเครือข่ายออนไลน์ในการขึ้นการเมืองระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับข้อมูลจาก Facebook, TikTok และ YouTube
- 4) ควรศึกษาผลกระทบของการลงพื้นที่จริงของผู้สมัครต่อผลคะแนนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมผู้สมัครกับพฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- 1) ผู้สมัครควรให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ระยะยาวกับพื้นที่ ไม่ควรปรากฏตัวเฉพาะช่วงเลือกตั้ง แต่ควรแสดงออกถึงการทำงานร่วมกับชุมชนตลอดระยะเวลา 4 ปี เพื่อสร้างความไว้วางใจและภาพลักษณ์ที่แท้จริง

2) พรรคการเมืองควรปรับกลยุทธ์สื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน การหาเสียงควรมีทั้งช่องทางดิจิทัล และช่องทางดั้งเดิม เช่น การพบปะ การเข้าวัด หรือเวทีประชาคม ทั้งนี้เพื่อเข้าถึงกลุ่มประชาชนที่ยังไม่เข้าถึงเทคโนโลยี

3) ควรส่งเสริมกลไกติดตามการทำงานของ ส.ส. อย่างต่อเนื่อง เช่น การตั้งกลุ่มประชาชนติดตามนโยบาย, กลุ่มเฝ้าระวังการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อเสริมพลังพลเมืองและลดความรู้สึกว่า “ประชาชนมีหน้าที่แค่ตอนเลือกตั้ง”

4) ภาครัฐควรสนับสนุนการให้ความรู้ทางการเมืองในระดับหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิหน้าที่ และสามารถตั้งคำถามกับผู้สมัครหรือผู้แทนได้อย่างมีหลักการ

8. เอกสารอ้างอิง

กฤษกร เกตุทองมงคล. (2562). *ความคิดเห็นและการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อใหม่ของศิลปินดารามีต่อรัฐบาล*

ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา].

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *สรุปผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2563). *การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน*

ราษฎร 2562 กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ทรายศิริพันธ์ ภูกันมาศกุล. (2563). *กระบวนการสื่อสารและบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทน*

ราษฎร ชุดที่ 25: กรณีศึกษา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มดาวฤกษ์ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ปีที่ 1

พ.ศ. 2562 [การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

สุริพร คลังพระศรี. (2561). *ลักษณะการสื่อสารการเมืองและความคาดหวังทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย*

ของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม, 3(6), 63–73.

Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Bhothisawang, P. (2018). Factors influencing voters to local administration election in Pattalung province, Thailand. *Asian Political Science Review, 2*(1), 34–48.

Blais, A. (2000). *To vote or not to vote: The merits and limits of rational choice theory*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.

Chongkolrattanaporn, T., & Combs, H. W. (2014). Political communication and electoral behavior in rural Thailand. *Journal of Asian and African Studies, 49*(5), 507–520.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York, NY: Springer Science & Business Media.

Easton, D., & Dennis, J. (1969). *Children in the political system: Origins of political legitimacy*. New York, NY: McGraw-Hill.

- Jatusripitak, N. (2024). *Retelling the tale of two democracies: How shifting urban–rural dynamics shaped Thailand’s 2023 general election* (Trends in Southeast Asia No. 2). Singapore: ISEAS–Yusof Ishak Institute.
- Jennings, M. K., & Niemi, R. G. (1974). *The political character of adolescence: The influence of families and schools*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Kaendiao, P., Srisook, W., & Chanthong, K. (2024). Factors affecting the decision to elect members of parliament in Surin province. *Innovation Journal of Digital Technologies, Education, and Social Sciences*, 2(1), 15–29.
- Levine, P. (2011). Political socialization and civic engagement: The need for new theory. *Civic Studies Working Papers*, 1–18.
- McLeod, J. M., Shah, D. V., & Yoon, S. H. (1999). Communication, context, and community: An exploration of print, broadcast, and Internet influences. *Political Communication*, 16(4), 315–336.
- Niemi, R. G., & Hepburn, M. A. (1995). The rebirth of political socialization. *Perspectives on Political Science*, 24(1), 7–16. doi:10.1080/10457097.1995.9941860
- Print, M. (2007). Citizenship education and youth participation in democracy. *British Journal of Educational Studies*, 55(3), 325–345.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.
- Sapiro, V. (2004). Not your parents’ political socialization: Introduction for a new generation. *Annual Review of Political Science*, 7, 1–23.
- Walker, A. (2008). The rural constitution and the everyday politics of elections in Northern Thailand. *Journal of Contemporary Asia*, 38(1), 84–105.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล

Factors Influencing Occupational Stress Among Investigators of the Metropolitan Police Bureau

ปิยะพงษ์ ชัยวรรณวัฒนา¹

วันรับ: 15 กันยายน 2568 วันแก้ไข: 28 กันยายน 2568 ยอมรับ: 30 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันพนักงานสอบสวนถือเป็นบุคลากรสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการรับคำร้องทุกข์ รวบรวมพยานหลักฐาน และดำเนินการสอบสวนคดีต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย งานสอบสวนเป็นภารกิจที่ต้องใช้ความรอบคอบ ความรับผิดชอบสูง และอยู่ภายใต้กรอบระยะเวลาที่จำกัด อีกทั้งยังต้องเผชิญกับแรงกดดันจากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคาดหวังจากผู้บังคับบัญชา แรงกดดันจากผู้เสียหายหรือคู่กรณี ความซับซ้อนของคดีความ ขาดแคลนบุคลากร และภาระงานที่มากเกินไป การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันไม่ให้นักงงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาลเกิดความเครียดและ 3) เพื่อให้ได้แนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาลดการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน กลุ่มที่ 1 ผู้กำกับ (กลุ่มงานสอบสวน) สังกัด บ.ช.น. หรือผู้กำกับ (หัวหน้าสถานีตำรวจ) สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ จำนวน 3 ท่าน กลุ่มที่ 2 พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ จำนวน 9 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า ความเครียดของพนักงานสอบสวนเกิดจากหลากหลายปัจจัย ทั้งในด้านโครงสร้างงานที่ต้องรับผิดชอบคดีจำนวนมากเกินขีดความสามารถ ประกอบกับการขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรสนับสนุน ส่งผลให้การบริหารจัดการภาระงานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ความซับซ้อนของขั้นตอนในกระบวนการสอบสวน ความกดดันจากการเร่งรัดคดี และความไม่ชัดเจนในการตีความกฎหมาย ยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่เพิ่มระดับความเครียดในการทำงาน รวมถึงความคาดหวังจากผู้บังคับบัญชา การขาดความเข้าใจจากประชาชน และภาระหน้าที่ที่รู้ล้าเวลาส่วนตัว ล้วนส่งผลให้พนักงานสอบสวนประสบกับภาวะความเครียดที่ต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการวางแผนทางเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงโครงสร้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะในการจัดการความเครียด รวมถึงการให้ความสำคัญกับสวัสดิการและการสนับสนุนทางจิตใจเพื่อช่วยลดระดับความเครียดและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน

คำสำคัญ: ความเครียด, การสอบสวน, พนักงานสอบสวน

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

At present, investigative officers are considered key personnel in the criminal justice system, tasked with receiving complaints, gathering evidence, and conducting case investigations in accordance with the law. This line of work requires a high level of accuracy, responsibility, and must be carried out under strict time constraints. Investigative officers are also subject to various pressures, including expectations from supervisors, demands from victims or involved parties, complex legal proceedings, insufficient personnel, and excessive workloads. This study was conducted with the objective of examining the risk factors contributing to stress among investigators, explore administrative strategies to prevent stress in the workplace, and propose guidelines for preventing and mitigating stress-related issues among investigators of the Metropolitan Police Bureau. Data were collected through in-depth interviews with 12 key informants, comprising two groups: the first group included three police superintendents overseeing investigation work or station commanders from Hua Mak, Tha Kham, and Thong Lor Metropolitan Police Stations; the second group included nine The findings reveal that investigator stress stems from multiple factors, including an excessive caseload that exceeds individual capacity, coupled with insufficient personnel and support resources. These issues result in inefficient workload management. Additionally, the complexity of investigative procedures, pressure to expedite cases, and ambiguity in legal interpretation significantly intensify workplace stress. Other contributing factors include expectations from superiors, lack of public understanding, and the intrusion of work duties into personal time—all of which contribute to chronic stress among investigators. This study highlights the urgent need for policy-level interventions to improve structural workflow, promote stress management skills, and enhance welfare and psychological support systems. Such measures are essential for reducing stress levels and improving the overall performance and well-being of investigators.

Keywords: Stress, Investigation, Inquiry official

1. บทนำ

พนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งที่มีภาระหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องรับผิดชอบในการรับคำร้องทุกข์ แจ้งข้อหา สอบสวนพยาน วิเคราะห์พยานหลักฐาน จัดทำสำนวน ฯลฯ ซึ่งต้องใช้ความละเอียดรอบคอบสูง และทำงานอยู่ในกรอบของเวลาต้องเผชิญกับแรงกดดันจากผู้บังคับบัญชา, ผู้เสียหาย, คู่ความ, ทนายความ, และประชาชน ซึ่งมีความคาดหวังสูง มีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่สนับสนุนงาน ทำให้ภาระงานล้นเกิน (Overload) ดังนั้น ตำแหน่งนี้มีความเสี่ยงต่อการเกิด “ความเครียด” และ “Burnout” สูงกว่าตำแหน่งอื่น (สมชาย ใจดี, 2565)

จากสถานการณ์นี้ ทำให้พนักงานสอบสวนจำนวนมากเกิด ความเครียดในการทำงาน (Work Stress) และภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout) ซึ่งสะท้อนผ่านอาการเหนื่อยล้า อารมณ์แปรปรวน ขาดแรงจูงใจในการทำงาน รวมถึงการขาดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ซึ่งในระยะยาวอาจนำไปสู่ ประสิทธิภาพการทำงานลดลง, คุณภาพของสำนวนสอบสวนต่ำลง, และความตั้งใจลาออกจากราชการ ที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อทั้งองค์กรและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำเป็นในศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความเครียด (เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ภาระงาน การสนับสนุนจากองค์กร) และวิเคราะห์ผลกระทบของความเครียดต่อการทำงานของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบาย ดูแล และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานสอบสวนได้อย่างเหมาะสม

ปัญหาการวิจัยคือ พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลมีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย มีความถูกต้อง และรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนต้องเผชิญกับภาระงานจำนวนมาก ความกดดันจากผู้บังคับบัญชา ความคาดหวังจากประชาชน และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ซึ่งก่อให้เกิดความเครียดในการทำงาน (Work-Related Stress) ที่อาจส่งผลกระทบต่อทั้งประสิทธิภาพในการทำงาน สุขภาพจิต

ตารางที่ 1 แสดงวัตถุประสงค์และการเชื่อมโยงในปัญหาวิจัย

วัตถุประสงค์	การเชื่อมโยงในปัญหาวิจัย
1) เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียด	เจาะลึกถึงสาเหตุของความเครียด เช่น ภาระงาน สภาพแวดล้อม แรงกดดัน
2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันความเครียด	มุ่งหาวิธีการจัดการภายในองค์กร เช่น การบริหารภาระงาน การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา
3) เพื่อให้ได้แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาความเครียด	สังเคราะห์แนวทางเชิงนโยบายหรือแนวปฏิบัติเพื่อใช้ในระดับองค์กร

ในปัจจุบันสถานการณ์ด้านอาชญากรรมและปัญหาสังคมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในการทำงานมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในภาคราชการที่ต้องรับมือกับปัญหาและความคาดหวังจากสังคมอย่างต่อเนื่อง พนักงานสอบสวนซึ่งทำหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องเผชิญกับความท้าทาย

จากหลายด้านไม่ว่าจะเป็นภาระงานจำนวนมาก กฎหมายที่มีความละเอียดอ่อน แรงกดดันจากผู้บังคับบัญชา ความคาดหวังจากประชาชน ไปจนถึงแรงกดดันจากสื่อสาธารณะ (รวมชัย มานะ, 2544; งามแสง ร.ก., 2020)

สำหรับพนักงานสอบสวนในสังกัด กองบัญชาการตำรวจนครบาล (บช.น.) ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ บทบาทหน้าที่ของพวกเขายังทวีความสำคัญและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น พื้นที่เขตรับผิดชอบของ บช.น. มีลักษณะเฉพาะ เช่น ความหนาแน่นของประชากร ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเกิดอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ ๆ และความกดดันทางสังคมที่รุนแรง ส่งผลให้พนักงานสอบสวนต้องทำงานในภาวะแรงกดดันสูงเป็นประจำ

ในบริบทนี้ “ความเครียดในการทำงาน” จึงกลายเป็นปัญหาสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับบุคคล และระดับองค์กร โดยพบว่าพนักงานสอบสวนหลายรายมีภาวะเครียดสะสมจากการทำงาน ส่งผลต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต คุณภาพชีวิต การตัดสินใจในการทำงาน รวมถึงประสิทธิภาพในการสอบสวนคดี ซึ่งอาจนำไปสู่ผลเสียต่อความยุติธรรมและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบกฎหมาย

ความเครียดในการทำงานของพนักงานสอบสวนมีที่มาจากหลายปัจจัย เช่น ภาระงานที่เกินขีดความสามารถ, แรงกดดันจากผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานต้นสังกัด, ข้อจำกัดของเครื่องมือ อุปกรณ์และกำลังคน, แรงกดดันจากประชาชนและสื่อ, ระบบบริหารจัดการภายในที่ยังไม่มีความยืดหยุ่นและปัจจัยส่วนตัว เช่น ปัญหาครอบครัว รายได้ หรือสุขภาพจิต หากไม่มีการดูแลหรือบริหารจัดการความเครียดอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่การล้มเหลวในการปฏิบัติงาน หรือที่ร้ายแรงกว่านั้น คือ การลาออกจากตำแหน่งหรือการเกิดภาวะหมดไฟ (Burnout Syndrome) (งามแสง ร.ก., 2020) ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพรวมของหน่วยงานและความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อองค์กรตำรวจ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเครียดของพนักงานสอบสวนในสังกัด บช.น. จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาระบบการเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเครียดสามารถนำไปสู่การพัฒนาบริหารจัดการภายในของ บช.น. ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นเพิ่มประสิทธิภาพของงานสอบสวน และจัดสรรภาระงานให้เหมาะสมกับกำลังคน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานในภาพรวมมีความคล่องตัวและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (กชกร โฉมแพ, 2563)

2) ด้านทรัพยากรมนุษย์พนักงานสอบสวนเป็นทรัพยากรที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะด้านการดูแลสุขภาพจิตของบุคลากรเป็นเรื่องจำเป็น การศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดแนวทางในการดูแล สนับสนุน และพัฒนาเจ้าหน้าที่อย่างมีระบบ เช่น การจัดอบรมทักษะการจัดการความเครียด การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา และการสร้างระบบสวัสดิการที่ตอบโจทย์

3) ด้านกระบวนการยุติธรรมการสอบสวนคดีที่โปร่งใส รวดเร็วและแม่นยำเป็นพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม หากพนักงานสอบสวนมีสุขภาพจิตที่ดี ย่อมสามารถใช้วิจารณญาณ ตัดสินใจ และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ความเครียดอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดหรือการละเลยหน้าที่ ซึ่งอาจนำไปสู่การบิดเบือนของความยุติธรรม

4) ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนตำรวจเป็นหน่วยงานหลักที่ประชาชนเข้าถึงในลำดับแรกเมื่อเกิดเหตุอาชญากรรม ความสามารถและคุณภาพการให้บริการของพนักงานสอบสวนจึงเป็นหน้าตาขององค์กร การบริหารความเครียดที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจและความไว้วางใจจากประชาชน

5) ด้านการพัฒนานโยบายในระดับประเทศผลจากการวิจัยสามารถนำเสนอเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสนอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาปรับปรุงแนวทางการทำงาน การจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาทรัพยากร และการวางแผนกำลังพลในระดับมหภาค ซึ่งจะช่วยพัฒนาองค์กรตำรวจทั้งในระดับกรุงเทพฯ และในระดับประเทศ

ความเครียดที่เกิดขึ้นในกลุ่มพนักงานสอบสวน บข.น. ไม่เพียงกระทบต่อสุขภาพจิตและร่างกายของบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อคุณภาพของกระบวนการสอบสวน และภาพลักษณ์ขององค์กรตำรวจโดยรวม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงปัญหานี้ และจัดให้มีมาตรการสนับสนุน เช่น การอบรมด้านการจัดการความเครียด การกระจายงานอย่างเหมาะสม การพัฒนาระบบสนับสนุนภายในองค์กร และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่อย่างเป็นระบบ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันไม่ให้พนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาลเกิดความเครียด
- 3) เพื่อให้ได้แนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้การวิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วยวิธีการดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรมแนวคิด ทฤษฎีวิจัยในประเทศ จากหนังสือ เอกสาร บทความเชิงวิชาการ วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและใช้ในการประกอบการอธิบาย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของพนักงานสอบสวน บข.น.

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) แนวทางการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจะมีพนักงานสอบสวนชั้นยศ ร.ต.ต. - ร.ต.อ.ดำรงตำแหน่งรองสารวัตรจะมีอายุงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ข้าราชการตำรวจชั้นยศ พ.ต.ต. - พ.ต.ท. ดำรงตำแหน่งสารวัตรจะมีอายุงานตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป ข้าราชการตำรวจชั้นยศ พ.ต.ท. ดำรงตำแหน่ง รอง ผกก.จะมีอายุงานตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป ข้าราชการตำรวจชั้นยศ พ.ต.อ.ดำรงตำแหน่ง ผกก.จะมีอายุงานตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไป ดังนั้นแนวทางการคัดเลือกของพนักงานสอบสวนผู้ให้สัมภาษณ์จะเป็นผู้ที่มียศตั้งแต่ ร.ต.ต. - ร.ต.อ. ดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรมีอายุงาน 1 ปีขึ้นไป และพนักงานสอบสวนที่ดำรงตำแหน่งผู้กำกับ (สอบสวน) มีอายุงานตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไป โดยแต่ละสถานีตำรวจ

นครบาล (สน.) มี 5 สายงานหลัก ได้แก่ 1. งานป้องกันปราบปราม 2. งานสืบสวน 3. งานสอบสวน 4. งานจราจร 5. งานอำนวยการ

ประเด็นข้อคำถามที่สัมภาษณ์ในแต่ละ สน.

- 1) การปฏิบัติงานในฝ่ายของท่านมีปัจจัยเสี่ยงในการเกิดความเครียดอย่างไร
- 2) ท่านมีแนวทางในการป้องกันและลดความเสี่ยงการเกิดความเครียดอย่างไรบ้าง

กำหนดระเบียบวิธีวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งมีข้อคำถามแตกต่างกันแต่ละกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้กำกับ (กลุ่มงานสอบสวน) สังกัด บชน. หรือผู้กำกับ (หัวหน้าสถานีตำรวจ) สถานีตำรวจนครบาลห้วยหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 2 พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลห้วยหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ จำนวน 9 ท่าน

ทั้งนี้ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลห้วยหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติงานเป็นผู้ให้ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเครียดของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการนครบาลเพื่อรวบรวมข้อมูลจนทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพรวมเห็นแง่มุมที่หลากหลายด้าน มองเห็นปัจจัยเสี่ยงในสิ่งแวดล้อมทั้งหมดจนครบถ้วนโดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์หรือสอบถาม ในประเด็นหรือเรื่องที่มีขอบเขตเดียวกันกับบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนเพื่อเป็นการยืนยัน ตรวจสอบข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาลสถานีตำรวจนครบาลห้วยหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเครียด (Stress Theory)

ความเครียดเป็นการแสดงออกของร่างกายที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมที่มาระทบทำให้คนเราเกิดการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งความเครียดมีทั้งคุณประโยชน์และโทษต่อการปฏิบัติงาน สุขภาพร่างกายและจิตใจของเราในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของความเครียดไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ความเครียด (Stress) หมายถึง สภาวะของร่างกายและจิตใจที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือแรงกดดันต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถภาพของบุคคล ทั้งทางกายภาพและจิตวิทยา (กรมสุขภาพจิต, 2541) โดย Selye (1956) ถือเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดเกี่ยวกับความเครียด โดยระบุว่าความเครียดคือ “กลุ่มอาการที่แสดงออกเมื่อร่างกายตอบสนองต่อสิ่งคุกคาม” ซึ่งอาจทำให้เกิดอาการผิดปกติทางร่างกาย เช่น ปวดศีรษะหรือความดันโลหิตสูง

Selye (1956) ให้ความหมายของ ความเครียด คือ กลุ่มอาการที่ร่างกายแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่มาแสดงถึงการคุกคาม สภาพการณ์ที่เป็นพิษหรือสิ่งเร้าที่เต็มไปด้วยอันตรายซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายและสารเคมีเพื่อต่อต้านการคุกคามนั้น ปฏิกิริยาการตอบสนองเหล่านี้จะแสดงออกมาใน

รูปของการเปลี่ยนแปลงด้านสรีระ ซึ่งนำไปสู่อาการต่าง ๆ เช่น ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อปวดหลังและความดันโลหิตสูง เป็นต้น

Lazarus (1971) ได้ขยายแนวคิดโดยเน้นว่า ความเครียดเป็นผลจากการประเมินของบุคคลต่อสิ่งเร้าที่รับรู้ว่าเป็นภัยคุกคามหรือเป็นอันตราย โดยความเครียดจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้สึกว่าจะไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์เหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แคมป์เบลล์ (Campbell, 1981) ได้ให้ความหมายว่า ความเครียดเป็นสิ่งที่ใด ๆ ก็ตามซึ่งรบกวนต่อการทำหน้าที่ของสิ่งมีชีวิต และผลกระทบนั้นจะชัดเจนขึ้นเมื่อมีตัวกระตุ้นความเครียดต่อบุคคลโดยจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ทางจิตใจ ซึ่งอาจเกิดความรู้สึกกดดันขึ้นในทันที ขณะที่ประสบกับภาวะความขัดแย้งทางความคิดและพฤติกรรม

Robbins (2001) ให้คำนิยามของความเครียดว่าเป็นผลจากความกดดันที่เกิดขึ้นเมื่อตนเองไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ ในขณะที่ Campbell (1981) มองว่าความเครียดคือสิ่งที่รบกวนการทำหน้าที่ของสิ่งมีชีวิต และเมื่อเกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรม

สุปราณี ผลชีวิน (2530) กล่าวว่าความเครียดหมายถึง ความกดดันที่บุคคลได้รับซึ่งบางครั้งบุคคลนั้นเข้าใจเองว่าเกินไปหรือสุดที่จะทนได้ ทั้งยังหมายถึง การรับรู้ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจที่ตอบสนองความกดดันเหล่านั้นด้วย

กรมสุขภาพจิต (2541) ให้ความหมายว่า ความเครียดเป็นปฏิกิริยาที่ตอบสนองของร่างกายจิตใจความคิด และพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าภายในและภายนอก ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกนึกคิด สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลจะรับรู้ว่าเป็นภาวะที่กดดัน คาดหวัง คุณภาพ ปวดคัน ถ้าบุคคลนั้นสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมนั้นได้ และมีความพึงพอใจที่จะทำให้เกิดการตื่นตัว เกิดพลังในการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการเสริมความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจ แต่ถ้าไม่มีความพึงพอใจและไม่สามารถปรับตัวได้ จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความเครียด ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียสมดุลในการดำเนินชีวิตในสังคมได้

สิริอร วิชชาวุธ (2544, น. 87) ได้กล่าวถึงความเครียดว่าเป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลซึ่งสามารถทำร้ายสุขภาพและการทำงานของบุคคล ความเครียดเป็นสาเหตุที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและสามารถลดพลังกำลังที่บุคคลเก็บสะสมให้หมดไปได้ สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดคือความวิตกกังวลกลัวว่าตนไม่สามารถทำกิจกรรมที่รับผิดชอบอยู่นั้นได้สำเร็จความกังวลกลัวว่าตนจะไม่ได้รับในสิ่งที่ตนคาดหวัง เพราะงานที่ทำมากเกินไปเกินกำลังหรือเกินความสามารถ หรือกำลังถูกประเมินค่าของการกระทำหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมที่ไม่รู้ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียแก่ตน หรือมีความสับสนขัดแย้งในบทบาทหน้าที่ของตนและไม่สามารถตัดสินใจว่าตนจะต้องทำอย่างไรจึงจะถูกต้องเป็นผลดีแก่ตน

4.2 ทฤษฎีการจัดการความเครียด (Stress Management Theory)

ในภาวะที่บุคคลนั้นต้องเผชิญกับปัญหาที่ตนเองคิดว่าจะมากำกวมความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองบุคคลนั้นจะพยายามต่อสู้เพื่อจัดการกับภาวะดังกล่าวอย่างดีที่สุด เพื่อไม่ให้ตนเองเกิดความเครียดหรือ เพื่อลดความรุนแรงของความรู้สึกเครียด การต่อสู้ที่ทำให้คนเราพร้อมที่จะเผชิญกับภาวะที่ทำให้ตนเองเครียดเรียกว่า การจัดการปัญหาหรือการจัดการความเครียด (Coping with Stress) มีนักวิชาการได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาไว้มากมาย ดังนี้

โมนาร์ต และลาเซิร์ส (Monart & Lazarus, 1978) อธิบายว่าการจัดการความเครียดนั้นเป็นกลไกที่บุคคลใช้เพื่อรักษาภาวะสมดุลทางจิตใจรวมทั้งการใช้กระบวนการทางจิตใจ ในการลดความตึงเครียดนั้น และยังบอกอีกว่า ภาวะที่บุคคลมักพบกับปัญหา เช่น การเจ็บป่วยการสูญเสีย การถูกคุกคาม สิ่งเหล่านี้ถือเป็นภาวะเครียดซึ่งทำให้บุคคลต้องมีการโต้ตอบโดยการหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อขจัดหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่ตึงเครียดนี้

4.3 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory)

“บุคลิกภาพ” มีความหมายตรงกับ “Personality” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมาจากคำว่า “Persona” ในภาษาละติน แปลว่า มีการละเล่นโดยสมัยกรีกโบราณสวมหน้ากากในการเล่นละคร และต่อมาใช้ในความหมายของการแสดงบทบาทของตัวละครด้วยการให้คำจำกัดความที่แน่นอนและตายตัวของคำว่า “บุคลิกภาพ” เป็นเรื่องยากเนื่องจากบุคลิกภาพเป็นคำที่มีความหมายรวมของลักษณะหลายประการในตัวบุคคล แต่ก็มีนักจิตวิทยาหลายท่านที่ให้คำจำกัดความไว้จะยกตัวอย่างพอเป็นสังเขปดังต่อไปนี้

Rogers (1951) บุคลิกภาพ คือ ส่วนที่เป็นตน (Self) เป็นการจัดระเบียบที่ถาวรซึ่งสามารถรับรู้โดยผ่านประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

Allport (1937) บุคลิกภาพ คือ ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลและลักษณะภายในบางประการที่เป็นตัวนำให้บุคคลกระทำกิจกรรมต่าง ๆ

Erikson (1950) บุคลิกภาพ คือ ผลจากการปะทะความสัมพันธ์ทางสังคมที่ต่อเนื่อง

Hillgard (1979) บุคลิกภาพเป็นลักษณะของบุคคลและวิธีแสดงออกของพฤติกรรมซึ่งกำหนดการปรับตัวตามแบบฉบับของแต่ละบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม

4.4 ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social Support Theory)

แรงสนับสนุนทางด้านสังคม (Social Support) (House, 1985 อ้างใน สรวงศ์ภูณัน ดวงคำสวัสดิ์, 2539, น. 29 - 35)

ความหมายแรงสนับสนุนทางด้านสังคม หมายถึง สิ่งที่ได้รับได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในด้านความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุนซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนและเป็นผลให้ผู้รับได้ปฏิบัติหรือแสดงออกทางพฤติกรรม ไปในทางที่ผู้รับต้องการในที่นี้หมายถึงการมีสุขภาพดี แรงสนับสนุนทางสังคมอาจมาจากบุคคลในครอบครัว เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ลูก ป้า เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนนักเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

แคพแพลน (Caplan, 1976, pp. 39 - 42) ได้ให้คำจำกัดความแรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ได้รับโดยตรงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจเป็นทางข่าวสาร เงิน ชื่อเสียง กำลังงานหรือทางอารมณ์ ซึ่งอาจเป็นแรงผลักดันให้ผู้รับไปสู่เป้าหมายที่ผู้ให้ต้องการ

ภกชกร โฉมแพ (2563) ได้ศึกษาภาวะความเครียดของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการทำงานของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 และเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับภาวะความเครียด ผลการวิจัยพบว่าพนักงานสอบสวนมีระดับความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ได้แก่ ด้านการทำงาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ

กาย ด้านสุขภาพจิตใจ และด้านสังคม นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (กชกร โฉมแพ, 2563) ภาวะความเครียดของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล

ร้อยละตำรวจเอกฉัตรพล เลิศเดชะ (2562) ศึกษาปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของพนักงานสอบสวน สังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความเครียดของพนักงานสอบสวน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 จำนวน 140 คนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และศึกษาความสามารถในการทำนายความเครียดด้วยปัจจัยในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่าความเครียดและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับความเครียด พบว่า มีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับความเครียดในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านลักษณะองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่ามีปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อความเครียด ร้อยตำรวจเอกฉัตรพล เลิศเดชะ (2562) ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของพนักงานสอบสวน สังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 มหาวิทยาลัยมหิดล

5. ผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล

จากการสัมภาษณ์ผู้กำกับ (กลุ่มงานสอบสวน) สังกัด บข.น. หรือผู้กำกับ (หัวหน้าสถานีตำรวจ) สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้ามสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่าพนักงานสอบสวนที่กำลังเผชิญกับภาวะความเครียดจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะจำนวนกำลังพลที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้น โดยมีผู้ปฏิบัติงานจริงเพียงประมาณ 6,000 คนทั่วประเทศ ขณะที่คดีออนไลน์มีมากกว่า 700,000 คดี นอกจากนี้ยังต้องรับผิดชอบคดีที่ควรอยู่ในอำนาจของหน่วยงานอื่น เช่น คดีทุจริตที่ควรเป็นหน้าที่ของ ป.ป.ช. แต่กลับถูกส่งกลับมาถึงร้อยละ 90 ของคดีทั้งหมด ความซับซ้อนของกฎหมาย การเร่งรัดสำนวนตามคำสั่งภายในองค์กร และแรงกดดันจากผู้มีอิทธิพล ล้วนสร้างภาระทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันคำตอบแทนที่ไม่เหมาะสม การทำงานนอกเวลาโดยไม่มีผู้ช่วย และความเข้าใจคลาดเคลื่อนของสังคมเกี่ยวกับบทบาทตำรวจ ยิ่งซ้ำเติมภาวะความเครียด แนวทางแก้ไขควรเน้นการจัดทีมสอบสวน การกระจายภาระงาน การพัฒนาสายอาชีพ และการจัดตั้งหน่วยเฉพาะทางเพื่อรองรับคดีที่ซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่าพนักงานสอบสวนต้องเผชิญกับความเครียดจากหลายปัจจัย ทั้งจากปริมาณงาน

จำนวนมาก ความไม่สมดุลระหว่างจำนวนคดีกับกำลังพล และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทำให้ไม่สามารถจัดการเวลา และงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องเผชิญแรงกดดันจากประชาชนที่ไม่เข้าใจขั้นตอนกฎหมาย คาดหวังผลลัพธ์รวดเร็ว รวมถึงแรงกดดันจากผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานภายนอกที่มอบหมายภาระเกินขอบเขตหน้าที่ และปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ภาระชีวิตส่วนตัว สุขภาพ และความสามารถในการจัดการความเครียดก็มีส่วนสำคัญ ขณะที่ระบบภายใน เช่น การประเมินผล การโยกย้าย และการเลื่อนตำแหน่งที่ขาดความโปร่งใส ยิ่งซ้ำเติมความรู้สึกไม่เป็นธรรมในองค์กร ส่งผลต่อขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาลพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลกำลังเผชิญกับความเครียดจากหลายปัจจัยสำคัญ ได้แก่

- 1) ปริมาณงานที่มากเกินไป พนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบคดีจำนวนมากเกินกว่าความสามารถในการจัดการ ส่งผลให้เกิดความเครียดจากภาระงานที่ล้นมือ
- 2) ขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรสนับสนุน การไม่มีเจ้าหน้าที่และทรัพยากรเพียงพอทำให้การบริหารจัดการงานไม่ราบรื่นและเพิ่มความกดดัน
- 3) ความซับซ้อนของขั้นตอนสอบสวน ขั้นตอนการสอบสวนที่ยุ่งยากและซับซ้อนต้องใช้เวลานานและความละเอียดสูง เพิ่มความเครียดในกระบวนการทำงาน
- 4) แรงกดดันจากการเร่งรัดคดี การถูกเร่งให้ดำเนินคดีให้เสร็จเร็วขึ้นจากผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดความเครียดสะสม
- 5) ความไม่ชัดเจนในการตีความกฎหมาย ความคลุมเครือหรือความไม่แน่นอนในการตีความข้อกฎหมายก่อให้เกิดความวิตกกังวลและความเครียด
- 6) ความคาดหวังจากผู้บังคับบัญชา การต้องทำงานให้เป็นไปตามมาตรฐานและความต้องการสูงจากผู้บังคับบัญชา เป็นอีกปัจจัยที่กดดันจิตใจ
- 7) ขาดความเข้าใจและการสนับสนุนจากประชาชน ความไม่เข้าใจหรือความไม่พอใจจากประชาชนที่เกี่ยวข้องกับคดีทำให้พนักงานสอบสวนรู้สึกถูกกดดันและเครียด
- 8) ภาระงานที่รบกวนเวลาส่วนตัว การต้องทำงานนอกเวลาราชการหรือถูกเรียกปฏิบัติงานตลอดเวลา ส่งผลให้พนักงานสอบสวนขาดเวลาพักผ่อนและฟื้นฟูตัวเอง

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันไม่ให้พนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาลเกิดความเครียด

จากการสัมภาษณ์ผู้กำกับ (กลุ่มงานสอบสวน) สังกัด บช.น. หรือผู้กำกับ (หัวหน้าสถานีตำรวจ) สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้ามสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่าแนวทางการบริหารภาระงานของพนักงานสอบสวนมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีคดีจำนวนมาก เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งมักมีปัญหางานล้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดความเครียด แนวทางที่เสนอคือการประชุมตรวจสอบภาระงานอย่างสม่ำเสมอ การจัดสรรงานให้เหมาะสมการแต่งตั้งเฉพาะผู้มีความรู้ความชำนาญในสายงานสอบสวน ตลอดจนการแยกสายงานสอบสวนให้มี

ความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันไม่ให้พนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาลเกิดความเครียด สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การวางแผนงาน จำเป็นจะต้องกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานสอบสวนให้ชัดเจน จัดลำดับความสำคัญของคดี เพื่อลดความซับซ้อนและความเร่งรีบ โดยกระจายงานให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล

2) การวางแผนบุคลากร คำนวณจำนวนพนักงานสอบสวนที่ต้องใช้ในแต่ละหน่วยงาน ควรจะจัดทำตารางการทำงานและการเข้าเวรอย่างเหมาะสม เพื่อลดความเหนื่อยล้า รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) การวางแผนงบประมาณ จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี และการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังต้องวางระบบติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การวางแผนทรัพยากร เช่น เตรียมอุปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบสารสนเทศให้พร้อมใช้งาน และจัดสถานที่ทำงานที่เหมาะสม มีบรรยากาศเอื้อต่อการทำงานเพื่อให้เกิดการผ่อนคลาย รวมทั้งพัฒนาระบบการสื่อสารและประสานงานให้คล่องตัว ลดความล่าช้า

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล

จากการสัมภาษณ์ผู้กำกับ (กลุ่มงานสอบสวน) สังกัด บชน. หรือผู้กำกับ (หัวหน้าสถานีตำรวจ) สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อพบว่าแนวทางการบริหารภาระงานของพนักงานสอบสวนมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีคดีจำนวนมาก เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งมักมีปัญหางานล้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดความเครียด แนวทางที่เสนอคือการประชุมตรวจสอบภาระงานอย่างสม่ำเสมอ การจัดสรรงานให้เหมาะสม การแต่งตั้งเฉพาะผู้มีความชำนาญในสายงานสอบสวน ตลอดจนการแยกสายงานสอบสวนให้มีความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ

จากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ พบว่า ความเครียดที่เกิดขึ้นกับพนักงานสอบสวนมีสาเหตุจากหลากหลายปัจจัย ทั้งภาระงาน ปัญหาจากประชาชน ความคาดหวังจากองค์กร และความไม่สมดุลในชีวิตส่วนตัว การบริหารจัดการความเครียดจึงต้องอาศัยแนวทางเชิงบูรณาการ ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กร และนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสม ลดปัจจัยเสี่ยง และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างยั่งยืน หากพนักงานสอบสวนมีความเข้าใจในงาน มีหลักคิดที่ถูกต้อง และได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ย่อมสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมืออาชีพและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและความสุข ในระยะยาว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางป้องกันการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล การป้องกันความเครียดในกลุ่มพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เนื่องจากลักษณะงานของพนักงานสอบสวนมีความซับซ้อน ใช้ระยะเวลานาน และต้องรับผิดชอบต่อคดีที่มีผลกระทบสูงต่อสังคม โดยเฉพาะในเขตเมืองหลวงที่มีคดีอาญาเกิดขึ้นจำนวนมาก ส่งผลให้ภาระงานต่อหัวสูงกว่าพื้นที่อื่นอย่างชัดเจน แนวทางการป้องกันความเครียดจึงควรมุ่งเน้นทั้งด้านการบริหารจัดการงาน ระบบสนับสนุนทาง

จิตใจ และการส่งเสริมสมดุลชีวิต เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อสุขภาวะทางกายและจิตใจของเจ้าหน้าที่ ในด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดสรรภาระงานให้เหมาะสมกับจำนวนพนักงานสอบสวนแต่ละสถานีตำรวจ โดยไม่ควรปล่อยให้บุคลากรต้องรับผิดชอบคดีจำนวนมากเกินขีดความสามารถ ควรกำหนดเขตงานคดีที่เหมาะสม และ พิจารณาระบบเวรหมุนเวียนหรือการถ่ายโอนคดีบางส่วน เพื่อแบ่งเบาภาระงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยลด งานเอกสาร เช่น การใช้ระบบจัดทำสำนวนคดีดิจิทัล การจัดเก็บพยานหลักฐานออนไลน์ และการใช้ระบบช่วยแนะนำ ทางกฎหมาย เพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถใช้เวลาในการวิเคราะห์คดีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนของการสนับสนุนด้านจิตใจ ควรจัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เผชิญกับความเครียดสะสมจากการทำงาน รวมถึงการจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ การเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Emotional Resilience) และการสร้างทักษะการเผชิญความเครียดในเชิงบวก อีกทั้งควรมีช่องทางให้พนักงานสอบสวนสามารถ ขอรับคำปรึกษาได้อย่างเป็นส่วนตัวและปลอดภัย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะเครียดเรื้อรังหรือผลกระทบทาง สุขภาพจิตในระยะยาว การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการป้องกันความเครียด โดยควรมีการ ติดตามสภาพจิตใจของพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ไม่เน้นการลงโทษหรือตำหนิ แต่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้สะท้อนความคิดเห็น และมีที่ปรึกษาในสายงานเพื่อคอยช่วยเหลือแนะนำ โดยเฉพาะในกรณีของพนักงานสอบสวนที่มีประสบการณ์น้อย ในส่วนของชีวิตส่วนตัว ควรส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนมีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอ ผ่านการจัดสรรเวลาทำงานอย่างสมดุล การลดเวรยามที่ต่อเนื่อง และสนับสนุนให้มีการลาพักผ่อนเมื่อเกิดภาวะความเครียดสะสมโดยไม่กระทบต่อความก้าวหน้าในสายงาน ควบคู่กับการส่งเสริม กิจกรรมนันทนาการ เช่น กีฬา งานอดิเรก หรือการท่องเที่ยวร่วมกันภายในหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการลดความ ตึงเครียดทางอารมณ์และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในทีมงาน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของพนักงานสอบสวนอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมทักษะการสืบสวน การจัดทำสำนวน การเจรจาต่อรอง รวมถึงทักษะด้าน อารมณ์และการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการทำงาน ลดความรู้สึกวิตกกังวล และสามารถรับมือกับสถานการณ์ความกดดันได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การป้องกันความเครียดของพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องดำเนินการในระดับบุคคล ระดับ องค์กร และระบบสนับสนุนภายนอกอย่างบูรณาการ เพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ควบคู่กับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ปัญหาความเครียดของพนักงานสอบสวนในกองบัญชาการตำรวจนครบาลเป็นประเด็น สำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากลักษณะงานสอบสวนต้องรับมือกับคดีความที่ซับซ้อน มีแรงกดดัน จากเวลา ผู้บังคับบัญชา และสังคม อีกทั้งยังต้องรับผิดชอบทางกฎหมายสูง ซึ่งหากไม่ได้รับการดูแลหรือแก้ไขอย่าง เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพจิต บุคลิกภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น แนวทางการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวควรดำเนินการในเชิงโครงสร้าง ระบบสนับสนุน และการส่งเสริมทักษะส่วนบุคคลอย่างเป็นองค์รวม ประการแรก ควรมีการทบทวนระบบการจัดสรรภาระงานของพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละ บุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานีตำรวจที่มีจำนวนคดีสูง ควรกำหนดเขตงานจำนวนคดีที่แต่ละคนสามารถรับผิดชอบ ได้ พร้อมพิจารณาให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือด้านงานเอกสาร งานธุรการ หรือใช้เทคโนโลยีมาช่วยลดภาระงาน เช่น ระบบจัดทำสำนวนคดีอิเล็กทรอนิกส์ ระบบจัดเก็บพยานหลักฐานออนไลน์ หรือการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วย

วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งจะช่วยให้พนักงานสอบสวนสามารถมุ่งเน้นในงานวิเคราะห์คดีและการสอบปากคำได้มากขึ้น ลดภาระงานซ้ำซ้อนที่เป็นสาเหตุหนึ่งของความเครียดสะสม ในส่วนของการแก้ไขเชิงจิตใจ ควรมีการจัดตั้งหน่วยบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตหรือนักจิตวิทยาในหน่วยงานตำรวจ เพื่อเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนสามารถขอคำปรึกษาได้เมื่อมีความเครียด โดยไม่ถูกตีตรา หรือรู้สึกอับอาย รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาในแต่ละระดับมีความรู้ในการสังเกตอาการเบื้องต้นของความเครียดในลูกน้อง พร้อมทั้งให้การสนับสนุนอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่เพียงการควบคุมและสั่งการ แต่ต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้หน้าที่เข้าใจความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา อีกแนวทางหนึ่งคือการส่งเสริมการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล โดยเฉพาะทักษะการบริหารอารมณ์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งอาจดำเนินการผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือการนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเสริมสร้างพลังใจ และความสามารถในการฟื้นตัวจากความเหนื่อยล้า (Resilience) เพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีขึ้น และไม่เกิดภาวะความเครียดเรื้อรังในระยะยาว นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลความเครียดของพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้แบบประเมินสุขภาพจิตควบคู่กับการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์สาเหตุของความเครียดเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปสู่การวางแผนช่วยเหลืออย่างเหมาะสม หากพบว่าบุคลากรบางรายมีความเครียดในระดับสูง ควรมีการแทรกแซงโดยทีมสหวิชาชีพอย่างเหมาะสม โดยไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานหรือความก้าวหน้าในสายงาน กล่าวโดยสรุป การแก้ไขปัญหความเครียดของพนักงานสอบสวนควรเริ่มต้นจากการปรับปรุงโครงสร้างการทำงาน การพัฒนาระบบสนับสนุนด้านจิตใจ และการส่งเสริมศักยภาพส่วนบุคคลให้สามารถรับมือกับความเครียดได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

6. การอภิปรายผล

การศึกษานี้เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของการเกิดปัญหาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลกำลังเผชิญกับภาวะความเครียดที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเกิดจากปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะจำนวนกำลังพลที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมหาศาล จากจำนวนตำแหน่งที่มีประมาณ 12,000 อัตรา มีผู้ปฏิบัติงานจริงเพียง 8,000 ราย และในจำนวนนั้นมีเพียง 6,000 คนเท่านั้นที่ปฏิบัติงานสอบสวนโดยตรง นำไปสู่ภาระงานที่เกินขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคดีออนไลน์ที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ทักษะเฉพาะทาง ปัจจุบันมีคดีออนไลน์มากกว่า 700,000 คดีทั่วประเทศ นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังต้องรับผิดชอบคดีที่ควรอยู่ในอำนาจของหน่วยงานอื่น เช่น คดีทุจริตที่ควรเป็นหน้าที่ของ ป.ป.ช. แต่กลับถูกส่งคืนมาให้พนักงานสอบสวนรับผิดชอบถึงกว่าร้อยละ 90 ของคดีทั้งหมดโครงสร้างกฎหมายที่ซับซ้อนกว่า 500 ฉบับ และระเบียบภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น คำสั่ง ตร. ที่ 419/2556 ซึ่งกำหนดกรอบเวลาทำสำนวนอย่างเข้มงวด เป็นอีกปัจจัยที่สร้างความกดดัน โดยเฉพาะในคดีที่ต้องใช้เวลาในการสืบสวนอย่างรอบคอบ รวมถึงแรงกดดันจากผู้บังคับบัญชาและบุคคลภายนอก โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล ส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการทำงานและจิตใจของพนักงานสอบสวนอย่างรุนแรง ภาระงานในเวลากลางคืนที่ต้องตรวจสถานที่เกิดเหตุเพียงลำพังโดยไม่มีผู้ช่วยก็เป็นอีกปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ความเข้าใจคลาดเคลื่อนของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของ

ตำรวจ ก่อให้เกิดแรงกดดันทั้งในช่วงเวลาทำงานและนอกเวลาราชการค่าตอบแทนที่ไม่สอดคล้องกับภาระงานก็ส่งผลต่อภาวะจิตใจของพนักงานสอบสวน แม้จะไม่ใช่อุปสรรคหลักโดยตรง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น เช่น DSI หรือ ป.ป.ช. แล้ว ถือว่าต่ำกว่าอย่างชัดเจน อีกทั้งยังไม่มีมีการปรับเพิ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ซึ่งสะท้อนถึงความล้าหลังของระบบค่าตอบแทนภายในองค์กร นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีบางรายได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนแต่ไม่ได้ปฏิบัติงานจริง กลับได้รับค่าตอบแทนเท่ากับผู้ที่ทำงานสอบสวนจริงตลอดเวลา ยิ่งซ้ำเติมความรู้สึกไม่เป็นธรรมในองค์กรจากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนหลายสถานี ได้แก่ สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก ท่าข้าม และทองหล่อ พบว่าความเครียดไม่ได้เกิดจากปริมาณงานเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน ระบบราชการที่ไม่ยืดหยุ่น ความคาดหวังจากประชาชน และปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ปัญหาครอบครัว สุขภาพ หรือความสามารถในการจัดการความเครียดที่แตกต่างกันของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกษกร โฉมแพ (2563) ศึกษาภาวะความเครียดของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 ผลการศึกษาพบว่าพนักงานสอบสวนมีระดับความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ได้แก่ ด้านการทำงาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิตใจ และด้านสังคม ขณะเดียวกัน ความคาดหวังจากประชาชนที่มักเข้าใจว่าคดีควรเสร็จสิ้นรวดเร็ว และแรงกดดันจากผู้บังคับบัญชาที่ต้องการให้คดีปิดได้ภายในกรอบเวลา ล้วนสร้างความกดดันสองทางแก่พนักงานสอบสวนความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ทั้งในด้านคำปรึกษา การประเมินผล หรือการจัดสรรภาระงาน เป็นปัจจัยที่บั่นทอนขวัญกำลังใจและทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ระบบการเลื่อนตำแหน่งและการโยกย้ายที่ไม่โปร่งใส ขาดความยุติธรรม และยึดโยงกับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าผลงานจริง ยิ่งส่งผลให้พนักงานสอบสวนรู้สึกหมดกำลังใจ ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง หรือแม้แต่เลือกที่จะลาออกจากสายงานที่มีภาระสูงแต่ไม่มีความมั่นคง นอกจากนี้ การโยกย้ายที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมด้านชีวิตความเป็นอยู่หรือข้อจำกัดของครอบครัว ก็เป็นอีกสาเหตุของความเครียดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในระบบยุติธรรมที่ควรมีการทำงานร่วมกันอย่างสมดุล กลับพบว่าหน่วยงานภายนอก เช่น ศาล อัยการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักผลักภาระงานบางส่วนกลับมาสู่พนักงานสอบสวน เช่น การขอให้สอบปากคำเพิ่มเติมหรือหาพยานเพิ่มเติม ทั้งที่ขั้นตอนการสอบสวนได้ดำเนินการครบถ้วนแล้ว ความซ้ำซ้อนของหน้าที่และความคาดหวังที่ไม่สมเหตุสมผล ส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งซ้ำเติมความรู้สึกว่าระบบไม่ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ปฏิบัติงานอีกหนึ่งประเด็นสำคัญคือ การที่ประชาชนขาดความเข้าใจในกระบวนการสอบสวนและข้อจำกัดของพนักงานสอบสวน ประชาชนบางส่วนคาดหวังว่าพนักงานสอบสวนสามารถตัดสินคดีได้ทันที ทั้งที่ในความเป็นจริงจำเป็นต้องผ่านกระบวนการทางกฎหมายหลายขั้นตอน เช่น การเสนออัยการ การรื้อคำสั่งจากศาล หรือการวิเคราะห์พยานหลักฐานอย่างละเอียด การอธิบายกฎหมายและสร้างความเข้าใจจึงกลายเป็นภาระเพิ่มเติมที่ต้องใช้พลังงานทางจิตใจอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับประชาชนที่มีอารมณ์รุนแรงหรือไม่เชื่อมั่นในระบบกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ จึงมีข้อเสนอให้มีการจัดทีมสอบสวนแบบคณะ แบ่งหน้าที่กันชัดเจน และประชุมตรวจสอบภาระงานอย่างสม่ำเสมอ ลดคดีล้นมือ พร้อมพิจารณาเวรงานให้สามารถดำเนินคดีเก่าให้เสร็จโดยไม่ถูกรบกวนจากคดีใหม่ ในระยะยาว ควรปรับโครงสร้างการสอบสวนให้ชัดเจน แต่งตั้งบุคลากรตามความสามารถในสายงานโดยไม่ข้ามสายโดยขาดการอบรม และควรสร้าง Career Path ที่แน่นอน มีการจัดตั้งหน่วยเฉพาะทางด้านอาชญากรรมเทคโนโลยี พร้อมคัดเลือกผู้มีความเชี่ยวชาญเข้าทำงานอย่างเหมาะสม การดูแลคุณภาพชีวิตของพนักงานสอบสวน และการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในสังคมต่อ

หน้าที่ของตำรวจ จะช่วยคลี่คลายภาวะความเครียดที่สะสมมาเป็นเวลานาน และส่งเสริมให้ระบบการสอบสวนของประเทศไทยมีความยั่งยืน โปร่งใส และมีประสิทธิภาพในอนาคต

2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานเพื่อป้องกันไม่ให้นักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาลเกิดความเครียด คือ แนวทางการบริหารจัดการภาระงานของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก ทำซ้ำและทวนซ้ำ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานอย่างมีระบบ เนื่องจากพนักงานสอบสวนต้องเผชิญกับปริมาณงานที่มากเกินไปจนขีดความสามารถ อันเป็นสาเหตุของความเครียดและอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานและสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งมีประชากรหนาแน่นและคดีจำนวนมาก หนึ่งในแนวทางที่ได้รับการเสนอและนำมาใช้คือ การประชุมภายในหน่วยงานเดือนละหนึ่งครั้ง โดยหัวหน้าสถานีหรือหัวหน้างานมีหน้าที่ตรวจสอบจำนวนสำนวนของพนักงานสอบสวนแต่ละราย ประเมินความยากง่ายของคดี และปรับสัดส่วนภาระงานให้เหมาะสม เช่น การเว้นเวรให้แก่ผู้ที่มีภาระหนักหรือการกระจายคดีให้สมดุลในทีม เพื่อป้องกันปัญหางานล้นสะสมและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอีกประเด็นสำคัญคือการแต่งตั้งและโยกย้ายบุคลากร ซึ่งควรหลีกเลี่ยงการแต่งตั้งบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญในสายงานสอบสวน เพราะจะทำให้คุณภาพของงานลดลงและเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่เดิมที่ต้องคอยช่วยเหลือ แนวทางที่เหมาะสมคือควรแต่งตั้งเฉพาะผู้ที่มีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ตรงในงานสอบสวน เพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานการทำงานและลดความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ควรมีการแยกสายงานสอบสวนให้เป็นเอกเทศพร้อมทั้งกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพที่ชัดเจน อาทิ จากตำแหน่งรองสารวัตรไปจนถึงผู้กำกับ โดยให้พิจารณาจากผลงานและความสามารถเฉพาะด้าน แนวทางนี้จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความภาคภูมิใจ และการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่ในระยะยาวในปัจจุบัน คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีลักษณะซับซ้อน เช่น การติดตามเส้นทางการเงิน ตรวจสอบบัญชีธนาคาร และประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งต้องใช้ทักษะเฉพาะทาง อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังขาดความเชี่ยวชาญในด้านนี้ หน่วยงานจึงควรจัดตั้งกองบังคับการสอบสวนเฉพาะด้านคดีเทคโนโลยี พร้อมคัดเลือกพนักงานสอบสวนที่มีทักษะทางเทคโนโลยีมาดำเนินการโดยตรง เพื่อให้สามารถรับคำร้องทุกข์และดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดภาระของสถานีตำรวจที่มีทรัพยากรจำกัด ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องปัญหาอีกประการคือข้อจำกัดด้านระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น การกำหนดเวลาทำสำนวนในระยะเวลา 30 หรือ 60 วัน ซึ่งในบางกรณีไม่สอดคล้องกับลักษณะของคดี โดยเฉพาะคดีที่มีความซับซ้อนและต้องใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐาน จึงควรมีการปรับปรุงระเบียบให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับลักษณะของคดี นอกจากนี้แนวทางการทำงานแบบ “คณะสอบสวน” เป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถลดภาระเฉพาะบุคคลและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยให้รองผู้กำกับทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชุด สารวัตรและพนักงานสอบสวนร่วมกันปฏิบัติงาน โดยแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่น การออกตรวจสถานที่เกิดเหตุ การสอบปากคำ และการจัดทำเอกสาร ส่งผลให้การทำงานมีความร่วมมือ ลดความกดดันและความรู้สึกลดเดี่ยวของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งยังสามารถขอคำปรึกษาร่วมกันในคดีที่มีความละเอียดอ่อนหรือซับซ้อนในด้านแรงจูงใจ ปัจจุบันพนักงานสอบสวนยังได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) หรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทั้งที่ต้องรับผิดชอบคดีจำนวนมากและทำงานภายใต้แรงกดดันสูง ดังนั้นควรมีการปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่และความเสี่ยงใน

การทำงาน เพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจและความทุ่มเทของเจ้าหน้าที่ รวมถึงช่วยดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่สายงานสอบสวนอย่างต่อเนื่องจากการสัมภาษณ์ผู้กำกับกลุ่มงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารภาระงานของพนักงานสอบสวนมีความสำคัญต่อการรักษาประสิทธิภาพของงานในพื้นที่ที่มีคดีจำนวนมาก เช่น กรุงเทพมหานคร โดยควรมีการประชุมตรวจสอบภาระงานอย่างสม่ำเสมอ จัดสรรภาระงานให้เหมาะสม แต่งตั้งเฉพาะบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในสายงานสอบสวน พัฒนาเส้นทางความก้าวหน้า แยกสายงานสอบสวนให้เป็นอิสระ จัดตั้งหน่วยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และปรับปรุงระเบียบการทำสำนวนให้สอดคล้องกับลักษณะของคดี ตลอดจนส่งเสริมการทำงานแบบคณะสอบสวน และปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นแนวทางที่จะช่วยให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ลดความเครียดจากภาระงาน และเสริมสร้างระบบงานสอบสวนให้มีความเข้มแข็งในระยะยาว

3) เพื่อให้ได้แนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล คือ พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลต้องเผชิญกับภาระงานจำนวนมากและความคาดหวังจากสังคม ภายใต้ข้อจำกัดด้านกำลังพลและระเบียบที่กำหนดกรอบเวลาการดำเนินคดี เช่น คำสั่งที่ 419 ที่กำหนดให้ต้องจัดทำสำนวนภายใน 60 วัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของคดีที่ซับซ้อน ปัญหานี้ส่งผลให้เกิดความเครียดเรื้อรังจากการทำงานเกินกำลัง และเสี่ยงต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงสุขภาพกายและจิตของเจ้าหน้าที่ที่ถดถอยลงอย่างต่อเนื่อง แนวทางสำคัญที่เสนอเพื่อป้องกันและลดความเครียดของพนักงานสอบสวนในพื้นที่กรุงเทพมหานครคือ การปรับปรุงระบบบริหารจัดการภาระงานโดยให้ผู้บังคับบัญชาเข้ามามีบทบาทตรวจสอบและประเมินสำนวนของแต่ละคนในที่ประชุมประจำเดือน พร้อมจัดสรรเวรงานและกระจายคดีให้มีความเหมาะสมตามปริมาณและความซับซ้อนของแต่ละสำนวน หากเจ้าหน้าที่รายใดมีภาระมาก ควรหยุดเวรชั่วคราวเพื่อให้สามารถดำเนินคดีเดิมให้เสร็จสิ้นก่อน พร้อมกันนี้ ควรแต่งตั้งเฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนเท่านั้น เพื่อรักษามาตรฐานของงานและลดภาระซ้ำซ้อนจากการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ที่ขาดทักษะในสายงานสอบสวนสำหรับคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนและต้องการความรู้เฉพาะทาง เช่น การสืบสวนเส้นทางการเงินหรือการตรวจสอบข้อมูลบัญชีธนาคาร ควรจัดตั้งชุดเฉพาะกิจหรือกองสอบสวนเฉพาะทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะ พร้อมจัดสรรบุคลากรที่มีทักษะเข้ามาอย่างเหมาะสม รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น ปปง. และธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพ ลดระยะเวลาการดำเนินงาน และลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ในสถานีตำรวจที่มีทรัพยากรจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนราธิป นະยะเนตร (2563) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจภูธรศรีราชา ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจภูธรศรีราชาได้แก่ จำนวนของพนักงานสอบสวน เวลาในการทำสำนวนการสอบสวน นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนได้แก่สถานีตำรวจภูธรศรีราชากำลังประสบปัญหาขาดแคลนพนักงานสอบสวน วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการสอบสวนมีไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายพนักงานสอบสวนที่ทำให้พนักงานสอบสวนไม่เจริญก้าวหน้าในสายงาน และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรศรีราชา พบว่าควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนให้เพียงพอ นอกจากนี้ในเรื่องของการสื่อสาร พนักงานสอบสวนควรอธิบายให้ประชาชนเข้าใจในข้อกฎหมายและขั้นตอนการ

ดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ อีกประเด็นสำคัญคือการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืน ทำให้พนักงานสอบสวนต้องเดินทางตรวจสถานที่เกิดเหตุและรับเรื่องร้องทุกข์เพียงลำพัง ซึ่งเสี่ยงต่อความปลอดภัยและเพิ่มความเครียดโดยไม่จำเป็น แนวทางที่เสนอคือ ควรจัดสรรผู้ช่วยประจำตัวอย่างน้อยหนึ่งคนต่อพนักงานสอบสวนแต่ละนาย เพื่อช่วยในการกิจภาคสนามและการจัดทำเอกสาร ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเหนื่อยล้าจากการทำงานแบบคนเดียวนอกจากนี้ ควรส่งเสริมการทำงานในลักษณะ “คณะสอบสวน” โดยแบ่งหน้าที่ระหว่างเจ้าหน้าที่ เช่น มีรองผู้กำกับเป็นหัวหน้าชุดสารวัตรเป็นผู้จัดการคดี และพนักงานสอบสวนร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท ซึ่งจะช่วยให้การทำงานมีความเป็นทีม ประึกษาหารือกันได้ และลดภาระจากการรับผิดชอบสำนวนเพียงลำพัง แนวทางนี้มีประโยชน์อย่างมากต่อคดีที่ซับซ้อนหรือมีผู้เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพล เพราะช่วยลดความกดดันและเพิ่มความมั่นใจในการดำเนินการตามพยานหลักฐานในด้านโครงสร้างอาชีพ ควรมีการพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) อย่างชัดเจน โดยให้พนักงานสอบสวนสามารถเติบโตในสายอาชีพจากระดับรองสารวัตร สารวัตร รองผู้กำกับ ไปจนถึงระดับผู้กำกับ โดยพิจารณาจากผลงาน ความรู้ และประสบการณ์ในสายงานสอบสวน เพื่อสร้างแรงจูงใจ ความมั่นคง และความภาคภูมิใจในอาชีพ ทั้งนี้ ควรหลีกเลี่ยงการแต่งตั้งข้ามสายงานโดยไม่มีการฝึกอบรมหรือเตรียมความพร้อมที่เพียงพอ เพราะจะส่งผลต่อคุณภาพของงานสอบสวนและเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่เดิมที่ต้องให้ความช่วยเหลือในระดับบุคคล พนักงานสอบสวนควรดูแลตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จัดสรรเวลาให้กับครอบครัว และฝึกแนวคิดเชิงบวกเพื่อรับมือกับแรงกดดันได้ดีขึ้น การมีวินัยในการทำงาน การพักผ่อนอย่างเหมาะสม และการขอคำปรึกษาจากผู้บังคับบัญชาเมื่อมีปัญหา เป็นวิธีการที่ช่วยลดความเครียดและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาว ขณะเดียวกัน หน่วยงานควรจัดกิจกรรมผ่อนคลายหรืออบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทของพนักงานสอบสวน ลดข้อร้องเรียน และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีท้ายที่สุด การปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สอดคล้องกับภาระงานและความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่ถือเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม เช่น DSI หรือ ป.ป.ช. ซึ่งมีค่าตอบแทนสูงกว่าทั้งที่พนักงานสอบสวนมีภาระคดีมากกว่าและต้องทำงานภายใต้แรงกดดันสูง การปรับโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการอย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างแรงจูงใจ เสริมขวัญกำลังใจและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานด้วยความภาคภูมิใจและมีประสิทธิภาพสูงสุดในระยะยาว

แนวทางการป้องกันความเครียดของพนักงานสอบสวนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านการจัดการงาน สนับสนุนทางจิตใจ และส่งเสริมสมดุลชีวิต โดยเริ่มจากการบริหารภาระงานให้เหมาะสม ลดจำนวนคดีต่อหัว และใช้เทคโนโลยีช่วยลดภาระงานเอกสาร เช่น ระบบสำนวนคดีดิจิทัลและระบบจัดเก็บหลักฐานออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ในด้านจิตใจ ควรมีหน่วยให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา อบรมการจัดการอารมณ์ และพัฒนาทักษะการเผชิญความเครียด โดยให้มีช่องทางการขอรับคำปรึกษาอย่างปลอดภัยและไม่เปิดเผย นอกจากนี้ การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาก็มีความสำคัญ โดยควรติดตามสภาพจิตใจของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ไม่ลงโทษโดยไม่มีเหตุผล ในชีวิตส่วนตัว ควรส่งเสริมการพักผ่อนอย่างเพียงพอ จัดสรรเวลาทำงานอย่างสมดุล และสนับสนุนการลาพักผ่อนโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมนันทนาการภายในหน่วยงาน เพื่อคลายความตึงเครียดและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีมงาน

นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพของพนักงานสอบสวนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาชีพและทักษะทางอารมณ์ จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการทำงาน และลดความวิตกกังวลเมื่อต้องเผชิญแรงกดดัน

แนวทางการแก้ไขปัญหาการเกิดความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล การแก้ไขปัญหาความเครียดของพนักงานสอบสวนในกองบัญชาการตำรวจนครบาลควรดำเนินการในลักษณะองค์รวม โดยมุ่งปรับปรุงทั้งระบบโครงสร้างงาน สนับสนุนด้านจิตใจ และเสริมสร้างทักษะส่วนบุคคลอย่างยั่งยืน จุดเริ่มต้นสำคัญคือการปรับระบบการจัดสรรภาระงานให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ลดจำนวนคดีที่รับผิดชอบต่อคน และนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดภาระงานซ้ำซ้อน เช่น ระบบจัดทำสำนวนคดีอิเล็กทรอนิกส์ หรือ AI ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งช่วยให้พนักงานสอบสวนมีเวลายามุ่งเน้นกับงานที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะและลดความตึงเครียดจากงานเอกสาร ในมิติด้านจิตใจ ควรมีระบบให้คำปรึกษาสุขภาพจิตภายในหน่วยงาน โดยจัดจ้างนักจิตวิทยาหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะทาง พร้อมทั้งอบรมผู้บังคับบัญชาให้สามารถสังเกตอาการเครียดของผู้ใต้บังคับบัญชา และให้การสนับสนุนอย่างเข้าใจมากกว่าการควบคุม นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนพัฒนาทักษะส่วนบุคคล เช่น การบริหารอารมณ์ การเผชิญปัญหา และการสร้างพลังใจ ผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจในการเผชิญกับแรงกดดัน ทั้งนี้ควรมีระบบติดตามและประเมินภาวะความเครียดอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ทั้งเครื่องมือประเมินและการสัมภาษณ์รายบุคคล หากพบความเครียดในระดับสูง ควรมีการแทรกแซงโดยทีมสหวิชาชีพอย่างเหมาะสมโดยไม่กระทบต่อหน้าที่หรือตำแหน่งงาน

โดยสรุป แนวทางการแก้ไขปัญหาความเครียดของพนักงานสอบสวนควรมีความครอบคลุมทั้งในด้านโครงสร้างการทำงาน การสนับสนุนทางจิตใจ และการพัฒนาศักยภาพภายในของบุคลากร ซึ่งไม่เพียงช่วยลดผลกระทบด้านสุขภาพจิต แต่ยังช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบงานสอบสวนโดยรวมในระยะยาวอีกด้วย

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกองบัญชาการตำรวจนครบาล เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเครียดของพนักงานสอบสวน จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเครียดของพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่ามีหลากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งด้านภาระงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน การบริหารจัดการ และสภาพจิตใจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งกองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และได้เสนอแนวทางเพื่อบรรเทาและลดระดับความเครียดของพนักงานสอบสวน ดังต่อไปนี้

1) การบริหารภาระงานอย่างเหมาะสม

1.1) จัดสรรคดีให้มีความเหมาะสมกับจำนวนพนักงานสอบสวน เพื่อหลีกเลี่ยงภาระงานที่เกินขีดความสามารถ

1.2) พิจารณาจัดระดับความซับซ้อนของคดี เพื่อแบ่งเบาภาระในการสืบสวนและดำเนินคดี

1.3) ส่งเสริมการใช้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนเพื่อช่วยแบ่งเบางานธุรการ

2) การปรับปรุงเวลาทำงานให้สมดุล

2.1) พิจารณากำหนดเวลาทำงานที่ชัดเจน และลดการทำงานล่วงเวลาหรือเวรยามต่อเนื่อง

2.2) ปรับระบบเวรเพื่อให้พนักงานสอบสวนมีเวลาพักผ่อนและฟื้นฟูสภาพจิตใจอย่างเพียงพอ

3) การพัฒนาและสนับสนุนด้านเทคโนโลยี

- 3.1) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบสวนและทำสำนวน
- 3.2) พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลและเอกสารทางคดีให้ทันสมัย ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน
- 4) การส่งเสริมสุขภาพจิตและสวัสดิการ
 - 4.1) จัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาเพื่อดูแลสุขภาพจิตของพนักงานสอบสวน
 - 4.2) จัดกิจกรรมสันทนาการเพื่อคลายเครียดและเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน
 - 4.3) ทบทวนอัตราค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสมกับภาระงานและความเสี่ยงที่ต้องเผชิญ
- 5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร
 - 5.1) จัดอบรมเสริมทักษะการจัดการความเครียด และทักษะในการทำงานภายใต้ความกดดัน
 - 5.2) ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องในด้านกฎหมาย การสืบสวน และเทคโนโลยี
- 6) การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร
 - 6.1) ส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ลดความตึงเครียดจากลำดับชั้น
 - 6.2) สนับสนุนการสื่อสารแบบเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอจากพนักงานสอบสวน

ข้อเสนอแนะดังกล่าวมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาระบบการทำงานของพนักงานสอบสวนอย่างยั่งยืน โดยการบูรณาการทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร เทคโนโลยี และสุขภาพจิต เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กชกร โฉมแพ. (2563). *ภาวะความเครียดของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1*.
งามแสง, ร.ก. (2020). ความเครียดของพนักงานสอบสวนในพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1. *วารสารสหวิทยาการ*, 12(2), 10–47.
- จิตรา อุดมศรี. (2563). ความเครียดและการจัดการความเครียดของพนักงานสอบสวน. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 28(1), 45–60.
- ทวีศักดิ์ สุขใจ. (2561). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- นฤมล คำดี. (2562). ความเครียดในการทำงานและกลยุทธ์การเผชิญปัญหาของตำรวจจราจรในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(2), 121–136.
- ณัฐพล เลิศเดชะ. (2562). *ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของพนักงานสอบสวน สังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 5* [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ, มหาวิทยาลัยมหิดล].
- รวมชัย มานะ. (2544). *ความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 2* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
- โรงพยาบาลบางปะกอก. (2566). *ภาวะเครียดสะสม ภัยเงียบเสี่ยงเกิดโรค*. สืบค้นจาก https://www.bangpakok1.com/care_blog/view/75

- โรงพยาบาลพริ้นซ์ สุวรรณภูมิ. (n.d.). 5 ทริคง่ายๆ จัดการความเครียดด้วยตัวเอง. สืบค้นจาก <https://www.princsuvarnabhumi.com/articles/5-simple-tricks-to-manage-stress-yourself>
- สมยศ นาวิการ. (2543). *การบริหารและพฤติกรรมองค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). “ตำรวจ” เสี่ยงฆ่าตัวตายสูง. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/?p=253728>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). คำสั่ง ตร. 357-2555: เรื่องการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งหน้าที่สถานีตำรวจ.
- สิริอร วิชาวุธ. (2544). *จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Allport, G. W. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. New York, NY: Henry Holt and Company.
- Baron, R. A., & Greenberg, J. (1990). *Behavior in organizations: Understanding and managing the human side of work* (3rd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- BBC News ไทย. (2562). จิตแพทย์ชี้ หากตำรวจคิดฆ่าตัวตาย มักประสบความสำเร็จสูงกว่าคนในอาชีพอื่น. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-46744797>
- Department of Mental Health. (2564). รายงานสุขภาพจิตแห่งชาติ ประจำปี 2564. กระทรวงสาธารณสุข. Retrieved from <https://dmh.go.th>
- DuBrin, H. (1990). *Coping with stress*. London, England: Hamlyn Publishing Group.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
- GotoKnow. (2555). ทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support Theory). Retrieved from <https://www.sakid.app/blog/major-depressive-disorder-in-working/>
- Hilgard, E. R., Atkinson, R. C., & Atkinson, R. L. (1979). *Introduction to psychology* (6th ed.). New York, NY: Harcourt Brace Jovanovich.
- Jaitip. (n.d.). *พฤติกรรมองค์กร*. Retrieved from https://jaitip1.blogspot.com/p/blog-page_25.html
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York, NY: Springer Publishing.
- Middlemist, R. D., & Hitt, M. A. (1988). *Organization behavior: Managerial strategies*. St. Paul, MN: West Publishing.
- Moorhead, G., & Griffin, R. W. (1995). *Organizational behavior: Managing people and organizations* (4th ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Robbins, S. P. (1993). *Organizational behavior: Concepts, controversies, and applications* (6th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Selye, H. (1956). *The stress of life*. New York, NY: McGraw-Hill.

โอกาสและสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้ Opportunities and Living Conditions of Undocumented Thai Migrant Workers in South Korea

พรปวีณ์ ธนาศักดิ์ปภาศิริ¹

วันรับ: 6 พฤศจิกายน 2568 วันแก้ไข: 17 พฤศจิกายน 2568 ยอมรับ: 17 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวิธีการและกระบวนการที่ทำให้แรงงานไทยเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้ รวมถึงโอกาสและสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขาต้องเผชิญในต่างแดน และเพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและนโยบายเพื่อลดจำนวนแรงงานผิดกฎหมาย การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ซึ่งประกอบด้วยแรงงานไทยผิดกฎหมายในเกาหลีใต้จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย 2 คน และนายหน้าหรือนายจ้างที่เกี่ยวข้อง 4 คน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้แรงงานไทยตัดสินใจเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายมาจากความแตกต่างของรายได้ระหว่างประเทศไทยและเกาหลีใต้ รวมถึงปัจจัยทางสังคม เช่น การได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจากเครือข่ายแรงงาน และความคาดหวังจากชุมชน การทำงานผิดกฎหมายส่งผลกระทบต่อแรงงานไทยในหลายด้าน ทั้งความเสี่ยงที่จะถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง การขาดสิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณสุข และความเสี่ยงจากการถูกจับกุมและเนรเทศ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวของแรงงาน และสร้างภาระให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองประเทศ การศึกษานี้จึงมีประโยชน์ในการเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาแรงงานผิดกฎหมายในอนาคต

คำสำคัญ: แรงงานไทยผิดกฎหมาย, การจ้างงานผิดกฎหมาย, เกาหลีใต้

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

Abstract

This research aimed to examine the methods and processes leading Thai workers to migrate illegally to South Korea, as well as the opportunities and living conditions they experience while working abroad. It also seeks to propose possible solutions and policy recommendations to reduce the number of undocumented workers. The research employed a qualitative approach, collecting data through documentary research and in-depth interviews with 16 key informants. The participants included 10 undocumented Thai workers in South Korea, 2 Thai government officials, and 4 agents or employers involved in the process. The findings revealed that the main factors driving Thai workers to seek illegal employment in South Korea stem from income disparities between the two countries, as well as social influences such as misinformation from migrant networks and community expectations. Working illegally has significant impacts on Thai workers, including vulnerability to exploitation by employers, lack of access to welfare and healthcare services, and the constant risk of arrest and deportation. Furthermore, the situation affects the workers' families and imposes burdens on the economic and social systems of both Thailand and South Korea. This research therefore serves as a valuable reference for those interested in the issue and offers guidance for future policy development to address illegal labor migration.

Keywords: Undocumented Thai Workers, Illegal Employment, South Korea

1. บทนำ

ประวัติศาสตร์ชนชาติเกาหลีใต้ในอดีตเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ยากจน แต่การที่ประชาชนในชาติทุ่มเทเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี 1962 ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันเกาหลีใต้สามารถประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วจนได้รับสมญานามว่า “มหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจแห่งแม่น้ำฮัน” กลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว คือการเน้นการลงทุนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาอุตสาหกรรมหนักเพื่อการส่งออก เช่น ยานยนต์ การต่อเรือ การก่อสร้าง อุตสาหกรรมเหล็ก ฯลฯ

เกาหลีใต้ในปัจจุบันประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ในตอนกลางทศวรรษ 1980 และก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมเมื่อได้รับการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศ OECD ในปี 1996 และแม้ว่าต่อมาเกาหลีใต้ประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 1997 จนต้องกู้ยืมเงินจาก IMF แต่ก็สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจและคืนเงินกู้ทั้งหมดให้แก่ IMF จนสุดท้ายเมื่อเดือนกันยายน ปี 2001 รายได้หลักของประเทศเกาหลีใต้ยังคงมาจากสินค้าประเภทอุตสาหกรรมหนักและเทคโนโลยีระดับสูงที่กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ (Chaebol) ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นสำคัญ เช่น เรือเดินสมุทร รถยนต์เครื่องจักร สินค้าประเภทยานยนต์และเครื่องบิน และเครื่องมือสื่อสาร

การดำเนินยุทธศาสตร์ของเกาหลีใต้ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมีในช่วงทศวรรษ 1960 – 1970 ต่อมา เกาหลีใต้ก็เน้นส่งเสริมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และ Creative Economy ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นรากฐานที่ช่วยสนับสนุนนโยบายการเผยแพร่กระแสความนิยมวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) ทั้งในด้านภาพยนตร์ละครโทรทัศน์ และดนตรีของเกาหลีใต้ให้แพร่กระจายและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในเอเชีย

ปัญหาของประเทศที่เจริญพัฒนาแล้ว คือ การขาดแคลนแรงงานเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการเมื่อประชากรมีการศึกษามากขึ้น ก็ย่อมได้โอกาสในการทำงานที่ดีมากขึ้นไม่มีใครที่อยากจะทำงานเป็นแรงงานด้วยสาเหตุต่างๆ เหล่านี้เองทำให้ขาดแคลนแรงงานในเกาหลีใต้เป็นจำนวนมาก ทำให้มีการย้ายถิ่นฐานของแรงงานต่างชาติเพื่อไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้

ค่าแรงของแรงงานไทยที่ประเทศเกาหลีใต้ สูงกว่าประเทศไทยประมาณ 4 ถึง 6 เท่า ขึ้นอยู่กับประเภทงานและสถานที่ทำงาน อัตราค่าแรงขั้นต่ำในเกาหลีใต้ ประจำปี 2024 อยู่ที่ KRW 9,860/ชั่วโมง หรือประมาณ KRW 2,060,740/เดือน (คิดจากประมาณ 209 ชั่วโมง/เดือน) หรือประมาณ 50,000 บาทต่อเดือน (Invest Korea, 2024) เมื่อเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำในประเทศไทยซึ่งอยู่ที่ประมาณ 12,000-15,000 บาทต่อเดือน ทำให้แรงงานไทย ที่เลือกทำงานในเกาหลีใต้มองเห็นโอกาสที่จะมีรายได้สูงกว่ามาก แม้ว่าจะเสี่ยงต่อการถูกจับกุมหรือไม่ได้รับสิทธิคุ้มครองทางกฎหมายใดๆ ปัจจุบัน (ปี 2567) มีจำนวนแรงงานไทยที่อยู่ในสถานะผิดกฎหมาย ในเกาหลีใต้ อยู่ที่ประมาณ 145,810 คน ซึ่งคิดเป็นราว 35.1 % ของชาวต่างชาติที่อยู่ผิดกฎหมายทั้งหมดในเกาหลีใต้ (The Korea Time, 2024) แม้ว่าจำนวนนี้จะลดลงจากช่วงก่อนหน้านี้ เนื่องจากการใช้มาตรการที่เข้มงวดในการคัดกรองและการผลักดันแรงงานผิดกฎหมายกลับประเทศโดยรัฐบาลเกาหลีใต้ ซึ่งได้ร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงโซลเพื่อจัดการปัญหานี้

นอกจากนี้ รัฐบาลเกาหลีใต้ยังมีการดำเนินนโยบายให้แรงงานผิดกฎหมายสามารถรายงานตัวและกลับประเทศโดยไม่ถูกลงโทษ เพื่อลดจำนวนผู้ลักลอบทำงานและมีมาตรการออกวีซ่าใหม่เพื่อส่งเสริมให้แรงงานเดินทางไปทำงานอย่างถูกกฎหมาย

ปัญหาแรงงานไทยที่ทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงซับซ้อนระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย ไม่เพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงในเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศที่มีความต้องการแรงงานข้ามชาติอย่างสูง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น การก่อสร้าง เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมการผลิต แรงงานไทยจำนวนมากที่ตัดสินใจเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมายในเกาหลีใต้เผชิญกับความเสียหายหลายประการ ทั้งการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง การขาดสิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม และการถูกจับกุมหรือเนรเทศ การทำงานผิดกฎหมายยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของแรงงานไทยในสายตาชาวเกาหลีใต้ และเป็นภาระของรัฐบาลทั้งสองประเทศที่ต้องพยายามหาทางจัดการกับปัญหานี้ การทำงานผิดกฎหมายไม่เพียงแต่สร้างความเดือดร้อนให้กับแรงงานเอง แต่ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของเกาหลีใต้ เนื่องจากแรงงานผิดกฎหมายไม่จ่ายภาษี และทำให้การบังคับใช้กฎหมายแรงงานมีความท้าทายมากยิ่งขึ้น จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา โอกาส และสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยที่ทำให้แรงงานไทยเดินทางไปทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาวิธีการและกระบวนการเข้ามาทำงานในเกาหลีใต้
- 2) เพื่อศึกษาโอกาส และสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้
- 3) เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและนโยบายในการลดการไปทำงานผิดกฎหมายของแรงงานไทย

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random) โดยผู้ศึกษาได้พิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มาดำเนินการประมวลผลข้อมูลอันนำไปสู่ข้อค้นพบต่อไป จำนวน 16 คน ประกอบด้วย 1) แรงงานไทยที่ทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้ จำนวน 10 คน เป็นเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้ 2) เจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย จำนวน 2 คน เฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจคนเข้าเมือง การส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมแรงงานผิดกฎหมาย และ 3) นายหน้าหรือนายจ้างที่เกี่ยวข้องกับแรงงานผิดกฎหมาย จำนวน 4 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการที่ทำให้แรงงานสามารถลักลอบเข้ามาทำงานในเกาหลีใต้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามจำนวน 3 ชุด และการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้วโดยบุคคลอื่น (Unobtrusive Research) โดยลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน (Standardized Questionnaire) มีลำดับขั้นตอนเหมือนกัน

3.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือวารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) และข้อมูลจาก เอกสารต่าง ๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนา นำไปสู่คำตอบในการศึกษา

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 ทฤษฎีแรงงานข้ามชาติ (Migration Theory) มีรากฐานมาจากการพยายามอธิบายการเคลื่อนย้ายของประชากรข้ามพรมแดน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่ย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำและชีวิตที่ดีกว่า ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการหลายคนได้เสนอทฤษฎีที่อธิบายแรงจูงใจ กลไก และผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งประกอบด้วยหลายแนวทางสำคัญ เช่น ทฤษฎีการผลักดัน (Push and Pull Theory) ทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานเชิงเศรษฐกิจ ทฤษฎีระบบโลก, ทฤษฎีตลาดแรงงานแบบสองส่วน และทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานตามเครือข่าย เป็นต้น

4.1.1 ทฤษฎีการผลักดัน (Push and Pull Theory)

แนวคิดหลักของทฤษฎีนี้คือ ปัจจัยที่ผลักดัน (Push) ในพื้นที่ต้นทางและปัจจัยที่ดึงดูด (Pull) ในพื้นที่ปลายทางเป็นตัวกำหนดให้แรงงานข้ามชาติตัดสินใจย้ายถิ่น ปัจจัยที่ผลักดันอาจเป็นปัญหาเศรษฐกิจ การขาดโอกาส การจ้างงาน ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ขณะที่ปัจจัยดึงดูดอาจเป็นโอกาสในการจ้างงานที่ดีกว่า สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มั่นคง หรือการได้รับค่าตอบแทนสูงกว่า

ทฤษฎีการผลักดันและดึงดูด (Push and Pull Theory) เป็นหนึ่งในแนวคิดพื้นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของประชากร โดยเฉพาะการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติ แนวคิดนี้ได้รับความนิยมเนื่องจากเข้าใจได้ง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่หลากหลาย ทฤษฎีนี้เสนอว่าการย้ายถิ่นของคนส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่ “ผลักดัน” (Push Factors) ในพื้นที่ต้นทาง และปัจจัยที่ “ดึงดูด” (Pull Factors) ในพื้นที่ปลายทาง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้คนตัดสินใจย้ายจากพื้นที่ที่มีปัญหาไปยังพื้นที่ที่มีโอกาสและความมั่นคงมากกว่า

4.2 ทฤษฎีเครือข่ายแรงงานข้ามชาติ (Migrant Networks Theory) เป็นแนวคิดที่อธิบายว่าการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานไปทำงานในต่างประเทศของแรงงานไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากเครือข่ายสังคมที่แรงงานมีอยู่ เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือคนรู้จักที่อยู่ในประเทศปลายทาง การเชื่อมโยงนี้เป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยให้แรงงานมีข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็นในการย้ายถิ่นฐานไปทำงาน

แนวคิดหลักของทฤษฎีเครือข่ายแรงงานข้ามชาติ การเข้าถึงข้อมูลและความช่วยเหลือผ่านเครือข่ายสังคม: เครือข่ายแรงงานข้ามชาติทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูล เช่น โอกาสการจ้างงาน ขั้นตอนการทำงานที่ต่างประเทศ และเงื่อนไขการเข้าทำงาน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้แรงงานสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้นเกี่ยวกับการไปทำงานในต่างประเทศ (Massey et al., 1993)

4.3 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory)

Maslow (1970) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) หรือทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Motivation) Maslow เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของเขาได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่ากระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของ Maslow โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจและเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งอยู่เสมอ Maslow กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need –Hierarchy Conception of Human Motivation)

4.4 ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก

ในปี ค.ศ. 1959 Frederick Herzberg จาก University of Utah ได้รวมความคิดของ Taylor และ Maslow นำเสนอความคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการทำงานของพนักงาน ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด Herzberg ให้ชื่อผลงานของเขาว่า Motivation Hygiene Theory ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮิร์ซเบิร์ก โดยสมมติฐานของทฤษฎี มีดังนี้ สิ่งจูงใจมี 2 แบบ คือ แบบที่ 1 เป็นสิ่งให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และแบบที่ 2 คือ การป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน ซึ่งเรียกแบบที่หนึ่งว่า Motivators (ปัจจัยจูงใจ หรือ ปัจจัยกระตุ้น) และเรียกแบบที่สองว่า Hygienes (ปัจจัยค้ำจุน) องค์ประกอบของทฤษฎีเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factor Theory) เป็นทฤษฎีแรงจูงใจที่ศึกษาถึงสาเหตุจูงใจให้การทำงาน Herzberg พบว่ามี 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจในการทำงาน ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factor) ทำให้คนทำงานมีความรู้สึกพอใจในงาน มีความรู้สึกในคุณค่า ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่โดยคนจะถูกจูงใจให้เพิ่มผลผลิต ปัจจัยกระตุ้นได้แก่ ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความ

รับผิดชอบ โอกาสก้าวหน้า และลักษณะของงานที่ทำ ถ้าปัจจัยเหล่านี้คนทำงานก็จะเกิดความพอใจในการทำงาน และเกิดแรงจูงใจ เพราะสามารถสนองความต้องการสำเร็จให้ชีวิตได้ แต่ถ้าไม่มีปัจจัยเหล่านี้ความพอใจในการทำงาน และแรงจูงใจก็ไม่เกิดขึ้น ปัจจัยกระตุ้นทำให้คนทำงานมีความรู้สึกในด้านดี เป็นสิ่งจูงใจภายในความรู้สึกนึกคิดของคน ปัจจัยกระตุ้นจะนำไปสู่การจูงใจในวิธีการบริหารงานด้วย (Herzberg, Bernard & Barbara, 1959)

4.5 Employment Permit System (EPS)

โครงการ EPS (Employment Permit System) ของเกาหลีใต้ โครงการนี้เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลเกาหลีใต้กับรัฐบาลในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย โดยมีเป้าหมายในการจัดสรรโควตาให้กับแรงงานที่มีความต้องการมาทำงานในเกาหลีใต้ผ่านช่องทางที่ถูกต้องและปลอดภัย โครงการ EPS ยังมีการจัดเตรียมการฝึกอบรมภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเตรียมแรงงานก่อนการเดินทาง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการทำงานผิดกฎหมายและเพิ่มการคุ้มครองสิทธิแรงงาน (Ministry of Employment and Labor Korea, 2022)

แม้ระบบ EPS จะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในเกาหลีใต้และให้โอกาสในการทำงานแก่แรงงานต่างชาติ แต่ก็มีปัญหาหลายประการที่พบในระบบนี้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่องานและนายจ้าง รวมถึงระบบโดยรวม ดังนี้

1) การจำกัดการเปลี่ยนนายจ้าง ระบบ EPS มีข้อกำหนดที่เข้มงวดในการเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง แรงงานไม่สามารถเปลี่ยนงานได้ง่าย ๆ เว้นแต่จะมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ เช่น การถูกทารุณหรือการไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งทำให้แรงงานบางคนต้องทนทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม การไม่สามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ทำให้แรงงานอยู่ในสภาพที่อาจถูกเอาเปรียบหรือกดดันจากนายจ้างได้ง่ายขึ้น

2) การกดดันและปัญหาความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน แรงงานภายใต้ระบบ EPS มักทำงานในอุตสาหกรรมที่มีสภาพการทำงานหนักและมีความเสี่ยงสูง เช่น อุตสาหกรรมก่อสร้าง การผลิต และการเกษตร ซึ่งอาจมีการใช้แรงงานมากเกินไปและไม่คำนึงถึงความปลอดภัยเท่าที่ควร ในบางกรณี แรงงานต่างชาติถูกกดดันให้ทำงานล่วงเวลามากเกินไปโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอหรือถูกบังคับให้อยู่ในสถานที่ทำงานที่ไม่ปลอดภัย

3) ปัญหาทางภาษาที่เป็นอุปสรรคในการสื่อสาร แรงงานต่างชาติภายใต้ระบบ EPS ต้องผ่านการทดสอบภาษาเกาหลี แต่การทดสอบนี้เป็นเพียงพื้นฐาน ทำให้แรงงานส่วนใหญ่ยังคงมีความยากลำบากในการสื่อสารภาษาเกาหลีในระดับการทำงาน ปัญหาการสื่อสารทำให้แรงงานไม่สามารถแสดงความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับนายจ้างได้เต็มที่ และบางครั้งก็ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดหรือการแก้ไขปัญหาล่าช้า

4) การถูกละเมิดสิทธิและการถูกกดขี่ แรงงานบางคนประสบปัญหาการละเมิดสิทธิ เช่น การไม่ได้รับค่าจ้างตรงเวลา การถูกบังคับให้ทำงานหนักโดยไม่ได้รับการชดเชย หรือการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น ถูกข่มขู่หรือทารุณกรรม ระบบ EPS แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของแรงงาน แต่การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวดพอ ซึ่งทำให้แรงงานบางคนตกเป็นเหยื่อการถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง

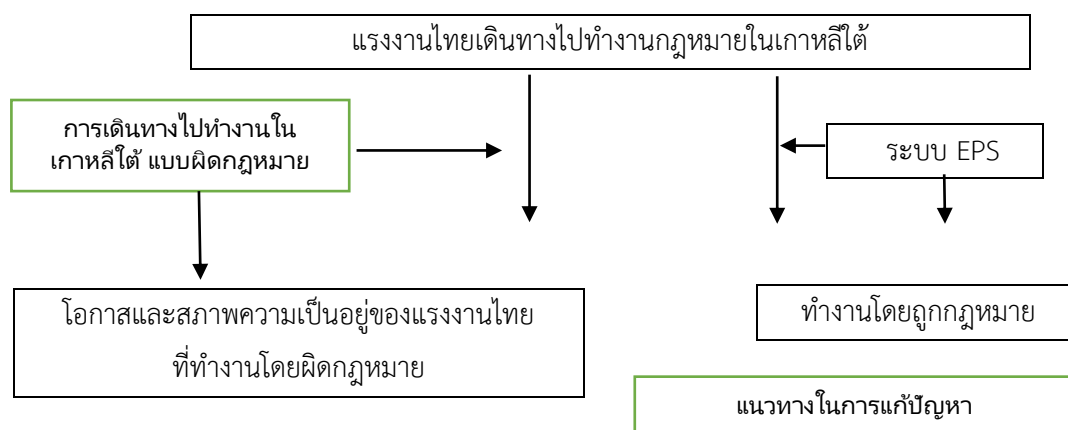
5) ความเสี่ยงต่อการทำงานผิดกฎหมาย เนื่องจากข้อจำกัดในการเปลี่ยนนายจ้างและปัญหาความ เป็นอยู่ แรงงานบางคนอาจเลือกที่จะละเมิดกฎด้วยการหลบหนีจากระบบ EPS และหางานใหม่โดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายในเกาหลีใต้เพิ่มขึ้น การทำงานผิดกฎหมายทำให้แรงงานต้องเสี่ยงต่อการถูกจับกุม การถูกเนรเทศ และการถูกห้ามเข้าประเทศเกาหลีใต้ในอนาคต

6) ความตึงเครียดระหว่างแรงงานท้องถิ่นและแรงงานต่างชาติ การเพิ่มจำนวนแรงงานต่างชาติภายใต้ระบบ EPS ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดในบางชุมชน เนื่องจากแรงงานท้องถิ่นบางส่วนมองว่าแรงงานต่างชาติเข้ามาแย่งงานและกดดันค่าจ้างให้น้อยลง ปัญหานี้อาจส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างแรงงานท้องถิ่นและแรงงานต่างชาติ

7) ระบบการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาที่จำกัด แม้ว่าจะมีศูนย์ช่วยเหลือแรงงานต่างชาติในเกาหลีใต้ แต่บริการเหล่านี้ยังคงไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของแรงงานทั้งหมด โดยเฉพาะในเขตอุตสาหกรรมที่แรงงานต่างชาติหนาแน่น การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือทำให้แรงงานหลายคนไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนได้อย่างทันท่วงที

4.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 วิธีการและกระบวนการเข้ามาทำงานในเกาหลีใต้

ปัจจัยที่ทำให้แรงงานไทยตัดสินใจเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้ สามารถสรุปได้จากทั้งในแง่ของแรงจูงใจ ปัญหา และอุปสรรคที่ต้องเผชิญ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (แรงจูงใจหลัก) ค่าแรงสูง: ค่าแรงขั้นต่ำในประเทศเกาหลีใต้สูงกว่าในประเทศไทยถึง 4-6 เท่า ทำให้แรงงานมองว่าเป็นโอกาสในการสร้างรายได้จำนวนมากในระยะเวลานานสั้นภาระหนี้สิน: แรงงานจำนวนมากมีหนี้สินที่ต้องชำระ การทำงานในประเทศไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอที่จะปลดหนี้สินได้ เป้าหมายทางการเงิน: แรงงานต้องการเก็บเงินเพื่อส่งกลับให้ครอบครัว สร้างบ้าน หรือเป็นทุนในการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคต

2) ปัจจัยด้านสังคมและข้อมูล อิทธิพลจากคนรอบข้าง: แรงงานได้รับข้อมูลจากการบอกเล่าของญาติ เพื่อน หรือคนรู้จักที่ไปทำงานก่อนว่าสามารถสร้างรายได้ได้ดี ทำให้เกิดความคาดหวังสูง ค่านิยมในชุมชน ในหลาย

ชุมชน การเดินทางไปทำงานต่างประเทศถือเป็นความสำเร็จทางสังคม เป็นการยกระดับฐานะของตนเองและครอบครัว การหลอกลวงของนายหน้า นายหน้าผิดกฎหมายมักนำเสนอเฉพาะด้านดีของการทำงานในต่างประเทศ และใช้วิธีการต่างๆ เช่น วีซ่าท่องเที่ยวหรือวีซ่านักเรียน เพื่อล่อลอบพาแรงงานเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมาย

3) ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องเผชิญ สถานะที่ผิดกฎหมาย: แรงงานต้องใช้ชีวิตอย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ และมีความกังวลว่าจะถูกจับกุมและส่งกลับประเทศอยู่ตลอดเวลา การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ: แรงงานไม่มีสิทธิในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์หรือสวัสดิการทางสังคมอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีเอกสารรับรองสถานะที่ถูกต้อง ความเสี่ยงจากการถูกเอาเปรียบ: แรงงานอาจถูกนายจ้างเอาเปรียบในเรื่องค่าจ้าง ชั่วโมงการทำงาน หรือสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่มีสัญญาจ้างงานและไม่มีความคุ้มครอง อุปสรรคด้านภาษา: แรงงานส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาเกาหลีได้ ทำให้เกิดปัญหาในการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน ความยากลำบากในการเดินทาง: ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง และต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการถูกหลอกลวงโดยนายหน้าผิดกฎหมายในระหว่างการเดินทาง

5.2 โอกาส และสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยที่ไม่ถูกกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้

เมื่อแรงงานตัดสินใจจะไปทำงานที่เกาหลีใต้แล้ว การตัดสินใจเลือกว่าจะไปทำงาน ตามช่องทางที่ถูกกฎหมายผ่านระบบ EPS หรือจะลักลอบเข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมาย ในกรณีของจอห์น ชาวไร่ ได้เลือกช่องทางที่จะเดินทางมาอย่างถูกกฎหมาย โดยเข้าไปเตรียมตัว ตัวในโรงเรียนของการจัดหางานที่จังหวัดนครราชสีมา มีการฝึกพูดภาษาเกาหลี โดยมีค่าใช้จ่ายจำนวนหนึ่งในการเตรียม ตัว เช่น ค่าเรียนภาษาเกาหลี (EPS-KLT) ค่าเสียโอกาสจากการเสียเวลารอขึ้นบัญชีจนกว่านายจ้างจะเรียกตัว โดยการคัดเลือกแรงงานต่างชาติ แบบระบบ EPS นั้นใช้เวลาคัดเลือก 2 รอบ โดยมีรอบแรกคือรอบสอบภาษาเกาหลี และรอบที่ 2 คือรอบทดสอบทักษะภาคปฏิบัติ, ประเมินประสบการณ์การทำงานซึ่งใช้เวลานานหลายเดือน แต่เมื่อผ่านการทดสอบก็สามารถมาทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ได้อย่างถูกต้อง และได้รับการจ้างงานที่ดี นายจ้างมีการรับรองและให้ที่อยู่ที่ดี มีการตอบแทนค่าแรงงานที่ดี แต่หากเลือกเส้นทางการเข้ามาอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้เส้นทางของการติดต่อผ่านเอเจนซี่ และลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แต่เมื่อเลือกที่จะไปทำงานผิดกฎหมาย ก็ต้องทำคำนึงถึงความเสี่ยงของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่นการถูกเลิกจ้างกะทันหัน ความเสี่ยงที่จะถูกจับและลงโทษ ความเสี่ยงที่จะตกทุกข์ได้ยากอย่างเช่น การเจ็บป่วยหรือประสบภัยธรรมชาติ เป็นต้น

ในด้านความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในเกาหลีใต้ ไม่ว่าจะเป็นแรงงานถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ ขึ้นอยู่กับนายจ้างเป็นหลัก การมาทำงานตามระบบแล้วเจอนายจ้างไม่ดี ทำให้หลายคนหนีไปใช้ชีวิตผิด น้อยที่อาจมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน เช่นการรักษาพยาบาล ทราบข่าวจากแรงงานผิดกฎหมาย ว่ามี ประกันสุขภาพชนิดใหม่ที่แรงงานผิดกฎหมายสามารถทำแล้วได้สิทธิการรักษาพยาบาล แสดงให้เห็น การปรับตัวเพื่อแก้ปัญหาของเกาหลีใต้

สภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในเกาหลีใต้ขึ้นอยู่กับนายจ้างชาวเกาหลีซึ่งมีความแตกต่างกันไป นายจ้างของจอห์น ชาวไร่ เป็นนายจ้างที่ดี ให้ห้องพักดี คือ เป็นโรงงานแล้วก็มีชั้นบนก็จะเป็น ห้องพักซึ่งเหมือนอพาร์ทเมนต์ทั่วไปในเกาหลี ที่พักในเกาหลีที่จอห์นอยู่ดีกว่าอพาร์ทเมนต์ใน เมืองไทย มีที่นอนสบาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบครัน ทั้งเครื่องซักผ้า มีตู้เย็น มีห้องซักล้าง

ส่วนด้านโอกาส และปัญหาอุปสรรคของแรงงานไทยที่ไม่ถูกกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้ คือ การไม่สามารถมาทำงานในเกาหลีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายด้วยระบบ EPS ได้ ซึ่งถ้าสามารถเข้ามา เป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย โอกาสของการที่จะได้เป็นแรงงานมีฝีมือ ที่จะมีรายได้และค่าตอบแทนที่มากกว่าก็มีโอกาสเป็นไปได้สูง แต่ทั้งนี้ระบบ EPS มีข้อจำกัดที่เป็นปัญหาอุปสรรคของแรงงานไทยอยู่ 2 ประการคือ เรื่อง อายุ และทักษะฝีมือแรงงาน

ดังนั้น โอกาส และสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยที่ไม่ถูกกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้ คือ การไม่สามารถมาทำงานในเกาหลีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยระบบ EPS ถ้าสามารถเข้ามาเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย โอกาสของการที่จะได้เป็นแรงงานมีฝีมือ ที่จะมีรายได้และค่าตอบแทนที่มากกว่าก็มีโอกาสเป็นไปได้สูง แต่ทั้งนี้ระบบ EPS มีข้อจำกัดที่เป็นปัญหาอุปสรรคของแรงงานไทยอยู่ 6 ประการ คือ

1) อายุ ด้วยข้อจำกัดของอายุ ที่ระบบ EPS ได้ระบุคุณสมบัติของผู้สมัครเอาไว้ว่าต้องมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 18-39 ปี ทำให้แรงงานไทยที่อายุเกินเกณฑ์ไม่สามารถสมัครเพื่อไปทำงาน ที่สาธารณรัฐ เกาหลีแบบถูกกฎหมายได้ ซึ่งจากผู้ที่สัมภาษณ์ ป้าป้าอยู่ในช่วงอายุที่ไม่สามารถ เดินทางมาทำงานที่เกาหลีใต้ได้ จึงต้องลักลอบเข้ามาในสภาพของการเป็นผีน้อย

2) ข้อจำกัดเรื่องทักษะฝีมือแรงงาน แรงงานที่เป็นผีน้อยอาจจะไม่ได้มีทักษะในสิ่งที่ นายจ้างต้องการ เช่นทักษะที่ระบุเอาไว้ในรายละเอียดการรับสมัคร EPS ได้ระบุเอาไว้ว่าประเภทงานที่ นายจ้างต้องการคือ- งานประเภทอุตสาหกรรม : การประกอบ, การช่างวัดตวง ,การเชื่อมต่อ- งานเกษตร/ปศุสัตว์: การเพาะปลูก ,การเลี้ยงสัตว์- งานก่อสร้าง : งานเหล็ก ,งานไม้ แต่การมาเป็นผีน้อย ไม่สามารถเลือกงานได้ ยกตัวอย่างเช่นผู้ให้สัมภาษณ์ จอห์น ชาวไร่ มีทักษะที่เข้า ข่ายแรงงานมีฝีมือ มีทักษะที่นายจ้างต้องการ แต่เมื่อเข้ามาสู่ช่องทางการเป็นผีน้อยก็ไม่สามารถใช้ ทักษะแรงงานฝีมือที่ตนมีอยู่ได้ ต้องไปปลูกต้นไม้บนเขาเป็นต้น หรือโอกาสของ ไก่ ซึ่งสามารถทำงานเป็นแม่บ้านได้ แต่เมื่อเข้ามาสู่ระบบแรงงานผิดกฎหมาย ต้องไปทำงานรับจ้างทั่วไปในโรงงาน สำหรับ เป็นต้น จึงเป็นโอกาสที่ทำให้แรงงานไทย ยังสามารถลักลอบอยู่ในเกาหลีใต้ได้นั้น เป็นเพราะชาวเกาหลีไม่นิยมทำงานในลักษณะที่เรียกว่างานประเภท 3D ได้แก่ Dirty งานสกปรก, Dangerous งานเสี่ยง อันตราย และ Difficult งานยากงานลำบาก อาทิ งานก่อสร้าง งานโรงงาน งานการผลิต งาน เกษตรกรรม และงานเลี้ยงสุกรหรือไก่ ซึ่งทำให้เกาหลีใต้ขาดแคลนแรงงานเป็นอย่างมาก

3) ค่าจ้างแรงงานต่างชาติในราคาถูก ความต้องการของนายจ้างเกาหลีใต้ที่จะจ้างแรงงานต่างชาติในราคาถูกนั้นมีสูงมาก ซึ่งค่าแรงที่ว่า ราคาถูกสำหรับคนเกาหลีนั้นก็กลับเป็นค่าแรงราคาสูงสำหรับแรงงานไทย เช่นค่าแรงที่ไก่อได้รับใน โรงงานสำหรับ วันละ 2,000 บาท เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้ไก่อยังคงทำงานอยู่ในเกาหลีใต้ แม้ จะต้องทนทุกวิถีทางกับสภาพที่หนาวในยามที่มีหิมะ โดยปัจจุบันค่าแรงขั้นต่ำที่ประเทศเกาหลีอยู่ที่ 8,590 วอนต่อชั่วโมง หากทำงานวันละ 8 ชั่วโมง จะได้ค่าแรงเท่ากับ 68,720 วอน หรือประมาณ 1,813 บาท หากถูกจ้างทำงาน 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (209 ชั่วโมงต่อเดือน) เป็นเงิน 1,795,310 วอน หรือประมาณ 47,000 บาท และถ้าทำงาน 44 ชม.ต่อสัปดาห์ เป็นเงิน 1,941,340 วอนต่อเดือน หรือ ประมาณ 50,000 บาทต่อเดือน

กล่าวได้ว่าค่าตอบแทนแรงงานที่สูงเป็นปัจจัยทำให้แรงงานไทยยอมที่จะไปเป็นผีน้อย แม้จะต้องเสี่ยงกับการถูกกองตรวจคนเข้าเมืองของเกาหลีส่งกลับประเทศตั้งแต่ลงเครื่องบิน แรงจูงใจที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากให้สัมภาษณ์ตรงกันก็คือ การเริ่มต้นจากการที่พวกเขาเห็นคนที่ไปทำงาน เกาหลีใต้สามารถส่งเงินกลับให้ครอบครัวได้มากมาย หรือส่งต่อเรื่องราวแบบปากต่อปากว่าไปคนไทย สามารถไปทำงานที่เกาหลีได้โดยใช้ช่วงเวลาพำนักรูปแบบไม่

ต้องใช้ชีวิตได้ถึง 90 วัน ซึ่งก็มากเพียงพอใน การทำงานเพื่อให้ได้เงินจำนวนหนึ่ง หรือถ้าอยู่ทำงานนานกว่านั้น เช่น 3 หรือ 5 ปีขึ้นไป (หากไม่ถูก จับกุมเสียก่อน) ก็สามารถหาเงินในระดับที่สร้างความมั่งคั่งให้กับครอบครัวได้ ซึ่งแน่นอนว่า การทำงานเก็บเงินที่เมืองไทยเพียงอย่างเดียวไม่สามารถให้ผลตอบแทนที่สูงเช่นนั้นได้ จึงเลือกที่จะไป ทำงานแบบ ผิดกฎหมาย ซึ่งมีวิธีทั้งแบบติดต่อนายจ้างเกาหลีโดยตรง ที่อาจจะรู้จักผ่านสายสัมพันธ์ ส่วนตัว หาผ่านนายหน้าหา งานที่สามารถพบเจอได้จากการค้นหาในอินเทอร์เน็ตหรือกลุ่มใน Facebook และวิธีการชักชวนกันของแรงงานที่ไป ทำงานแบบผิดกฎหมายในเกาหลีได้อยู่ก่อนแล้ว อาจจะเป็นโชคคิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนมากที่เล็ดลอดกระบวนการ ตรวจจับของเจ้าหน้าที่ ตรวจคนเข้าเมือง และกลายเป็นส่วนหนึ่งของ “ชุมชนผีน้อย” หรือกลุ่มเครือข่ายแรงงานไทย ผิด กฎหมายที่เกาหลีใต้ ซึ่งจะมีการช่วยเหลือทั้งในด้านการหางาน (ทั้งงานที่ถูกและผิดกฎหมาย) เจริญ กับนายจ้าง หรือแม้กระทั่งคอยดูแลความเป็นอยู่ คอยส่งต่อข่าวสารเวลาที่มีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ หรือบอกต่อข้อมูลองค์กรสังคม สงเคราะห์ที่คนหลบหนีเข้าเมืองสามารถได้รับการดูแล เช่นการรักษา พยาบาลแบบไม่คิดค่าใช้จ่าย หรือการรักษาที่ สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ในกรณีที่มีคนรู้จักเจรจาให้ ซึ่ง เครือข่ายที่เหนียวแน่นเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จำนวน แรงงานเหล่านี้รู้สึกคลายความกังวลที่จะ มาทำงานในเกาหลีใต้แม้จะมาอย่างผิดกฎหมาย และอาจถูกนายจ้างเอาเปรียบหรือละเมิดในเรื่อง ต่างๆ ก็ตาม

4) วิฤตขาดแคลนแรงงานในหลายภาคส่วน เป็นหนึ่งในโอกาสสำคัญที่ทำให้แรงงานซึ่งผิดกฎหมายแต่ยังสามารถครองตัวอยู่ในเกาหลีใต้ สามารถ ทำงาน ได้รับค่าตอบแทนที่น่าพอใจ มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย สามารถส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวที่ประเทศไทยได้ นั่นก็คือการที่นายจ้าง หรือแม้กระทั่งทางการเกาหลีเองก็อาจจะ มองข้ามสถานะของพวกเขาไปบ้าง ยกตัวอย่างจอห์น ชาวไร่ซึ่งไปทำงานตัดไม้บนภูเขาให้กับรัฐบาลเกาหลี ทั้งนี้ เนื่องจากทางเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรมกำลังพบกับวิฤตขาดแคลนแรงงานในหลายภาคส่วน จึงต้องมอง หาแรงงานจำนวนมากที่แม้จะผิดกฎหมายจากหลายๆ ประเทศ โดยนอกจากไทยที่มีแรงงาน นับแสนคนแล้ว ยังมีจาก ประเทศจีน เวียดนาม รัสเซีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ประเทศแถบเอเชียกลาง และประเทศอื่นๆ โดนการขาดแรงงาน เหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการดำเนินกิจการหลายแห่งในระดับภาพ ใหญ่ของเกาหลีใต้ได้

5) โอกาสอีกประการหนึ่งก็คือสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย ประเทศไทยซึ่งอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจชะลอ ตัวมาเป็นระยะเวลานานหลายปี ส่งผลให้อัตราการจ้างงานถดถอย หลายบริษัทมีการปรับพนักงาน ภาวะ ค่าแรงที่แทบไม่เพิ่มขึ้นในขณะที่ค่าครองชีพหรืออัตราเงินเพื่อเพิ่มสูงขึ้นทุกปี หรือแรงงานภาค เกษตรก็ต้องพบเจอกับภัยธรรมชาติ ต้นทุนการผลิตสูง ชาวบ้านธรรมดาไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุน ส่งผลให้เกิดหนี้สินครัวเรือนล้นพ้นตัว แม้ว่ายังมีคนไทยจำนวนมากมองว่ายังสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยดิ้นรนทำงานในประเทศต่อไปได้ แต่ก็มีความคนไทยจำนวนมากที่มองว่าตัวเองไร้ซึ่งทางเลือกจนต้องไป เป็นแรงงานผิดกฎหมาย หรือผีน้อยในที่สุด

6) ด้านสภาพความเป็นอยู่ แรงงานไทยจำนวนไม่น้อยตัดสินใจเดินทางไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้ แม้จะทราบดีว่าต้องอยู่ในสถานะผิดกฎหมายและเผชิญความเสี่ยงหลายประการ แรงจูงใจหลักที่ผลักดันให้พวกเขา ออกจากบ้านเกิดเมืองนอน คือปัญหาหนี้สินและความยากจน รายได้จากการทำงานในประเทศไทยไม่เพียงพอต่อการ เลี้ยงดูครอบครัวและชำระหนี้สิน การทำงานในเกาหลีใต้แม้จะต้องแลกกับการใช้ชีวิตแบบหลบซ่อน แต่กลับให้ ผลตอบแทนเป็นค่าจ้างที่สูงกว่าในไทยถึง 4-6 เท่า ทำให้แรงงานสามารถใช้หนี้ สร้างบ้าน ส่งลูกเรียน หรือเก็บเงิน เพื่อลงทุนประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ ค่าชักชวนและเรื่องราวความสำเร็จจากเพื่อนหรือญาติที่เคยไปทำงาน มาก่อน ก็มีผลสำคัญในการสร้างความมั่นใจให้พวกเขากล้าเสี่ยงเดินทางไปทำงานต่างแดน

อย่างไรก็ตาม การใช้ชีวิตในฐานะแรงงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้เต็มไปด้วยอุปสรรคและปัญหาหลากหลาย ด้านกฎหมาย พวกเขาต้องใช้วีซ่าท่องเที่ยวในการเข้าประเทศ ทำให้ต้องใช้ชีวิตอย่างหวาดระแวงกลัวการถูกตรวจจับและส่งกลับประเทศ การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างการรักษาพยาบาลเป็นไปได้ยากเพราะขาดเอกสารและไม่มีประกันสังคม ด้านการทำงาน เนื่องจากไม่มีสัญญาจ้างที่ชัดเจน แรงงานจำนวนมากถูกเอาเปรียบในเรื่องค่าจ้าง ชั่วโมงทำงาน และสภาพการทำงานที่ไม่เป็นธรรม ด้านภาษา แรงงานส่วนใหญ่สื่อสารภาษาเกาหลีไม่ได้ จึงเกิดความเข้าใจผิดกับนายจ้างและเกิดความผิดพลาดในการทำงาน นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเกาหลีใต้ก็สูงมาก ทำให้หลายคนต้องกู้หนี้ยืมสิน เสี่ยงต่อการถูกนายหน้าหลอกลวง และยังต้องเผชิญกับความไม่ปลอดภัยในงานบางประเภท เช่น งานตัดไม้หรือปลูกต้นไม้บนภูเขา ที่ไม่มีระบบสวัสดิการรองรับหากเกิดอุบัติเหตุ

ส่วนการใช้แรงงานไทยในเกาหลีก็เป็นไปอย่างเข้มข้น โดยนายจ้างจะใช้แรงงาน อย่างคัมค่า และสภาพความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของแรงงานก็ขึ้นอยู่กับนายจ้าง นายจ้างของจอห์น และของโกให้พักอาศัยฟรี ที่อยู่อาศัยพออยู่ได้ ไม่ลำบากจนเกินไป แต่ผู้ให้ข้อมูลอย่างโกก็ยอมรับว่าทำงานหนัก และเล่าถึงเพื่อนว่ามีบางคนที่รับกับงานหนักไม่ไหวจนกระทั่งป่วย แต่ก็พยายามรักษา ตนเอง ไม่กล้าไปโรงพยาบาลเพราะเกรงว่าจะถูกจับส่งกลับประเทศไทย แต่ก็มีบางคนที่ไม่ไหว ต้องยอมไปโรงพยาบาล แต่ก็มีปัญหาเรื่องค่ารักษาพยาบาล เพราะไม่มีการคุ้มครองเรื่องประกันสุขภาพ แม้ต้องแลกกับความเสี่ยงและความยากลำบาก แรงงานไทยส่วนใหญ่กลับมองว่าการทำงานในเกาหลีใต้เป็นโอกาสสำคัญในการสร้างฐานะ พวกเขาได้รับค่าตอบแทนสูงในระยะเวลาอันสั้น มีความมั่นคงทางรายได้มากกว่าการทำงานในไทย อีกทั้งยังได้ประสบการณ์ชีวิตและเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถนำกลับมาประยุกต์ใช้ในอนาคต เครือข่ายแรงงานไทยในเกาหลียังมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือกัน ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร การเตือนภัยเมื่อมีการตรวจจับ และการสนับสนุนในชีวิตประจำวัน

5.3 แนวทางแก้ไขปัญหาและนโยบายในการลดการไปทำงานผิดกฎหมายของแรงงานไทย

แรงงานไทยจำนวนมากยังตัดสินใจไปทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้ เพราะแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ความคาดหวังทางสังคม และช่องทางของนายหน้าที่น่าเสนอข้อมูลเพียงด้านดีเท่านั้น รัฐบาลทั้งสองประเทศจึงต้องร่วมกันวางนโยบายทั้งในเชิงป้องกัน บรรเทา และพัฒนาในประเทศ เพื่อให้แรงงานไทยมีทางเลือกที่ปลอดภัยและยั่งยืนมากขึ้น

การแก้ไขปัญหาลดแรงงานผิดกฎหมายจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ และการปรับโครงสร้างภายในประเทศอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติ เศรษฐกิจ โครงสร้างแรงงาน ความรู้ และวัฒนธรรม หากรัฐสามารถสร้าง “ทางเลือกที่มั่นคงกว่า” แก่แรงงานในประเทศ ความเสี่ยงจากแรงงานผิดกฎหมายก็จะลดลงอย่างยั่งยืน

6. การอภิปรายผล

6.1 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 วิธีการและกระบวนการเข้ามาทำงานในเกาหลีใต้

การตัดสินใจของแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศแบบผิดกฎหมาย สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดและทฤษฎีดังนี้

- 1) ทฤษฎีแรงผลัก-แรงดึง (Push-Pull Theory)

1.1) แรงผลัก (Push Factors) ความยากจน หนี้สิน โอกาสงานในไทยต่ำ

1.2) แรงดึง (Pull Factors) ค่าจ้างสูงในเกาหลีใต้ ความต้องการแรงงานในงาน 3D (Dirty, Dangerous, Difficult)

2) ทฤษฎีการย้ายถิ่นอย่างมีเครือข่าย (Migration Network Theory) เครือข่ายแรงงานเก่าและนายหน้าช่วยลดต้นทุนและความเสี่ยง ทำให้แรงงานหน้าใหม่ตัดสินใจง่ายขึ้น

3) ทฤษฎีการเลือกอย่างมีข้อจำกัด (Bounded Rationality) การตัดสินใจไม่ได้พิจารณาทุกปัจจัยรอบด้าน แต่เน้นผลตอบแทนระยะสั้น (รายได้) มากกว่าความเสี่ยงด้านกฎหมายและสวัสดิการ

4) แนวคิดเศรษฐกิจเงา (Informal Economy) ระบบการนำเข้าแรงงานผิดกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจนอกระบบ ที่ดำเนินการอย่างเป็นเครือข่ายข้ามชาติ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการย้ายถิ่นฐานของแรงงานหลายประการ เช่น

ทฤษฎี Push-Pull Factor: แรงงานถูกผลัก (Push) ออกจากประเทศไทยด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาหนี้สิน, ค่าแรงต่ำ, และการขาดโอกาสในการทำงาน ขณะเดียวกันก็ถูกดึงดูด (Pull) ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกาหลีใต้ เช่น ค่าแรงที่สูงกว่ามากและโอกาสในการสร้างรายได้

ทฤษฎีเครือข่ายการย้ายถิ่น (Migration Network Theory) การตัดสินใจของแรงงานไม่ได้เป็นเพียงการตัดสินใจส่วนบุคคล แต่เกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ที่มีอยู่แล้ว ทั้งเพื่อน, คนในครอบครัว, และนายหน้า เครือข่ายเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งต่อข้อมูล, การลดความเสี่ยง, และช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการเดินทางและการหางาน ทำให้การเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายขึ้นและแพร่หลายมากขึ้น

การที่แรงงานไทยตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเกาหลีใต้ ไม่ตรงกับทฤษฎีการย้ายถิ่น เพราะมีแรงงานไทยจำนวนน้อยที่ต้องการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างถาวร หรือกึ่งถาวร ซึ่ง มีปัจจัยทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ต้นทาง ซึ่งก็คือประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 คนยังต้องการที่จะกลับมาอยู่ที่ประเทศไทย แต่เนื่องจากฐานะทางครอบครัวที่ไม่ดีนัก การไม่มีงานทำและรายได้ที่ไม่สูงใจทำให้ต้องย้ายถิ่นฐาน ประกอบกับแรงจูงใจ (Incentive) ที่นำไปสู่การตัดสินใจของแรงงานในฐานะที่เป็นหน่วยเศรษฐกิจ (Economic Agent) ที่ต้องการแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าให้ตัวเองและครอบครัว

6.2 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 โอกาส ปัญหา และอุปสรรคของแรงงานไทยที่ไม่ถูกกฎหมายในประเทศเกาหลีใต้

ข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูล วิเคราะห์ตามทฤษฎีแรงงานข้ามชาติ (Migration Theory) ทฤษฎีแรงงานข้ามชาติ เช่น ทฤษฎี “แรงผลัก-แรงดึง” (Push-Pull Theory) อธิบายว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศเกิดจาก

ปัจจัยผลัก (Push Factors) จากประเทศไทย ความยากจน รายได้ต่ำ และการว่างงานในชนบท: แรงงานจำนวนมากมาจากภาคอีสานและเหนือ ซึ่งมีโอกาสทางเศรษฐกิจน้อยไม่มีช่องทางเข้าสู่ระบบแรงงานอย่างถูกกฎหมาย: หลายคนสมัคร EPS ไม่ผ่าน หรือรอไม่ไหว

ปัจจัยดึง (Pull Factors) จากประเทศเกาหลีใต้ ค่าจ้างสูงกว่าหลายเท่า: งานในโรงงานหรือฟาร์มสามารถทำเงินได้เดือนละ 50,000–70,000 บาท เทียบกับ 12,000–15,000 บาทในไทยมีงานให้ทำต่อเนื่อง: โรงงานเกาหลีหรือเกษตรกรพร้อมรับแรงงานแม้ผิดกฎหมาย เพราะขาดแคลนแรงงานในประเทศเครือข่ายแรงงานและนายหน้าเอื้อต่อการเข้าถึงงาน: แรงงานใหม่มักได้ข้อมูลจากญาติหรือเพื่อนที่อยู่ก่อนแล้ว

วิเคราะห์: กลไกของการลักลอบนำเข้าแรงงานสะท้อนให้เห็นว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยผิดกฎหมายไปเกาหลีใต้ ไม่ใช่ความผิดเฉพาะตัวแรงงาน แต่เป็น “กระบวนการทางโครงสร้าง” ที่ผลักดันให้คนจนต้องดิ้นรนข้ามแดนเพื่อโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

การวิเคราะห์ตามทฤษฎีแรงจูงใจ (Maslow & Herzberg)

ตารางที่ 1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

ระดับความต้องการ	ลักษณะในบริบทแรงงานผิดกฎหมาย
1. ความต้องการทางกาย (Physiological)	รายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ซื้ออาหาร จ่ายหนี้
2. ความปลอดภัย (Safety)	ต้องการงานที่มั่นคง แต่ยอมเสี่ยงเพราะไม่มีทางเลือก
3. ความรักและการเป็นส่วนหนึ่ง (Belonging)	เครือข่ายแรงงาน/ญาติในเกาหลีให้ความรู้สึกเป็นกลุ่ม
4. การยอมรับ (Esteem)	ส่งเงินกลับบ้าน = ได้รับการยอมรับจากครอบครัว/ชุมชน
5. การเติมเต็มตนเอง (Self-Actualization)	บางคนหวังเก็บเงินสร้างบ้าน ทำธุรกิจหลังกลับไทย

วิเคราะห์: แรงงานผิดกฎหมายยังไม่สามารถบรรลุขั้นสูงสุดในลำดับความต้องการ เพราะติดอยู่ในวงจรความไม่มั่นคงและความเสี่ยงจากสถานะผิดกฎหมาย แม้จะตอบสนองขั้นต้นได้ดี

ตารางที่ 2 ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two-Factor Theory)

ประเภทปัจจัย	รายละเอียด
ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors)	เงินเดือน, สภาพการทำงาน, ความปลอดภัย – ล้วน “ไม่มี” หรือ “ต่ำ” เพราะเป็นแรงงานผิดกฎหมาย
ปัจจัยกระตุ้น (Motivator Factors)	ความรู้สึกสำเร็จ, ความรับผิดชอบ – บางคนมีเป้าหมายชัดเจน เช่น ส่งลูกเรียน, ปลดหนี้

วิเคราะห์: แม้ปัจจัยค้ำจุนจะขาดหาย แรงงานยังคงอยู่ในระบบนี้เพราะแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ที่เกิดจากความจำเป็นเร่งด่วนในชีวิตและความรับผิดชอบต่อครอบครัว

สรุปบทวิเคราะห์เชิงทฤษฎี

การลักลอบนำเข้าแรงงานไทยไปทำงานผิดกฎหมายในเกาหลีใต้สะท้อนความไม่สมดุลของโอกาสในประเทศ ต้นทาง-ปลายทางตามกรอบแรงงานข้ามชาติ แรงงานตัดสินใจ “ยอมเสี่ยง” เพราะแรงจูงใจขั้นพื้นฐานตาม Maslow

(1970) ที่ไม่สามารถตอบสนองในประเทศตนเองได้ แม้เผชิญความไม่มั่นคงตามทฤษฎี Herzberg, Bernard & Barbara (1959) แต่แรงผลักดันจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจยิ่งเหนือกว่าความกลัวต่อกฎหมาย และจากผลการวิจัย ผู้วิจัยมองว่าวิถีชีวิตของฝิ่น้อย อยู่ในลำดับขั้นที่ 3 ของทฤษฎีมาสโลว์ กล่าวคือ ในระดับขั้นที่ 1 การไปทำงานที่เกาหลีใต้ และได้รับการตอบแทนด้านค่าแรงงานอย่างเพียงพอ มากกว่าการได้รับ ค่าตอบแทนในประเทศไทย ทำให้ฝิ่น้อย มีความสมหวังในด้านความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) อันเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน เบื้องต้น และเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการดำรงชีพ ของมนุษย์ได้แก่อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน หลับนอน และความต้องการทางเพศ ความต้องการ เหล่านี้จะต้องได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจก่อนความต้องการในระดับสูงขึ้นจึงจะเกิดขึ้น การที่ฝิ่น้อยมีความต้องการในระดับที่ 1 จึงเป็นแรงจูงใจให้เดินทางไปทำงานที่เกาหลีใต้ แม้จะเดินทางไปอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม เมื่อร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ฝิ่น้อยก็มีความต้องการใน ระดับที่ 2 คือ ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายหลังจาก ความต้องการในระดับที่ 1 ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้วและมีความรู้สึกอิสระไม่ต้องเป็น ห่วงกังวลกับความต้องการทางด้านร่างกาย อีกต่อไป ความต้องการความปลอดภัยจึงเกิดขึ้น ความต้องการความปลอดภัยคือการได้รับสวัสดิการการรักษาพยาบาล ในยามที่เจ็บป่วย และเมื่อฝิ่น้อยเริ่มตั้ง ตัวได้ก็เริ่มเข้าสู่สังคม คือการมีเครือข่ายแรงงานไทยในเกาหลีใต้ อันเป็นความต้องการในระดับที่ 3 คือความต้องการทางสังคม (Social Needs) หรือ “ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ” (Love and Belongingness) เป็นความต้องการที่จะมีความรักความผูกพันกับผู้อื่น เช่น ความรักจาก เพื่อน เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว หรือคนรัก เป็นต้น ซึ่งความรักดังกล่าวนี้มีความหมายรวมถึงทั้งการให้ และการรับความรักจากผู้อื่นด้วย

การส่งเงินกลับบ้านของฝิ่น้อยเป็นการสะท้อนถึงความต้องการในระดับที่ 4 และ 5 ในทฤษฎีมาสโลว์ การที่ จอห์น ชาวไร่ สามารถส่งเงินกลับบ้านมาเพื่อให้ลูกปลูกบ้านและทำ ร้านค้า รวมถึงการลงทุนในร้านค้า รวมถึงการซื้อ รถและช่วยเหลือค่าใช้จ่ายทางบ้านโดยเฉพาะในยาม เจ็บป่วย เป็นความต้องการในระดับที่ 4 คือความต้องการมี เกียรติยศมีศักดิ์ศรีในสังคม (Esteem Needs หรือ Egoistic Needs) เป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของ ตนเองว่าตนเองมี ประโยชน์มีคุณค่าและต้อง การให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของตน ยอมรับนับถือยกย่องตนว่าเป็นผู้มีชื่อเสียง มี เกียรติยศ และมีศักดิ์ศรี ซึ่งเมื่อบรรลุความต้องการในระดับที่ 4 แล้ว จอห์น ชาวไร่ก็บรรลุความ ต้องการในระดับที่ 5 นั่นคือความต้องการสมหวังในชีวิต (Self-Actualization หรือ Self-Fulfillment Needs) เป็นความต้องการขั้น สูงสุดที่บุคคลปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่ตนคิด และตั้ง ความหวังไว้ซึ่งแต่ละคนต่างตั้งความมุ่งหวังของ ตนเองไว้แตกต่างกัน สำหรับจอห์น ชาวไร่, ป้าปา และ ไก่ ต่างบรรลุความต้องการนี้ อันเป็นความต้องการที่คน อยากรจะให้เป็นในชีวิต เพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งความหวังไว้ นั่นคือการทำงานหาเงิน ส่งเงินกลับบ้านที่ ประเทศไทย เพื่อสร้าง ฐานะ สร้างบ้าน ย้อนรอยกลับไปสู่ความต้องการในระดับที่ 1 และไล่ระดับ 2,3,4 และ 5 เป็นวงรอบ ต่อไป

ทั้งนี้เมื่อนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ถึงทฤษฎีการจูงใจของแม็คเคลแลนด์ ซึ่งเชื่อว่า ความ ต้องการของคนที่จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญมี 3 ประการ คือ 1) ความต้องการประสบความสำเร็จ (Need for Achievement หรือ nAch) 2) ความต้องการความรักความผูกพัน (Need for Affiliation หรือ nAff) และ 3) ความต้องการอำนาจบารมี (Need for Power หรือ nPow) สิ่งที่ผู้วิจัยพบในความ สอดคล้องกับทฤษฎีของแม็คเคลแลนด์คือการที่ฝิ่น้อยต้องการ ประสบความสำเร็จในการส่งเงินกลับ บ้านที่เมืองไทย และความต้องการความรักความผูกพันสามารถสะท้อนได้จาก

การที่มีเครือข่าย แรงงานไทยที่รู้จักกัน ตั้งเป็นองค์กร มีการติดต่อประสานเชื่อมโยงแบ่งปันสารทุกข์สุขดิบ และแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลต่างๆ

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงาน Jang, Jung, & Dalton (2009) ในบทความเรื่อง Factors Influencing labor Migration of Korean Women Into the Entertainment and Sex Industry in Australia ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของหญิงสาวชาวเกาหลีใต้ที่ไปทำงาน ค้าประเพณีในออสเตรเลีย โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจคือ การมีรายรับที่สูงกว่า เช่นเดียวกับงานของ ปฐมพร สันติเมธี (2553) ได้ศึกษา งานวิจัยเรื่อง “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : แนวโน้ม และผลกระทบที่มีต่อการเคลื่อนย้ายแรงงาน ไทย-ญี่ปุ่น” ได้กล่าวว่า ปัจจัยเรื่องรายได้ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจูงใจให้แรงงาน เคลื่อนย้ายไปทำงานข้ามชาติ

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญ ไชยะมา และวสุ สุวรรณวิหก (2561, น.17-24) ที่ได้มีการ อธิบาย ถึง ปัจจัยทาง เศรษฐกิจที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ โดยปัจจัยทาง เศรษฐกิจที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ เช่น รายได้แท้จริง ฐานะความเป็นอยู่ค่าครองชีพและการมีงานทำ ของประเทศปลายทางหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ โอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ในประเทศปลายทางเมื่อเทียบกับประเทศต้นทาง ซึ่งความแตกต่างของลักษณะทางเศรษฐกิจนับเป็น ปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่ง ที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ จึงเป็นการแน่นอน ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการเคลื่อนย้ายของแรงงานระหว่าง ประเทศ เนื่องจากเห็นได้ว่าการเคลื่อนย้ายของแรงงานส่วนใหญ่มักจะขับเคลื่อนไปด้วยปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจเป็นหลัก ทั้งจากประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง โดยเป็นไปเพื่อเข้าหาแหล่งทาง เศรษฐกิจที่ดีกว่า ไม่ว่าจะเป็นแหล่งรายได้ที่สูงกว่า หรือความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและอาชีพที่มีความเชื่อมโยงไปในเรื่องของเศรษฐกิจเช่นกัน ความยากจนและการว่างงาน ไม่สามารถหางานทำได้ เหมาะสมหรืองานที่มีรายได้เพียงพอที่จะหาเลี้ยงตัวเองได้ ตลอดจนระยะทางที่ไม่ไกลระหว่างประเทศ ต้นทางกับประเทศปลายทาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฐวรรณ สุธรรม และ วสุธิดา นฤตมนต์ (2559) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจ้าง แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาพบว่า สภาพการณ์ ของผู้ประกอบการด้าน ต้นทุนมีความสัมพันธ์ต่อความต้องการ ในการจ้างแรงงานต่างด้าว

นอกจากนี้ ยังมีด้านความต่อเนื่องในการทำงานและความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะของแรงงาน ต่างด้าว ที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจและมีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว เช่นเดียวกับงานของ ชัสมา พูลสวัสดิ์ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการเกษตรกรรม ในพื้นที่อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการขาดแคลนแรงงานคนไทย จึงจำเป็นต้องไปหาแรงงานต่างด้าวมาทำงานแทน ปัจจัยทางด้านค่าจ้างแรงงาน และปัจจัยทางด้าน ลักษณะงานเกษตรกรรมที่เป็นงานที่ค่อนข้างเหนื่อยและหนัก

อย่างไรก็ตามก็ไม่สอดคล้องทีเดียวกับงานวิจัยของกนกวรรณ จิตรโรจนรักษ์ และมณฑล สรไกรกิติกุล (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานรับใช้ ในบ้านกับงานของกัลยานามสงวน และประวีตร โหรา (2562) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานแรงงานต่างด้าวในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาจากการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีทั้งในด้านสมดุลชีวิตและการทำงาน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสม ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ และอิสระในการ

ติดต่อสื่อสารกับภายนอก ซึ่งพวกเขารับรู้ว่า การมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีมาจากมุมมองต่องาน และผลกระทบจากความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ที่พัฒนาตามการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง และแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ตัดสินใจเข้ามาทำงาน เมื่อคาดว่าจะมีนายจ้างที่ดี มีสถานที่ทำงานที่ดีและมีรายได้ที่ไปจุนเจือครอบครัวของตน โดยไม่ได้คำนึงถึงภาระงาน และความสามารถของตนเองมากนัก นอกจากนี้ยังพบว่าแรงงานต่างด้าวพยายามปรับปรุงพัฒนา ความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะทำงานได้ตามความต้องการของนายจ้าง เพราะผลการศึกษาบ่งชี้ว่าการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของแรงงานไทยที่ผิดกฎหมายในเกาหลีขึ้นอยู่กับนายจ้างเป็นหลัก

ซึ่งตรงกับงานวิจัยของเจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์ (2557) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตการทำงาน ของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีชีวิตการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัย โอกาสในการพัฒนา ชีตความสามารถของตนเอง การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น อยู่ในระดับที่ดีแต่การทำงานมีความก้าวหน้าและมั่นคงยังอยู่ในระดับปานกลาง และนอกจากนี้ยังพบว่า แรงงานต่างด้าวที่ ได้รับใบอนุญาตทำงาน มีระดับชีวิตการทำงานที่ดีกว่าแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน

6.3 ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ทางแก้ไขปัญหาและนโยบายในการลดการไปทำงานผิดกฎหมายของแรงงานไทย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมการจัดหางานและนักวิเคราะห์นโยบายแรงงาน พบว่า แม้รัฐบาลเกาหลีใต้จะมีมาตรการเข้มงวดในการควบคุมแรงงานผิดกฎหมาย แต่ยังคงมีแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานโดยผิดกฎหมายอยู่ในจำนวนสูง โดยมีการประมาณว่าอยู่ในช่วง 100,000 – 140,000 คน ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในประเทศต้นทางและปลายทาง

อภิปรายผลตามกรอบทฤษฎี

1) ทฤษฎีแรงงานข้ามชาติ (Migration Theory – Push-Pull Model)

การตัดสินใจของแรงงานไทยในการเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายในเกาหลีได้นั้น สามารถอธิบายได้จากทฤษฎี แรงผลัก-แรงดึง (Push-Pull Factors) ดังนี้

ตารางที่ 3 ทฤษฎีแรงงานข้ามชาติ (Migration Theory – Push-Pull Model)

ปัจจัยผลัก (Push) จากประเทศไทย	ปัจจัยดึง (Pull) จากเกาหลีใต้
รายได้ต่ำในชนบท	ค่าแรงขั้นต่ำสูงกว่าไทย 4-6 เท่า
ขาดโอกาสทางอาชีพที่มั่นคง	มีงานต่อเนื่องในฟาร์มและโรงงาน
ขาดช่องทางถูกกฎหมาย/ค่าใช้จ่ายสูง	ช่องทางนายหน้า/เครือข่ายญาติที่นำเข้าแรงงานผิดกฎหมาย
ภาระหนี้สินในครัวเรือน	การมองว่าการทำงานต่างประเทศคือความสำเร็จทางสังคม

แรงผลักและแรงดึงเหล่านี้ทำให้แรงงานจำนวนมากยอมรับความเสี่ยงจากการลักลอบเข้าเมือง หรืออยู่เกินกำหนดวีซ่า เพื่อแสวงหารายได้ในระยะสั้น

2) ทฤษฎีแรงจูงใจ (Maslow และ Herzberg)

การตัดสินใจของแรงงานยังสัมพันธ์กับทฤษฎีแรงจูงใจ โดยเฉพาะทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow: แรงงานจำนวนมากต้องการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น รายได้เพื่อยังชีพ ความมั่นคงในชีวิต และความเป็นที่ยอมรับของสังคม

ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg, Bernard & Barbara (1959) แม้แรงงานจะไม่มีปัจจัยจำเป็น (Hygiene Factors) เช่น สวัสดิการหรือความปลอดภัยในการทำงาน แต่แรงจูงใจ (Motivators) อย่างความรับผิดชอบต่อครอบครัว หรือความหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น กลับมีอิทธิพลสูงในการผลักดัน ให้เลือกเส้นทางผิวกฎหมาย

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

แรงงานไทยที่ตัดสินใจเดินทางไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้ มิได้เป็นเพียงการตัดสินใจเพื่อแสวงหารายได้ที่สูงกว่าเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการตัดสินใจเชิงเหตุผลที่ซับซ้อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการวางแผนชีวิตของแรงงานภายใต้บริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความไม่แน่นอน แรงงานส่วนใหญ่ใช้กระบวนการประเมินเชิงต้นทุนและผลตอบแทน (Cost-Benefit Analysis) โดยคำนวณถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การฝึกอบรมภาษาเกาหลี ค่าธรรมเนียมนายหน้า ตลอดจนรายได้ที่คาดว่าจะได้รับภายหลังการไปทำงาน แม้แรงงานจำนวนมากจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเตรียมตัว แต่เมื่อประเมินแล้วว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการทำงานในต่างประเทศมีความคุ้มค่า แรงงานจึงยินยอมรับความเสี่ยงทางเศรษฐกิจเพื่อแลกกับโอกาสในการสร้างความมั่นคงในอนาคต

ในด้านโครงสร้างการจัดการแรงงาน พบว่า การเลือกช่องทางการเดินทางไปทำงานของแรงงานไทยมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มหนึ่งเลือกใช้ช่องทางที่ถูกต้องตามกฎหมายผ่านระบบการจ้างงาน EPS ซึ่งต้องผ่านกระบวนการสอบวัดระดับภาษาเกาหลี การคัดเลือกจากนายจ้าง และขั้นตอนทางราชการที่ใช้เวลานาน ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเลือกเดินทางผ่านช่องทางที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายโดยอาศัยเครือข่ายนายหน้าเอกชน เพื่อหลีกเลี่ยงกระบวนการที่ซับซ้อนและย่นระยะเวลาในการเดินทาง การเลือกที่แตกต่างกันนี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบจัดหางานในประเทศไทย ซึ่งยังไม่สามารถรองรับความต้องการของแรงงานระดับรากฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการสมัครเข้าระบบอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ การตัดสินใจของแรงงานไทยในการไปทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์กับ ทูทางจิตวิทยาแห่งความหวัง ซึ่งเป็นแรงผลักดันเชิงจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการยอมรับความเสี่ยง แรงงานจำนวนมากเชื่อว่าการเดินทางไปทำงานต่างประเทศคือโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว แม้จะต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนด้านกฎหมาย แรงงาน หรือการดำรงชีวิต แต่ความหวังและความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองได้กลายเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการตัดสินใจดังกล่าว

7.2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1) แรงจูงใจหลักคือเศรษฐกิจ: แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดในการเดินทางมาเป็นแรงงานผิวกฎหมายคือเรื่องค่าแรงที่สูงกว่าในไทย และปัญหาหนี้สินหรือเศรษฐกิจในประเทศ

2) ความเสี่ยงที่ต้องเผชิญ: แรงงานเหล่านี้ต้องเผชิญกับความเสี่ยงหลายด้าน ทั้งการถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง, ความไม่ปลอดภัยในการทำงานเนื่องจากไม่มีประกันสังคม, การเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์, และความกลัวว่าจะถูกจับส่งกลับประเทศอยู่ตลอดเวลา

3) บทบาทของเครือข่าย: เครือข่ายคนไทยในเกาหลีใต้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของแรงงานเหล่านี้ ทั้งในเรื่องการให้ความช่วยเหลือเรื่องที่พัก, อาหาร, และการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการตรวจจับ

4) การทำงานที่หนักและยาวนาน: แม้ว่าจะงานจะหนักและใช้เวลานาน แต่แรงงานส่วนใหญ่เห็นว่าคุ้มค่ากับค่าตอบแทนที่ได้รับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ผลักดันให้คนไทยตัดสินใจมาทำงานในลักษณะนี้

7.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ด้านประเทศต้นทาง (ประเทศไทย) พัฒนาอาชีพและสร้างงานในประเทศ: โดยเฉพาะในภูมิภาคที่เป็นแหล่งส่งออกแรงงาน เช่น ภาคอีสาน ลดต้นทุนการไปทำงานอย่างถูกกฎหมาย: ปรับปรุงระบบ EPS ให้เข้าถึงง่ายขึ้น และใช้เวลาไม่นาน ส่งเสริมการให้ข้อมูลแรงงานอย่างถูกต้อง: ผ่านศูนย์ข้อมูลแรงงานในระดับอำเภอ เพื่อป้องกันการหลอกลวงจากนายหน้า

2) ด้านประเทศปลายทาง (เกาหลีใต้) ขยายโควตาแรงงานถูกกฎหมายในภาคที่ขาดแคลนแรงงาน เช่น เกษตรกรรมและโรงงานผลิตขนาดเล็ก สนับสนุนมาตรการ “นิรโทษกรรมแรงงานผิดกฎหมาย” อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แรงงานมีโอกาสรückโดยไม่ถูกลงโทษ และกลับเข้าระบบใหม่ในอนาคต กำกับดูแลนายจ้างที่ใช้แรงงานผิดกฎหมายโดยให้มีบทลงโทษที่เข้มงวดและเป็นระบบ

3) ด้านเชิงสังคมและวัฒนธรรม เปลี่ยนค่านิยมในชุมชน จากการชื่นชมผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศแบบผิดกฎหมาย มาเป็นการสนับสนุนอาชีพและการเติบโตในประเทศ จัดกิจกรรมรณรงค์และการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับเยาวชนและครอบครัวแรงงาน เพื่อลดแรงจูงใจในการเสี่ยงทำงานแบบผิดกฎหมาย

7.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง: ภาครัฐควรจัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการทำงานในต่างประเทศอย่างผิดกฎหมาย โดยให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับโอกาส ความเสี่ยง และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น การถูกเอาเปรียบ, การไม่มีสวัสดิการ, และการถูกส่งกลับประเทศ

2) การส่งเสริมการจ้างงานในประเทศ: รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการจ้างงานและเพิ่มค่าแรงในประเทศ เพื่อลดความจำเป็นที่แรงงานจะต้องเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายในต่างแดน

3) การประสานงานกับรัฐบาลเกาหลีใต้: ควรมีการประสานงานกับรัฐบาลเกาหลีใต้เพื่อหาแนวทางในการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมาย และอาจพิจารณาหาแนวทางผ่อนผันโทษหรือการเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องสำหรับแรงงานที่ทำงานอยู่แล้ว

8. เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ จิตรโรจน์รักษ์, และมณฑล สรไกรกิติกุล. (2558). คุณภาพชีวิตในการทำงาน: แรงงานต่างด้าวที่ทำงานรับใช้ในบ้าน. *วารสารวิจัยสังคมและปริทัศน์*, 39(2), 139–176.
- กัลยา นามสงวน, และประวิตร โหรา. (2562). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องคุณภาพชีวิตแรงงานข้ามชาติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- เจษฎา นกน้อย, และวรรณภรณ์ บริพันธ์. (2557). คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 27(3), 241–250.
- ชัสมา พูลสวัสดิ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการเกษตรกรรมในพื้นที่อำเภอเนินมะปรางจังหวัดระยอง [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- นัฐวรรณ สุธรรมมา, และวสุธิดา นุริตมนต์. (2559). ความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจบริการในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ].
- ปฐมพร สันติเมธี. (2553). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: แนวโน้มและผลกระทบที่มีต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไทย-ญี่ปุ่น* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- มนูญ โตะยามา, และวสุ สุวรรณวิหก. (2561). *นโยบายการเคลื่อนย้ายแรงงานในอาเซียน: กรณีศึกษาประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.
- Invest Korea. (2024). *Wages*. Retrieved from <https://www.investkorea.org/ik-en/cntnts/i-410/web.do>
- Jang, H., Jung, K., & Dalton, B. (2009). *The role and status of women in North Korea have changed in recent years*. University of Technology Sydney.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). New York, NY: Harper & Row.
- Ministry of Employment and Labor Korea. (2022). *International cooperation & EPS*. Retrieved from <https://www.moel.go.kr/english/policy/international.do>
- The Korea Times. (2024). *Thais account for 35% of undocumented foreign nationals in Korea: Justice Ministry*. Retrieved from <https://www.koreatimes.co.kr/foreignaffairs/20240625/thais-account-for-35-of-undocumented-foreign-nationals-in-korea-justice-ministry>